Riksdagens protokoll
1993/94:122

Fredagen den 10 juni

Kl. 9.00–17.56
19.30–23.02

Protokoll
1993/94:122

1 § Ny riksdagsledamot m.m

Förnyad behandling av vissa tandvårdsfrågor

Upplästes och lades till handlingarna följande från valprövningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare för riksdagsledamöter

Till valprövningsnämnden har från Riksskatteverket inkommit bevis om att Vivianne Franzén (nyd), Enebyberg, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 11 juni 1994 sedan Ian Wachtmeister (nyd) avsagt sig sitt uppdrag som riksdagsledamot. Till ersättare för riksdagsledamöter har utsetts Lennart Lindgård, Stockholm, och Björn Berglund, Malmö, (båda nyd).

Valprövningsnämnden har denna dag granskat bevisen och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Staffan Magnusson
Sven-Georg Grahn

2 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 9 juni

AU18 Den fortsatta reformeringen av arbetslöshetsförsäkringen
Återförvisningsyrkande (s)
Kammaren biföll yrkandet om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning med acklamation.

AU19 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
Kammaren biföll utskottets hemställan.

3 § Förnyad behandling av vissa tandvårdsfrågor

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande
1993/94:SfU28 Förnyad behandling av vissa tandvårdsfrågor (prop. 1993/94:221).

Förnyad behandling av vissa tandvårdsfrågor

Kammaren biföll utskottets hemställan om att ärendet skulle avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 1 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! I samband med att utskottet fick möjlighet att pröva detta ärende på nytt har mycket goda förutsättningar funnits att komma fram till ett enat beslut om att avskaffa den snedvridna konkurrensen mellan offentliganställd och privat tandvårdspersonal. Likaså fanns mycket goda förutsättningar att släppa etableringsmonopolet, dvs. att skapa ett fritt premietandvårdssystem jämsides med åtgärdstaxan och en fri taxa.

Fru talman! Jag kan mycket väl förstå att det kan vara svårt att överblicka privattandvårdens alla vinklingar. Men det finns faktiskt tid fram till den 1 januari 1995 att utvärdera den försöksverksamhet som pågår i landet, bl.a. i Göteborg. Jag skulle gärna se att man gör en genomlysning av försöksverksamheten och utvärderar det arbete som har genomförts under några år innan nästa proposition läggs fram i höst.

I reservationen från regeringspartiernas sida krävs att ett nytt lagförslag om premietandvården tas fram till i höst. Det skall reglera förhållandet mellan patienter och vårdgivare och ta hänsyn till all den kritik som bl.a. Lagrådet har gett uttryck för. Vi kräver att monopolet på barn- och ungdomstandvård avvecklas och att de specialisttandläkare som är verksamma i dag får tillämpa specialisttaxa redan från reformens införande.

Fru talman! Utskottet hade chansen att riva alla de konkurrenshinder som finns inom tandvården och som så många har kritiserat och som i ett EU-perspektiv inte kan vara kvar. Utskottets majoritet vill inte i detta pressade läge ta den chansen.

Fru talman! Alla som under årens lopp i denna kammare har krävt att monopolet inom tandvården skall avvecklas kan nu medverka till detta. Samtidigt får den enskilde tandläkaren frihet att själv välja om han eller hon vill arbeta utifrån åtgärdstaxa, premietandvård eller med båda formerna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen i betänkandet.

Anf. 2 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! Det började som en vision om ett förändrat tandvårdssystem. Det skulle kombineras med kraven på ekonomiska förändringar i tandvårdsförsäkringen. Det slutade i den hopplösa förtvivlan att eventuellt få en proposition avslagen. Jag beklagar att vi omigen tar kammarens tid i anspråk för detta ärende, som med så många märkliga turer har handlagts på ett ytterst märkligt sätt.

Från socialdemokratiskt håll finner vi ingen anledning att ändra vår ståndpunkt. Vi tycker att regeringen har handlagt ärendet på ett klandervärt sätt. Vi tycker att man inte har lyssnat på den kritik som utskottet och Lagrådet har framfört. Vi yrkar därför bifall till det liggande förslaget i SfU28.

Anf. 3 SIGGE GODIN (fp) replik:

Fru talman! Låt mig kort säga att det inte bara är fråga om en vision om ett nytt system. Landets ekonomi, Margareta Israelsson, är sådan att vi måste spara ganska många miljoner i tandvårdsförsäkringen. Därför är det

nödvändigt att med mycket stort allvar ta på sig arbetet att försöka skapa ett system som ger besparingarna, så att vi kan komma vidare i den så nödvändiga saneringen av statens ekonomi.

Anf. 4 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Fru talman! Jag beklagar att det verkar som att onsdagens debatt skulle komma att upprepas. Men låt mig göra klart, att med majoritetens förslag till skrivning ingår fortfarande den besparing på 600 miljoner kronor som vi har varit överens om.

Vad gäller budgetunderskottet anser jag fortfarande, vilket jag utvecklade i debatten i onsdags, att ansvaret för landets ekonomi ligger på dess regering och dess finansminister.

Anf. 5 ARNE JANSSON (nyd):

Fru talman! Hela denna handläggning är egentligen ganska märklig. Oavsett vilket beslut som kan komma att fattas, kan riksdag och utskott inte friskriva sig från den oerhört skarpa och avrättande kritik som riktats mot förslagen av Konkurrensverket, Finansinspektionen, Lagrådet, Datainspektionen samt vårdgivare och vårdtagare.

När riktlinjerna drogs upp för två månader sedan krävde Ny demokrati i en motion: ingen premietandvård, fri etablering av tandläkare, minskade tandvårdskostnader för s.k. fattigpensionärer, som dessutom främst drabbas av det nya systemet.

Ny demokrati krävde vidare att folktandvårdens kostnader för vuxentandvården skall finansieras enbart med tandvårdsförsäkring och patientavgifter och att landstingens roll med myndighetsuppgifter tillsammans med rörelseverksamhet måste särskiljas. Vi krävde fri etableringsrätt för specialistvård och fri konkurrens inom den av landstinget nu monopoliserade verksamheten inom barn- och ungdomstandvård.

För två månader sedan avslogs Ny demokratis samtliga förslag. De borgerliga partierna och Socialdemokraterna var hundraprocentigt eniga. Ny demokratis förslag var det värsta förslag som de någon hade hört talas om. Tänka sig! Så kan man ju inte göra!

Även Datainspektionen har tittat närmare på förslaget. Systemet innebär ett inrättande av ett vårdersättningsregister, inkluderande fem till sex miljoner svenskar. Datainspektionen avslog en försöksverksamhet som man ville starta i Östergötland på grund av dess integritetskänslighet.

Att nu försöka genomdriva propositionen genom att satsa på en liten pusselbit inger inte något större förtroende. Det Sigge Godin refererade till var en utvärdering av pågående försöksverksamhet. Jag vill då påpeka att denna försöksverksamhet har Socialdemokraterna dragit i gång. Den är inte baserad på förslaget. Ett konkret förslag finns nämligen inte; det har sågats. Därför kan förslaget inte spegla verkligheten på ett rättvist sätt.

Det normala är att man först lägger fram ett ordentligt förslag. Därefter sätter man i gång en provverksamhet som är baserad på förslaget, inte tvärtom.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 6 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Låt mig säga till Arne Jansson att vi i regeringspartierna begär i vår reservation ett nytt lagförslag, där hänsyn skall tas till kritiken från Konkurrensverket, Finansinspektionen, Lagrådet, Datainspektionen. Hänsyn skall också tas i lagförslaget till patienternas förhållande gentemot tandläkarna och övrig tandvårdspersonal. Det finns medtaget i reservationen, Arne Jansson.

För att inte förlänga debatten vill jag bara avslutningsvis säga att Arne Jansson säger nej till etableringsfriheten, konkurrensneutraliteten och den fria taxan för tandläkarna. Han säger också nej till att specialisttandläkarna skall få utnyttja specialisttaxan.

Anf. 7 ARNE JANSSON (nyd):

Fru talman! Det jag säger nej till är en fruktansvärt dålig proposition. Det jag vidare säger nej till är att vi inte kan anta en så starkt kritiserad proposition. Man kan inte heller friskriva sig från den mördande kritik som man fått enbart genom att plocka fram en eller två pusselbitar.

Börja om från början. Ta till er den avgivna kritiken och börja om med ett nytt, vettigt förslag, ett förslag som är baserat på kritiken.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

1. utskottet
2. res. (m, fp, c, kds)

Votering:
159 för utskottet
157 för res.
33 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 127 s, 20 nyd, 10 v, 2 -
För res.: 75 m, 28 fp, 28 c, 24 kds, 1 nyd, 1 -
Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 fp, 3 c, 2 kds, 2 nyd, 4 v, 1 -

Meddelande om arbetsmarknadsutskottets förnyade betänkande om arbetslöshetsförsäkringen

Talmannen meddelade att arbetsmarknadsutskottets förnyade betänkande om arbetslöshetsförsäkringen skulle tas upp till ny behandling i kammaren lördagen den 11 juni kl. 8.00 under förutsättning att ärendet kunde bordläggas vid fredagens sammanträde.

4 § Den ekonomiska politiken och slutlig budgetreglering för budgetåret 1994/95

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1993/94:FiU20 Den ekonomiska politiken och slutlig budgetreglering för budgetåret 1994/95 (prop. 1993/94:150).

Anf. 8 GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Den här fredagen i början av juni i Sverige är i regel en dag som är fylld av glädje och uppbrott inför ett sommarlov. I dag slutar de flesta skolelever efter vårterminens arbete. Dagens ungdomar som går ut från skolan kommer att möta en arbetsmarknad som är hård och som inte lämnar plats för många av dem.

I dag stiger arbetslösheten i Sverige, när 130 000 välutbildade pojkar och flickor lämnar gymnasieskolan och högskolan. Det är en anledning till den stämning som råder i landet. Det finns ingen familj som inte har någon som har drabbats av arbetslöshet. Det finns ingen pojke eller flicka som inte oroar sig för framtiden.

Den oron är ett dominerande drag kring många av de svenska köksborden denna morgon när man samlas till frukost. Vi skall tänka på det när vi diskuterar den ekonomiska politiken, för det är ändock om dessa ungdomar och deras föräldrar som debatten handlar, om vilka förutsättningar de skall ha.

Till den oro som de känner skall också fogas den oro som har varit i ett annat sammanhang under senare tid, på de finansiella marknaderna. Räntorna har klättrat. Den politiska oron i riksdagen och den misslyckade parlamentariska strategin från regeringen har gjort att vi har hamnat i ett läge där Sverige av internationella långivare bedöms som likvärdigt med nationer typ Italien och Spanien.

Regeringen är passiv. Den pratar, men den handlar inte.

Ytterligare ett uttryck för den hållningen är det utspel som folkpartisten Anne Wibble gör i dagens morgontidning. Det är samma gamla tomma Nathalieplan, omkokad en gång till och presenterad som något slags folkpartistiskt valmanifest. Jag skall återkomma till det längre fram i min inledning. Inte är den artikeln och det utspelet ägnade att stilla oron på de finansiella marknaderna.

Egentligen borde den sittande regeringen fråga sig: Hur kunde det bli så här? Ni hade ju både program och plan. Ni visste ju vad ni skulle göra. Ni hade ju programmet Ny start för Sverige. De skarpaste hjärnorna i borgerligheten hade slagit sig samman och formulerat hur man skulle ta Sverige till en spetsnationsposition i Europa. Det blev inte så.

Inte bara programmet hade ni. Ni fick också mandaten. Ni förfogar över en stor majoritet i kammaren. Inte bara program och mandat hade ni. Ni tillsatte också – om man skall tro statsministern – den mest kompetenta regering detta land någonsin har sett. På programmets grund, med mandatens hjälp och med kompetensen i spetsen, lyfte ni upp regerandet från den grå vardagens lunk till den skapande statskonstens höjd.

Hur kunde det gå så illa, med alla dessa förutsättningar?

Kommer ni ihåg vad ni lovade, vad ni gick till val på?

Ni lovade att återupprätta Sverige som företagarnation. Det blev 45 000 konkurser.

Ni lovade att ordna arbete och jobb. Det blev massarbetslöshet.

Ni lovade att sänka skatterna. Det blev skattehöjningar för de allra flesta, för alla löntagare.

Ni lovade att sanera statsfinanserna. Det blev ett gigantiskt budgetunderskott. Vi står på gränsen till en statsfinansiell kris.

Ni lovade att sänka hyrorna. Det blev hyreshöjningar. Ni lovade och ni lovade, och det blev löftenas motsats.

Hur kunde det gå så här? Ni hade ju ett program, ni hade en regering, ni fick ett mandat. Var finns självkritiken? Var finns den nya ansatsen? Var finns programmet för den kommande fyraårsperioden?

Skall ni fortsätta på det här sättet, Anne Wibble? Hur ser programmet ut för de fyra regeringspartierna? Hur tänker ni lägga om politiken? Vilka riktlinjer skall gälla?

Är det dagens artikel i Dagens Nyheter som är regeringsprogrammet? Gäller försämrade villkor för kommunerna som Centerns politik? Gäller attacker på vården som kds politik? Gäller högre skatter och egenavgifter som moderaternas politik? Det är programmet, som det presenteras av landets finansminister i dagens tidning.

Ni är skyldiga ett svar på den frågan. Det svaret skall utkrävas under denna debatt.

Det känns litet stötande att man i dag går ut med det kraftfulla budskap som bäst sammanfattas av Expressens förstasida: "Nu ska de gamla betala krisen".

Låt mig med en gång säga att socialdemokratin inte ställer ut fribrev till någon grupp. Det statsfinansiella läget är utomordentligt bekymmersamt. Alla kommer att få vara med och bära sin del av bördan. Men om det skall vara möjligt krävs att det som skall bäras fördelas rättvist.

Det är en politik i sammanbrott som på riksmötets näst sista dag presenterar ett sparprogram som lägger bördan på pensionärer, på sjuka, på arbetsskadade. Det är en politik i sammanbrott just därför att samma regering under mandatperioden har valt en fördelningspolitik som har gått stick i stäv med den inriktningen.

25 miljarder i kapitalskattesänkningar – det har man haft råd med. 3,7 miljarder till ett vårdnadsbidrag – det har man haft råd med. 30 miljarder kronor har tagits ur löntagarfondssystemet, ur pensionssystemet – det har man haft råd med.

Finansdepartementets egen budgetprövning har enligt alla oberoende experter varit den slappaste i mannaminne. Man får gå tillbaka till Mundebos dagar för att hitta en motsvarighet. Pengarna har runnit ut, av ren inkompetens. Eller också har det varit en medveten fördelningspolitik att rikta förmåner till de starkaste i samhället.

Nu, när krisen finns där, skall bördorna läggas ut – på de gamla, de sjuka, de arbetshandikappade. Det är ett oslagbart rekord i en politik som fjärmar sig från allt vad socialliberalism heter.

Jag har sagt det tidigare till Anne Wibble, och jag säger det igen: Anne

Wibbles ekonomiska politik är, som de flesta människor i Sverige uppfattar det, det bästa exemplet på det nyliberala, det moderata. Det är väldigt få i Sverige som upplever Anne Wibble som folkpartist eller socialliberal. Här sitter den som 16 göteborgare av 20 tror är moderat! Den centerpartistiska Östersunds-Posten kommenterade detta så, att det skall Folkpartiet vara tacksamt för. – Men det får man väl diskutera internt i det borgerliga lägret.

Anne Wibble! Du betalar för Folkpartiets räkning ett ohyggligt högt pris för den här fördelningspolitiken. Var finns rättvisan?

Var finns rättvisan i att samtidigt tömma pensionsfonderna på 30 miljarder och kräva högre egenavgifter eller sämre pensionsförmåner? Var finns rättvisan i att samtidigt försämra vården och den kommunala verksamheten och införa Alf Svenssons vårdnadsbidrag? Var finns rättvisan i att attackera förtidspensionärerna men inte klara av den egna budgetprövningen?

Det är Folkpartiets barlast i denna valrörelse. Inte att undra på att folkpartiledaren i samma Dagens Nyheter talar om att han skall avgå om han tappar i valet! Det är en händelse som ser ut som en tanke.

Vi har under mandatperioden inte enbart misslyckats här i kammaren. I några frågor har vi flyttat fram positionerna, och vi har gjort det gemensamt. Socialdemokratins tradition är samverkan. Jag är glad att kunna säga att regeringen åtminstone på tre områden har klarat av att föra politiken framåt.

Vi har tillsammans bekämpat finanskrisen. Det har varit bra för Sverige. Vi har nått ett bra avtal med den europeiska unionen. Vi har samarbetat om den saken. Och vi har lagt grunden för ett långsiktigt hållbart pensionssystem. Vi har samarbetat också om den saken.

Där man har sökt samarbete med oss över blockgränsen har man också nått resultat. Där regeringen har valt konfrontation har man satt sig allt djupare i beroendet av Ny demokrati. Vad det har resulterat i är dagens överläggningar här i kammaren ett uttryck för. Den parlamentariska strategin ingår naturligtvis som en del i den värdering som omvärlden gör av denna avgående svenska högerregering.

Vi socialdemokrater hade velat samarbeta om ytterligare tre saker, men det har vi inte fått.

I kampen mot arbetslösheten ville vi samarbeta och samverka om de kortsiktiga åtgärderna för att med hjälp av arbetsmarknadspolitiken pressa tillbaka den öppna arbetslösheten.

Vi sökte också samarbete och samverkan om föresättningen att finansiera industrins utbyggnad, de långsiktiga industriinvesteringarna, och en satsning på kompetensutveckling, kompetenshöjning. Också där har vi avvisats.

Vi har sökt samarbete om att rädda det som räddas kan av en hårt trängd byggindustri. Vi har sökt samarbete om att ytterligare satsa på infrastruktur och sådant som gör landet starkt i framtiden. Det har avvisats.

Vi har sökt samarbete och samverkan med regeringen om skatterna. Det är rimligt att man har breda lösningar som går över blockgränsen när man skall beskatta det svenska folket. Vi ville ha kapitalskatter som i princip stämde med den beskattning som låginkomsttagaren faktiskt träffas av. Det var en av skattereformens bärande idéer. Vi har sökt samverkan om detta. Vi har avvisats.

Vi ville ha en samverkan och debatt om egenavgifterna, så att inte egenav-

gifterna tillåts lyfta så högt att vi får nya marginalskatteproblem. Det har avvisats.

Vi har sökt samarbete med regeringen också om att stoppa det statsfinansiella förfallet: vårdnadsbidraget, utförsäljningarna, plundringen av AP-fondssystemet. Det har avvisats.

Så sent som för några veckor sedan stod jag här i kammaren och sade till Anne Wibble: Det finns nästan 10 miljarder kronor som ligger kvar i löntagarfondssystemet. Låt oss föra de pengarna tillbaka till pensionssystemet, där de rätteligen hör hemma! Vi socialdemokrater är beredda att ge upp vår position: Om inte pensionssystemet är regeringens förstahandsalternativ är vi gärna med på att de 10 miljarderna används till att beta av statsskulden. Det avvisades.

Vi har på punkt efter punkt sökt samverkan om sådant som vi anser nödvändigt för landet, men på regeringssidan har inte den styrka och kraft funnits som krävs för att bryta över blockgränsen i en konstruktiv dialog med det stora oppositionspartiet.

Nu står vi inför mandatskiftet. Det kommer att bli en hård valrörelse. Valrörelsen kommer säkert att präglas av den internationella oron på finansmarknaden och av den oklara regeringspolitiken. Vilket program har regeringen? Folkpartiet har presenterat sitt upplägg i dag med attacker på välfärdssamhället. Var står de andra regeringspartierna?

Vi socialdemokrater kommer att gå ut i valrörelsen och förklara att vi är beredda att ta ansvaret för detta fina land och återföra det till en situation där människor sätts i arbete och bördorna fördelas rättvist. Det blir ingen lätt uppgift. Det blir en svår och tung uppgift. Vi har redovisat vad vi vill när det gäller skatterna, arbetsmarknadspolitiken, industriinvesteringarna och fördelningspolitiken. Vi har lagt fram konkreta förslag vad gäller statsfinanserna i besparingshänseende. Vi kommer att fortsätta att utveckla dessa förslag successivt. Vi har också presenterat ett punktprogram – principprogrammet för den socialdemokratiska ekonomiska politiken. En av våra motioner som i dag behandlas av riksdagen bygger på sju punkter:

1. Näringslivet måste växa. De nya jobben skall skapas i näringslivet. Detta är den viktigaste punkten.
2. Det måste vara stabila spelregler, breda lösningar, samarbete och samverkan – ett nationellt kontrakt. Vi är för illa ute i Sverige för att inte samarbeta.
3. Även om vi lyckas öka sysselsättningen och skapa fler arbetstillfällen i näringslivet måste vi utgå från att det krävs en mer aktiv arbetsmarknadspolitik som gör att utbudet av arbetskraft ökar och att den öppna arbetslösheten pressas tillbaka.
4. Saneringen av statsfinanserna är den viktigaste uppgiften för den som långsiktigt vill skapa förtroende för Sverige. Inflationsbekämpningen är en hörnsten.
5. Det skall vara en rättvis fördelning. Det kommer inte att vara möjligt att genomföra de uppdrag och den utmaning som vi har framför oss om inte alla människor i landet känner att de är delaktiga. Några personer skall inte åka i en gräddfil. De skall också vara med och ta sin del av ansvaret.

Då kan man begära att de som har det knapert ställt också bär sin del av bördan.

6. Sverige bör återta sin internationella roll vad gäller arbetsmarknadspolitiken och den ekonomiska politiken. Vi bör vara ute i världen, föra den svenska modellens talan och vara stolta över vad detta land representerar i form av kompetens och kunskap. Vi skall inte frivilligt dra oss tillbaka, som har skett under senare år.
7. Det finns ett oupplösligt samband mellan ekonomi och ekologi. Vi kommer aldrig förbi de gränser som naturen sätter. I lågkonjunkturens tidevarv är den diskussionen svår att föra, men detta avgör nog långsiktigt våra förutsättningar för att existera.

Detta är ett sjupunktsprogram, en principiell inriktning, som slår fast den socialdemokratiska ekonomiska politiken. Där kombineras åtgärder för 1994 och 1995 med åtgärder för hur vi skall spara och få ner statsutgifterna. Det är ett heltäckande program. Människor kommer att känna igen socialdemokratin. Detta är ett program som bygger på full sysselsättning, arbete, rättvis fördelning, samarbete och samverkan. Detta är vad som behövs om vi skall komma ur den låsning som den förda regeringspolitiken har försatt nationen i. Sverige kan bättre än vad som har visats de senaste tre åren. Men för att Sverige skall kunna bättre måste krafter förlösas. För det krävs samarbete. Det är min fasta förvissning att ett sådant samarbete leds bäst av en socialdemokratisk regering. En sådan skall vi ha efter höstens val.
(Applåder)

Anf. 9 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Fru talman! Ibland tror jag att jag sitter i kyrkan och lyssnar på överstepräster när jag är här. Vi hörde nyss en.

Göran Persson sade att det tänks vid de svenska köksborden. Det vore betydligt bättre om det tänktes mer i Sveriges riksdag och att det tänktes på stora och viktiga frågor.

Riksdagsåret är snart slut. Det är mandatperioden också; den perioden gjorde man inte det som man borde ha gjort. Mitt partipolitiska liv är också slut i dag. Observera att jag sade "partipolitiska". Passa er! Finansutskottet är också slut i mer än en bemärkelse. Finansministern borde vara slut efter att ha förvaltat ett stort svart hål i tre år. Om det fortsätter så här är även Sverige slut.

De problem som finns må vara ekonomiska, finansiella och arbetsmarknadspolitiska, men de har skapats av politiker. De problem som vi har i Sverige är egentligen politiska. Människorna är oskyldiga. Det enda de är skyldiga till är att de har utnyttjat sina demokratiska rättigheter och röstat in politiker i systemet.

Sveriges största problem i dag är statsskulden. Den galopperar vidare. Med förnöjsamhet kan vi höra fru finansministern och andra konstatera att ökningstakten minskar. Det är väl tjusigt? Ökningstakten minskar. Sug på de orden, och spotta ut dem! Det är givetvis statsskulden som måste minska. Den ökar hela tiden. Den ökar trots glädjekalkyler om en tillväxt på 4 % och allt möjligt annat svammel. Problemen ligger kvar, och de är jättelika.

Jag har varit mycket flitig i finansutskottet. Det betyder att jag har varit där 100 gånger mer än Göran Persson. Det betyder att jag har varit där 100 gånger. Under min tid i finansutskottet har den här frågan diskuterats en gång, såvitt jag kan minnas. Jag har förstått att man inte diskuterar så mycket i finansutskottet, men man borde åtminstone kunna räkna. Häromkvällen hade vi avslutningsfest i utskottet. Då sjöng vi bl.a. två rader som jag skall berika kammarens protokoll med: I riksdagen finns ett finansutskott. Där vårdas vårt budgetunderskott.

Visan är skriven av dem på kansliet. De är proffs, som ni hör. Jag ber att få tacka dem så mycket för vad de har uträttat. Det är ju inte deras fel att det ser ut som det gör. De har bara formulerat eländet alltför väl.

Nu, förstår ni, håller det på att bli högkonjunktur. Nu skall allting ordna sig. Det skall komma in en sosseregering till hösten. Då blir alla glada. Alla blir sysselsatta och får jobb. Vilket prat! Den här högkonjunkturen gäller 20 % av Sverige. I stort sett omfattar den exportindustrin och de delar av ekonomin som hänger ihop med den industrin. Övriga delar har enorma problem. Det kan sammanfattas med att aktiebolaget Sverige gör strålande dåliga resultat och att skulden ständigt ökar. Förlusten minskar något, men den finns där. Det handlar egentligen om en konkurs.

Jag hoppas att ni står upp i valrörelsen. Ni är förmodligen ute på gator och torg någon gång och pratar om högkonjunkturen och om hur bra det skall bli. Tänk då på att ni har precis så lång tid på er som till nästa lågkonjunktur för att åtgärda alla problem! De strukturella och politiska problem som vi har måste vara lösta till dess. De skall åtgärdas av riksdagen och regeringen. De skall åtgärdas av er som sitter kvar här nästa höst.

Går det att spara? Ibland när man tittar på sparplaner och annat ser man att det verkar vara väldigt svårt att spara, i varje fall just nu. Däremot är den här riksdagen bra på att spara 1997, 1998 och 1999, eller hur? Vi fattar en massa sådana beslut. Vi skall inte göra någonting nu; vi skall göra det sedan. Besluten träder alltid i kraft någon gång senare.

Sedan kommer nästa sällskap in, om man får tro den överstepräst som talade förut.

Då kommer socialdemokraternas förslag. Hur ser det ut? Göran Persson är lokförare på det godståget, som nu skall köras i gång. Hans manér påminner dock något mera om en stins. När jag var liten var järnvägsknutpunkter det viktigaste i Sverige. Man fick lära sig alla järnvägsknutpunkter. Katrineholm var faktiskt en av dem. Jag kan glädja Göran Persson med att jag många gånger har bytt tåg där. Nu skall stinsen riva upp den räls som har lagts ut av finansminister Wibble och hennes kamrater. Med den blygsamhet som kännetecknar dem har de benämnt detta spår den enda järnvägen. Passagerarna, dvs. det svenska folket, kommer att undra vad det är fråga om. Först kommer ett gäng in och lägger ut ett spår, och sedan kommer ett annat gäng och lovar att riva upp spåret. Är detta utveckling, ansvar eller klokskap? Man undrar.

Även jag läste Dagens Nyheter i morse. Men jag läste tidningen på ett annat sätt än Göran Persson. Vi har tydligen olika frukostbord. I tidningen står att fru Wibble minsann plötsligt skall göra alla möjliga saker, nu när det är för sent. Hon börjar nu tala om sänkta pensioner, lägre förtidspension,

sämre sjukförsäkring, lägre ersättning till arbetslösa, mindre bostadssubventioner, sämre villkor för kommuner, höjda miljöskatter, moms på tidningar och jakt på fuskare och smitare i Sverige. För ett ögonblick tänkte jag att det måste stå någonstans att hon har bytt parti och gått över till Ny demokrati.

I går läste jag i Svenska Dagbladet att Alf Svensson ifrågasatte biståndspolitiken. Ni börjar bli riktigt festliga i regeringslägret. Man sadlar om när man svänger in på uppploppet och skall köra nästa år. Plötsligt går det att spara på alla de saker där det tidigare var så svårt att göra det. Det är märkligt. Nu kanske det är så att man blir litet överraskad och får rätt i vissa frågor trots att man inte har dött än. Det skulle inte förvåna mig om Göran Persson så småningom skulle säga att många av de förslag som vi har fört fram i denna kammare faktiskt var riktigt förståndiga. Men det kommer säkert att ta fyra år vid hans frukostbord.

Är det en övermänsklig uppgift för denna riksdag och för den regering som finns i Sverige att få fart på Sverige, få ordning på affärerna och balans i ekonomin? Är det omöjligt? Nej, det är det inte. Det går givetvis att åstadkomma de här förbättringarna. Man får inte ha några heliga kor. Nu börjar de försvinna. Alf Svenssons heliga ko när det gäller biståndspolitiken börjar försvinna. Allt detta måste bort, och man måste börja rätta mun efter matsäcken även i den svenska statsförvaltningen.

Det går att förbättra affärerna. Det finns en mängd åtgärder man kan vidta. Man kan förflytta perspektivet härifrån. Det är ju så bekymmersamt om det gäller någonting som vi själva direkt har ställt till med. Vi kan ta bidragsfusket som exempel. Hur många gånger har vi inte talat om fusk med bidrag, svart sektor m.m. Det börjar nu krypa fram. Man säger att det lär finnas några stycken som sysslar med sådant. Om det bara är några stycken som sysslar med fusk kanske det skulle handla om ungefär 10 000 kr. Vi vet alla att det handlar om tiotals miljarder. Vi vet att den svarta sektorn gäller ca 50 miljarder. Men det vågar man inte riktigt säga. Ni är väl ute efter att få röster från de här pajsarna också.

Jag tror att bästa sättet att komma åt fusket är att tala om för människor att det faktiskt är de som är skötsamma, trevliga och arbetsamma som får betala kalaset. Om man får in den moralen – ibland nämns ordet moral här – tror jag att man skulle kunna få rätsida på problemet. I annat fall blir det de kommande generationerna som skall betala igen.

Så över till familjepolitiken. Vi vet att i en internationell jämförelse är Sverige i det här fallet det tjusigaste landet i världen. Ingen familjepolitik är mera strålande och generös än den svenska. Inget land i världen har sämre affärer. Vi skulle alltså inte ha råd med det här. Man vill ändå fortsätta med familjepolitikens inriktning och talar om barnomsorg och barnbidrag – precis som om det skulle gälla någon omsorg om barnen. Det är omsorg om deras föräldrar som är med och kör en rovdrift på Sverige.

Vem skall betala för omsorgen? Jag kan tala om för er att det är barnen. Är det barnomsorg? Det är nästa generation som får betala kalaset. Man häller ut pengar, och Bengt Westerberg hoppar upp och talar om pappamånad. Det är jättebra. För min del kan han få ha pappamånad hela livet om han så vill. Varför skall man in och peta i sådana saker? Sveriges affärer blir förstörda, och man skyller på barnen. Jag tycker att det är skamligt.

Kan vi skära ned i Sverige, spara och förbättra ekonomin utan att det drabbar de redan drabbade, de fattiga, de arbetslösa m.fl.? Svaret är att vi faktiskt kan göra det. Men vi gör det inte. Det är här inne som besluten *inte* fattas. Man är så rädd att man vill skjuta fram varje beslut som bränns litet grand. Varför? Jo, i höst kommer fyra års tystnad att utbryta efter valet. Alla vet att det inte blir något nytt val förrän efter fyra år. Då kan man möjligen sätta i gång att göra något.

Jag har nämnt familjepolitiken. Den flyktingpolitik ni har sysslat med är en katastrof. Det är politikerna och inga andra som har rört till det. De har skapat Sveriges stora problem med arbetslöshet, kostnader osv. När det gäller organisationsbidragen har vi här diskuterat hur det är med era egna föreningar och ungdomsförbund. Vad hände? Har de blivit straffade. Har de betalat tillbaka pengar? Har det hänt något annat än att man har svamlat litet grand kring frågan?

Hur är det med presstödet? Det är egentligen korruption när politikerna ger tidningar pengar, även om det är Svenska Dagbladet som får pengarna. Eller hur? Det är klart att man påverkas av 100 miljoner. Många av oss påverkas av kaffe och konjak.

Jag vill också säga några ord om partistödet innan jag blir tyst för alltid i denna kammare. Hur kan man bita sig fast vid stödet? I det första krispaketet, när man skulle visa ledarskap ifrån Sveriges regering och köra tandem med Socialdemokraterna, så borde partistödet ha varit det första man tog itu med. Det är ingen mening med att säga att vi tar 10 % av 10 % av partistödet och att vi gör det efter valet. I stället skulle man ha sagt att vi skär ned 25 % direkt för att visa att vi föregår med gott exempel.

Det finns ingen här som vågar säga hur det är med ersättningsnivåerna. Med de finanser Sverige har kommer socialförsäkringssystemets ersättningsnivåer att tvingas ner ifrån de 80 % som gäller i dag till 70 % eller ännu lägre, oberoende av regering. Det är bara en fråga om huruvida regering och riksdag vill vara med och fatta beslut eller om det är någon annan som skall fatta beslut om det här. Socialdemokraterna försöker lura folk och säga att man kanske skall höja ersättningsnivån från 80 till 90 %. Det låtsas man. Låtsas stavas med l som i luras, Göran Persson.

Sverige lånar fortfarande hundratals miljarder för att slippa ändra sitt system. Jag tror att det är detta som det egentligen handlar om. Vi vågar inte angripa de problem vi har. Vi vågar inte inse att vi lever 1994 och inte 1964. Vi angriper inte problemen. Vi lånar för att behålla det system som bevisligen inte har fungerat. Vi tycks ha blivit en samling ängsliga opportunister som skickar räkningen vidare till sina ofta ouppfostrade och för ändamålet oförberedda barn. Man vågar inte lyssna på rörelsen. Det rör sig runt omkring, och det finns uppfattningar runt omkring. Det finns folk som tycker olika saker. Om man inte lyssnar på den rörelsen kan det gå för det demokratiska Sverige som det gick för Fingal Olsson. Jag tror att historikerna kommer att häpna över det samhälle som inte ens kunde höra sina egna signaler. Det är det som det handlar om. Vi hör inte de signaler som finns överallt runt omkring, utan vi går bara vidare.

Fru talman! Detta är egentligen de största ungdomsfrågorna. Ungdomen är framtiden. De största ungdomsfrågorna är inte öppningstiderna för disko-

tek, utan den galopperande statsskulden, det stora budgetunderskottet, den politiska beslutsångesten. Det är de största frågorna. Dem borde vi ägna oss mer åt här.
(Applåder)

Anf. 10 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Hövligheten bjuder att när en ledamot av kammaren sjunger sin svanesång skall vi andra tacka honom. Jag vill tacka Ian Wachtmeister för hans bidrag i debatter. Jag värderar honom som person. Dock är jag främmande för hans politiska beteende. Det senaste anförandet är bara ett i raden av de fiaskon som Ian Wachtmeister representerar.

Jag tycker litet synd om honom, att han skall behöva lämna politiken efter ett totalt misslyckande i ett parti som totalt har brutit sönder, med en retorik som när den mötte allvaret och verkligheten aldrig höll vad man hade lovat. Att fortsatt ha hög svansföring så här i slutet framstår som löjligt.

Vad nyttar det till, Ian Wachtmeister, att stå i talarstolen och angripa familjepolitiken? För några veckor sedan orkade Ian Wachtmeister inte ens rösta emot ett vårdnadsbidrag som innebär att statsutgifterna höjs med 3,7 miljarder kronor. För några månader dessförinnan lovade han mig dyrt och heligt i en debatt att Ny demokrati aldrig skulle släppa fram det så vida det inte var finansierat. Hur ser finansieringen av vårdnadsbidraget ut? Ian Wachtmeister säger ju sig begripa så mycket om statsfinanserna. Stå inte här och angrip de politiska ungdomsförbunden!

Ian Wachtmeister sitter själv med en partikassa som uppenbarligen är på väg att hamna i rättsväsendet. Stå inte och angrip organisationer som arbetat demokratiskt i hundra år och klarat ut att lösa konflikter utan den typen av cirkus som i Ny demokratis stämmor öppet visats för det svenska folket. Stå inte och tala om pajaser. Ian Wachtmeister vet själv att de krafter som bar honom fram till det politiska inflytande Carl Bildt gav honom i stort utsträckning bestod av pajaser.

Ian Wachtmeister representerar ett misslyckande, ett fiasko. Men det har trots allt inneburit en läxa för många som tror att politik är lätt och någonting som enbart sköts med populismen som vapen.

Ian Wachtmeister lämnar kammaren som en förlorare. Demokratin och folkstyret är segraren.

Anf. 11 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Först blev jag rörd för jag trodde att Göran Persson skulle tacka mig – han sade ju att det hörde till god ton. Men sedan var översteprästen där igen, denna gång i form av den verkliga farisén som talade om vilka fel alla andra hade gjort.

Jag vill upplysa herr Persson och andra som skall köra tåget vidare om att det Ny demokrati som jag ansvarade för fungerade mycket bra och agerade mycket ansvarsfullt. Man kommer nog med tiden att inse det på många håll. De frågor som vi tog upp – det är ändå det som är det viktiga – var de riktiga frågorna. Det var frågor som ni andra inte vågade peta i. Det jag talade om i talarstolen, herr Persson, handlade om Sverige, inte socialdemokraterna. Jag talade om det som det är viktigt för Sverige att nu göra någonting åt.

Låt mig få slippa tarvligheterna om partikassan. Vad har jag med partikassan att göra, herr Persson? Om ni har dåligt samvete för era ungdomsförbund i dag, skall ni fortsätta att ha det tills ni har rensat i soppan. Organisationsbidragen är ett stort och allvarligt problem.

Jag förstår inte varför man skall behöva ha den grötmyndiga stilen och tala om ett förfärligt misslyckande och skam. Jag tycker att Göran Persson kunde ha arbetat i finansutskottet i stället för att åka till Katrineholm eller någon annanstans.

Varför kom Ny demokrati in i riksdagen? Det kan jag tala om för er. Det hade ingenting med pajaskonster att göra. Det hade att göra med att ni andra hade skött det så dåligt, att det var hur lätt som helst att ta sig in. Kommer Göran Persson att ingå i regeringen och fortsätta med det gamla köret, så passa er, vi kanske kommer tillbaka, i alla fall jag.

Anf. 12 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Svara på frågan, Ian Wachtmeister. Hur kan en så insiktsfull person i egna ögon så snabbt byta uppfattning vad gäller familjepolitiken? Varför vågade Ian Wachtmeister inte rösta emot vårdnadsbidraget? Orkade han inte, eller var det andra lojaliteter som trots allt var viktigare när det kom till kärnan?

Vad har jag med partikassan att göra? frågar Ian Wachtmeister. Det skall man höra från en person som har grundat ett parti och som har lett det in i det kaos det nu befinner sig i. Det partiet har haft en kampanj mot offentliga bidrag och offentligt stöd till partier som ett ledande tema. Vad har jag med partikassan att göra? frågar Ian Wachtmeister. Skam!

Slutligen, fru talman! Vi har det trots allt bättre i Sverige än i Italien, där motsvarande krafter sitter i regeringen. Här sitter de bara i riksdagen.

Anf. 13 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Jag tackar för den fördolda utnämningen till Sveriges Berlusconi – eller vad det nu skulle vara för någonting.

Låt mig avsluta den här pinsamma duellen med herr Persson med att säga att jag inte förstod vad det var som herr Persson sade om partikassan. Min linje vad gäller partier och partistöd har varit knallhård. Det har jag framfört hela tiden. Det är ni andra som har skyddat ert eget politiska frälse för de besparingar som skulle ha varit nödvändiga. Min linje där har varit utomordentligt konsekvent. Den som påstår någonting annat är rent ut sagt oförskämd, och dessutom med avsikt.

Jag tror inte att det finns någon i denna kammare som har föreslagit tuffare besparingar än vad jag har gjort. Jag tycker att Göran Persson någon gång i dag kunde svara på någon av de frågor som ställs till honom. Jag skall göra någonting originellt och svara på herr Perssons fråga om vårdnadsbidraget. Min linje var knallhård på den punkten: Det skulle finansieras om det skulle genomföras. Jag lade ned min röst vid omröstningen av ett skäl som jag också publikt talade om. Jag ansåg nämligen att det fanns grupperingar inom vårt parti som hade sjabblat i den där frågan så in i vassen att det bästa man kunde göra var att lägga ner sin röst. Det tycker jag att alla skulle ha gjort.

Anf. 14 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag tänkte börja med att yrka bifall till min meningsyttring i mom. 1 och 58 samt till motion Fi32, yrkande 45. Det senast nämnda yrkandet kommer Björn Samuelson att förklara närmare senare i debatten. När det gäller övriga yrkanden under andra moment hänvisar jag till andra vänsterinlägg senare i debatten.

Regeringen har tre blå reklamballonger i valrörelsen. Skattesänkningar, EU och Nathalieplanen står det på dem.

Sänkta skatter på kapital och företag leder, allt annat oförändrat, till ökade vinster, fler investeringar och fler nya jobb. Finansminister Wibble och statsminister Bildt tror att de skall vinna valet på den självklarheten, dvs. om de utelämnar alla indirekta samband och låtsas att samhället är som ett provrör i ett laboratorium, där man kan isolera några saker för sig och hålla allt annat oförändrat.

I verkligheten är frågan om hur skatter påverkar sysselsättningen svår. Sänkta skatter leder också, allt annat oförändrat, till ökade offentliga underskott som leder till höjda räntor, som leder till ökat sparande, minskad konsumtionsefterfrågan och färre investeringar, som leder till ökad arbetslöshet. Det var denna mekanism som vi kunde studera efter skattereformen, och det var denna typ av resonemang som gjorde att EU-kommissionens s.k. Rudingrapport kritiserade ofinansierade skattesänkningar av den typ som har genomförts i Sverige.

Exportindustrins vinster slår rekord. Att investeringarna inte ökar mer än vad de gör beror mer på oron för de offentliga finanserna än på rädslan för höjda skatter. Om man väger samman skatterna på kapital i olika former, finner man att Sverige i dag ligger en bit under genomsnittet i både EU och OECD-länderna. Vi riskerar att få en ny överhettning med övervinster och spekulationskarusell. Det är inte bara rättvist att höja skatter på övervinster och höga löner. Det behövs också för att vi skall få råd att finansiera nya jobb och gardera oss inför nästa lågkonjunktur.

Ballongen som det står skattesänkning på väger för lätt. Den kanske stiger upp mot den skapande statskonstens höjder, som Göran Persson talade om.

EU är propagandaballong nummer två för regeringen, som påstår att ett svenskt medlemskap leder till fler utlandsinvesteringar. Per Lundborg på Industrins utredningsinstitut sticker effektivt hål på den ballongen i senaste numret av Ekonomisk Debatt. De enda säkra effekterna av EU-medlemskapet, nu när vi omfattas av EES-avtalet, är att Sverige tvingas återreglera inom jordbruks- och tekopolitiken samt att vi får en stor belastning på den svenska statsbudgeten. Att regeringen inte anser sig skyldig att tala om hur dessa utgifter skall finansieras strider mot de principer som riksdagen har enats om.

Den tredje ballongen är tillägnad finansministerns barnbarn Nathalie. Den punkteras av den elake herr Feldt. Jag antar att regeringen, och särskilt Carl Bildt, tycker att det är otacksamt med tanke på all reklam som de har gjort för honom tidigare.

Anne Wibble försöker i Dagens Nyheter i dag säga att vad Feldt gör i sin bok är att avslöja s-taktiken. Jag har boken här framför mig. Påståendet är faktiskt inte riktigt, Anne Wibble. Boken avslöjar Anne Wibbles taktik.

Han skriver att Anne Wibble inte har en aning om var besparingarna i Nathalieplanen skall ske.

Finansministern har instämt i Feldts tes om att besparingarna inom den offentliga sektorn i högre grad skall riktas mot bidragssystemen, medan man bör slå vakt om välfärdsstatens kärna: vård, omsorg och utbildning.

Finansministern sade i en intervju för ett tag sedan: "Saneringsprogrammet är utformat så att det till större delen berör privat konsumtion, inte vård, omsorg eller utbildning."

Men detta är en missvisande beskrivning. Det är i och för sig sant att bidragsminskningarna och skattehöjningarna i saneringsprogrammet totalt är något större än minskningen av den offentliga konsumtionen. Men en del av indragningarna från hushållen går ut över sparandet, och privatkonsumtionen är nästan dubbelt så stor som offentligkonsumtionen. Procentuellt räknat drabbas det offentliga, dvs. just skolan och vården, mer än dubbelt så hårt. Resultatet blir ju också, enligt regeringens egna prognoser, att privatkonsumtionen stadigt ökar medan offentligkonsumtionen stadigt minskar under resten av 90-talet. Om de kommunanställda skall ha samma löneutveckling som genomsnittet måste antalet anställda minska med ytterligare ca 100 000. Merparten av dem är kvinnor i låglöneyrken utan större möjligheter att få arbete i den privata sektorn.

Hur kan då regeringen spela dubbelt på detta sätt, dvs. tala vackert om Europas bästa skola och om mänsklig vård för de gamla, samtidigt som det är just där som storsparandet skall ske?

Kjell-Olof Feldts förklaring lyder så här: "Så länge man bara talar om att det är den anonyma massan kommuner som skall spara känner ingen väljare sig personligt drabbad. Öser man dessutom på med försäkringar om att alla de nya styrmetoderna och privatiseringarna kan förena rationaliseringar med bättre service och ökad personlig valfrihet, klarar man sig undan besvärliga konfrontationer med oroliga medborgare. I varje fall är förhoppningen att problemen inte hinner bli så allvarliga att taktiken avslöjas före valet." Det är Anne Wibbles taktik som Kjell-Olof Feldt avslöjar i boken.

Regeringen konstaterar i den reviderade finansplanen att kommunernas skatteinkomster kommer att öka i takt med BNP:s utveckling. Tror finansministern verkligen att det är möjligt för kommunpolitikerna att klara av att avskeda så mycket folk samtidigt som de skall samla pengar på hög?

Anne Wibble skriver i Dagens Nyheter i dag att kommuner och landsting inte kan räkna med någon ökning av statsbidragen under återstoden av 90-talet, inte ens i nominella tal. Men, finansministern, statsbidragen minskar i år med ca 15 miljarder och nästa år med 9 miljarder. Det är inte fråga om att öka statsbidragen.

Om jag inte blir motsagd av finansministern i denna debatt tolkar jag det så, att planerna på ytterligare indragningar finns men att de inte skall offentliggöras. Enbart så blir Nathalieplanen begriplig, även om den fortfarande är fullständigt vanvettig.

Göran Persson och jag är eniga om att det måste göras en omfördelning från rika till fattiga kommuner. Men när det gäller det totala utrymmet för kommunerna, dvs. för skolan och vården, verkar han vara mer enig med finansministern än med mig. Jag vill fråga Göran Persson om han tror att det

är politiskt genomförbart att omfördela så mycket inom ramen för en krympande kaka. Klarar Göran Persson av att övertyga partikamraterna i exempelvis Luleå, Umeå, Uppsala, Linköping och Mölndal att de skall ta 500 miljoner kronor från sina skolor och sjukhus för att ge till oss göteborgare?

Göran Persson talade i sitt inlägg mycket om samverkan. Jag hoppas på att tillsammans med Göran Persson få vara med och forma den nya vänstermajoritet som skall träda till här i riksdagen efter den 18 september. Vi har mycket gemensamt: synen på arbetslösheten som det överordnade problemet och behovet av en ny och rättvis fördelningspolitik.

Men när det gäller kommunerna är det betydligt svårare att acceptera era perspektiv. Era förslag till skattehöjningar för höginkomsttagare och till minskade militärutgifter är mycket blygsamma. Det måste gå att skaka fram ytterligare några miljarder för att klara av skolan och vården i de fattigaste kommunerna.

Det är bra att Göran Persson talar om ekonomi och ekologi. Jag hoppas att vi skall få möjligheter att prata litet mer konkret om vad detta handlar om när det gäller exempelvis motorledsutbyggnader, och hur vi skall bära oss åt för att i storstäderna ändra trafiken från biltrafik till kollektivtrafik.

Socialdemokraterna och Vänsterpartiet är också eniga om att en sanering av de offentliga finanserna inte kan genomföras utan en stark och rättvis fördelningspolitik. Vi har kritiserat förslagen om egenavgifter, men där noterar vi att ni verkar vara på väg att överge en hel del av dem. Vi har föreslagit att taket sänks i sjukersättningen till 6,5 basbelopp för att finansiera höjd ersättningsnivå för långtidssjuka från 70 % till 80 %. Vi tror oss om att kunna övertyga er om riktigheten i detta.

Är ni beredda, Göran Persson, att samverka med oss, eller handlar samverkan enbart om de regeringspartier som Göran Persson så vältaligt här har skopat ut?

Fru talman! Vänsterpartiet lägger fram förslag som leder till minskad arbetslöshet och rättvis fördelning. Detta är traditionell vänsterpolitik. Men våra förslag leder också sammantaget till den starkaste statsbudgeten, om man jämför med andra förslag som vi behandlar i dag. Vi förväntar oss inte att ni andra skall erkänna att det är så. Utskottet vill så förtvivlat gärna tro att sparsamhet aldrig kan vara vänsterpolitik. Vi anser tvärtom att det bara är en vänsterpolitik som kan sanera de offentliga finanserna, eftersom detta bara kan ske i strid med de intressen som högern företräder.

Jag är också överens med Göran Persson om behovet av ett, som han kallar det, nationellt kontrakt och om allvaret i den växande ungdomsarbetslösheten. Det nya kontraktet måste formas med den stora majoritet som i dag utgör medelklassen, om vi skall komma ifrån den pågående cementeringen av nyfattigdom och massarbetslöshet. De som nu har arbete och hyggliga inkomster måste bli övertygade om att de slipper glassplittret på muren kring villatomten, enbart om de avstår pengar till lön och utbildning för dem som nu är arbetslösa. Vi tror att detta är möjligt.

Anf. 15 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! Vi närmar oss slutet på mandatperioden. Framför oss ligger ett nytt val och en ny fyraårig mandatperiod. Därför är det naturligt att en dag som denna summera och utvärdera, men också att blicka framåt.

Inför 1991 års val spådde Allan Larsson att vändpunkten stod för dörren. Han hade fel. Svensk ekonomi var på väg utför i en brant utförsbacke som en följd av lättsinnets ekonomiska politik under 1980-talet.

Problemen på arbetsmarknaden började växa. Varslen duggade tätt. I början av 1991 varslades närmare 50 000 människor om uppsägning från sina arbeten. Företag efter företag gick i konkurs. Svenskt näringsliv präglades av svag konkurrenskraft, låg produktivitet och minskade investeringar.

Det finansiella systemet stod inför en kollaps. Inflations- och kasinoekonomin hade satt djupa spår. Flyttlasspolitiken under 1980-talet hade skapat ökade regionala obalanser.

Småföretagen överbeskattades. Nyetablering av företag försvårades, likaså generationsskiften. Svenskägda företag satsade hellre utomlands än här hemma i Sverige.

Kjell-Olof Feldt skriver i sin bok Rädda välfärdsstaten om socialdemokratins syn på företagande. Han varnar för att återfalla till gamla vanor. Jag ber att få citera några rader ur boken: "– – – höga skatter driver duktiga företagare att bli rentierer. Denna uppmaning måste särskilt riktas till mina partivänner. Vi socialdemokrater har inte utan fog beskyllts för att önska oss det omöjliga: rika företag men fattiga företagare och företagsägare."

Fru talman! Inför 1991 års val begärde Centern, Folkpartiet, Moderaterna och kds väljarnas förtroende för en radikalt annorlunda utformad ekonomisk politik som skulle främja företagande, investeringar och sparande. Centern gick till val med en reformpolitik; en politik för att bygga nytt och bättre.

Vi krävde åtgärder för att modernisera Sverige – årliga investeringar i vägar och järnvägar på minst 10 miljarder kronor.

Vi föreslog reformerad företagsbeskattning och arbetsrätt. Vi presenterade en näringspolitik med svängrum i stället för svångrem för företagen.

Vi föreslog reformerade socialförsäkringssystem, valfrihet och rättvisa i familjepolitiken med vårdnadsbidraget som grund.

Vi föreslog kraftfulla satsningar på högre utbildning, forskning och utveckling.

Vi föreslog åtgärder för miljön och betonade sambandet mellan ekonomi och ekologi.

Vi föreslog sänkt moms på mat, turism och persontransporter.

Vi föreslog åtgärder för att göra Sverige starkare för att kunna möta den ökade internationaliseringen.

Fru talman! Valet 1991 gav Sverige en ny regering och därmed en ny politik. Förslagen från 1991 års valrörelse har genomförts i en strid ström enligt de planer vi hade.

Fyrklöverregeringens mål har varit och är att bryta den ekonomiska stagnationen som vi ärvde från 1980-talets socialdemokratiska Sverige, att skapa tillväxt i näringslivet och göra Sverige till en företagarnation igen. Välfärdssystemen har försvarats och förnyats. En valfrihetsrevolution har påbörjats. Den ekonomiska politiken har utformats med hänsyn till miljön för att bli långsiktigt hållbar.

Utifrån de förutsättningar som gällde efter socialdemokraternas 1980-tals-

politik är resultatet på område efter område mycket positivt, men mycket återstår fortfarande.

I början på 1990-talet hade Sverige en inflation i storleksordningen 10 %. 1994 beräknas den till 1,9 %.

Många gånger har socialdemokraterna ifrågasatt inflationsbekämpningen. Det är därför en form av tillnyktring när vi i dag hörde att Göran Persson betonade vikten av inflationsbekämpning. Så har vi inte hört förut.

BNP var 1991 negativ, –1,7 %. 1994 väntas tillväxten bli 2,4 %.

1991 minskade industriproduktionen med 4,7%. Nu har hjulen börjat snurra. Industriproduktionen ökar och beräknas i år öka med 8,5 %. För 1995 bedöms näringslivets investeringar öka med inte mindre än 14 %.

Företagen, inte minst de små och medelstora, har åter börjat nyanställa, och nyetableringen av företag ökar. Under budgetåret 1990/91 fick 900 personer s.k. starta-eget-bidrag. Under innevarande år är det 17 000.

Exporten har stigit från minus 2,6 % 1991 till cirka plus 10 % för innevarande år.

Fru talman! Jag kunde fortsätta uppräkningen, men redan dessa sifferexempel visar att ekonomin går åt rätt håll. Vändpunkten kom till sist, och det är i hög grad fyrklöverregeringens förtjänst.

Men det finns fortfarande problem, inte minst på arbetsmarknaden. Även om antalet arbetslösa minskar står alltför många människor, inte minst ungdomar, utan arbete, med allt vad det innebär av otrygghet och oro.

Att vända utvecklingen är som att få stopp på en Finlandsfärja. Den fortsätter framåt även sedan man slagit till full broms.

Eftersom vi hade ett så svårt arv från socialdemokratins 1980-tal har det tagit en lång tid för att vända och få en annan inriktning på sysselsättningsläget. Men varslen från början av 1990-talet har nu ersatts med nyanställningar. Många företag går för fullt.

Budgetunderskottet minskar, men det är fortfarande stort. Det finns anledning att ta mycket allvarligt på den situationen. Likaså att räntorna på statsskulden som en tung post i budgeten i framtiden kommer att öka till följd av statsskuldens ökning. De kan om några år motsvara en fjärdedel av statens utgifter. Därför är det nödvändigt att det saneringsprogram riksdagen beslutat om fullföljs. Den utökning som föreslås i kompletteringspropositionen är helt nödvändig.

Besparingsåtgärder och åtstramningar är visserligen inte populära. Det finns partier, inte minst Socialdemokraterna, som av populistiska skäl ofta motsätter sig och ifrågasätter de förslag som läggs fram. Men de saknar egna konkreta åtgärder. Dock är det nödvändigt med besparingsförslag och budgetförstärkningar för att få hejd på statsskulden och för att Sverige åter skall kunna spela i ekonomins elitserie.

Räntorna, som tidigare under ett par månaders tid varit nere på efterkrigstidens lägsta nivå, har vänt uppåt igen. Vi smittas av ränteutvecklingen i Europa och världen i övrigt. Osäkerhet inför utgången av höstens val påverkar säkert också ränteutvecklingen.

Det behövs hårda tag mot budgetunderskottet och en bred politisk samling kring åtgärder. Det skapar trovärdighet. Då kan också räntorna fortsätta att sjunka.

Krisuppgörelsen hösten 1992 och pensionsreformen som riksdagen har antagit visar att det går att få en bred politisk uppslutning i viktiga frågor – förutsatt att viljan finns.

Jag vill fråga Göran Persson: Är Göran Persson beredd att före valet medverka till samtal om långsiktighet och stabilitet för att varaktigt få ned räntorna?

Hittills har socialdemokraterna inte kunnat uppvisa en trovärdig ekonomisk politik.

När kompletteringspropositionen presenterades i slutet av april möttes den av en ordkaskad av kritik från Göran Persson. Det var nog många med mig som såg fram emot hans eget och Socialdemokraternas förslag. När den motionen kom, jag tror det var den 10 maj, var den ett tunt, motsägelsefullt och tämligen innehållslöst dokument. Den gav lika litet svar på de problem Sverige har som Göran Persson i sitt inledningsanförande tidigare här i dag.

I motionen talas om nya jobb i privat sektor. Men de konkreta åtgärderna handlar om jobb i offentlig sektor.

I motionen talar man om småföretagens betydelse. Men man föreslog ökade skatter som skulle innebära att man försämrade småföretagens villkor.

Socialdemokraterna talar ofta om att deras regeringserfarenheter gör dem speciellt duktiga att sköta landets finanser. "Vi har gjort det förr", brukar Göran Persson säga. Men vi vet vad det där med att ha gjort det förr innebär. Titta på 1980-talet!

Vilka är då erfarenheterna av de senaste årens socialdemokratiska politik?

Kjell-Olof Feldt kapitulerade och avgick – en reträtt till författarskapet och debattörens värld.

Allan Larsson såg en vändpunkt i syne, vände och försvann – en reträtt till den europeiska arenan, bort från den svenska scenen.

Göran Perssons reträtt återstår, men i reträttens talekonst har han få övermän. Reträttens retorik och reträttens politik har blivit Socialdemokraternas signum.

Löften om förbättringar i arbetsrätten för småföretag, framförda vid en socialdemokratisk småföretagarriksdag, följdes av arbetsrättsreträtt på kongressen i Göteborg.

Löften om besparingsprogram följdes av besparingsreträtt, kompletterade med skattehöjningar.

Löften om återställande av arbetslöshetsförsäkringen följdes av procentreträtt från 90 % till 80 %, en nivå som socialdemokraterna tidigare så hårt protesterat emot.

Löften om mer pengar till kommunsektorn och protester mot tidigare indragningar har förbytts i en statsbidragsreträtt avseende kommunerna.

Hur många av kommunerna i mitt eget hemlän kommer Göran Persson att plundra på pengar om han – vilket jag inte hoppas – får chansen efter årets val?

Så här är det, fru talman, på område efter område: löften och reträtter. Först ett rejält socialdemokratiskt löfte, sedan snabbt en rejäl reträtt. Beslutade och påbörjade reformer skall rivas upp. Är det ett seriöst regeringsalternativ – en diversebutik av löften, reträtter och åsikter?

Jag vill fråga Göran Persson: När skall Socialdemokraterna skaffa sig en trovärdig ekonomisk politik?

Nu stundar en ny mandatperiod. Den kurs som har lagts fast för den ekonomiska politiken måste fullföljas. Jag ser ett antal huvuduppgifter för nästa mandatperiod. De är bl.a. följande.

Fortsatt sanering av statsfinanserna för att eliminera budgetunderskottet och hejda ökningen av statsskulden. Det är nödvändigt för Sverige, för svensk ekonomi och för att vi skall få en uthållig tillväxt i ekonomin. Det är nödvändigt inte minst för att våra barn och barnbarn skall få ett bättre land att leva i.

Vi måste värna om välfärdspolitiken för att sjuka och gamla skall få en bra vård och för att våra ungdomar skall få en bra skola. För detta krävs det en sund ekonomisk politik. Vi måste bekämpa arbetslösheten med en ökad satsning på småföretag och på kretsloppssamhället. Miljövänlig teknik och kretsloppsbaserad produktion skapar framtidens arbetsplatser. När skall Socialdemokraterna inse det och lämna betongen? När skall de inse vikten av kretsloppssamhället som en bas för framtidens jobb?

Vi behöver fortsatt satsning på utbildning, forskning och utveckling. Under den här mandatperioden har det satsats betydande resurser för att öka just kompetensen och resurserna till forskning, utveckling och utbildning på såväl gymnasienivå som på högskolenivå. Målet för nästa mandatperiod bör vara att vi fortsätter arbetet med de satsningar som har gjorts under den här mandatperioden och dessutom skapar nya universitet i olika delar av landet.

Vi måste få en tillväxt inom näringslivet. Vi måste fortsätta att främja näringslivet. Nya arbetstillfällen, minskad arbetslöshet, sanering av statsfinanserna samt bibehållen och utvecklad välfärd kan bara åstadkommas med en uthållig ekonomisk tillväxt.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer och den särskilda meningsyttringen.

I den stundande valrörelsen kommer jag och Centern att begära väljarnas bifall till vår ekonomiska politik för arbete, regional utveckling, grundtrygghet och kretsloppsbaserad hushållning med resurser. Vi går till val med en politik för långsiktighet, uthållighet och stabilitet.

(Applåder)

Anf. 16 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! De som har lyssnat på debatterna har hört det här anförandet förut. I Per-Ola Erikssons valmanifest saknades svaret på den fråga som alla politiskt intresserade ställer sig i dag, nämligen om Centern står bakom de förslag som Anne Wibble i dag lade fram i en debattartikel i Dagens Nyheter.

Anf. 17 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! I sitt inledningsanförande beskrev inte Göran Persson vilken färdväg som han ville se för nästa mandatperiod och för resten av 1990-talet. Det är viktigt i den här debatten. Mycket av hans anförande ägnades åt kritik av andra partier och mindre, eller ingenting, åt att redovisa vad han själv vill åstadkomma.

Det är litet bekymmersamt när Socialdemokraternas ekonomiska tales-

man ägnar så mycket tid åt något som kan betecknas som ett domedagsprofetstal. Med hänsyn till de behov och de problem som finns i svensk ekonomi borde Göran Persson tala om de socialdemokratiska alternativen, så att väljarna får veta i förväg vad som gäller.

Det har många gånger varit ett motsägelsernas dokument som har presenterats av socialdemokrater. Jag vill ställa några kompletterande frågor till Göran Persson: Vem skall vi tro på från Socialdemokraterna? Är det partisekreteraren Mona Sahlin eller är det den s.k. ekonomiska talesmannen?

I en artikel i DN den 22 februari i år sade Mona Sahlin att man inte skall räkna med att Socialdemokraterna kan lova guld och gröna skogar. Valrörelsen blir i stället en tävlan om vem som kan spara bäst och mest, menade Mona Sahlin. Hon sade att det värsta som kan hända under 90-talet är regeringar som vinner val på att riva upp beslut som andra regeringar har fattat.

Delar Göran Persson sin partisekreterares uppfattning? Mycket i Göran Perssons motion går i motsatt riktning. Vem skall vi tro på – Göran Persson eller Mona Sahlin?

Anf. 18 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Beträffande detta om att Mona Sahlin och jag talar om samma saker. Det finns sådant som Per-Ola Eriksson har medverkat till och som vi definitivt skall ändra på. Men det finns också sådant som vi säkert kan samarbeta kring. Det är dock en rättvis fördelning och en satsning på arbete åt alla som gäller. Detta är grunden.

Jag ställde en fråga. Per-Ola Eriksson har ju själv som finansutskottets ordförande en central roll i svensk ekonomisk politik. Det vore värdefullt att få veta vad som gäller. Höjd pensionsålder, höjda egenavgifter i pensionssystemet utöver pensionskompromissen, försämrad förtidspension, sämre vård i landstingens och kommunernas verksamhet – är det regeringsprogrammet? En enkel och mycket rak fråga här: Står Centern bakom detta? Jag undrar om det går att få ett ja eller nej som svar på den frågan.

Vid uteblivet svar, Per-Ola Eriksson, skall ni veta att snöbollen börjar rulla för den finansminister som sitter längst fram i raden. Det här presenteras ju som regeringsalternativet. Står Centern bakom planen – ja eller nej?

Anf. 19 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Jag svarar mycket gärna på Göran Perssons fråga. Vad finansministern har redovisat är, som hon säger, hennes besked till väljarna.

Varje parti har ett ansvar när det gäller att redovisa vad partiet vill gå till val på. Mycket av det som står i finansministerns artikel stämmer väl överens med de förslag som finns i regeringens s.k. saneringsprogram. Men på en punkt, och det vill jag gärna säga, instämmer jag inte i finansministerns förslag. Det gäller då antydan om höjd pensionsålder. Riksdagen har nyligen fattat beslut om oförändrad pensionsålder. Jag tror att det är viktigt att vi håller fast vid träffad uppgörelse.

Jag vill knyta an till Göran Perssons anförande tidigare här. Han talar om att näringslivet skulle växa. Varför skall man då beskatta produktionen? Han talar om stabilitet och fasta spelregler. Varför vill då Göran Persson riva upp

de reformer som vi har åstadkommit för att skapa stabilitet och långsiktighet? Detta är att möta framtiden med dåtidens politik.

Göran Perssons talade avslutningsvis när det gäller sjupunktsprogrammet om att ekonomi och ekologi skulle höra samman. Skall jag tolka det så, Göran Persson, att man är på väg att ompröva många av de betongprojekt som Socialdemokraterna medverkade till under förra mandatperioden? Exempelvis gäller det broar till våra grannländer.

Det måste väl finnas en mening i det som sägs. Göran Persson måste ha en avsikt här. Det kan inte vara så att talet om att vi måste förena ekonomi och ekologi bara är några vackra ord i en riksdagsdebatt i slutet av en mandatperiod. Om Göran Persson inte kan konkretisera vad han menar tar vi inte särskilt allvarligt på orden i hans anförande.

Nu har vi kommit till slutet av denna mandatperiod. Kanske är det den sista debatten med Göran Persson under denna mandatperiod. Jag vill därför tillägna Göran Persson en liten dikt, samtidigt som en skön sommar tillönskas. Min minidikt lyder:

Göran Persson är bra på retorik, men saknar ekonomisk politik.

Anf. 20 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Enligt min uppfattning är det egentligen bara den som svarar på frågor som borde ha rätt att ställa frågor. Det tycker jag att t.ex. Göran Persson skulle tänka på. Han anser sig tydligen ha frågeformuleringsmonopol här.

Anf. 21 TALMANNEN:

Nu gäller det Per-Ola Erikssons anförande.

Anf. 22 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Det är precis vad det gör. Jag riktar en fråga – eftersom jag tycker att jag har rätt att ställa frågor – till Per-Ola Eriksson. 1993/94 hade vi – vi kan nästan överblicka resultatet nu – ett budgetunderskott på 197,5 miljarder kronor och ett upplåningsbehov på 239,6 miljarder kronor. Prognosen för 1994/95, som till stor del kanske är en glädjekalkyl – det vet vi ju ännu inte – pekar fortfarande på 150,7 miljarder kronor i budgetunderskott och på ett upplåningsbehov på 195,7 miljarder kronor.

Jag gjorde tidigare en prognos här i kammaren och jag vill upprepa vad jag sade. Vid det aktuella tillfället var prognosen att vi gick back med 172 miljarder kronor. Det motsvarade totalkostnaden i Sverige för följande poster: barnbidrag, bostadsbidrag, kommunal barnomsorg, föräldraförsäkring, arbetsskadeförsäkring och statens andel av sjukförsäkringen. Vidare gällde det alla kostnader för polisen, domstolarna, universiteten, högskolorna och nästan hela försvaret. Lägger man ihop alla dessa kostnader kommer man upp till 172 miljarder kronor – någonstans där pendlar vi nu.

Min fråga till Per-Ola Eriksson – ordföranden i finansutskottet, och där får han för min del gärna sitta kvar om han svarar rätt på min fråga – är: Kommer Per-Ola Eriksson och Centerpartiet att insistera på att dessa synnerligen besvärande fakta allvarligt beaktas och åtgärdas i nästa regeringsfas, om ni kommer dithän? Kommer ni alltså på ett helt annat sätt än som nu

är fallet att inse det djupa allvaret här – det handlar ju om katastrofsiffror – i stället för att bita litet grand i kanten och besluta om något som skall äga rum 1999, 2010 eller vad det nu kan vara fråga om?

Anf. 23 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har tidigare i dag gett uttryck för att vi ser mycket allvarligt dels på budgetunderskottet, dels på statsskuldens utveckling. Den som inte tar allvarligt på dessa båda saker har inte insett att vi behöver en politik som radikalt avviker från den som gällde på 1980-talet.

Det är viktigt att de förslag som vi under den här mandatperioden har medverkat till och det som ligger i saneringsprogrammet får fullföljas och fortsätta att gälla såväl under nästa mandatperiod som under resten av det här seklet.

Det är helt nödvändigt att så sker, för annars kommer vi bara att skjuta problemen framför oss. När budgetar skall läggas fram gäller det att vrida och vända på stenarna, att ompröva och pröva samt att omprioritera. Självklart är inget anslag – kanske med några få undantag – heligt i en budget som måste saneras för att ekonomin skall gå ihop.

Det som finns i saneringsprogrammet och de preciseringar som är gjorda i årets kompletteringsproposition bildar en bra grund, tycker jag, när det gäller att lägga fast en bra politik för resten av detta sekel – förutsatt att de partier som nu bildar regering kan få fortsätta, och det tror jag, Ian Wachtmeister, att de får. Ian Wachtmeister kan medverka till det genom att rösta rätt i årets val. Av allt att döma röstar Ian Wachtmeister kanske inte på det parti som han en gång startade, men i så fall finns det ju andra partier att välja bland.

Till sist: Ian Wachtmeister sade i sitt inledningsanförande att finansutskottet är slut. I motsats till vad som gäller Ian Wachtmeisters politiska karriär – vilken är slut, som han själv har sagt – kan jag dementera att finansutskottet är slut. Det är möjligen slut på sammanträden för i år. Men finansutskottet består och kommer i framtiden att få förstärkta befogenheter, precis på det sätt som Ian Wachtmeister och många andra har efterlyst.

Anf. 24 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Som någon viskade till mig: Inte bara finansutskottet består utan även jag själv. Observera då att om jag är politiskt slut är det i bemärkelsen partipolitiskt slut. Jag kommer att hålla tummen på ögat på er alla.

I sakfrågan skulle jag vilja säga att de åtgärdsplaner som regeringen har framställt, och som Ny demokrati har stött, inte räcker någonstans. Nathalieplanen räcker inte ens halvvägs. Det är det som är den bistra sanningen. Det krävs mycket tuffare tag än detta.

Jag vill upprepa att alternativet till det jag sade förut, när jag talade om alla de poster som vi inte har råd med, är skattehöjningar. Det finns de vars namn man inte får nämna när man tar replik på herr Eriksson som kör den vägen. Låt mig då upplysa om att om man med det alternativet skall få ihop 172 miljarder får man höja momsen till 62 % eller höja arbetsgivaravgiften till 77 %. Det var väl något att bita i?

För övrigt ber jag att få tacka herr ordföranden för de vänliga orden, de som han sade och de som han tänkte.

Anf. 25 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Det behövs besparingar. Det har vi signalerat, och vi har även pekat ut områden. Det är bara att läsa saneringsprogrammet. Jag vet att Ian Wachtmeister är väl insatt i dess innehåll, eftersom han har röstat aktivt för de olika förslagen.

Men det är också viktigt att de besparingar vi gör på annat sätt i transfereringssystem sker med fördelningspolitiska förtecken. Det vill jag betona. Vi kan inte från Centerns sida acceptera besparingar som innebär orättvisor eller leder till sneda fördelningspolitiska effekter. Om något parti kommer att lägga fram sådana förslag under nästa mandatperiod kommer vi från Centerns sida självklart att reagera.

Till sist, fru talman, vill jag till Ian Wachtmeister, som nu lämnar riksdagen, säga ett varmt tack för samarbetet i finansutskottet och för stimulerande debatter, ibland fräna. Men bakom denna fränhet, karskhet och ibland aggressiva framtoning vet jag att det hos Ian Wachtmeister finns ett varmt hjärta. Tack för det.

Anf. 26 LARS TOBISSON (m):

Fru talman! I riksdagens ekonomiska slutdebatt för tre år sedan talade dåvarande finansministern Allan Larsson om vändpunkten som vore den redan passerad, och han anklagade mig för svartmålning. Men utvecklingen har gett oss moderater rätt i att vi då var på väg in i en svår ekonomisk kris, en hemmagjord strukturkris, som vuxit fram i spåren av "den tredje vägens politik". Den samlade produktionen stagnerade och började minska. Ändå fortsatte konsumtionen att stiga. Trots ambitiösa mål för att begränsa den offentliga sektorns volymexpansion låg ökningstakten ständigt över 2 % om året. Även den privata konsumtionen växte till priset av att hushållssparandet blev kraftigt negativt. När den totala konsumtionen alltmer översteg produktionen, kunde resultatet inte bli annat än växande underskott i handels- och bytesbalanserna. Härtill kom att investeringskapitalet sökte sig ut till andra länder, medan flödet i motsatt riktning, alltså hem till Sverige, var praktiskt taget obefintligt.

Skattetrycket steg från ca 50 % 1982 till nära 57 % 1991 och var därmed, med klar marginal, värst i världen. Den årliga inflationstakten var hög – långt högre än i konkurrentländerna. Räntenivån höjdes successivt. När samtidigt arbetsproduktiviteten utvecklades svagt, försämrades Sveriges kostnadsläge och därmed konkurrenskraft mycket snabbt.

Vid tiden för förra valet gav strukturkrisen allt tydligare utslag i främst tre avseenden. Under året fram till valet växte den öppna arbetslösheten med 100 000 personer, och den snabba ökningen av antalet varsel visade att Allan Larssons företrädare, Kjell-Olof Feldt, skulle få rätt i sin spådom om "arbetslöshetens stålbad". Statens budget uppvisade ett snabbt växande underskott. Och fallissemang i finans- och fastighetsbolag förebådade en fullfjädrad finanskris, som skulle sätta väletablerade banker och försäkringsbolag i gungning.

När sedan de borgerliga partierna tog över regeringsmakten, övertog vi också en ekonomi i snabb utförsåkning. Våra viktigaste mål var att föra in Sverige som medlem i den europeiska gemenskapen, att återupprätta vårt land som tillväxt- och företagarnation och att stärka valfriheten i välfärdspolitiken. Vi förutsåg att den nödvändiga förnyelsen av Sverige och svensk politik skulle ta i anspråk mer än en mandatperiod – ja, kanske hela 90-talet. Uppgiften blev inte lättare av att till den strukturkris som 80-talets ekonomiska politik framkallat här i Sverige lades en internationell konjunkturnedgång. Men vi kan nu efter snart tre år summera en rad positiva resultat av våra ansträngningar.

På samma sätt som alla kurvor pekade fel för tre år sedan, pekar de nu rätt. Senast har det bekräftats i Konjunkturinstitutets majrapport och i Industriförbundets planenkät. Ekonomin växer igen, industriproduktionen ökar snabbt och en stigande orderingång ger industrin anledning att skynda på sina investeringar.

Att kostnadsläget är gott är inte bara ett resultat av den svagare kronan. Skattebelastningen har minskat, t.ex. genom sänkta löneskatter. Produktiviteten ökar dessutom snabbt i både enskild och offentlig sektor, bl.a. till följd av den lägre frånvaro som reformerade socialförsäkringar fört med sig.

Skattetrycket har sänkts till under 50 procent igen. Inflationen är rekordlåg. Det betyder att medborgarna även med låga lönehöjningar får ökat utrymme för privat konsumtion utan att det normaliserade hushållssparandet behöver minska.

Sveriges förbättrade konkurrenskraft lägger grunden för en exportökning, som i sin tur medför växande överskott i handelsbalansen. Även bytesbalansen uppvisar numera stigande överskott, och därmed är alltså balansen i det totala sparandet återupprättad.

Det underlättar den nödvändiga offentliga upplåning som det stora budgetunderskottet framtvingar. Men även det offentliga lånebehovet utvecklas nu åt rätt håll, och det i snabbare takt än vad som förutsetts. Finanskrisen är dessutom på god väg att lösas.

Sedan någon tid förbättras också läget på arbetsmarknaden. Det förekommer färre varsel och konkurser, fler lediga platser och nystartade företag. April 1994 var den första månad då den öppna arbetslösheten var lägre än samma månad ett år tidigare.

Fru talman! Strukturkrisen i den svenska ekonomin är ändå så djupgående att stora problem kvarstår att hantera. Framför allt handlar det om arbetslösheten och det offentliga upplåningsbehovet. Känsliga mätare på balansrubbningen är kronkursen och räntan. Under våren har tvärtemot alla förutsägelser och förhoppningar den förutsedda kronförstärkningen i stort sett uteblivit, samtidigt som den långa räntan höjts kraftigt, med nära 3 procentenheter. Delvis är det en återspegling av allmän oro på de internationella kapital- och valutamarknaderna, men genomslaget har varit relativt sett större i Sverige. Det kan inte tolkas som annat än misstro mot det politiska systemets förmåga att lotsa Sverige ut ur den ekonomiska krisen. Det drabbar oss alla som sysslar med politik. Men det är säkert ingen tillfällighet att ränterycken uppåt blivit särskilt markerade efter det att flera opinionsmätningar skapat farhågor för en socialistisk seger i höstens val, samtidigt som det fortfarande

föreligger övervikt för nejsidan i den därpå följande folkomröstningen om EU.

Bland borgerliga sympatisörer finns det en klar majoritet som säger ja till Europa. Men på politikens vänstersida dominerar nejsägarna. Mot den bakgrunden är det olyckligt att socialdemokraterna uppträder tvehågset och utan engagemang i frågan. Jag förstår inte hur ni socialdemokrater kan göra anspråk på att bilda regering, när ni inte har någon bestämd uppfattning om hur Europasamarbetet skall se ut och är beredda att driva den.

På samma sätt är det egentligen på den ekonomiska politikens område. Vad ni har presenterat är ett ihåligt budgetalternativ, som för nästa budgetår innebär en saldoförsämring med över 10 miljarder kronor trots skattehöjningar på över 11 miljarder. Lägger man till de effekter utanför budgeten, som ökar lånebehovet och driver upp kommunernas utgifter, blir försämringen av de offentliga finanserna totalt 15 miljarder.

Men den största bristen är naturligtvis att ni saknar ett ekonomiskt saneringsprogram som sträcker sig bortom det närmaste budgetåret. Vi fick inte heller nu veta någonting i Göran Perssons anförande. Det enda ni kunnat komma på är skatteskärpningar. Det rör sig om höjningar på minst 80 miljarder kronor, motsvarande 1 000 kr i månaden för ett vanligt hushåll. Tyngst väger att sjukförsäkringen skall finansieras helt med egenavgift, medan arbetsgivaravgiften för detta ändamål får vara kvar och omvandlas till ren skatt. Principen om högst 50 % marginalskatt överges genom förordet för en extra värnskatt på 5 procentenheter för inkomsttagare med högre inkomst. Runt om i landet föreslås kraftiga kommunalskatteskärpningar, som kommer att bli ännu större med den omfördelning av skattekraft som Göran Persson aviserade häromdagen. Därtill utlovas återställare på kapitalbeskattningens och socialförsäkringarnas områden, där socialdemokraterna alltså vill riva upp de förändringar som den borgerliga regeringen genomfört i syfte att höja produktivitet och tillväxttakt. Socialdemokraterna vill t.o.m. inleda nya socialiseringsexperiment genom att vidga AP-fondens rätt att köpa aktier.

Jag måste få fråga Göran Persson: Hur kan ni tro att samma politik som förde oss in i krisen skall kunna föra oss ur den? Hur kan ni tro att man kan få fler jobb genom att höja skatten på företag?

Herr talman! Svårigheten för det stora oppositionspartiet, som utger sig för att vara regeringsalternativ, är att budgetunderskott och arbetslöshet inte låter sig hanteras på traditionellt socialdemokratiskt sätt – genom att subventionera bostadsbyggande och låta den offentliga sektorn växa. Det är inte längre möjligt att med bidrag driva fram en överkonsumtion av boende. Det stora budgetunderskottet är i sig ett hinder mot detta, liksom mot inrättande av nya jobb i den offentliga sektorn. Och den snabbt växande statsskulden utesluter möjligheten av snabba klipp i stabiliseringspolitiken, t.ex. genom efterfrågestimulans. Det finns helt enkelt ingen genväg till den enda vägen, som går över strukturella reformer med syfte att göra det lönsamt att starta företag som kan ge nya jobb. Även om det inte är någon snabbkur, kan ändå med en sådan politik arbetslösheten minskas och det offentliga lånebehovet reduceras på ett sätt som blir varaktigt.

Det betyder att regeringens saneringsprogram måste fullföljas. Det är bra

att vi i finansutskottet fått stöd för att det skall både påskyndas och förstärkas i sin bortre ända. Det strukturella underskottet i den offentliga ekonomin kan dock inte elimineras genom att skattetrycket åter ökar. Den vägen har redan prövats och visat sig oframkomlig. Inte nog med det – metoden motverkar det uppställda målet genom att negativt påverka konkurrenskraft och tillväxt. Därmed återstår endast att ytterligare minska de offentliga utgifterna.

Den nödvändiga utgiftsminskningen kan uppnås på många olika sätt. Offentlig verksamhet kan överföras i privat regi eller åtminstone avregleras och konkurrensutsättas, vilket leder till högre kostnadseffektivitet. Men eftersom långt över hälften av statens utgifter avser bidragsöverföringar – till kommuner och företag, medborgare och utlandet – måste ansträngningarna att nedbringa det offentliga upplåningsbehovet i hög grad syfta till besparingar i de stora bidragssystemen.

Välfärdssamhället råkar inte i fara för att välfärdsstaten bantas. Det är ingen tillfällighet att de länder som ligger i topp i den internationella välfärdsligan – USA, Schweiz, Kanada, Japan – har låga offentliga utgiftsandelar och skattekvoter. Det är heller ingen tillfällighet att länder som ligger högt i dessa båda avseenden – utöver Sverige t.ex. Nederländerna – under de senaste 20 åren har fallit brant i relativt välstånd.

Inriktningen på det sociala reformarbetet bör vara att det offentliga garanterar en grundläggande trygghet, medan medborgarna i större utsträckning själva säkrar sig mot inkomstbortfall genom enskilt sparande och personligt ägda försäkringar. Möjligheterna att komplettera sin pension har redan vidgats genom förbättrade villkor för livförsäkringar och annat långsiktigt trygghetssparande. Ett ökat hushållssparande kan ju inte gärna minska välfärden. Tvärtom ger det, förutom ökad självständighet för individen, resurser för utbyggnad av näringslivet och därav följande välståndshöjande tillväxt.

Det hårda svenska skattetrycket är en grundläggande orsak till dagens ekonomiska problem. Det bör därför successivt minskas ned mot genomsnittlig europeisk nivå. Därigenom kommer medborgarnas frihet att kunna öka, samtidigt som de skadliga skattekilarna minskar och tillväxtkraften i ekonomin förbättras.

Men den på kort sikt allra viktigaste uppgiften för regeringen efter valet i höst är att få in Sverige i det europeiska samarbetet. Vi moderater ser det som en grundläggande förutsättning för att kunna hantera miljöfrågorna och brottsbekämpningen – det finns många andra exempel – och framför allt för att bidra till stabilitet och säkerhet i vår del av världen. Vi ser svenskt medlemskap i EU som en absolut nödvändighet för att det skall kunna bli flera företag och nya jobb i Sverige.

Herr talman! Socialdemokraterna saknar inte bara program utan också bestämd inriktning när det gäller Sveriges förhållande till Europa och den ekonomiska politiken bortsett då naturligtvis från utfästelsen att höja skatterna. Särskilt i den situation Sverige befinner sig innebär det att de inte erbjuder ett regeringsdugligt alternativ. Risken för en socialdemokratisk valseger – och för ett nej till EU i folkomröstningen – är de största hoten mot den återupptagna utvecklingen mot ökad tillväxt och välfärd i vårt land.

Den borgerliga regeringen och de fyra regeringspartierna här i riksdagen har däremot visat att vi även under besvärliga yttre omständigheter har kunnat fatta beslut, som börjat föra Sverige ut ur krisen. Det betänkande från finansutskottet som vi nu diskuterar är ett viktigt led i detta arbete. Jag vill understryka att det på alla punkter innebär ett stöd till regeringens kompletteringsproposition med dess många förslag på olika områden, och jag instämmer i utskottsordförandens yrkande om bifall till utskottets emställan i dess helhet.

Anf. 27 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! För formens skull yrkar jag bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer som är fogade till betänkandet.

Också Lars Tobisson är lätt att förutse. Inlägget om EU-frågan har vi hört förut här i kammaren. Men det har hänt någonting sedan dess som har gett en ny kvalitet åt den debatten.

Vi socialdemokrater som är för ett svenskt medlemskap för vår argumentation lugnt och sakligt med stor respekt för de många svenskar som är djupt skeptiska och motståndare. Det är nödvändigt i en demokrati. Det sade jag förra gången till Lars Tobisson i debatten.

Dessemellan har inträffat att en ledande moderat som har haft annan uppfattning än den partilinje som tydligen har spikats fast inför en folkomröstning mer eller mindre har uteslutits ur partiet. Den som tror att man vinner ett folkflertal i en folkomröstning med den typen av metoder ber om ett nej i EU-omröstningen.

Mitt råd förra gången till Tobisson var, och står kvar: Håll sig borta så mycket som möjligt ifrån det offentliga samtalet. Tobisson är inte någon tillgång för ja-sidan, dock för nej-sidan. Nog om detta.

Lars Tobisson underlät också att kommentera dagens stora händelse, finansministerns plan. Den bygger i icke oväsentlig del på skattehöjningar – moms på tidningar, miljöskatter, förmodat dyrare bensin, höjd fastighetsskatt och höjda egenavgifter. Min fråga till Lars Tobisson kan besvaras med ett ja eller nej. Står moderaterna bakom denna plan?

Anf. 28 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Det är mycket lätt att besvara den frågan.

Den plan som regeringen har lagt fram och som riksdagen har antagit innehåller till angivna delar utgiftsminskningar och höjningar av olika skatter. Hittills kan vi konstatera att mera av skattehöjningar än utgiftsminskningar har genomförts proportionellt sett. Men skissen som har lämnats ligger i linje med vad vi strävar efter och med vad som kommer att bli nödvändigt att genomföra.

Göran Persson sade att jag var lätt att förutsäga. Jag vill påstå att Göran Persson är ännu lättare att förutsäga. Man kan nämligen utan vidare förutsäga att han inte svarar på några frågor utan bara pratar om annat. Och det han säger handlar inte heller om framtiden utan är mest en strävan att svartmåla och så split.

Jag har ställt ett antal frågor till Göran Persson och vill gärna återvända till dem.

Ni berömmer er av att ni vet hur ni skall råda bot på arbetslösheten och talar i allmänna ordalag om att ni skall skaffa nya jobb. Jag tror också att Göran Persson sade att de nya jobben måste skapas i näringslivet. Jag ställde då en fråga som jag inte fick svar på: Hur och varför tror ni socialdemokrater att man genom att höja skatten på företagen kan få flera jobb?

När man skall försöka minska förbrukningen av tobak eller kanske bensin kan man höja skatten. Ni höjer skatten på företagen. Hur tror ni att det någonsin skall kunna leda till nya jobb? Och hur tror ni att den politik som ni vill återgå till och som en gång förde oss in i krisen skall kunna föra oss ur den?

Jag nöjer mig med att ställa dessa frågor en gång till, så att Göran Persson inte bara smiter undan utan att svara på dem.

Anf. 29 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Frågan om företagsskatten är lätt att svara på, och jag har gjort det åtskilliga gånger förut.

Vårt förslag innebär – till skillnad från regeringens – en lägre beskattning av företagen. När regeringen genomförde sin omläggning av kapitalskatten använde man just metoden att höja den effektiva beskattningen på bolagen för att finansiera sänkningen av kapitalskatten. På så sätt har man ökat beskattningen av bolag och sänkt den för kapital. Vi tycker att det är en dålig politik och vill vända den utvecklingen. På den punkten vet nog Tobisson var vi står.

Det intressanta är att Tobisson alldeles nyss bekräftade att moderaterna tydligen tänker sig att höja egenavgifterna i dagens pensionssystem utöver vad som anges i pensionsöverenskommelsen. Det är intressant. Man har också från moderaternas sida i dag bekräftat att vi skall ha moms på dagstidningar. Det är också intressant.

Dessutom har moderaterna bekräftat att miljöskatten skall höjas, och det är rimligen inte de miljöskatter som riksdagen redan har fattat beslut om och som innebar en indexering av punktskatten. Om det skall vara någon mening med vad finansministern ägnar sig åt bör detta rimligen innebära nya miljöskatter och, som Expressen förmodade, dyrare bensin. Detta har alltså moderaterna i dag sagt ja till, om jag skall tolka Lars Tobissons svar alldeles nyss. Det är i så fall en sensation.

Men icke desto mindre är det bra att få registrerat till kammarens protokoll att moderaterna tänker sig att höja dessa skatter.

Anf. 30 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Att ni skulle vilja ha lägre skatter för företagen är en bluff. Genomgående i era förslag, Göran Persson, är ju att ni skall höja skatten på företagande och på sparande.

Jag skulle trötta kammaren och dessutom förbruka onödigt mycket av min repliktid om jag skulle ange alla de krav som ni ställer på en återgång till de tidigare höga skatterna på detta område. Därför avstår jag från att göra det.

Men med anledning av de insinuationer som Göran Persson kom med vill jag säga att det självfallet är viktigt att fortsätta att sänka skattetrycket. I och med det arbete som den borgerliga regeringen har lagt ned har vi nu i stort

sett färdigstrukturerat detta. Vad som behöver göras är att få ned de breda skatter som vi har, t.ex. moms. Det gäller också kommunalskatten.

Göran Persson har nu gett sig till att säga att man, utöver de skattehöjningar som föreslås av socialdemokratiska kommunalpolitiker runt om i landet, skall genomföra en gigantisk omfördelning av skattekraft. En sådan omfördelning kan inte verka på annat sätt än att man i de kommuner där man låter låginkomsttagare vara med och betala till kommunalskatt för höginkomsttagare i högskattekommuner måste höja skatten, utan att det leder till att socialdemokratiskt ledda högskattekommuner därför sänker skatten.

Med det systemet får vi en generell höjning av kommunalskatterna i landet, vilket innebär ytterligare ett grundskott mot principen att hålla 30 % inkomstskatt för de flesta inkomsttagare och högst 50 % i marginalskatt över huvud taget. Sedan har ni dessutom lagt på en extra skatt i form av värnskatt.

Det är löjligt att försöka blanda bort korten på det sätt som Göran Persson gjorde i sitt anförande och försöka göra oss moderater till skattehöjare. Jag har redan sagt detta en gång: Sedan 1991 har skattetrycket sänkts från 57 till under 50 %, och alla skatter får till slut betalas av hushållen. I kronor har skatterna sänkts med 17 miljarder; det är ungefär 4 000 per hushåll.

Dessutom har de direkta höjningar för skattebetalarna som har förekommit drivits igenom av andra partier. Det var ni socialdemokrater som i krisuppgörelsen begärde att den redan beslutade sänkningen av momsen skulle inställas. Det var ni som tog initiativet till försämringen av grundavdrag. Det kan leda till vissa höjningar av skattebelastningen i dessa avseenden. Men totalt sett har den alltså sjunkit.

Jag återkommer till min fråga till Göran Persson. Jag vet att han inte kan svara på den nu, men det finns möjlighet till inlägg senare i debatten. Hur tror ni att man genom att höja skatten på företag skall kunna få flera jobb?

Anf. 31 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Lars Tobisson talade om att tilltron till det politiska systemet är viktig också för ekonomin.

Jag lyssnade på hans partikamrat Björn von der Esch på Nej till EU:s kongress i Lund. Han sade att det svenska parlamentariska systemet i dag genomlever en kris med tanke på att mer än halva svenska folket säger nej till svenskt medlemskap i den europeiska unionen, samtidigt som det här i riksdagen kanske bara finns 5 % EU-motståndare.

Jag vill ställa en fråga till Lars Tobisson om skattetrycket. Jag kan börja med att konstatera att ni ju vill ha företagsskatterna på en nivå kring 28 %, medan EU-genomsnittet ligger strax under 40 %. Jag skulle gärna vilja höra Lars Tobissons förklaring och kommentar till varför vi i Sverige måste ha 12 % lägre företagsskatter jämfört med EU.

Men ännu hellre skulle jag vilja höra Lars Tobissons kommentar till marginalskatterna. De gamla slagorden löd ju "Hälften kvar!" och "Högst 50 % marginalskatt!". Men med de nya förslag till höjningar av egenavgifter i samband med pensionsöverenskommelsen kommer ju marginalskatten att hamna en bra bit över 60 % i inkomstlägen mellan brytpunkten och upp till taket i ATP-systemet. Däremot sjunker marginalskatten för de ännu högre inkomsterna.

Det är ett fullständigt perverst skattesysten, där alltså marginalskatterna för medelinkomsttagare är högre än för höginkomsttagare!

För det första vill jag höra Lars Tobisson bekräfta att detta är innebörden i förslagen. För det andra vill jag veta vad Lars Tobisson tänker göra åt denna mycket allvarliga situation.

Anf. 32 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Det är riktigt att det finns en stor skillnad mellan å ena sidan opinionen här i kammaren och å andra sidan opinionen ute bland folket vad gäller medlemskap i EU. Därför tycker jag att vi som sysslar med politik och kan inse betydelsen för Sverige av att ingå i det europeiska samarbetet skall gå ut och driva kampanj för detta.

Jag har också tidigare sagt att jag beklagar att de företrädare för vänstersidan som bekänner sig till tanken på ett medlemskap i EU inte visar engagemang och driver saken utan i stället ligger lågt. När man dessutom anklagar oss för att vi verkligen tar oss an detta blir det nästan för mycket.

Jag begär nu inte att Johan Lönnroth skall driva denna sak – han tillhör den minoritet som inte har förstått hur det här hänger ihop – men jag vill förklara att det som han redovisar för mig är ett tecken på att det måste drivas en hård kampanj i EU-frågan.

Johan Lönnroth anklagar oss även bl.a. för att höja skatterna. Vad först gäller företagsbeskattningen skall vi inte sörja över att just bolagsbeskattningen är lägre i Sverige än på andra håll. Det är ett sätt inte bara att få svenska företag att investera och skapa jobb här i Sverige utan också att få utländska företag att välja att lägga sina investeringar här. Det är på den vägen som vi kan få de jobb i näringslivet som Göran Persson sade sig vilja arbeta för. Detta kommer att fungera den dag när vi har undanröjt hotet om en socialistisk valseger i höst och när det via ett positivt resultat i folkomröstningen står klart att Sverige verkligen blir medlem i EU.

Det bedrivs här vidare något slags mytbildning om att de förändringar som vi gör, när vi närmar avgifter och förmåner i socialförsäkringssystemen till varandra och omvandlar tidigare osynliga löneskatter till fullt synliga förmånsbestämda avgifter för finansiering av förmåner, skulle innebära en höjning av skatteuttaget eller av marginalskatterna.

Det som vi nu skall inrikta oss på att åstadkomma är att sänka skattekilarna. Det är vad som återstår sedan vi har strukturerat om skattesystemet. Den förändring som bl.a. pensionsreformen innebär är att vi minskar skattekilarna och får ett närmare samband mellan avgifter och förmåner. Det ser jag som en stor fördel, och det kommer vi att förklara mot de försök att sprida missuppfattningar som görs från vänsterhåll.

Anf. 33 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Lars Tobisson säger att vi som sysslar med politik skall driva kampanj. Han anklagar också oss vänsterpartister, om jag fattade honom rätt, för att vi lägger locket på för de enstaka anhängare av svenskt EU-medlemskap som vi har i Vänsterpartiet.

Jag skall först tala om att det finns en ganska viktig skillnad mellan Vänsterpartiet och Moderata samlingspartiet, nämligen att Vänsterpartiet är ett

pluralistiskt parti. Vi inte bara tillåter våra medlemmar att tala för ett medlemskap, utan vi kommer faktiskt också att ha en anhängare av EU-medlemskap överst på en av våra listor. Ett motsvarande agerande är däremot uppenbarligen förbjudet i Moderata samlingspartiet, trots att ni hela tiden hävdar att detta är något som skall stå vid sidan om den rena partipolitiken.

Däremot är det riktigt att vi i Vänsterpartiet med en mycket stor och massiv majoritet kommer att driva kampanj mot medlemskap i unionen.

Vad gäller frågan om en mytbildning om skatterna vill jag säga att det inte är mera myt i detta än att Lars Tobissons partikamrat Bo Lundgren häromdagen tvangs slå till full reträtt inför den kritik som bl.a. Lars Bäckström, min partikamrat i skatteutskottet, har riktat just mot de skattekilar som blir konsekvensen också för låginkomsttagare med de nya egenavgifterna.

Vad gäller försöket att blanda bort korten genom att kalla EG-avgifterna för något annat än en skatt, vilket de faktiskt är, vill jag bara hänvisa till Kjell-Olof Feldts bok, som jag nu återigen tvingas vifta med. Också Lars Tobisson har tydligen läst den. Men har Lars Tobisson läst avsnittet om egenavgifter i Kjell-Olof Feldts bok, och har han tagit minsta intryck av det? Ni måste slå till reträtt, Lars Tobisson! Det system med egenavgifter som ni håller på att införa är orimligt.

Anf. 34 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Föreställningen att Sveriges förhållande till EU kan stå vid sidan av partipolitiken begriper jag inte. Självklart är ett av de viktigaste politiska krav som kan framföras att man tar ställning till det europeiska samarbetet. I det moderata partiprogrammet har det varit angivet sedan början av 60-talet att vi strävar efter medlemskap i det samarbete som växer fram i Europa. Detta är naturligtvis vägledande för våra företrädare ute i landet när de funderar över vilka de skall nominera på olika listor.

Det är ingalunda förbjudet att vara medlem i Moderata samlingspartiet och samtidigt ha en annan uppfattning i denna fråga. Det förekommer som bekant att moderater har olika uppfattningar i skilda frågor. Men man kan också förstå att de som skall nominera till ett riksdagsval där Europafrågan står i centrum kanske inte i första hand tänker sig att ute på valmötena ha någon som talar emot partiets politik på den här punkten.

Jag skall göra det erkännandet att det är trevligt att tala med Johan Lönnroth. Vi kan ta upp saker, besvara frågor och ge frågor tillbaka. Det är svårare med andra deltagare i dessa meningsskiften. Men jag hör inte att Johan Lönnroth ger några argument för att det när en tidigare löneskatt som inte har varit relaterad till förmåner omvandlas till en egenavgift, vars storlek är bestämd i förhållande till den utgående förmånen, plötsligt skulle bli en skattehöjning. Det går inte att förklara detta. Det skapas inte någon skattekil om förmånerna i ett försäkringssystem relateras till den avgift som man har betalat in.

Det som ni håller på med är en mytbildning. Ni tar chansen att spela på den synvilla som uppstår genom att egenavgiften förekommer på den egna skattsedeln medan löneskatten tas ut tidigare och därför är dold. Glöm inte att det hela bygger på och kommer att fungera så, att när man lyfter bort löneskatten från arbetsgivaren och förutsätter att individen skall betala för

sin egen försäkring, kommer det utrymme som uppstår i lönehänseende att fyllas ut med höjda löner. Därmed får man också utrymme att själv betala för det försäkringsskydd som man behöver.

Detta tycker jag är en alldeles riktig väg att vandra. Det är beklagligt att man nu från vänsterhåll försöker att blanda bort korten när det gäller något som vi egentligen redan har fått i gång.

Anf. 35 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Om Göran Perssons inledningsanförande här i dag var representativt för den socialdemokratiska valuppläggningen, är det illavarslande för den kommande valrörelsen. Det anförandet var en osannolik blandning av tom retorik och halvsanningar. Jag önskar att det fanns tid att analysera anförandet mening för mening och avslöja alla glidande formuleringar, alla skenbart tydliga besked som i själva verket är tvetalan och alla värdeord som skall kompensera den totala bristen på besked.

Jag har lagt delar av mitt planerade anförande åt sidan för att illustrera vad jag menar med dessa mina påståenden om Göran Perssons anförande. Jag tänker ge tre exempel.

Det gjordes för det första ett våldsamt anlopp mot en artikel av Anne Wibble i dagens nummer av Dagens Nyheter och synpunkter som där anförs på pensionerna. Alla som följer politik vet först och främst att socialdemokraterna i Pensionsberedningen tillsammans med alla andra där ingående partier har definierat problemet med det stora underskottet i dagens pensionssystem och sagt att det kan komma att kräva åtgärder.

Den som lyssnade noga hörde Göran Persson säga: Vi utfärdar inga fribrev till pensionärerna.

Men vad är då skillnaden mellan det som Wibble skriver i Dagens Nyheter i dag och den position som socialdemokraterna har intagit? Ni har definierat problemet och sagt att det måste åtgärdas, och Göran Persson säger att han inte utfärdar några fribrev till pensionärerna. Ändå ägnades här åtskilliga minuter av retorik åt att förmedla känslan att Anne Wibble är elakare mot Sveriges pensionärar än vad Göran Persson är. Men det finns ingen grund för det påståendet i de dokument som vi nu diskuterar.

För det andra: Göran Persson talade både i inledningen och i repliker om att det står i artikeln att vården skall försämras. Det är uppenbarligen ett falskcitat, men man får förmoda att det syftar på formuleringar om statsbidragen till landsting och kommuner. Men Göran Persson har dels i anförandet, dels också i andra sammanhang varit mycket mycket tydlig när det har gällt att Socialdemokraterna inte utlovar några ökade statsbidrag till kommunerna. Vad är det då för skillnad på den punkten? Vad är det för grund för denna våldsamma attack på vår finansminister?

För det tredje: Göran Persson talar om att vi har sänkt kapitalskatterna våldsamt. Men när han till sist ändå skall komma in på sin egen politik har han som första punkt att man måste satsa på de privata företagen och på jobben i näringslivet. Det vi har gjort har just haft det enda syftet att få fram flera jobb i företagen. För att få ihop den siffra för kapitalskattesänkningar som Göran Persson nämnde räknar han också såvitt jag förstår in skatten på arbetande kapital i företag.

Den som har läst regeringens propositioner har läst Anne Wibbles artikel flera gånger om. Där finns egentligen mycket litet sensationer. Det som vore sensation är om Göran Perssons anförande får tolkas så, att Socialdemokraterna nu lovar att återinföra skatten på arbetande kapital i bl.a. småföretag. Det kommer att få väldigt många människor att en gång till tänka över om man vågar rösta på Socialdemokraterna. Det är ett förslag som direkt skulle minska förmågan hos de privata företagen att öka sysselsättningen.

Det har sagts att debatten är förutsägbar. Det är den ju onekligen. Socialdemokraterna har ett mer statiskt synsätt: Det är sämre nu än för några år sedan. Vi har ett mer dynamiskt synsätt: Det är visserligen sant att ett antal siffror i ekonomin, t.ex. för arbetslösheten, är sämre nu än för några år sedan. Men till skillnad från läget när Socialdemokraterna regerade går nu utvecklingen åt rätt håll.

För att inte kunna anklagas för att vara förutsägbar hade jag tänkt att påpeka det faktum att min son tog studenten i går. Det har han ju inte gjort förut, så det har jag uppenbarligen inte kunnat säga förut.

Det ligger mycket i det som Göran Persson inledde med. Om man är i den situationen att man har en 18-åring som har tolv års studier bakom sig funderar man naturligtvis på vad som kommer nu och hur det kommer att gå för honom i livet. De två huvudfrågorna är förstås om han kommer att få något jobb och om han i de skiften i livet då han av någon anledning behöver stöd från det gemensamma kan lita på att välfärden fungerar.

Folkpartiet går till val på dessa krav om jobb och välfärd. Vi hävdar att vi är minst lika bra som socialdemokraterna på att förbättra och värna välfärden, men att vi är mycket mycket bättre än socialdemokraterna på att skapa nya jobb.

Göran Persson tog ut sin valseger i förskott och talade mycket kavat om vad som skall hända efter valet. Jag tycker att all internationell och svensk erfarenhet talar för att man skall vara ganska försiktig med den typen av påståenden. Världens demokratier är numera fulla av exempel på att väljaropinioner har svängt i ett sent skede i valrörelsen.

Det vi hoppas på är att de som under några år av ekonomiska problem kanske har börjat luta åt socialdemokraterna senast den 18 september skall säga: Nej, jag vågar inte ta risken att byta bort den politik som är på väg att föra oss ut ur krisen mot den politik som förde oss in i krisen.

Jag hoppas förstås att de skall bestämma sig för Folkpartiet så att Sverige får behålla en ickesocialistisk regering och att den får ett förstärkt liberalt inflytande.

Jag är mycket övertygad om att min sons möjligheter att få jobb och lita på välfärdssystemen blir bäst om den huvudinriktning av politiken som vi har haft de senaste tre åren ligger fast. Jag tänkte ägna resten av anförandet åt att något utveckla vad det innebär. Jag har valt ett pedagogiskt grepp som skall göra det mycket enkelt för Göran Persson att komma ihåg de tre begreppen. Jag har valt bokstäver som ligger mycket nära hjärtat på Göran Persson, nämligen S, A och P. Jag skall tala om sparande, avmonopolisering och privatföretagande.

När det gäller S som i sparande låter det ibland som att det är ett stort problem för Sverige att sparandet plötsligt blivit för högt. Det är det inte.

Som Carl Johan Åberg konstaterade för en tid sedan har Sverige under lång tid varit en nation där konsumtion för dagen prioriterats före sparande och investeringar för morgondagen. Det har lett till svåra obalanser. Vi har bl.a. under många år varit en låntagarnation.

Nu är den bilden en annan. Investeringarna ökar liksom sparandet, och bytesbalansen är positiv. Det är mycket kortsiktigt att beklaga att vi har ett för svenska förhållanden högt hushållssparande. Det som nu är viktigt är att politikerna visar att också den offentliga sektorn kan bidra till detta sparande. Här är Socialdemokraternas meritlista som redan har nämnts mycket tunn.

När man lyssnar på politiska anföranden är det alltid ett intressant test att höra efter om det finns något besked som på något sätt är utmanande för åhörarna. Vågar talaren stå för något besked om sparförslag som kan vara krävande för åhörarna? Det kravet växer när man hör en talare som Göran Persson, för han bygger upp sådana förväntningar om att han är handlingskraftig och att han skall ta itu med problem genom sin retorik. Man blir riktigt förväntansfull där man sitter i sin bänk. Man undrar: Hur, hur, hur?

Det är för väl för Socialdemokraterna att regeringen har genomfört förslaget om vårdnadsbidrag. Det är ju den enda konkreta försämring för medborgarna som ni vågar stå för. Okej – vårdnadsbidraget skall tas bort, och det kommer att leda till att en del barnfamiljer tänker en gång extra innan de röstar på Socialdemokraterna.

Jag hade en debatt med Mona Sahlin för en tid sedan i Lund. När man pressar socialdemokrater på besked får man beskedet att de inte lovar att höja några bidrag. De lovar t.ex. inte att återställa sänkningen av a-kasseersättningen. Det är ju egentligen inte så ståtligt att lova att man inte skall höja bidrag. Frågan är om ni vågar stå för några besparingar som verkligen drabbar människor i det här landet. Det hade varit bra med något besked av den typen.

Så till frågan om avmonolpolisering. När Göran Persson påstår att Anne Wibble har sagt att vården skall bli sämre bortser han från ett faktum som jag vet att han är fullständigt medveten om, nämligen att man kan bedriva bättre kommunal verksamhet även med oförändrade resurser.

Han är själv t.ex. i den kommunalekonomiska rapport han lade fram för en tid sedan för sitt parti mycket mycket tydlig när det gäller att bidragen till kommunerna inte skall öka. Men det innebär inte att Socialdemokraterna har givit upp alla tankar om att kommunal service skall kunna bli bättre.

Det jag tycker är allvarligt i Socialdemokraternas politik på den här punkten är att ni avhänder er några av de viktigaste instrumenten för att åstadkomma denna bättre kommunala service.

Det är nämligen så att på punkt efter punkt tänker ni återgå till de monopolformer som kommunal verksamhet tidigare bedrevs i. När det gäller daghem, skolor, husläkare och andra vårdformer är ni på väg att återgå till ett system där kommuner och landsting skall bedriva verksamheten i egen regi. I MBL-sammanhang kräver ni att den fackliga vetorätten mot kommunala entreprenader skall återinföras. Det är ännu ett exempel på hur ni agiterar emot möjligheten att använda alternativa driftformer i kommunal verksamhet.

Kombinationen av det löfte som Göran Persson ger inför vissa målgrupper, nämligen att Socialdemokraterna inte höjer bidragen till kommunerna, och ointresset för nya driftformer – ointresse är ett milt uttryck eftersom det är en aktiv agitation mot alternativa driftformer – tror jag kommer att leda till att vi verkligen får försämringar av det kommunala serviceutbudet. Det vore mycket allvarligt.

Nu tyder ju alla seriösa undersökningar av det kommunala serviceutbudet på att vi, trots besparingskrav på kommunerna, har kunnat upprätthålla en god kommunal service när det gäller barnomsorg, skola, äldreomsorg och sjukvård. Vården har ju på många sätt blivit bättre under dessa år då vi har regerat, trots att vi har varit tvungna att ställa sparkrav på kommunerna. Tänk på detta med avmonopolisering!

Om Sverige skall kunna tillhöra den elitserie som det har talats om är en av de viktigaste uppgifterna vi står inför även i fortsättning att öka produktiviteten i den offentliga sektorn. All erfarenhet säger att man gör det lättare om man får använda konkurrensen som verktyg.

Slutligen har vi P som i privat företagande. Det nya som har hänt i debatten är att Socialdemokraterna nu själva, i alla fall i seriösare sammanhang, erkänner att det bara är jobb i den privata sektorn som bidrar till att lösa Sveriges balansproblem. Här har vi påpekat att ni har en mycket svag historia när det gäller detta.

Så länge ni allmänt säger: "Vi socialdemokrater skapar jobb" har ni en viss trovärdighet. Under era år vid makten tillkom det många jobb. Men det slående är när man ser på den statistiken att hela nettotillskottet låg i den offentliga sektorn. Ni har jättehög trovärdighet och är duktiga när det gäller att höja skatterna och inrätta nya tjänster i stat, landsting och kommun. Men nu säger ni själva att detta inte håller längre som recept för Sverige. Nu gäller det att få en sällan skådad våg av nyföretagande här i landet och att de företag som redan finns vågar bygga ut.

Men här sitter ni fast i den rävsax som er egen retorik har försatt er i. I alla sammanhang kritiserar ni ju privat företagande och de former som det tar sig. Ett kanske litet udda exempel som jag ändå vill nämna är den egendomliga affär som har varit i konstitutionsutskottet där det riktas kritik mot statsråd för att de har aktier. Thage G Peterson har sagt att den kritik han har att rikta mot Ulf Dinkelspiel egentligen inte riktar sig mot Dinkelspiel utan mot statsministern som utsåg honom trots att han hade aktier. Detta stämmer ju väl in med den attack ni riktar mot avskaffandet av dubbelbeskattningen.

Effekten av detta, att allmänt kritisera de former som privat företagande bedrivs i och att försämra skattevillkoren för dem som väljer att vara med och äga företag och ta risker och dem som väljer att själva bli företagare, blir förstås att en socialdemokratisk valseger på nytt kommer att försämra företagarklimatet här i landet.

Detta tillhör det stora som den här regeringen har lyckats med. Svenska företagare anser själva att företagsklimatet ligger i topp i Europa. Göran Persson har kanske sett den undersökning där svenska företagare är mer optimistiska och mer positiva till företagarklimatet än sina kolleger i andra länder i Västeuropa. Men med era åtgärder är det mycket sannolikt att den si-

tuationen förändras. Då går vi miste om de hundratusentals nya jobb som vi måste ha i näringslivet för att få ner arbetslösheten.

Till sist. Detta med jobb och välfärd är viktiga begrepp. Men det är något slitna ord i den politiska vokabulären. Men för en 18-åring med livet framför sig är det oerhört centrala begrepp. Jag är övertygad om att om chanserna skall öka för min son och hans generationskamrater och många andra att få jobb och känna framtidstro sker det bäst med en politik som satsar på sparande för att pressa ner räntorna, på avmonopolisering för att även i fortsättningen få ut mer välfärd för pengarna och bra villkor för människor som vågar satsa på att förverkliga en idé i ett privat företag.
(Applåder)

I detta anförande instämde Barbro Westerholm (fp), Kjell Johansson (fp), Karl-Göran Biörsmark (fp), Charlotte Branting (fp), Margitta Edgren (fp), Olle Schmidt (fp), Elver Jonsson (fp), Gudrun Norberg (fp), Ulla Orring (fp), Per-Ola Eriksson (c), Stig Rindborg (m) och Ian Wachtmeister (nyd).

Anf. 36 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror att generationskamraterna till Lars Leijonborgs son ganska väl kan bedöma den politiska bilden. Deras uppfattningar framgår ju också klart av opinionsmätningarna. Det framgår vilket alternativ som de tror ger dem en framtid med arbete och trygghet. Jag skall inte genera Lars Leijonborg med att referera till Folkpartiets nivåer i dessa mätningar. Men när det gäller ungdomarna och deras bedömningar känner jag mig trygg.

Sedan refererar Lars Leijonborg till företagarna och deras uppfattning om företagsklimatet. Den typen av mätningar rymmer ju alltid ett systematiskt fel. Där saknas de 45 000 företag och företagare som har gått i konkurs under de enorma framsteg som den borgerliga politiken har lett till i landet. Vad de tycker om företagsklimatet framgår inte i dessa mätningar. De som är kvar, de allra starkaste, drar nu naturligtvis fördel av kronkursjusteringen – konstigt vore det annars.

Lars Leijonborg är osaklig, trots sitt tonläge. Han för vidare en myt om att socialdemokratin inte skulle ha förmått driva en politik som gjorde att näringslivet växte under de år då vi hade regeringsmakten. Jag har statistiken framför mig. Under den period, 1976–1982, då Folkpartiet dominerade politiken i Sverige tappade vi 122 000 arbetstillfällen i näringslivet. Under perioden 1982–1991, då socialdemokratin hade makten, vann vi 168 000 arbetstillfällen i det privata näringslivet. Under den period då Leijonborg återigen har fått chansen att vara med och styra utvecklingen, från 1991 och framåt, har vi tappat 336 000 jobb i det privata näringslivet. Så ser statistiken ut. Den talar sitt tydliga språk. Mot den bakgrunden tror jag att Leijonborg skulle vara något mer försiktig i sitt fördömande av socialdemokratin.

Jag tycker också att det är intressant att Lars Leijonborg tar upp kapitalskatten. Det finns väldigt litet forskning omkring de kapitalskattesänkningar som nu gjorts som antyder att man på något sätt skulle få en effekt på investeringarna. Tvärtom, med en kombinerad höjning av bolagsskatterna resulterar de troligen i försvårade investeringsförhållanden.

Herr talman! Slutligen noterar jag att Lars Leijonborg säger att det som

står i artikeln i dag inte är särskilt mycket nytt. Det är också ett besked i sig. Då undrar man varför den skrevs och lanserades med så stort presspådrag.

Sedan frågar Lars Leijonborg vad skillnaden är mellan socialdemokratin och den uppfattning regeringen ger uttryck för. Skillnaden är att ni nu går ut och kräver uppoffringar av de svagaste i samhället, när ni har gett förmånerna till dem som har det bäst ställt. Det framgick tydligt av mitt inledningsanförande. Nu är det pensionärer, arbetsskadade och sjuka som skall betala krisen. För en socialliberal som präglas av rättvisetänkande är detta stötande. Jag skulle gärna vilja höra Lars Leijonborg utveckla den fördelningspolitiska analys som ligger bakom Anne Wibbles i dag presenterade plan.

Anf. 37 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! På slutet återkommer Göran Persson till sin retorik. Men den förändrar inte det faktum att socialdemokraterna i Pensionsberedningen har skrivit på att det är ett problem att dagens pensionssystem går med förlust. Det är väl känt att Göran Persson har skickat fram ekonomiska medarbetare som har uttryckt stort bekymmer för de underskott som enligt vissas uppfattning finns också i det nya pensionssystemet.

Göran Persson säger: Vi utfärdar inga fribrev till pensionärerna. Då skulle jag med samma retorik kunna säga: Vad är Göran Persson för människa, som inte vågar lova Sveriges pensionärer att de skall få ha sina pensioner oförändrade? Han kan inte utfärda något fribrev ens till dem som har varit med och byggt upp den svenska välfärden.

Jag skulle inte uttrycka mig på det sättet. Det är fullkomligt tomt. Här har vi ett problem som vi allihop ser, nämligen att det fattas 15 miljarder i det nuvarande pensionssystemet. På ett eller annat sätt måste det underskottet täckas.

Tyvärr har ni blockerat den väg som jag tycker skulle vara den bästa, nämligen att höja pensionsåldern. Jag hoppas verkligen att vi kan återkomma till den frågan under kommande år. Det är ett av de bästa instrumenten att använda när vi skall lösa detta problem.

Göran Persson har en liten poäng i sin statistiska redogörelse för tillkommande jobb, nämligen att under de borgerliga regeringsåren 1976–1982 var nettoeffekten att det inte tillkom några jobb i den privata sektorn. Den siffra jag nämnde avser en mycket lång tidsperiod, från 1960-talet och framåt. Där framträder helhetsbilden mycket tydligt. I stort sett har sysselsättningen i den privata sektorn legat stilla medan den ökat i den offentliga sektorn. Det nya som har hänt är att alla erkänner att vi inte kan fortsätta på den vägen. Därför ställer man sig frågan: Vem har det bästa receptet för att få fram nya jobb i den privata sektorn? Där tror jag att vi har mycket större trovärdighet än ni.

Anf. 38 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Poängen är att det går att konstatera att när Lars Leijonborg har fått försöka skapa jobb i privat sektor har resultatet blivit katastrofalt – minus en halv miljon arbetstillfällen i det privata näringslivet. Skulden ligger tungt i det borgerliga knät, och där lär den få ligga kvar.

Lars Leijonborg förstår uppenbarligen inte vad jag säger. Min poäng i re-

sonemanget är fördelningspolitisk. Jag frågade Lars Leijonborg, som jag uppfattar som socialliberal och företrädare för ett rättviseperspektiv, hur man kan tycka att det är rimligt att i detta läge lansera en plan som lägger bördan på dem som är svagast i samhället. Vi avslutar ju nu ett riksdagsår där man har genomfört fördelningspolitiska beslut som är till de starkastes förmån.

Ja, jag säger att vi inte utfärdar några fribrev. När vi riktar oss till människor som har det knapert ställt, skall de veta att vi kräver mer av dem som har det bäst ställt.

Vad Lars Leijonborg representerar är en politik där man har gett dem som har det bäst ställt stora förmåner och sedan, på riksmötets näst sista dag, kommer man och säger: Nu är det de arbetsskadade, de arbetslösa, de sjuka och pensionärerna som skall betala krisen.

På första sidan av den Folkpartiet närstående Expressen står det: "Nu ska de gamla betala krisen". Det finns anledning att fråga hur Folkpartiet resonerar, som företrädare för ett rättviseperspektiv.

Upp till bevis, Lars Leijonborg, för att detta är ett socialliberalt genomtänkt alternativ. Det är vad jag har krävt i debatten.

Lars Leijonborg sade nyss att det inte stod så mycket i detta program. Det var ingenting nytt. Det gör i och för sig inte saken mindre intressant, om det skulle vara så.

Men det som gäller pensionerna är ett nytt förslag. Där hade vi en uppgörelse som ni springer ifrån. De skattehöjningar ni lanserar är nya förslag.

Upp till bevis, Lars Leijonborg. Var finns det socialliberala rättviseperspektivet i den politik som Anne Wibble lanserar som Folkpartiets valmanifest i dagens Dagens Nyheter? Vi väntar.

Anf. 39 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag skall försöka utveckla den socialliberala politiken. Det jag inte hinner med på tre minuter kommer min partivän Anne Wibble att fortsätta med i sina inlägg senare i debatten.

Göran Persson kanske har tagit del av den fördelningspolitiska bilaga som är fogad till kompletteringspropositionen. Den visar tydligt att fördelningspolitiken har varit framgångsrik under dessa år. De rikaste har faktiskt blivit fattigare eller i varje fall mindre rika, och de allra fattigaste har blivit mindre fattiga. Det finns ingen grund för påståendet att regeringen har fört en orättfärdig fördelningspolitik.

Allt det vi gör ingår i en plan för att rädda välfärden. Det allra viktigaste vi kan göra för välfärden är att rädda jobben. Varje förslag kan analyseras utifrån det perspektivet.

Vi har en stark historia på detta område. Trots den ekonomiska kris som ni tillsammans med världskonjunkturen hade försatt oss i när denna regering trädde till, har vi genomfört en rad förbättringar av välfärden: en stor handikappreform, vårdköer som är avbetade, utbyggnad av barnomsorgen, förbättrad familjepolitik och mycket annat. Vi skäms inte för fördelningspolitiken.

Det är helt riktigt att det inte finns något nytt i Anne Wibbles artikel i Dagens Nyheter i dag. Det intressanta med pensionsfrågan är att Social-

demokraterna är med på vagnen. Ni delar uppfattningen att det är ett bekymmer att vi har ett underskott i pensionssystemet. Ni har skrivit på att det kan komma att kräva åtgärder. Skillnaden mellan oss är möjligen att vi tycker att det i en demokrati är naturligt att stora, viktiga samhällsfrågor diskuteras före valet. Ni tycks föredra att de diskuteras efter valet.

Detta är en viktig fråga. Då är det rimligt att också redovisa vilka alternativ som står till buds, om man skall ta itu med problemet.

Anf. 40 STEFAN ATTEFALL (kds):

Herr talman! När vi tog över regeringsmakten för tre år sedan upplevde vi en ekonomi i fritt fall. Det var en utveckling som påbörjades 1989–1990 och alla kurvor vände nedåt. Det är bara i det socialdemokratiska partihögkvarteret som man tror att utvecklingen vände den 1 oktober 1991.

Vi ser nu hur utvecklingen har vänt uppåt. Siffrorna och kurvorna pekar åt rätt håll, även om vi fortfarande har en lång och svår väg att vandra. Vi har också lärt oss hur internationellt beroende den svenska ekonomin är. Den senaste tidens ränteuppgång, som blivit speciellt stark i Sverige, visar just beroendet av omvärlden. Men den visar också att arbetet med saneringen av statens finanser, vid sidan om opinionsbildningen för ett ja till EU, måste fortsätta med oförminskad styrka även i en konjunkturuppgång. Det utvidgade saneringsprogrammet utgör en miniminivå och kan t.o.m. vara otillräckligt om inte realräntan närmar sig de nivåer som kalkylerna i kompletteringspropositionen bygger på.

Det är därför utomordentligt oroande att Socialdemokraterna inte redovisar hur de ser på den långsiktiga saneringen av statens finanser. Socialdemokraterna aspirerar ju på regeringsmakten efter höstens val! Det är inte vilket oppositionsparti som helst. Den osäkerhet detta medför, med tanke på de nuvarande opinionssiffror som Socialdemokraterna har fått, innebär åtskilliga räntekostnader för staten och de enskilda hushållen.

Socialdemokraternas reservation till dagens betänkande är full av retorik, men tom på besked. Det gäller också Göran Perssons tal i kammaren. Han försöker sprida illusionen av en socialdemokratisk regering som kan återföra Sverige till ekonomisk balans och utrota arbetslösheten utan att det kostar på. Därför är det socialdemokratiska budgetalternativet för det kommande budgetåret ihåligt. Finansdepartementets granskning visar också att förslagen skulle försvaga statens finanser med 11 miljarder kronor. Därtill skall läggas ökade utgifter för kommunerna med närmare 5 miljarder för att genomföra de olika förslagen i s-motionerna. Som lök på laxen ges förespeglingar om framtida utgiftsökningar på 13 miljarder kronor.

Ett uppskjutande av budgetsaneringen innebär att statsskulden skulle växa snabbt. Mot slutet av 90-talet skulle Socialdemokraternas icke-politik medföra att skulden skulle bli 460 miljarder kronor högre än med regeringens politik. Bara räntekostnaderna på denna skuldökning skulle kosta skattebetalarna 40 miljarder kronor varje år, vilket är mer än vad exempelvis hela barnomsorgen kostar i dag.

Vi kristdemokrater tar avstånd från denna lättsinniga och djupt oetiska politik. Att på detta sätt vältra över ansvaret för statens finanser till kom-

mande generationer eller mörka med de besparingsförslag man har men inte vågar visa upp är inte etiskt försvarbart.

Herr talman! SCB presenterade nyligen en rapport över välfärdsutvecklingen för ungdomar mellan åren 1975 och 1991. Det var en rapport till Generationsutredningen, som jag själv leder, och till regeringens Barn- och Ungdomsdelegation. Statistiken visar tydligt ungdomsgenerationens trendmässiga eftersläpning i ekonomiskt avseende under ett par årtionden. Det är fråga om årtionden då Socialdemokraterna i stor utsträckning har haft ansvaret för politiken. Dagens ungdomar konfronteras med strukturella förändringar som innebär ökade krav på utbildning, försämrade möjligheter till arbete, etc. Samtidigt har dagens ungdomsgeneration fått uppleva kontrasten mellan den optimism som rådde under 80-talets uppblåsta högkonjunktur och de betydligt kärvare förutsättningar som hittills dominerat 90-talet. Konsekvensen blir att det i hög grad är ungdomsgenerationen som får bära bördorna efter 1980-talets ekonomisk-politiska försummelser. Kommande generationer riskerar få bära en ännu tyngre börda om vi inte tar itu med budgetunderskottet. Saneringen av de offentliga finanserna har tydliga effekter ur ett generationsperspektiv. Frågan är om vi har den insikten och tar det ansvar som vilar på oss här och nu, eller om vi gör som vi gjort i 20 års tid – skjuter problemen framför oss och låter våra barn och barnbarn betala notan. Vi pratar ofta om fördelningspolitik mellan olika grupper just nu. Men vi kanske i större utsträckning borde tala om fördelningspolitik i ett generationsperspektiv.

Herr talman! En annan – och mer positiv – tolkning av Socialdemokraternas icke-politik är att den egentligen visar en stor samstämmighet med regeringen. Självfallet inte i retoriken – det har vi fått se prov på i dag – men i praktisk handling. I åtskilliga obekväma förslag som regeringen har lagt fram under den gångna mandatperioden har socialdemokratin plockat opinionspoäng genom att i ett första skede agitera emot. Men frågan är om Socialdemokraterna vill riva upp en enda av de budgetförstärkningar på 90 miljarder kronor som riksdagsmajoriteten, under Socialdemokraternas högljudda protester, röstat igenom.

Som exempel kan nämnas den sänkning av statsbidrag till kommuner och landsting som regeringen och riksdagsmajoriteten i ett extremt ansträngt statsfinansiellt läge beslutade om hösten 1992. Inte i någon av de ekonomiska motioner eller budgetalternativ som presenterats av Socialdemokraterna sedan våren 1993 har en enda krona av denna indragning återförts till kommunsektorn. Tvärtom medför Socialdemokraternas budgetalternativ att kommunerna åläggs ytterligare utgifter på 5 miljarder kronor. Därtill skall läggas Socialdemokraternas motstånd mot vårdnadsbidraget, som enligt beräkningar i flera kommuner balanserar kostnaderna för införandet av den barnomsorgslag Socialdemokraterna är för. Enligt Kommunförbundets beräkningar uppgår kostnaderna för barnomsorgslagen till drygt 2 miljarder kronor. Det går att diskutera siffran, men det står utom allt tvivel att det är fråga om en kostnad. Sammantaget innebär alltså Socialdemokraternas förslag en försvagning av kommunernas ekonomi på upp till 7 miljarder kronor nästa år.

Vidare kan man lägga till de 2 miljarder kronor som Socialdemokraterna

vill spara på att gå emot det nya a-kassesystemet. Det innebär att färre kommer att omfattas av försäkringen och av dem som omfattas kommer färre att få inkomstrelaterade ersättningar. Med socialdemokratisk retorik skall detta innebära högre utgifter för socialbidragen för kommunsektorn.

Så sent som nu i veckan lovade Göran Persson att inte en enda krona kommer att tillföras kommunsektorn om Socialdemokraterna får regeringsansvaret i höst. Hur har Göran Persson tänkt att kommunerna skall klara detta? Det är fråga om minst 7 miljarder kronor i ökade utgifter utan mer pengar från staten. Skall det ske med hjälp av skattehöjningar eller med besparingar på vård och omsorg?

I Kommunaktuellt den 19 maj finns en beskrivning av den socialdemokratiska kommunkonferensen. Reportern skriver inlevelsefullt: "Och nu inträffar det märkliga. Drygt 500 socialdemokratiska kommun- och landstingsföreträdare, som i tre år ständigt kritiserat de borgerligas besparingar, möter plötsligt samma påståenden från Göran Persson med stormande applåder.

– Det är politik det, säger Göran Persson nöjt, när vi träffas senare på eftermiddagen."

Jag vill betacka mig för den typen av politik. Jag anser att det är ett grovt dubbelspel. Men det är en betecknande beskrivning av hur Socialdemokraterna agerar när det gäller kommunernas ekonomi.

Jag är också bekymrad över kommunernas ekonomi. Vi kds:are jobbar i kommuner och landsting på att försöka hantera den ekonomiska situationen så bra som möjligt, dvs. klara både de stora problemen med de offentliga finanserna och prioritera pengar till vård och omsorg. Vi ser inte lättsinnigt på detta. Men jag tror uppriktigt sagt att kommunsektorn kommer att få det ännu värre med en socialdemokratisk majoritet vid makten. Alla indragningar för kommunsektorn på 30–35 miljarder kronor under 80-talet visar att Socialdemokraterna har erfarenhet och trovärdighet på det området.

Jag kan ta ett annat exempel. Det gäller sänkningen av ersättningsnivån i a-kassesystemet. Då agiterade Socialdemokraterna både här i kammaren och inför demonstrerande folkmassor att detta skulle man aldrig ställa upp på. Några månader senare accepteras sänkningen. På punkt efter punkt skulle jag kunna räkna upp de olika besparingar som har genomförts under Socialdemokraternas protester men som i faktisk handling accepteras. Man föreslår faktiskt ingen annan politik i de konkreta yrkandena.

Kommer Socialdemokraterna att sjösätta sin icke-politik efter valet? Jag tror faktiskt inte det. Göran Persson och den socialdemokratiska ledningen inser givetvis att handlingsutrymmet är mycket begränsat i den ekonomiska situation landet befinner sig i. I stället kommer den nuvarande regeringens politik i allt väsentligt att fullföljas, förutom några symbolbeslut. Givetvis kommer detta att ackompanjeras av stora retoriska åthävor. För Sveriges skull, med tanke på dagens opinionssiffror, måste jag instämma i Marian Radetzkis fråga på DN-debatt häromdagen. Kan vi lita på att Socialdemokraterna bluffar?

Herr talman! Det finns ingen patentmedicin med vilken man kan lösa det sysselsättningsproblem som vi brottas med. Arbetslösheten måste angripas med en samlad strategi bestående av flera olika delar. Vi kristdemokrater ser fyra viktiga komponenter i en sådan strategi:

Den första komponenten är en fortsatt politik för varaktigt låga räntor som skapar förutsättningar för investeringar och nya jobb. En förutsättning för detta är en kraftfull sanering av de offentliga finanserna, som kan skapa trovärdighet för den svenska ekonomin.

Den andra komponenten är ett gynnsamt klimat för småföretag och nyföretagande. Det gäller skatter, riskkapitalförsörjning, innovationsstöd m.m., men också attityder och utbildningsfrågor.

Den tredje komponenten är arbetet inom den informella sektorn, inte minst när det gäller tjänster riktade mot hushållen, vilka måste göras tillgängliga för arbetsmarknaden. Här har vi problem med de höga skattekilarna på arbete som måste sänkas, gärna i samband med en skatteväxling med höjda skatter på miljöbelastande utsläpp, begränsade naturresurser och energi. Ett annat sätt är ett införande av en s.k. u-skattsedel, där ungdomar upp till 25 år ges möjligheter att utföra hushållstjänster, med lägre arbetsgivaravgifter och ingen moms. Det skulle kunna vara ett första steg för att kunna öppna hushållsmarknaden för nya jobb.

Den fjärde komponenten är en långsiktig satsning på utbyggd infrastruktur, alltifrån vägar och järnvägar till modern informationsteknologi och andra liknande områden. En sådan politik har inletts och skall fullföljas. Lika viktigt är det att utbildningsväsende och forskning får erforderliga resurser. Ett medlemskap i EU är självklart också en viktig del i en långsiktig satsning på en ekonomisk utveckling.

Herr talman! Jag har i mina tidigare tal i finansdebatterna berört sambandet mellan ekonomi och etik. Tyvärr har detta resonemang inte mött så stort intresse från övriga debattörer. Men för första gången har denna regering nu fört in dessa resonemang i finansplanerna. I kompletteringspropositionen står det: "Att från generation till generation överföra allmänt accepterade sociala normer och spelregler är en billig metod för samhällsekonomisk effektivitet jämfört med en växande rättslig reglering av det ekonomiska livet. Samhällets förankring i en god etik är därför av central betydelse för en väl fungerande ekonomi. Denna insikt måste prägla politikens alla områden."

Nobelpristagarna Ronald Coase och Douglass C North har i sin forskning visat sambandet mellan väl fungerande normer och spelregler samt låga transaktionskostnader, vilket i sin tur är av central betydelse för ett lands långsiktiga ekonomiska utveckling.

Låt oss därför inte isolera debatten om ekonomisk utveckling till att bara handla om siffror, bidrag och skattesatser, utan låt oss inse att en väl fungerande marknadsekonomi kräver en etisk grund och spelregler som ytterst bestäms av värderingar, rättssystem och moral. Det är också bara på det sättet som vi i längden kan skapa en mänsklig ekonomi som sätter människan i centrum.

Herr talman! Jag yrkar bifall till finansutskottets hemställan i betänkande FiU 20.

Anf. 41 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Först konstaterar jag att Stefan Attefall uppenbarligen har bytt regering till hösten. Även om vi socialdemokrater har ett gott opinionsstöd föredrar vi faktiskt att genomföra valrörelsen innan vi tar ut en valseger.

Men Attefalls stämningsläge säger väl något om det borgerliga blockets situation.

Stefan Attefall ondgjorde sig över ett möte som jag haft i Kalmar. Men det jag gjorde i Kalmar, Attefall, var att möta alla dem som sliter med vård och omsorg och med utbildning i landsting och i kommuner. De har haft tuffa år. Jag, som socialdemokratisk ekonomisk talesman, betraktar dem som nödvändiga medarbetare för att landet skall kunna tas ur den ekonomiska krisen.

Jag sade till dem att bördorna skall fördelas rättvist. Det gör att de ställer upp på kärva år framöver. Det ni kristdemokrater aldrig begripit är att ni lagt bördorna på de svagaste. Ni har trott att man skulle tåla sig. Men vi socialdemokrater har visat att den politik som regeringen har fört är djupt orättvis och i den meningen oetisk. Jag säger till alla dem som arbetar i kommuner och landsting att vi vänder på det perspektivet, att vi höjer de kapitalskatter som orättfärdigt sänkts, att vi ser till att de sociala reformer som kds har varit med och drivit igenom, och som har gjort att budgetunderskottet byggts på, rivs upp och att vi ser till att ett finansdepartement återupprättas, så att det finns en central faktor i regeringskansliet som bevakar ekonomin. Det är ett språk som dessa människor begriper. Bördorna fördelas nämligen rättvist, och det finns någon som ytterst ansvarar för att de svagaste i samhället inte kommer i kläm. Då får man applåder på en socialdemokratisk konferens, något som Stefan Attefall aldrig kommer att få uppleva.

Låt mig komma tillbaka till dagens stora fråga, nämligen finansministerns plan. Jag skulle vilja veta om kds står bakom planen såsom den presenteras i dagens morgontidningar. Det vore rimligt med ett besked från Attefall på den punkten.

Anf. 42 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Jag förstår att Göran Persson talade ett språk som de som var på den socialdemokratiska kommunkonferensen förstår. Vi har fått smakprov på det språket här i kammaren under förmiddagen. Och jag måste erkänna att jag är litet imponerad av Göran Perssons retoriska talanger.

Problemet uppstår när man börjar lyssna på vad han säger. Det blir då problem med att få ut något väsentligt och substantiellt av det. Det är tydligt att de socialdemokratiska kommunpolitikerna är uppfostrade i Göran Perssons retoriska anda. Man blir nöjd med retorik, och man bryr sig inte om det substantiella innehållet.

Det substantiella innehållet är nämligen att Socialdemokraterna kommer att försämra kommunens ekonomi med ca 5–8 miljarder kronor, om de får driva sin politik. De projekt som socialdemokraterna vill ha i gång, t.ex. byggen, skall ju betalas med investeringsstöd. Resten av pengarna skall skjutas till från kommunala kassor. De skall tas från vård och omsorg, för att en finansiering skall kunna ske.

Jag skall gärna svara på frågan om hur vi ser på artikeln i DN. De områden som finansministern tar upp och den allmänna diskussion som hon för är sådant som återfinns i kompletteringspropositionen. Det förekommer också en del egna bedömningar och preciseringar som ännu kanske inte är diskuterade till alla delar. Det förekommer kanske också nyanser och olika synsätt.

Men inför valet kommer vi att vara tydligare än vad man är i kompletteringspropositionen.

Frågan är om vi kan åstadkomma en positiv tävlan. I ytterligare ett steg har finansministern här försökt att precisera en del av de tankar som hon har. Det ankommer också på de övriga i regeringen att inför valet aktivt försöka informera så mycket som möjligt. Men kommer Socialdemokraterna att göra det? Man hör bara frågor från Socialdemokraternas sida. Det ges inga svar, inga besked.

Frågan är om inte svenska folket förr eller senare kommer att se igenom de retoriska dimmorna och börja förstå att det parti som har goda opinionssiffror just nu, och som aspirerar på regeringsmakten, är tomhänt; Socialdemokraterna har inga besked och kommer, tvärtom, att attackera kommunerna ännu hårdare med sin politik, vilket kommer att slå mot exempelvis vården och omsorgen.

Fördelningspolitiken jobbar vi ständigt med; det kan jag försäkra Göran Persson.

Vad gäller vårdnadsbidraget är det faktiskt barnfamiljer med mycket små omständigheter som kommer att få en välkommen förstärkning av sin kassa. De lyxhemmafruar som Göran Persson tror existerar, och som plötsligt skall få några slantar, finns nog mest i socialdemokraternas sinnevärld, inte i verkligheten. Det är ett fördelningspolitiskt språk som människor, inte minst ute i glesbygden, förstår; det kan jag tala om för Göran Persson. Jag är ju själv västerbottning. Göran Person är välkommen att följa med mig på några valmöten i Västerbotten. Han kommer då också att få möta dessa människor.

Anf. 43 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Stefan Attefall, med den goda etik han besitter, talar om var han lånar pengarna för att finansiera sina sociala reformer. Det är faktiskt den springande punkten i kritiken, utöver jämställdhetsperspektivet. Det är det första.

Det andra är att jag mycket väl tror att Stefan Attefall ägnar sig åt fördelningspolitiska resonemang och att kds kämpar med den saken. Med tanke på resultatet kanske vi skall önska oss litet mindre aktivitet på den kanten i fortsättningen.

Det finns ett givet samband mellan kommunal ekonomi och arbetslöshet. Jag, som har varit kommunalråd i en lågkonjunktur, vet hur eländigt trängd den kommunala ekonomin blir när arbetslösheten stiger. För varje krona som en kommun kan lägga, tillsammans med staten, på att trycka ner den öppna arbetslösheten minskar också andra kommunala utgifter i motsvarande mån. Så ser sambandet ut. Det vet alla som har sysslat med det här. Därav blir det en uppslutning från dem som i praktiken skall möta arbetslösheten ute i kommunerna. Det är inte svårt att begripa.

Däremot var det ett intressant besked som Attefall lämnade om dagens DN-artikel. Han sade att kds kan ställa upp på huvuddragen i den. Men det fanns nyanser och en del betoningar i den, om jag uppfattade det rätt, och kanske en del förslag, som inte var fullt ut förankrade i kds. Eftersom Attefall har sagt A, dvs. att det finns en del som inte är fullt ut förankrat i kds, är det bra om han också säger B, och talar om vad det är i den s.k. planen

som kds inte ställer upp på. Det som inte nämns av Stefan Attefall får man anta att kds sluter upp bakom, dvs. pensionsåldern, kommunerna, förtidspensionen, ersättningsnivåerna, momsen på dagstidningar och miljöskatterna.

Var så god! Tala om var ni står! Det är uppenbarligen det som svenska folket förväntar sig av den här debatten.

Anf. 44 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Göran Persson är återigen orolig för finansieringen av vårdnadsbidraget. Han har varit orolig för det under lång tid. Svaret är detsamma som förut. Om en regering har en långsiktig utvecklingsstrategi, lägger man ut ramarna för budgetarbetet. Sedan minskar man de ramarna för att kunna inrymma också vårdnadsbidraget. I den meningen är det finansierat i budgetarbetet.

Man kan tycka att vi inte har råd med en sådan utgift när vi har ett budgetunderskott. Nej, men då kan man säga samma sak om höjt u-landsbistånd, handikappreform eller andra saker. Det skulle vara intressant att veta vilka andra saker i budgeten som Socialdemokraterna skulle säga nej till som de nyligen i alla väsentliga delar har röstat igenom i kammaren när det gäller det som jag räknade upp.

Jag nämnde inte de dynamiska effekter som jag tror att vårdnadsbidraget kan skapa. Jag tror att det blir en positiv sak i efterhand. Jag vill alltså inte använda begrepp som dynamiska effekter i mitt räkneexempel, som Socialdemokraterna gör i sin ekonomiska motion. De tror t.o.m. att ökade utgifter har en positiv effekt för statsfinanserna.

Jag vill ge ett exempel på en sak som vi inte är klara över om vi ställer upp på, och det är ökade egenavgifter i pensionssystemet, utöver vad vi har kommit överens om i pensionsuppgörelsen. Men vi inser också, som Lars Leijonborg var inne på, att pensionssystemet är underfinansierat och att vi måste göra någonting åt det. Det inser säkert Socialdemokraterna också, men de vågar inte erkänna detta.

Frågan är återigen: Skall vi anordna en tävling, Göran Persson? Socialdemokraterna får presentera sina preciseringar utifrån Wibbles DN-artikel, och kds och de andra regeringspartierna får också göra det, exempelvis före den 20 augusti 1994. Kan vi ta varandra i hand på det så skall jag ställa upp i den tävlingen. Men orkar Socialdemokraterna? Jag är rädd för att de inte gör det. Men det vore välkommet, inte minst för att ge väljarna raka besked före valet. Men då kanske en och annan väljare upptäcker att Socialdemokraterna inte har någon bättre medicin för att lösa Sveriges problem än regeringspartierna har, dvs. tuffa och svåra beslut, som långsiktigt leder till en sund ekonomi, nya jobb och bättre välfärd för oss alla.

Man måste faktiskt jobba för att få någonting i framtiden. Nu är vi inne i en arbetsam process, och vi måste ta ansvaret. Vi skall inte bara tro att det finns gottpåsar att dela ut till höger och vänster, som Socialdemokraterna säkert kommer att försöka ge sken av på gator och torg. Men i sina skrifter undviker de att precisera, och godkänner snarare indirekt de tuffa och smärtsamma beslut som riksdagsmajoriteten har tvingats fatta.

Det är beklagligt att det skall vara så här, men tydligen är detta något slags

väl beprövad taktik från Socialdemokraternas sida, därför att de har lärt sig att man vinner val genom att köra med falska förespeglingar. Kjell-Olof Feldts bok är ett vittnesbörd om detta. Tydligen försöker de använda den medicinen igen. Det är beklagligt. Göran Persson är inget undantag från tidigare socialdemokratiska finansministerkandidater.

Anf. 45 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Det är tillfredsställande att man från många partier nu talar om olika sätt att förbättra finanserna och att man börjar vara bekymrad.

Samtidigt har det utvecklats en ny debattform. Man viftar med tidningar. Om det möjligen är Expressens sjunkande upplaga som oroar någon vet jag inte, men här har förekommit DN och Expressen. Jag tänkte ta fram Svenska Dagbladet, ett ganska färskt exemplar, från i går, den 9 juni.

Där har en mycket känd kds:are uttalat sig. Det är min gamle vän Alf Svensson som har skrivit att det är dags att ompröva biståndet till Afrika. Sedan kommer en uppräkning, som jag själv har framfört tidigare här i kammaren utan någon större framgång. Jag läste artikeln två gånger innan jag trodde att det som stod där var sant.

Det talas om att man enligt Världsbanken har spenderat 12 miljarder dollar årligen på import av vapen i Afrika. Det talas om att ledarna, oftast inte de folkvalda, har startat inbördeskrig och inhemsk förföljelse samt att det förekommer kraftig korruption. Han räknar upp några despoter, som Amin, Bokassa och Mobutu – som jag antar har fått Serafimerorden. Allt detta har skett med givarsamfundets goda minne, osv.

Det här är alla tiders. Samtidigt som min fru nu går med i kds, har jag förstått att Alf Svensson går med i Ny demokrati.

Jag skulle vilja ställa en mycket enkel fråga till Stefan Attefall, och jag förmodar att svaret är ja: Står kds bakom Alf Svenssons artikel? Den innebar ett nytänkande, vilket jag kan hålla med om att Wibbles artikel inte gjorde.

(Applåder)

Anf. 46 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Ian Wachtmeister sade i sitt anförande att alla verkar bli nydemokrater, från olika utgångspunkter. Han exemplifierade med just Alf Svenssons artikel. Det är klart att Ian Wachtmeister kan önska sig att alla blir nydemokrater, samtidigt som tydligen ingen i nydemokraternas riksdagsgrupp längre är det – eller också har de tre olika åsikter, om inte fler.

Ian Wachtmeister har litet svårt att förstå kristdemokratisk biståndspolitik. Jag kan inte alla detaljer i den artikel som han refererar till, men principerna och resonemangen ställer jag självfallet upp på.

Det handlar om att jobba för att effektivisera biståndspolitiken. Jämfört med hur Socialdemokraterna har skött den, har kds, som har ansvaret för biståndspolitiken, gjort stora insatser. En väsentlig skillnad mot den nydemokratiska biståndspolitiken är att vi vill jobba för att förbättra befintliga biståndsinsatser och också höja anslagen. Vi vill inte sänka ambitionsnivån och sänka ersättningsnivåerna.

Ian Wachtmeister tar misslyckanden och felsteg till intäkt för att sänka bi-

stånd eller för att undvika att ge bistånd. Vi tar det till intäkt för att effektivisera och hitta nya metoder, inte för att släppa engagemanget och ambitionsnivån.

Det är på det sättet man skall läsa Alf Svenssons artikel i Svenska Dagbladet. Svårare än så är det inte.

Jag kan också säga till Ian Wachtmeister att vi visst är bekymrade för statsfinanserna – det har vi varit hela tiden. Det är därför som regeringen har lagt fram många smärtsamma men nödvändiga förslag om budgetförstärkningar, både besparingar och intäktshöjningar.

Problemet med Ian Wachtmeisters parti, eller hans f.d. partikamrater, är att man lägger fram sina förslag utan att bry sig om vad som är politiskt möjligt att få igenom. Sedan röstar man kors och tvärs i kammaren. Resultatet blir ökade offentliga utgifter. Det som är intressant är att se vad som blir resultatet av den politik man för, inte bara vad man tänker i kammaren. Det är också en punkt som Ian Wachtmeister kan begrunda när han tar semester och funderar över vad han har uträttat som partiledare för Ny demokrati.

Anf. 47 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Jag är djupt rörd över herr Attefalls intresse för min semester, och den omsorg och godhet detta visar – som vanligt från kds.

Låt mig vad gäller bistånd säga att jag tar upp det i finansdebatten av det skälet att det handlar om pengar, väldigt stora pengar. Därför måste man göra någonting åt det. Jag tycker att de kds:are som har jobbat med biståndet, Alf Svensson och Alf Samuelsson, har blivit bättre och bättre. Jag tror att ni själva allihop allteftersom tiden går kommer att inse att det inte går att fortsätta med saker som ni själva ser är dumheter.

Det har varit populärt här att framställa Ny demokrati som det onda som har kommit in i denna församling. Kds skall då vara det goda. Jag vill då bara säga: Till sist hinner verkligheten i kapp och man börjar se hur det ser ut ute i världen – vart pengarna går, vad man har ställt till med. När man själv befinner sig i ett mycket besvärande statsfinansiellt läge är det klart att man drar slutsatser av det – det utgår jag ifrån. Jag känner herr Attefall som en man som kan tänka klart, och jag föredrar att förbli i den tron.

Anf. 48 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Jag tackar för den komplimangen. Jag skall begrunda den på min semester.

Jag vill också passa på att citera ur Ny demokratis reservation till dagens betänkande. Där står: "Utvecklingsbiståndet bör minskas med netto 6,2 miljarder kronor och omfördelas till förmån för bl.a. de baltiska staterna." Det innebär att vi först skall halvera biståndet och sedan ta av det som är kvar och lägga mer av det på de baltiska staterna. Det innebär en besparing på biståndet till de andra delarna av vår värld på 8–10 miljarder kronor.

Vi ställer inte upp på den politiken. Om man bor i Afrika behöver man hjälp och stöd, men hjälpen och stödet måste utformas på sådant sätt att de ger resultat. Det är som ett led i det arbetet som man skall se Alf Svenssons och kds engagemang och insatser på biståndspolitikens område.

Jag vill ta tillfället i akt och tacka Ian Wachtmeister för hans tid i finansut-

skottet. Jag brukar ibland säga att det enda jag kan bli känd för är att jag har suttit bredvid Ian Wachtmeister i finansutskottet. Det är alltid något. Tack för den tid som varit!

Anf. 49 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Man kan ju fundera en del över vad som är bakgrunden till det ideologiska närmande mellan Ny demokrati och kds som vi har bevittnat i det senaste replikskiftet.

Jag tänkte påminna om en annan välkänd kds:are, nämligen Jerzy Einhorn. De mest pregnanta inläggen om långsiktigt sparande, inte minst inom vården, som jag har tagit del av i medierna har författats av Jerzy Einhorn. Jag skulle gärna vilja veta vad han tänker i de frågor som vi har diskuterat här i dag.

Häromdagen ingrep Yrkesinspektionen på Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg och sade att man inte längre tänkte tillåta att de sjuka låg i korridorerna. Jag tror att Stefan Attefall känner till hur den kommunalekonomiska situationen i Göteborg ser ut; där genomgår inte bara sjukvården utan också skolan en djup kris. Apropå det här med mörkande, som Stefan Attefall talade om, skulle jag gärna vilja veta hur han ser på den kritik som Kjell-Olof Feldt har riktat mot dubbelspelet när det gäller vården: å ena sidan bröstonerna om att slå vakt om de gamlas rätt till en mänsklig vård och å andra sidan det kalla faktum att 100 000 anställda i kommuner och landsting – många av dem lågavlönade kvinnor inom vården – kommer att få gå. Med de resurser ni är villiga att anslå kommer kvaliteten att försämras; det är ingen mänsklig vård som kommer att kunna ges med de pengarna.

Kommunförbundet har skrivit brev till oss om att man vill ha 5 miljarder som kompensation för de ökade kostnader som vi har lagt på kommunerna, bl.a. genom barnomsorgslagen. Vårdnadsbidraget skulle enligt Stefan Attefall spara in dessa pengar. Jag har talat med Kommunförbundets representanter också efter det att beslutet om vårdnadbidraget fattades. De är enligt vad jag har förstått inte villiga att dra tillbaka sin skrivelse. Jag tror inte att kds:arna i Kommunförbundet har någon annan mening – i så fall vill jag ha besked om det från Stefan Attefall.

Anf. 50 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Johan Lönnroth hade bevittnat ett närmande mellan Ny demokrati och kds. Det enda närmande jag har upptäckt är det som vi genomför när vi – Ian Wachtmeister och jag – sätter oss bredvid varandra i finansutskottet. Närmare än så blir det kanske inte heller.

Jerzy Einhorn och Stefan Attefall hyser samma oro för situationen i vård- och omsorgssektorn, tror jag. Jag har inte upplevt att vi har haft några större meningsskiljaktigheter på den punkten.

Vi har problem i en del kommuner. Göteborg är en sådan kommun. Haninge är ett annat exempel, och det finns ytterligare något. Men vi har inte problem när det gäller vård och omsorg i de flesta kommuner i landet. På den punkten kan jag faktiskt hålla med Göran Persson om slutsatserna i hans rapport, där han skriver att han bedömer att de besparingar som skett inte har orsakat några generella kvalitetsförsämringar i kärnverksamheterna.

Det är riktigt att vi har problem att hantera situationen i vissa kommuner. Men Johan Lönnroth vet ju också att kristdemokraterna i Göteborg har sagt nej till de besparingar som föreslagits. Göteborgs kommun lider av speciella ekonomiska problem som beror på många olika faktorer, inte minst på att man undvek att ta tag i problemen på 80-talet, när det i Göteborgs kommun fanns en majoritet som stod Johan Lönnroth mycket nära.

Det parti som Johan Lönnroth hela tiden försöker fria till men som aldrig bryr sig om att svara på frieriet förorsakar en sämre situation i kommunsektorn – jag försökte säga det i mitt huvudanförande här i kammaren. Johan Lönnroth borde därför söka sig närmare kristdemokraterna än socialdemokraterna. Vi har åtminstone uttalat att vi inte vill försämra det ytterligare.

Jag säger inte att vi har en problemfri utveckling i alla kommuner, men det här är en situation som man måste prioritera på lokal nivå, och sedan måste statsmakterna följa det mycket noggrant. Vi har ett nytt kommunalskatteutjämningssystem på gång till nästa år, och det måste också ta hänsyn till de här sakerna, inte minst Göteborgs ekonomiska problem. Men Johan Lönnroth måste också inse att det finns ett stort svart hål i statsfinanserna. Springer man förbi den faktorn blir man inte seriös i diskussionen om kommunernas ekonomi heller, och det är Johan Lönnroths och Vänsterpartiets stora problem.

Anf. 51 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Kds:arna i Göteborg säger nej till besparingarna inom vården, och så beter sig kds:are runt om i kommuner och landsting. Det är ett dubbelspel: Kommunalpolitiskt uttrycker man *en* uppfattning, men här i riksdagen uttrycker kds:arna regeringens linje, vilket är att 100 000 anställda i kommuner och landsting skall avskedas under 90-talet.

Vårdnadsbidraget är ingen ekonomisk hjälp för kommunerna – tvärtom belastar det statsfinanserna och höjer räntorna. Det innebär därmed också ökande problem för kommunerna. Det finns ingen kvinna som frivilligt går från sitt jobb eller lämnar sin barnomsorg för att få dessa pengar i vårdnadsbidrag. De räcker inte till det!

Stefan Attefall tyckte att jag skulle närma mig honom och kds. Det är nog ganska svårt, det. Han talade om etik och moral; det gör ju kds:arna gärna och mycket. Jag kom att tänka på ett bibelcitat om att mannen skall vara sin kvinnas huvud eller någonting sådant. Det är flera inslag i just den etik och moral som kds och Stefan Attefall står för som är mig djupt främmande. Det är t.ex. sådant som uttrycks genom vårdnadsbidraget och det som uttrycktes i debatten om partnerskap häromdagen där man ville hindra homosexuella människor att få sina rimliga mänskliga rättigheter.

Detta gör att jag aldrig kommer att kunna närma mig ett parti som kds. När det gäller många av de ekonomiskpolitiska frågorna och även andra frågor kan det nog vara ett ganska litet avstånd mellan mig och Stefan Attefall. Men de djupa moralfrågorna – det som handlar om människans frihet och framför allt kvinnans rätt till frigörelse – gör att jag aldrig kommer att kunna närma mig det partiet.

Anf. 52 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Vi skall kanske inte föra upp debatten på någon högre teologisk nivå. Jag tycker att Johan Lönnroth noggrannare skall studera det som han kritiserar och en gång till fundera igenom detta innan han uttalar sig kategoriskt.

Johan Lönnroth nämner vårdnadsbidraget. Trots att Johan Lönnroth anser att vi för en hemsk politik gentemot kvinnor är det fler kvinnor än män som röstar på kds. Det kan vara en indikation på att det kanske inte är så tokigt som Johan Lönnroth tror.

Johan Lönnroth säger att vårdnadsbidraget höjer räntorna. Det tyder på att han plötsligt tror att offentliga utgifter kan påverka räntorna. Det är en intressant insikt som han här försöker utveckla. Denna insikt kanske vi kan få se mer av i nästa ekonomiskpolitiska motion från Vänsterpartiet.

Självfallet kommer vårdnadsbidraget på marginalen – det handlar om marginalen i och med att beloppet är ganska lågt – att kunna påverka föräldrarna när de exempelvis väljer mellan att vara hemma någon månad extra med sitt barn eller att gå ut i förvärvsarbete. De kanske väljer en annan barntillsyn än vad de annars skulle ha valt. Det vet vi inte. Det är intressant att dessa beslut inte skall fattas av kommunpolitiker utan av föräldrarna själva. Om det får sådana här effekter blir det också positiva effekter för kommunernas ekonomi. Då slipper kommunerna kanske att bygga ut någon annan barnomsorg. De kan behålla en bra kvalitet på den kommunala barnomsorgen, och de behöver inte trycka in för många ungar på avdelningarna. Tyvärr kanske många kommuner har fått göra det i alltför stor utsträckning.

Vi i kds prioriterar annorlunda i kommunerna, t.ex. när det gäller vård och omsorg, än vi gör centralt. Vitsen med det statsbidragssystem som finns är att det skall finnas utrymme för en lokal prioritering. Kristdemokraterna i Göteborg har valt en annorlunda inriktning på den kommunala ekonomin än moderaterna, som har huvudansvaret, har gjort. Göteborgs kommun har, som jag sade, speciella problem. De generella problemen ser inte ut som i Göteborg. Det finns, som sagt, en kommunalskatteutjämningsutredning. Den kommer att lägga fram ett förslag. Jag förväntar mig att den tar hänsyn till den speciella situation som vissa kommuner befinner sig i.

Vi följer självfallet dessa frågor noggrant. Detta är ingenting som vi tycker är enkelt och lätt, men jag försökte säga att det är naivt att tro att ökade utgifter från staten löser alla problem. Det synsättet präglar tyvärr Johan Lönnroths inlägg och Vänsterpartiets ekonomiska motioner.

Anf. 53 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Detta år står Sverige inför två vägval. Den 18 september står valet mellan en framtidens politik som fångar chanserna till framtidsjobb i framtidsbranscher och en gårdagens återställarpolitik som med skatter och regleringar förstör möjligheterna till nya jobb.

Den 13 november står valet mellan en öppenhetens politik, där Sverige är med och formar framtiden i Europa, och en maktlöshetens politik, där Sverige isolerar sig.

Båda dessa val är avgörande för Sveriges framtid.

Det gäller jobben. Vi måste få fram en halv miljon nya jobb under 90-

talet. Det kräver mycket goda villkor för företagande och investeringar i Sverige.

Det gäller välfärden. Våra barn och barnbarn skall inte tvingas betala allt högre skatter för en allt sämre välfärd. Att stoppa ökningen av statsskulden och skapa balans i de offentliga finanserna kräver kraftfulla åtgärder – som måste vidtas.

Socialdemokraterna lämnade efter sig en ekonomi i fritt fall. Det var en arbetslöshetsbomb, en finanskris och ett budgetunderskott. Därefter har all kraft inriktats på att angripa problemen och på att ge Sverige en ny chans. Mycket har uträttats.

Två viktiga steg har tagits för Sveriges deltagande i det europeiska samarbetet. EES-avtalet har trätt i kraft, och förhandlingarna om ett svenskt EU-medlemskap har slutförts med ett gott resultat.

Omfattande åtgärder har beslutats för att komma till rätta med krisen i de offentliga finanserna. Riksdagen har fattat beslut om 95 miljarder kronor i förstärkningar, och en långsiktig plan för att sanera de offentliga finanserna har lagts fram.

Socialförsäkringarna har lagts om för att stoppa kostnadsexplosionen, som skapades under Socialdemokraternas tid, och för att få fram hållbara regler som uppmuntrar arbete och sparande.

Villkoren för att starta och driva småföretag har förbättrats radikalt. Skatten på företagens arbetande kapital – deras byggnader och maskiner – har tagits bort. Den dubbla skatten på risksparande, sparande i företag, har tagits bort. Arbetsrätten har gjorts om, så att småföretagen skall våga nyanställa.

Att röja upp efter 80-talets ekonomiska haveri har tagit tid. Men vi ser nu allt fler glädjande tecken på att en utveckling mot ett ekonomiskt starkt Sverige finns inom räckhåll. Politiken ger resultat.

Förbättringarna för småföretagandet, t.ex., har lett till en kraftigt ökad framtidstro bland företagare. Det har tidigare talats om en aktuell enkät som har gått ut till europeiska småföretagare. Den visar att de svenska småföretagarna numera är de mest optimistiska i hela Västeuropa.

Denna optimism ger jobb. Det kom nya siffror från SCB härförleden som visar att det har skett en mycket stor ökning av sysselsättningen just i de mindre företagen. Under det första kvartalet i år ökade antalet anställda i de allra minsta företagen med 9 000 personer. Det är nästan en dubbelt så stor ökning som den i de allra största företagen. Sammantaget fick drygt 25 000 personer under denna period nya jobb i de privata företagen. De mindre och medelstora arbetsställena svarade för ungefär 20 000 av dessa nya jobb. Tre fjärdedelar av nyanställningarna skedde alltså i de mindre företagen.

Jag tycker att detta är mycket bra. Göran Persson tycker tydligen att det är dåligt med nya jobb i småföretag. Han vill nämligen återgå till de gamla reglerna, med höjda skatter för företagandet och stela arbetsrättsregler. Vi vet av erfarenhet att en sådan återställarpolitik leder fel.

Göran Persson! Jag och många med mig, tror jag, skulle vilja veta vad det är för fel på en politik som ger fler jobb i företagen. Göran Persson har fått

flera frågor om detta i dag. Hur kan högre skatter för företagen ge fler jobb? Han har inte kunnat svara. Det finns inget svar. Det blir färre jobb.

De många ljuspunkter som finns i ekonomin ger oss faktiskt ett ganska stort hopp, men det finns naturligtvis också orosmoln. Den senaste tidens ränteutveckling är ett av dem. Den talar ett mycket tydligt språk. Arbetet med att få ekonomin i balans måste fortsätta. Sverige är ju en liten öppen ekonomi som sammanflätas alltmer med omvärlden. Med den nya elektroniken kan kapital flyttas sekundsnabbt över gränserna. Sverige har ögonen på sig. Varje misstanke, Göran Persson, om avsteg från en politik för budgetsanering, förbättrat företagsklimat och prisstabilitet ger direkt utslag i högre räntor.

Det är naturligt att de internationella investerarna efter den senaste tidens opinionsmätningar har riktat sina kritiska blickar mot oppositionens ekonomiska program. Vad har de funnit? De har funnit ett nej till regeringens saneringsprogram utan några alternativ, och de har funnit en lång lista på näringslivsfientliga åtgärder som förstör chansen till nya jobb.

Rapporteringen i dagstidningarna och ekonomitidningarna har givit svart på vitt. En icke obetydlig del av den ränteuppgång som har skett beror på en oro för att Socialdemokraterna skall vinna nästkommande val.

Regeringen har, till skillnad från Socialdemokraterna, en ekonomisk politik med konkreta åtgärder som är väl förankrade i verkligheten. Vi har satt upp ett tydligt mål. På fem år skall vi halvera arbetslösheten, och få de offentliga finanserna i balans. Det ställer mycket hårda krav på den ekonomiska politiken. Men det är bara så man kan rädda jobben och välfärden

Vår lösning har tre delar. Den första är ett medlemskap i den europeiska unionen. Den andra är ett gynnsamt företagarklimat som ger nya jobb i den privata sektorn. Den tredje delen är ett budgetsaneringsprogram.

Ett gott företagarklimat betyder att det måste löna sig att arbeta och satsa på företagande. Här vill, som jag sade, Socialdemokraterna gå åt rakt motsatt håll: höjda marginalskatter och dubbel skatt på just det sparande i företagen – risksparande – som dessa behöver för att kunna växa, investera och ge jobb. Detta är galet!

Herr talman! Den tuffaste uppgift som den ekonomiska politiken står inför under de närmaste åren är saneringen av de offentliga finanserna. Det finns, som det har framgått här under förmiddagen, två sätt att förhålla sig till detta problem.

Det ena sättet är att föra väljarna bakom ljuset och låtsas som om problemet inte finns. Det är fegt, och det är farligt. Så gör Socialdemokraterna!

Det andra sättet är att ge ärliga och raka besked om de uppoffringar som kommer att krävas under de kommande åren. Så gör regeringen – för att rädda jobben och för att rädda välfärden!

Regeringspartierna har ett saneringsprogram som omfattar drygt 100 miljarder kronor. Mer än 25 miljarder är redan beslutade. Av de åtgärder som berör statsbudgeten återstår ca 45 miljarder kronor. Jag vill något kommentera några av de områden som kommer att beröras av de återstående delarna av programmet. Detta är en uppfordran till Göran Persson. De som lånar ut pengar till Sverige vet vilken politik regeringen för, men de vet inte vad Socialdemokraterna vill. Det skapar oro. Upp till bevis, Göran Persson! Har

ni något program, eller har ni inte det? Om ni inte har det, är det stor fara å färde.

De delar som kommer att beröras av den budgetsanering som jag menar är nödvändig är följande:

För det första gäller det ålderspensionerna. Det nuvarande pensionssystemet ger ett årligt underskott på ungefär 20 miljarder – det blir 15 miljarder efter gårdagens beslut. Så kan det naturligtvis inte fortsätta. Det här underskottet kan täckas på i princip tre sätt: sänkt pensionsnivå, höjda avgifter eller höjd pensionsålder. Min bedömning är att det kommer att vara nödvändigt att välja en kombination av dessa åtgärder.

För det andra gäller det förtidspensionerna. Antalet förtidspensionärer har ökat stadigt under en mycket lång följd av år. Det är en omänsklig situation för de människor som är berörda. Det är också helt oacceptabelt ur statsfinansiella utgångspunkter. I kompletteringspropositionen, som behandlas i det betänkande som vi nu debatterar, föreslås åtgärder för att strama upp prövningen för beviljande av förtidspension. Det pågår inom Socialdepartementet ett arbete med fortsatt översyn av dessa regelsystem. Översynen omfattar såväl regler och ersättningsnivåer som rehabiliteringsinsatser.

För det tredje gäller det den offentliga konsumtionen. En viktig del av programmet för att få balans i de offentliga finanserna är att den offentliga konsumtionen skall hållas realt oförändrad. Det betyder att kravet på rationaliseringar inom den offentliga sektorn kommer att fortsätta för att det skall vara möjligt att tillgodose medborgarnas önskemål om en bra service. Det statsfinansiella önskemålet och kravet innebär att det inte kan bli tal om någon ökning av statsbidragen till kommuner och landsting under resten av 1990-talet, inte ens i nominella tal.

För det fjärde gäller det åtgärder för att hindra fusk i socialförsäkringssystemen. En aktuell undersökning från Länsstyrelsen i Stockholm visar att ungefär 70 % av dem som samtidigt fick statlig lönegaranti och bidrag från Försäkringskassan faktiskt fuskade. Det finns också rapporter om att det finns personer som jobbar svart samtidigt som de uppbär a-kasseersättning. Sådant fusk måste naturligtvis stoppas. Det är ett bedrägeri mot välfärdsstaten. Människor har rätt att kräva att de skatter de betalar för välfärden skall användas på ett ärligt sätt. Annars riskerar vi att moralen i hela samhället undergrävs.

Fusket skall stoppas, och därför håller Riksrevisionsverket på regeringens uppdrag på att kartlägga omfattningen av missbruket inom socialförsäkringssystemet och skall lägga fram förslag till motåtgärder.

Andra områden som kommer att bli föremål för besparingar är sjuk- och arbetsskadeförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och bostadssektorn. Inom sjuk- och tandvården blir det nödvändigt att höja en del avgifter.

Slutligen kommer det att krävas åtgärder för att förstärka budgetens inkomstsida. Det gäller höjda miljöskatter, breddad bas för momsen, ett nytt system för fastighetstaxering och en kraftig ökning av effektiviteten i skatteindrivningen.

Denna lista är mitt tydliga besked till svenska folket: På det här viset kan vi få bort budgetunderskottet. Visst är det tufft! Åtgärderna kommer att be-

röra oss alla. Men bördorna kommer att fördelas rättvist. De välbeställda i samhället skall bidra med mer än de som har små eller inga ekonomiska reserver.

Om man säger nej till ett sådant här program, betyder det att man säger ja till en dold och djupt orättfärdig fördelningspolitik. Om vi inte får balans i de offentliga finanserna, kommer växande räntekostnader att bryta ner välfärden, minska företagens investeringsvilja och möjligheterna till fler jobb. Det kommer att permanenta arbetslösheten och inte minst långtidsarbetslösheten. Våra barn och barnbarn får enbart skulder i arv. Det är en väldigt orättvis politik.

Men Göran Perssons politik, såsom den har beskrivits i dag och vid tidigare tillfällen i reservationer och motioner här i riksdagen – dvs. ett nej till ett program för att få balans i de offentliga finanserna –, galopperar statsskulden, Göran Persson! Tillväxten minskar och jobben blir färre. På bara några år skulle skulden öka med mer än 450 miljarder kronor! Bara räntorna på denna skuldökning, dvs. räntor utöver dem vi har i dag, är mer än 40 miljarder kronor. Hur skall de pengarna tas fram? Göran Persson kan inte göra anspråk på att vara en seriös debattör i den ekonomiska politiken när han inte har något svar på frågan om statsskulden.

Herr talman! I dag är det skolavslutning, och många barn får sina terminsbetyg. Också Sverige får betyg! Skillnaden är att Sverige betygsätts varje dag av de placerare som har till uppgift att låna ut pengar. De vet vad regeringen vill göra åt statsskulden. De vet att vi klarar av det – vi har redan klarat av 95 miljarder. Detta är väl känt. Men de vet inte vad oppositionen vill göra – de vet inte vad Göran Perssons parti vill. Göran Perssons parti saknar program för att få balans i de offentliga finanserna. Göran Perssons parti saknar en politik för att komma till rätta med statsskulden. Det är naturligt att detta skapar oro. Det går ut över boendet och de arbetslösa.

Så upp till bevis, Göran Persson! Det har funnits många tillfällen under dagens debatt att tala om vad ni skall göra åt statsskulden. Hur skall ni få balans i de offentliga finanserna?

Herr talman! Regeringens politik är en politik för framtiden och för rättvisan. Det är en politik som vågar ta itu med de svåra frågorna. Det är en politik som ger Sverige nya jobb och som ger våra medborgare en välfärd som de kan lita på.

Det är en bra politik. Det är viktigt att den får fortsätta – för jobbens och för välfärdens skull!
(Applåder)

Anf. 54 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! På något sätt måste jag trots allt uttrycka min beundran för finansministern. Krampaktigt slutar hon sitt anförande med att säga att det är en politik för rättvisa och arbeten. Jag tror att de allra flesta som har följt Anne Wibbles insatser vet att politiken har lett åt rakt motsatt håll. Det imponerar inte att så här på slutet försöka gaska upp sig och angripa oppositionen på det sätt som fru Wibble gjorde alldeles nyss.

Fru Wibble har varit borta ur debatten någon månad, vi har inte hört så mycket från henne. Så dyker hon upp i dag beledsagad av sin statssekrete-

rare som också skrivit en debattartikel som har en underton att det blir en socialdemokratisk regering i höst. Det är socialdemokraterna som skall visa regeringsprogram och regera. Ni ger upp väldigt lätt, måste jag säga.

Ni regerar ju i 100 dagar till. Utlandet behöver en svensk regering också under den perioden. När nu räntorna har stigit och man har krävt besked om vilken politik som skall möta den utvecklingen trodde vi att vi skulle få svar. Socialdemokratin har visat sitt program. Det har vi gjort i motioner och i utskottsarbetet. Det finns att läsa. Men det är ni som regerar, det är ni som betygsätts.

Fru Wibble har skrivit en artikel i Dagens Nyheter. Jag har ställt frågor i dag, det har finansministern hört. Hon berömmer sig av att ha en plan. När debatten är slut är den planen pulvriserad av de andra figurerna i Jönssonligan som står för planen. Det började med Per-Ola Eriksson som tog avstånd från höjningen av pensionsåldern. Det var väl motiverat därför att vi där har en uppgörelse. Det fortsatte med Attefall, den andre mannen i ligan, som säger att man inte kan ge sig på egenavgifterna – för att inte tala om Tobissons avfärdande av skattehöjningar som insinuationer som moderaterna inte skulle kunna pådyvlas. Avslutningvis säger Leijonborg att här står ingenting nytt, allt detta har vi sagt förut.

Vadan denna uppvisning, fru finansminister, i debattskrivandets konst om det inte var någonting kvalitativt nytt som skulle presenteras? Visst finns det ett nytt inslag i artikeln. Det är lätt att se. Det finns ett tufft och hjärtlöst drag. Man pekar ut vissa grupper som man skall ta av, utan förståelse för att det ni har gjort har gjort dem totalt omotiverade att medverka i en sanering av statsfinanserna. Var finns förståelsen för fördelningspolitiken? Vad finns bakom det hjärtlösa? Där ligger det socialliberala tillkortakommandet.

Anf. 55 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! När jag lyssnar på Göran Persson kan jag inte låta bli att tänka på en annan lagom tjock man i sina bästa. Han heter Karlsson på taket. Karlsson tycker själv att han är världens bästa på allting. Han är världens bästa ångmaskinskötare. Men när han skall sätta i gång lillebrors ångmaskin exploderar den.

Göran Persson tycker säkert att han skulle bli världens bästa finansminister om han fick chansen. Men precis som det är med Karlsson på taket är det med Persson på taket. Utan saneringsprogram, utan ekonomisk politik exploderar statsskulden. Med de förslag som finns om höjd skatt på nya jobb exploderar arbetslösheten.

Astrid Lindgren skriver ganska finurliga sagor. Det finns alltid ett litet uns av allvar i botten. Sagan om Karlsson på taket visar att gott självförtroende inte räcker hela vägen. Jag undrar om Göran Persson kommer ihåg det.

På förmiddagen i dag kom ett pressmeddelande som visar att Göran Persson tycker illa om alla föreslagna åtgärder för att få balans i de offentliga finanserna. Alla förslag som jag har nämnt är Göran Persson emot. Vad vill ni då göra?

Göran Persson visade nyligen upp en löpsedel. Jag har låtit konstruera en löpsedel som visar hur en löpsedel skulle se ut med Göran Perssons politik:

blankt, vitt, tomt, ingenting – väldigt upplysande för väljare och dem som bekymrar sig för svensk ekonomi. Detta är faktiskt oärligt, Göran Persson.

Man kan naturligtvis resonera rent logiskt och fundera över vad socialdemokraterna skulle kunna tänka sig att göra. Det första är att spara på någonting annat än det jag har föreslagit. Man kan spara på de handikappade, barnbidragen, biståndet, inom flyktingpolitiken osv. Är det detta Göran Persson menar? Då räcker det inte att säga nej till vårnadsbidraget. Där handlar det om 2 miljarder. Här fattas det ganska många miljarder. Är det detta som Göran Persson skall spara på?

Man kan fortsätta skattehöjningspolitiken. 45–50 miljarder i ökad skatt tar död på allt nyföretagande i landet. Då försvinner jobben, knäcks ekonomin och permanentas arbetslösheten. Är det detta Göran Persson menar?

Den tredje varianten rent teoretiskt är att göra ingenting. Det är det som de flesta som har tittat på den socialdemokratiska politiken bedömer som mest sannolikt. Det betyder att statsskulden galopperar. Risken för att Göran Persson – världens bästa Persson – skulle få chansen att förverkliga detta tomma budskap skapar i dag problem för boende och arbetslösa. Nu måste Göran Persson tala om vad han vill göra för att få balans i de offentliga finanserna.

Anf. 56 GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har hört världens värsta Wibble lägga ut texten om det förträffliga med hennes egen politik. Jag saknar ett besked. Står regeringen bakom den plan som Anne Wibble stort lanserar i dagens morgontidning? Är det regeringens plan? Vad har i så fall de ledamöter här i kammaren som företräder andra inslag i fyrpartiregeringen haft för mandat attt tala? Förstår fru Wibble vilket intryck det ger till dem som skall bedöma den svenska ekonomiska politiken och er handlingskraft att finansministern på riksmötets näst sista dag lanserar en plan som de övriga regeringspartierna tar avstånd ifrån?

Vi har ögonen på oss, sade Anne Wibble. Ja, det har vi. Jag är ganska säker på att det som Anne Wibble har visat upp här i dag kommer att vara någonting som inte stärker förtroendet för Sverige. Tvärtom kommer det att understryka den enkla valpropagandans karaktär.

Så om första sidor. Jag tänker faktiskt så småningom fylla Expressens första sida med rubrikord, men jag kommer aldrig – det kan jag försäkra Anne Wibble – att stå för en politik som får en första sida med rubriken: Nu skall de gamla betala krisen.

Förstår fru Wibble det utmanande i den fördelningspolitiken? Det har varit kärnan i mitt angrepp på regeringen. Det har jag ännu inte fått något svar på.

Vi socialdemokrater har lanserat en ekonomisk politik som utgår från att stötta tillväxten, att pressa tillbaka arbetslösheten, minska trycket på de offentliga utgifterna genom att förbättra sysselsättningen. Vi menar att de jobben skall skapas i näringslivet. Vi menar också att det skall ske genom en bolagsbeskattning som vi var överens om i samband med skattereformen. Vi vill inte ha en höjd bolagsbeskattning, som regeringen föreslog förra året för att kunna sänka kapitalskatterna. Det är så det ligger till.

Vi har också lanserat kraftiga besparingar i jordbruk, i försvar, vårdnadsbidrag m.fl. skattejusteringar som gör att vi får bättre budgetsaldo än regeringen. Vi socialdemokrater har en gång förut tagit hand om en söderkörd folkpartistisk ekonomi. Jag tror att vi får göra det en gång till. Det blir svårare den här gången, men folk vet att vi har gjort det förut, och vi skall göra det igen.

Anf. 57 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Låt med börja med det sista Göran Persson tog upp. Det var struntprat. Göran Persson vet mycket väl att hans egen motion angående nästa budgetår innebär ett större underskott än enligt regeringens förslag. Problemet är dessutom att det inte för ett enda budgetår därefter finns något förslag. Det saknas helt. Det finns inget program för att få balans i de offentliga finanserna. Så här tomt och blankt ser det ut! Det innehåller noll och ingenting.

Låt oss sedan diskutera pensionerna. Gärna det. Det står i den proposition och i det betänkande som Socialdemoraterna står bakom – vars förslag Socialdemokraterna här i kammaren röstade för i går eller om det var i förrgår – att dagens pensionssystem har ett stort underskott. Detta innebär att alla partier som röstade för förslaget är överens om att det kan komma att krävas åtgärder. Göran Persson har själv varit med om att tillsätta en del ekonomiska representanter i en arbetsgrupp som just har räknat fram att det är helt nödvändigt med åtgärder.

Rent teoretiskt kan man tänka sig – försök nu att en enda gång tänka teoretiskt, Göran Persson – att det finns tre varianter. Man kan höja avgifter, man kan sänka utgifter och man kan höja pensionsåldern. Några andra variationer för att minska utgifterna och få balans i pensionssystemet finns inte. Antingen minskar man utgifterna eller också höjer man inkomsterna.

Den fråga som Göran Persson måste svara på är: Är Göran Persson beredd att göra någonting åt detta? Tänker han att låta underskottet fortsätta vidare? Eller skall han ta till någon annan sorts Karlsson på takets kuckelimuckmedicin, som består av en massa godis som inte hjälper, men som han tror att han skall kunna hitta för att bli av med detta underskott? Göran Persson har själv röstat för påståendet att det fattas pengar och att man måste göra någonting åt detta. Då vill jag säga: Upp till bevis! Våga tala om någonting, Göran Persson! Min bedömning är att det kommer att krävas åtgärder både på utgiftssidan och på inkomstsidan för att åstadkomma balans.

Sedan sade Göran Persson några konstiga ord om företag. Låt mig då göra följande påstående: Jag har aldrig träffat på något enda företag som inte sköts av en företagare. Har Göran Persson träffat på något företag som inte drivs av en företagare? Genom att Göran Persson vill höja skatten för företagarna – människorna, idégivarna, innovatörerna – förstör han företagens möjligheter att investera och erbjuda jobb. Göran Persson har en chans till att tala om hur han skall få balans i de offentliga finanserna.

Anf. 58 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Jag har ingen Expressen att vifta med, utan jag har bara den här boken. Det börjar bli litet svårt att lyfta upp den. Det är kanske bäst att

säga att jag inte på långa vägar håller med om allt som står i den. Kjell-Olof Feldt har en formulering beträffande regeringens planer att spara in på kommunerna, en besparing som inte regeringen själv skall genomföra utan det är kommunpolitikerna som skall genomföra den.

Kjell-Olof Feldt skriver att man starkt kan misstänka att finansministern själv inte har en aning om vilka rationaliseringsmöjligheter som finns och var besparingarna kan ske.

Det är inte riktigt som finansministern säger att Nathalieplanens sparande i huvudsak går ut över den privata konsumtionen. Relativt sett är det skolan, vården och omsorgen som får ta den i särklass största smällen. 100 000 anställda, de flesta lågavlönade kvinnor, får gå ut i arbetslöshet.

Att de nominella statsbidragen inte får öka är fullständigt ointressant. Det handlar inte om det. Statsanslagen minskar dramatiskt, samtidigt som kommunernas skatteinkomster ökar. Om finansministern skall klara att sparka 100 000 kommunanställda måste finansministern dra in oerhört mycket mera pengar från kommunerna. Här ger inte finansministern något besked. Hon mörkar.

Jag vill ta upp en sak till. Tänk teoretiskt, sade finansministern till Göran Persson. Jag skulle gärna vilja att också finansministern gjorde det när det gäller det här med jobben och skatterna. Det är riktigt att sänkta skatter ger fler jobb, om man tänker rent teoretiskt i en modell som endast innehåller dessa två storheter, skatter och jobb. Men nu är det hela betydligt mera komplicerat.

Ofinansierade skattesänkningar av den typ som ni genomför leder till större underskott, höjda räntor, lägre investeringar och färre jobb.

Finansministern måste kunna svara på frågan: Varför skall man sänka en av världens lägsta företagsskatter ännu mer?

Anf. 59 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Det finns ett stort antal synpunkter i Kjell-Olof Feldts bok som jag har stor förståelse och sympati för. Det är bara synd att han kom på dem litet sent. Det finns några synpunkter som jag alls inte delar. En av dessa hänger samman med den passus som Johan Lönnroth läste upp, vilken innebär en ökande central dirigering av kommunerna. Det strider mot min värdering av att det är viktigt med kommunal självstyrelse.

Det som Feldt beskriver i sin bok, och som Johan Lönnroth tydligen instämmer i, är att man här i riksdagen i Stockholm skall ange exakt hur var och en av de 290 kommunerna och – som jag förmodar – de 24 landstingen skall bete sig. Man skall alltså ange exakt hur kommunerna skall få fram de olika tjänster som medborgarna behöver. Jag tycker inte om sådan centralstyrning. Därför har vi ändrat systemet för statsbidragen till kommunerna. Vi ger numera alla pengarna i en påse. Men jag vet att Vänsterpartiet är emot detta. Ni vill centralstyra. Men, som sagt, jag delar inte den uppfattningen. Kommunerna och landstingen själva är bäst skickade att fälla det avgörandet. Rätt mycket av beslutsfattandet skall sedan ut också till de enskilda människorna hemma vid köksborden.

Sedan tog Johan Lönnroth upp ett påstående om sambandet mellan skatter och jobb. Här kan man säkert föra långa och intressanta resonemang.

Om man tittar på den svenska utvecklingen av sysselsättningen under de senaste 40–50 åren har det i detta land förts en viss sorts skattepolitik som har tvingat upp skatterna framför allt för näringslivet och de privata företagen. Resultatet har blivit att antalet jobb i den privata sektorn nu är precis detsamma som det var 1950! Detta är ju ett av de stora problemen i svensk ekonomi, att vi har för få jobb i den privata sektorn.

Alla, utom möjligen Johan Lönnroth, inklusive socialdemokratin tycks nu vara överens om att det är från den privata sektorn som de nya jobben måste komma. Men då kan man inte, som Johan Lönnroth föreslår, tro att det bara går att önska att dessa nya jobb skapas om man går tillbaka till den gamla skattehöjningspolitiken. Det är bara ett önsketänkande. Dessutom strider det mot de senaste 40–45 årens erfarenhet. Det är bara larv, kort sagt.

Vad som krävs för att vi skall få fram de nya jobben är att vi har bra villkor för företag och företagande. Det går inte med Johan Lönnroths politik.

Anf. 60 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Jag begriper ärligt talat inte varifrån finansministern har fått detta med att Feldt i sin bok skulle tala för centralstyrning av kommunerna. Det finns inte ett ord om det. För övrigt är inte heller jag anhängare av något slags statlig centralstyrning av kommunerna.

Vad Feldt däremot talar om är i princip samma sak som Kommunförbundet talar om i ett brev till finansutskottet, där också Anne Wibbles partikamrater, folkpartisterna, har varit med och ställt sig bakom. Kommunförbundet kräver att när vi här i riksdagen fattar beslut och när regeringen lägger fram förslag som leder till att kommunerna får ökade kostnader, då skall vi ta ansvaret och anvisa finansiering. Kommunförbundet säger att de senaste besluten som har fattats innebär att man måste ha ytterligare 5 miljarder. Också Anne Wibbles partikamrater, exempelvis Rune Zachrisson i Göteborg, står bakom kravet. De väntar på ett svar. Ni ägnar er åt ett dubbelspel och skjuter över ansvaret till kommunpolitikerna, som försöker att bolla tillbaka det till er.

Anne Wibble talade om de privata jobben på 50-talet. Det är klart att det behövs fler jobb också i privat sektor i dag, men att jämföra med 50-talet är ganska ointressant. Man kan ju fråga sig: Vem kunde på 1800-talet tro att det skulle räcka med att 5 % av befolkningen skulle producera jordbruksprodukter 100 år senare?

Vi går mot en utveckling, där varuproduktionen kräver en allt mindre andel av den samlade arbetskraften, beroende på datorisering osv. Skall man skapa Europas bästa skola och en mänsklig vård för det ökande antalet mycket gamla människor, måste detta få ta dels en ökad andel av det nationella arbetet, dels en ökande andel av nationalinkomsten. Det kommer vi inte ifrån, Anne Wibble, oavsett olika ideologier.

Vänsterpartiet har lagt fram ett förslag som innebär den starkaste budgeten av samtliga partiers i denna riksdag. Finansdepartementet får gärna granska förslaget i varje detalj och motsäga detta. Vi inser att man utan en sanering av de statliga finanserna inte klarar vare sig jobben eller rättvisan.

Anf. 61 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Den regel som Johan Lönnroth tog upp först är en väldigt bra regel. Vi har infört den under denna mandatperiod. Den har icke funnits tidigare under ett långt socialdemokratiskt maktinnehav. Det är en regel som just säger att om staten, riksdagen, bestämmer att kommunerna skall göra något ytterligare eller annorlunda, skall staten också skicka mer pengar. Om någon uppgift tas bort, kan man minska beloppet. Regeln kallas för finansieringsprincipen. Det var på ett tidigare stadium mycket diskussion om detta i kommunerna, eftersom man tyckte att det tidigare systemet var orättvist. Nu har vi denna regel, och den finns stadfäst i dagens betänkande.

Kommunförbundet är den organisation som skall ta till vara kommunernas intressen på bästa sätt. Riksdag och regering har litet annorlunda bedömningar om de exakta effekterna av de olika förslagen. Men i allt väsentligt är regeln om finansieringsprincipen en mycket stor framgång för säkerheten i den kommunala politiken. Den innebär faktiskt en klar förbättring för planeringsförutsättningarna.

Johan Lönnroth, som i och för sig är intressant att diskutera med men som på väldigt många grundläggande punkter skiljer sig från mig när det gäller värderingarna, tycks utgå från att man bara kan uppnå bättre resultat om man sätter till mera resurser eller pengar.

Men det är faktiskt inte så, Johan Lönnroth, därför att vad man får ut av en viss mängd insatta resurser beror faktiskt på hur människorna använder dessa resurser. Om människor är kreativa och hur ett jobb är organiserat påverkar också kvaliteten och den mängd service som blir resultatet. Det fungerar på ungefär samma sätt som med två olika fotbollslag. De har på ett ungefär lika mycket resurser från början, samma antal spelare, samma sorts skor och bollen har de gemensamt etc., men ändå är det oftast något lag som vinner. Detta beror ju på hur samarbetet fungerar och hur människors kunskaper och förmåga används. Detta glömmer Johan Lönnroth, men lyckligtvis är det väldigt många andra som kommer ihåg det.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis få säga att det gör mig ännu mer nervös, om Johan Lönnroths politik skall ha någon sorts inflytande över en politik som Göran Perssons parti eventuellt skulle komma att genomföra. Det tror jag skulle förvärra läget ytterligare just för dem som jag tror att Johan Lönnroth ömmar för, nämligen de som inte har några jobb men som vill ha jobb.

Anf. 62 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Om några timmar är jag åter företagare. Men jag är fortfarande riksdagsman i detta ögonblick. Jag kan från företagarvärlden berätta att den största nyttan för företagen gör politikerna genom att hålla sina långa fingrar borta från dem så mycket som möjligt.

Småföretagen är optimistiska i dag, sade finansministern. Ja, det är de, därför att de har jobb och därför att exportindustrin går bra. Det beror på att det finns en högkonjunktur och att vi har en flytande krona. Detta är inte direkt regeringens förtjänst, för att uttrycka sig något milt.

Däremot är det nu regeringens och riksdagens uppdrag att göra något i storleksordning två gånger Nathalieplanen för att få ordning på aktiebolaget

Sveriges affärer, för de är era affärer. Min fråga till finansministern är: Är hon beredd att väsentligt vässa Nathalieplanen, om hon skulle förbli finansminister under nästa fyraårsperiod?

Jag tycker att man skall lära av sina misstag, som det heter. Det är ju snyggt och prydligt för oss alla. Därför tycker jag att det borde vara en självklarhet för den sittande regeringen, som är ansvarig för det som har skett nu, att tillsätta en haverikommission för att verkligen utreda vad det var som hände och vad det kostade när valuta- och räntepolitiken gick över styr under svarta november 1992. Den kraschen slutade inte lika lyckligt som den noggrant utredda JAS-kraschen, där planet åtminstone inte landade så att en massa folk gick åt. Men kraschen i november 1992 var mycket stor.

Jag har en fråga till, men jag vill nu i första repliken begränsa mig till dessa två frågor: Är finansministern beredd att väsentligt vässa Nathalieplanen framöver? Fråga nummer två: Vore det inte skäligt att tillsätta en haverikommission för det största finansiella haveriet i Sverige?

Anf. 63 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag besvarar den andra frågan först. Jag tror att man löser relativt få problem av det här slaget genom utredningar. Det känns inte angeläget att tillsätta en ny utredning för just detta syfte.

Som Ian Wachtmeister förhoppningvis vet är Nathalieplanen nu förstärkt och tidigarelagd just därför att regeringen och jag bedömer att det krävs en betydande säkerhetsmarginal i arbetet med att få ordning på de offentliga finanserna. Man kan inte förlita sig på en lång period av mycket snabb tillväxt, som av många olika skäl är mycket önskvärt, inte minst för att få fram jobben och få ner arbetslösheten. Men för att ha litet extra säkerhetsmarginal i arbetet med de offentliga finanserna har vi skärpt Nathalieplanen. Detta utgår jag från att Ian Wachtmeister vet, eftersom han har gjort en poäng av att han har varit med vid alla sammanträden i finansutskottet, där frågan har behandlats.

Det innebär att Nathalieprogrammet, som det är utformat, uppfyller kraven på att i relation till hela ekonomin få statsskulden i balans, dvs. att få bort budgetunderskottet. Man kan naturligtvis aldrig vara helt säker på vad som händer i omvärlden. Om det händer något konstigt, får man diskutera läget i den situationen. Men enligt bedömningarna om världskonjunktur etc., som OECD och en del andra internationella organisationer nyligen har räknat upp, är programmet det som är nödvändigt och tillräckligt för att nå målet balans i de offentliga finanserna. Detta är mitt svar.

Anf. 64 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaren. För det första är det aldrig snyggt att skyla över det som har inträffat, och det är inte heller särskilt effektivt. Jag tycker att de som satt vid rodret tvärtom borde initiera en undersökning om vad det var som hände och vad det kostade.

För det andra är det min absoluta uppfattning att Nathalieplanen inte är tillräcklig, inte heller den förstärkta upplagan av den. Trots Anne Wibbles glädjekalkyler fortsätter statsskulden att explodera, eller i varje fall att galoppera.

Sedan har jag en annan fråga: Vad har vi lärt av bankkrisen? Bankstödet var ju alla tiders för bankerna och kostade runt 60 miljarder – oändliga belopp.

Det var trevligt, och nu har bankerna kommit i gång. Borde inte detta stöd ha villkorats? Borde inte bankstödet ha kunnat ge någonting tillbaka till dem som betalat det, till alla medborgarna? Skulle vi inte kunnat ha vanlig "profit sharing" – ni som här inne gärna talar om företagsamhet – så att de som tar riskerna också får vara med och ta vinsterna? I det här fallet tog skattebetalarna alla riskerna, men de fick inte vara med och dela på vinsterna när dessa kom.

Tycker inte finansministern, så här i efterhand, att det hade varit ganska bra att villkora bankstödet bättre än man gjorde? För fru finansministern är väl ändå inte lika ofelbar som världens bästa Persson?

Anf. 65 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Frågan om statsskulden och dess sanering tycker jag kunde ställas med något större legitimitet från Ian Wachmeister om det inte vore så att han och hans partivänner hade medverkat till ett stort antal utgiftsökningar vid sitt knapptryckande här i kammaren. Det känns något sent påkommet.

Frågan om bankstödet är naturligtvis oerhört central för många företags framtid. Det har kostat väldigt mycket pengar att ha kvar ett säkert och stabilt betalningssystem och kreditförsörjningssystem, ungefär 60 miljarder kronor. Jag menar att det har varit värt det. Annars hade många småföretag gått omkull, många människor, pensionärer och andra, hade fått se sina sparmedel försvinna, utländska låntagare hade blivit mycket upprörda.

Min bedömning är att vi kommer att kunna få tillbaka en del av dessa insatta pengar. Exakt hur mycket är svårt att avgöra, och tidpunkten är också svår att avgöra. Men det är en bedömning som också har kommit från de berörda myndigheterna, att det till skattebetalarna kan komma tillbaka en icke obetydlig del. De pengarna är, kan jag försäkra Ian Wachtmeister – eftersom de är okända till sin storlek och till sin tid – inte inräknade i Nathalieprogrammet. Det blir ett extra påskyndande av budgetsaneringen när dessa pengar kommer.

Ett första steg kan antagligen tas i samband med en privatisering av Nordbanken så småningom. Det är också ett sätt att få tillbaka statligt insatta pengar där.

Det är alltså mycket viktigt att medborgarna känner att de faktiskt får så mycket som möjligt tillbaka och att de insatta medlen inte används för fallskärmsbetalningar och annat som med rätta har upprört väldigt många människor.

Anf. 66 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! När jag var alldeles ny i riksdagen, en av de första kvällarna, träffade jag dåvarande andre vice talmannen Karl Erik Eriksson här nere i bankhallen. Han gav mig rådet: Nu när du är ny i riksdagen, så försök vara i kammaren så mycket som möjligt och sug i dig vad som sägs där.

Jag fick göra det, men ibland måste man kolla sina intryck för att se om

de första intrycken verkligen stämmer. Inför den här debatten har jag därför läst protokollen från de senaste ekonomisk-politiska debatterna mycket noggrant.

Då har jag fått mina första intryck bekräftade, och jag slås av några saker som regeringspartiernas företrädare ständigt upprepar.

1. Regeringens företrädare, enkannerligen statsministern och finansministern, och regeringspartiernas riksdagsledamöter har alltid rätt, vet bäst och vet allt.

2. Nämnda företrädare har en enorm självsäkerhet som oftast tenderar att övergå i självgodhet. För säkerhets skull, eftersom jag har studerat talarlistan framöver här, vill jag säga att det sista inte, i varje fall inte i så stor grad, gäller Bengt Wittbom. Visst är han självsäker, men han är inte så självgod som många andra borgerliga företrädare.

3. Socialdemokraterna har alltid fel, våra förslag är alltid dåliga, för att inte säga katastrofala.

Förresten, jag kom på en sak till. Vi är dessutom okunniga, vi vet ingenting, vi har nästan alltid en ond vilja, dessutom bluffar vi. Finansministern och Lars Tobisson använder ofta dessa uttryck. Lars Leijonborg bidrog i dag med att vi kör med halvsanningar och tom retorik, och Stefan Attefall sade att vi kommer med falska förespeglar. På slutet sade finansministern här att vad vi säger är struntprat.

Detta tycker jag slår igenom när man läser regeringens kompletteringsproposition. Det är precis som att för regeringen är riksdagen något onödigt ont, något besvärande, t.o.m. något som man mer eller mindre öppet kan bortse ifrån.

Jag menar att regeringens förslag skall visa tillståndet i nationen. Det skall ske öppet, riktigt eller för att använda ett av finansministerns favorituttryck: det skall vara korrekt.

Jag hävdar att regeringens förslag, exempelvis i kompletteringspropositionen, inte uppfyller de här kraven. Jag skall ta några exempel.

Förra året krävde riksdagen att det som brukar kallas tuben – tillkommande utgiftsbehov netto – skall redovisas brutto för att genomskinligheten och genomlysningen skall bli större. Ändå väljer regeringen att bortse från dessa riksdagens krav. Finansministern har i en debatt här i riksdagen på en fråga från mig sagt:

A. Regeringen är inte beredd att efterkomma riksdagens beställning.

B. Finansministern är inte heller beredd att redovisa innehållet i tuben så att vi skulle kunna bedöma halten av regeringens förslag.

Detta har finansutskottet i text riktat mycket allvarlig kritik emot. Men från majoriteten föranleder det bara text, inget tillkännagivande.

Nu bedömer regeringen att budgetunderskottet och upplåningsbehovet betydligt skall minska. Ett skäl till det är, säger man, att statsskuldräntorna går ner med 17 miljarder kronor. Hur har man kommit fram till det?

Statsskulden ökar med 190 miljarder, men räntorna går ner med 17. Det verkar trolleri, och det är det nog också, om det slår in.

Regeringen säger att man börjat använda nya beräkningsmetoder. Man använder en prognosränta bl.a. för de femåriga svenska statsobligationerna på 7 % för i år.

Jag för statistik på statsskuldräntorna sedan flera år tillbaka. De har som lägst i år varit 7,91 %, och det var bara en enda dag. I går var räntan på femåriga statsobligationer 9,08 %. Den kommer att ligga långt över 8,5 % i genomsnitt i år, enligt mitt tips.

Om man då vet att räntekänsligheten är väldigt stor, och att 1 procentenhet betyder i storleksordningen 10–12 miljarder, då framgår det direkt att regeringens prognos inte är sann. Genomlysningen finns där i varje fall inte. Vi kan inte lita på vad som står där.

Om regeringens prognos skall slå in, då behövs det – just precis: trolleri.

Vad är det nu fråga om – vanligt riksdagssnack? Så säger eller tänker i varje fall en del. Nej, det handlar om någonting annat, och det leder mig över till nästa sak jag skall säga.

Finansutskottets ordförande sade i sitt inlägg att det var dags att summera. Låt oss göra det. Så här är det:

På tre år har statsskulden fördubblats. Finansministern sade för en stund sedan att om Göran Persson får något inflytande då kommer statsskulden att explodera. Min korta och enkla fråga är: Vad har den gjort under de senaste två och ett halvt åren? Den har ökat från 550 miljarder till ungefär 1 200 miljarder. Vad har den gjort om inte exploderat?

På tre år har arbetslösheten tredubblats.

På tre år har budgetunderskottet fyrdubblats.

På tre år har klyftorna ökat.

Detta betyder att vi står inför jättelika problem i vårt land. Det har inte finansutskottets ordförande förstått.

Det kommer att ta mycket lång tid att rätta till det här, att få en ekonomi i balans och att möjliggöra att alla som vill och kan arbeta skall få göra det. Jag återvänder här till mitt tidigare resonemang. Skönmålning leder ingen vart. För det första: Om medborgarna inte får reda på hur det är, ställer de inte upp. För det andra: Om medborgarna upplever att de bördor som skall fördelas inte fördelas rättvist, ställer de inte upp. Detta brukar kallas för rättvisans rationalitet.

Under de senaste tio femton åren har många hävdat att det är rationellt att vara orättvis. Denna övertygelse – förvillelse vill jag kalla detta för – är felaktig, påstår jag. Den har präglat politiken i vårt land under de senaste åren. Men den har också *skapat* klyftor i stället för att brygga över klyftor. Det är denna regering och denna regerings underlag här i kammaren som har sett till att alla löntagare och alla pensionärer har fått det sämre och att alla hushåll med kapitalinkomster har fått det bättre.

Den här regeringen och dess underlag här i riksdagen har sänkt förmögenhetsskatterna – gåvoskatten, reavinstskatten och aktieutdelningsskatten. Den som vill ha reda på vilka ytterligare sänkningar – jag vänder mig exempelvis till Bengt Wittbom – ni har åstadkommit för kapitalägarna kan läsa tidigare protokoll. Jag har alltid i debatter räknat upp alla sänkningar, men några av dem avstår jag i dag från att räkna upp.

Ni har sagt att detta är nödvändigt. Ni har, i varje fall i handling, visat att ni anser att det är rationellt att vara orättvis. Jag påstår att det är fel. Jag menar precis tvärtom: Rättvisan är i sig rationell, därför att den är en förutsättning för att medborgarna skall ställa upp på det som är nödvändigt.

De allra flesta av dem som genom arbete tjänar till sitt uppehälle betalar 30 % skatt. De som har inkomster av kapital betalar allt mellan 0 % och 25 % skatt. Detta är orättvist. Därför påstår jag att det här är orationellt. Det kommer nämligen inte att vara möjligt att klara vårt lands problem när det är på det här sättet.

Problemen är stora. Det kommer att ta lång tid att klara av dem. En första förutsättning för att ha en möjlighet att klara detta är att alla ställer upp. För att alla skall ställa upp måste bördorna fördelas efter förmågan att bära dem – inte tvärtom, dvs. att de största bördorna läggs på dem som har svårast att bära bördorna.

Bengt Wittbom, fundera på det här och kör inte reflexmässigt i de gamla vanliga spåren! Denna debatt är Bengt Wittboms sista här i riksdagen, i varje fall under detta riksmöte. Bengt Wittbom har tidigare visat att man kan komma tillbaka efter att ha varit utanför riksdagen en eller flera perioder. I varje fall den här riksdagsperioden är alltså denna debatt den sista för Bengt Wittbom. Kör, som sagt, inte i de vanliga spåren! Kan vi inte försöka ha ett tankeutbyte i de här för vårt land så viktiga frågorna?

Anf. 67 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av Arne Kjörnsbergs tal här om hur självgoda vi är, om att vi som företräder regeringspartierna i finansutskottet vet bäst etc. Att vi skulle anse att alla socialdemokratiska förslag är dåliga tror jag faktiskt inte att jag någon gång har påstått. Problemet är väl att jag har efterlyst socialdemokratiska förslag, för jag har inte hittat några sådana. Jag skulle därför vilja ge Arne Kjörnsberg chansen att svara på tre frågor:

1. Vad är det socialdemokratiska saneringsprogrammet för resten av 90-talet?
2. Vilket av de redan fattade besluten för att förstärka statens finanser är Socialdemokraterna emot och kommer att riva upp, med tanke på Socialdemokraternas retorik?
3. Hur skall Socialdemokraterna förklara hur kommunerna skall klara ekonomin? Man tänker ju belasta dem med utgifter om ytterligare 5–8 miljarder kronor.

De här frågorna ställdes till Göran Persson. Inga svar kom. Men Arne Kjörnsberg sade mycket kategoriskt, efter att ha skällt ut oss andra, hur det är. Sedan hade han en uppräkning och talade om hur det skulle vara när han gav sin bild av verkligheten. Med tanke på den förmågan att veta hur det skall vara förväntar jag mig ett utförligt och bra svar. Därmed skulle vi slippa ödsla mera tid på repliker om detta.

Anf. 68 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! Jag skällde inte ut er, Stefan Attefall! Jag sade bara att det faktiskt är så att statsskulden har fördubblats under de år som ni haft ansvaret. Statsskulden uppgick till 550 miljarder kronor hösten 1991. Enligt den senaste officiella siffran uppgår statsskulden nu till 1 186 miljarder kronor.

Finansministern är i sanning fantastisk, men hon har haft hjälp av Stefan Attefall.

På två och ett halvt år har kombinationen Wibble–Attefall lyckats fördubbla Sveriges statsskuld. Ni har lyckats tredubbla arbetslösheten, och ni har fyrdubblat budgetunderskottet. Det är ni som har ansvaret, herr Attefall! Det är ni som har räknat med att genomsnittsräntan skall vara 7 % i år och 6,5 % nästa år.

För en halvtimme sedan kontrollerade jag den aktuella siffran. Jag tror att det rör sig om 9,09 %. Det kan ha skett en ändring med någon punkt hit eller dit. Det handlar i varje fall om drygt 9 procentenheter. Problemet är att ni bluffar. Jag kan faktiskt använda det uttrycket med säkerhet. Ni bluffar nämligen när ni säger att budgetunderskottet skall bli 150 miljarder kronor. Det kommer att röra sig om mer än så. Räntan på statsskulden – något som ni till stor del har åstadkommit – ökar nämligen.

Herr Attefall, vi har redovisat våra förslag. Vi har försökt att få en diskussion om dem i finansutskottet, men ni vill inte diskutera. Herr Attefall begärde replik med anledning av vad jag sagt. Men jag har en sak till att säga: Herr Attefall hoppas på att bli berömd för att ha suttit bredvid Ian Wachtmeister. Jag hoppas dock att det aldrig blir så att någon säger att jag är berömd därför att jag har suttit mitt emot Ian Wachtmeister. Det skulle jag uppleva som en stor belastning.

Anf. 69 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Herr talman! Jag hoppas att alla ledamöter i finansutskottet har en viss respekt för individerna i finansutskottet. Man behöver inte ställa upp på andras politik. Jag tycker att mitt replikskifte med Ian Wachtmeister måste ha tydliggjort att vi har ordentligt skilda uppfattningar exempelvis när det gäller ambitionen i biståndspolitiken. Arne Kjörnsberg tycker tydligen att det är pinsamt att vistas i samma rum som andra människor. Jag beklagar ett sådant synsätt. Det är inte riktigt den människosyn som i alla fall jag har.

Jag noterar också, och det är intressant att det förs till protokollet, att ytterligare en socialdemokratisk ledamot i finansutskottet inte svarar på frågor trots replikskiften och inte klarar av att förmedla innehållet i den långsiktiga ekonomiska politiken. Jag sade i mitt huvudanförande att ränteutvecklingen är oroande. Om det är så skulle det väl öka engagemanget ytterligare, Arne Kjörnsberg. Det gäller ju att tydliggöra vad Socialdemokraterna vill göra, inte minst som man påstår sig vara beredd att ta över regeringsmakten. Vi får hoppas att Socialdemokraterna inte gör det.

Det beklagliga är alltså att Socialdemokraterna mörkar och står för dubbelspel. Arne Kjörnsberg bekräftar bara den utvecklingen. Det beklagar jag. Jag väntar alltså på förslag. Först då kan diskussionen på allvar börja. Så länge förslag inte föreligger måste Arne Kjörnsberg och andra socialdemokrater ha förståelse för att vi ställer frågor och för att vi blir litet irriterade – därav kanske det tonläge som Arne Kjörnsberg upplever som jobbigt. Jag beklagar om det är så. Det är inte vår avsikt. Vi är bara litet irriterade över att vi inte får några raka besked. Vi väntar oss mer av ett parti som faktiskt är ganska stort och som har ganska bra siffror i opinionsmätningar. Vi väntar oss därför mer av Socialdemokraterna än av exempelvis Ny demo-

krati och Vänsterpartiet. Jag tror att Socialdemokraterna har förmågan – även om det inte verkar vara så. Det beklagar jag helt uppriktigt.

Anf. 70 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! Jag vill ta upp en sak som Stefan Attefall sade. Han sade nämligen att det parti som jag representerar för närvarande har ganska bra opinionssiffror.

Vi har kommit med en redovisning. Vår paroll är: Åter till skattereformen. Dåvarande finansministern Kjell-Olof Feldt tog nuvarande finansministern Anne Wibble i hand och sade: Nu är vi överens. Nu skall vi se till att skatten på arbete och skatten på kapital ligger på ungefär samma nivå. Det skall vara breda skattebaser. Det skall vara enkelt. Det skall vara likformigt, och det skall bidra till att trixandet försvinner.

Herr Attefall! Ni har ändrat detta. Ni har övergivit skattereformen. Ni har genomfört en mängd skattesänkningar för förmöget folk med kapitalinkomster. Ni har dessutom sett till att öppna slussarna för trixandet och dribblandet. Det är bl.a. det som har lett till att statsfinanserna har undermanerats.

Människor ställer inte upp på att bära de nödvändiga bördorna för att vi skall kunna reda ut det ni har ställt till om ni inte rättar till detta. Människor måste uppleva att det är rättvist. Mina väljare hemma i Sjuhäradsbygden kan inte tycka att det är rättvist, de som har en livsinkomst på 6 miljoner kronor, i bästa fall 150 000 kr per år, kan inte uppleva att det är rättvist att vissa människor får miljontals kronor i sänkt skatt därför att ni har sänkt kapitalskatterna, aktieutdelningsskatten och reavinstskatten på aktier. De ställer inte upp, herr Attefall. Det är det som är ert problem.

Detta skulle också kunna leda till långvariga diskussioner utifrån ett moraliskt perspektiv. Men det tillåter inte tiden nu.

Anf. 71 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Tänk er ett hushåll som måste sanera sin ekonomi, och när man har sanerat färdigt är man skyldig dubbelt så mycket som när man började saneringen. Lönen skulle inte räcka i mer än högst tre veckor. Då skulle man inte behöva vara finansminister för att se att det inte håller. Men det är precis så det går till med statsfinanserna. Hej och hå, skyffla på, skulle man kunna säga, statsskuld till kommande generationer. För det är det vi gör. Marknaden sätter sitt betyg i form av räntesatser, och vad det betyget har blivit den senaste tiden vet vi.

Vi blev ordentligt hånade i valrörelsen 1991 för att vi ville spara 196 miljarder på sex år. Det skall erkännas, det var fel. Nu när vi har facit vet vi att det var alldeles för litet. När man summerar tre års ekonomisk politik är det märkligt att se hur svårt det är att fatta beslut över huvud taget, för att inte tala om hur svårt det är att fatta dem i tid. Vi har ett ganska bra facit redan nu om den framtida ekonomiska verkligheten, visserligen inom ett intervall, men ändå rätt hygglig koll. Går det bra med tillväxt och sysselsättning kör vi ändå in i bergväggen. Går det sämre finns bara ett svart hål. Ändå orkar man inte göra det som måste göras, och det man har gjort har hela tiden kommit för sent. Årets budget är, för att vara vänlig, ursvag.

Finansministern skriver i dag i en artikel i DN: "Under de närmaste åren skall ekonomin komma i balans: statsskulden skall sluta öka, och arbetslösheten halveras." Detta måste betraktas som närmast vilseledande. I kompletteringspropositionen, som Anne Wibble är ansvarig utgivare av, står det att upplåningsbehovet enligt Finansdepartementets bedömningar är 70 miljarder för budgetåret 1998/99. Blir inte tillväxten osannolika 4 % blir upplåningsbehovet givetvis ännu större. Man hoppas att det skall lösa sig på något sätt.

Ännu har inte Finansdepartementet presenterat en bedömning av när vi kan få en budget i balans. Finansminstern säger i artikeln att det skall ske under de närmaste åren. Men de närmaste åren är, i varje fall inte med de fakta vi känner till nu, på den här sidan om 2000.

Det kommer att krävas stora besparingar under nästa mandatperiod. Det vet regeringen och det vet Socialdemokraterna. Det ligger tydligen i bådas intresse att före valet mörklägga om de ytterligare nödvändiga besparingar som måste till nästa mandatperiod. Ju längre vi väntar med det som är nödvändigt för Sverige, desto värre blir det.

Det brukar gå till så att man låtsas som om det regnar och talar om hur mycket man gör och hur bra det ser ut tills allt håller på att braka ihop som ett korthus. Då sätter man sig i en nattlig krisuppgörelse, som sällan blir bra och som alltid kommer för sent. Så går det till, och så kommer det antagligen att bli någon gång under nästa mandatperiod.

Politiker är till bl.a. för att förvalta skattebetalarnas pengar på bästa sätt. För detta krävs det ärlighet och uppriktighet. Tänk om vi redan nu kunde vara överens om det som vi alla vet, att det behövs ytterligare besparingar, och lägga fram olika förslag. Då skulle vi i stället kunna träta om hur dessa besparingar skulle läggas ut. Det skulle bli en intressantare debatt än den där socialdemokraterna hävdar att allt elände kommit till efter oktober 1991 och där regeringssidan hävdar att eländet kommer från tiden före maktskiftet, men att det ljusnar alltmer där framme i tunneln.

Domen kommer så småningom och den kommer att bli hård. Då har de proffessionella aktörerna klivit ur sina positioner, och svenska folket står med Svarte Petter. Sveket mot kommande generationer är oerhört.

Nästan var tredje krona i nästa statsbudget är lånad, och räntebördan växer. Men notan kommer att behöva betalas, och det får kommande generationer göra. Deras framtida konsumtionsutrymme kommer att minska betydligt. Vi tar oss friheter som vi inte har rätt till.

Förutom det faktum att vi konsumerar över våra tillgångar har vi börjat med en ny lånefiness, eller vad man skall kalla eländet. Principen är att låna till konsumtion nu och att inte betala några räntor eller amorteringar under löptiden. Alltihop förfaller till betalning om 20 år. Jag undrar vad en familjeekonom skulle säga om ett hushåll lånade till konsumtion och bara sköt problemen framför sig till den dag när allt skulle betalas på ett bräde.

Inte nog med att vi skyfflar över en gigantisk statsskuld på kommande generationer, vi har också börjat skyffla över räntekostnaderna. Det är mycket allvarligt. Om 20 år blir det antagligen andra än vi som sitter och står här som får ta hand om eländet. Det kan knappast heller vara bra för moralen och öka incitamenten till återhållsamhet. Tvärtom, det frestar till att låta bli

att fatta nödvändiga politiska beslut och gå den enklaste vägen så länge det går.

De här lånen kallas för realräntelån. Riksgäldskontoret tar upp lån och garanterar en realränta under löptiden, som är 20 år. Samtidigt garanterar man full inflationskompensation. Ingen som helst risk alltså, om inte staten går i konkurs förstås – och ibland undrar man. Realräntan har hittills legat strax över 4 % på de lån som har emitterats. Gör vi ett inflationsantagande på 3 % under löptiden innebär det att för varje miljard som vi nu lånar till konsumtion får vi betala tillbaka 4 miljarder om 20 år. Det kan man repetera: 1 miljard nu, 4 miljarder om 20 år. Kör man det här några år – 1994, 1995, 1996 – blir det ackumulerat ganska mycket pengar. Det blir lättare att skjuta på problemen.

Jag kommer i alla fall att försöka informera ungdomar om skenande statsskuld, om realräntelån och om vilka som får betala. Jag säger som Magnus Uggla sade en gång: Jag mår illa.

Anf. 72 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! Det var synd att ni inte stödde vår reservation på den här punkten, Dan Eriksson. Vi har pekat på att det belopp som regeringen har tagit upp för räntorna är för lågt. Jag gissar att det är 25 miljarder för lågt, ungefär. Men det är svårt att exakt bedöma. Det som Dan Eriksson talade om var precis det jag talade om innan. Men vi har inte fått någon reaktion från er tidigare.

Jag vill dessutom bara göra Dan Eriksson uppmärksam på en sak till. Dan Eriksson sade att nästan var tredje krona i den kommande budgeten är lånad. Herr Eriksson, det är mycket värre. När finansministern skall betala ut en krona har hon 60 öre, 40 öre får hon låna. Så är det.

Anf. 73 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd) replik:

Herr talman! Det är klart att det är svårt att spekulera i framtida räntekostnader och andra kostnader. Det vi vet om realräntelånen är att de har en fast ränta och att de ger full inflationskompensation. Skall jag tolka detta som att Socialdemokraterna är emot realräntelånen?

Anf. 74 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Jag tänkte denna min sista dag i riksdagen dels reflektera litet grand över den rådande politiska situationen, dels komma med några synpunkter på den stora motsättningen mellan regering och opposition, och därmed också på den ekonomiska politiken.

Jag vill först till alla dem jag har samarbetat med i de tolv år jag har varit i riksdagen säga att jag har uppskattat det oerhört mycket. Under den gångna mandatperioden har de bataljer som jag har haft med Arne Kjörnsberg varit mycket stimulerande. Jag hoppas att vi i dag kan få en diskussion i sak kring de olika viktiga frågor som nu står på agendan i den ekonomiska politiken, och som är de stora frågorna i valet.

Herr talman! Grunden till det vi diskuterar med olika teknik och på olika sätt litet grand beroende på vilken sida i politiken vi representerar och vilka personligheter vi är, är en mycket djupgående fråga. Hur skall vi med den

roll som politiken kan spela och spelar i den svenska ekonomin kunna åstadkomma en tillväxt som motsvarar rimligt ställda krav på trygghet, välfärd och utveckling i Sverige?

Min enkla utgångspunkt har under mina år i politiken varit att vi i hög grad måste satsa på de krafter som med stor bredd, med eget engagemang och med egna insatser är beredda att jobba för tillväxt i vårt land. Då kommer vi ganska enkelt fram till, i varje fall enligt min uppfattning, att svensk ekonomisk tillväxt måste bygga på de viktigaste välståndsskapande krafterna.

Herr talman! De krafterna är enligt min uppfattning de entreprenörer, innovatörer, företagare och investerare som vi har i vårt land. Vi måste dessutom göra det så bra och så skickligt att vi också attraherar den typen av resurser utifrån att investera i Sverige.

Det är med den bakgrunden som jag anser att det är ganska lätt att ge stöd åt den politik som den nuvarande regeringen för och vill fortsätta att föra. Det är också med den utgångpunkten inte särskilt svårt för mig att upptäcka viktiga frågetecken i det ekonomisk-politiska alternativ som Socialdemokraterna för till torgs. Det ges mycket fåtaliga besked om innehållet i detta alternativ. I stället kan man analysera den bild, den politik och det Sverige som Socialdemokraterna förmedlar till väljarna.

Herr talman! Med förlov sagt är den modellen av ekonomisk politik prövad, inte minst under 70- och 80-talet. Resultaten av den är alldeles uppenbar. Den produktiva, välståndsskapande, resurstillförande sektorn utifrån ett perspektiv för ekonomisk tillväxt, nämligen näringslivssektorn, har under flera decennier med socialdemokratisk politik tvingats att retirera. Den andra delen av vår ekonomi – den sociala delen, om vi så skall kalla den – har expanderat och vuxit.

Herr talman! Det gäller ansvarstagandet för arbete och sysselsättning i detta land. Vore jag utan jobb, eller kände jag oro för mitt jobb, vilket naturligtvis många människor gör i Sverige med de problem som finns, skulle jag efter att ha tagit mig en funderare över min situation vända mig till det program som vill satsa på en utveckling för jobb och sysselsättning i Sverige med en långsiktig bärighet, i stället för att satsa på ett alternativ som tidigare har prövats och där man har misslyckats. Det alternativet innebär att det viktigaste instrumentet för att skapa arbete är att via skatter skapa jobb i offentlig sektor eller i verksamhet finansierad av offentlig sektor.

Valet kan inte vara särskilt svårt i en situation där de politiska alternativen för en öppen debatt i sak med varandra. Så är tyvärr inte fallet. Problemet, Arne Kjörnsberg, är att kunna föra en saklig diskussion med något friare tyglar än vad som kanske är normalt. Det förutsätter att Socialdemokraterna redovisar sin politik i sak och inte bara i princippunkter.

Regeringssidan har i sak redovisat sin politik. I dag blir det stor uppståndelse för att finansministern publicerar en artikel i Dagens Nyheter som går ytterligare ett steg i sak för att diskussionen om hur politiken skall kombineras för nästa mandatperiod skall kunna utvecklas än mer. Det är klart att socialdemokraterna skäller. Det är inte särskilt mystiskt. Det är faktiskt det enda de kan göra.

Många socialdemokrater som jag har mött under denna mandatperiod, kolleger i kammaren, säger ibland när man står ute här på balkongen och

tar ett bloss, eller vad man gör, och diskuterar litet man och man emellan, om diskussionen hettar till litet grand: Ja ja, men svenska folket vet att vi har tagit hand om problemen tidigare. Vi har gjort det förr. Vi ordnade upp det efter den förra gången när ni borgerliga hade ställt till det.

Det är klart att man kan säga det. Men då bortser man helt och hållet från en seriös analys av på vilket sätt budgetunderskottet sanerades förra gången ni tog över. Det är bara att läsa litet grand ur Kjell-Olof Feldts nya bok för att få del av en rimlig analys.

Kjell-Olof Feldt skriver där: "Och statens budgetunderskott minskade i raskare takt än någon (inklusive jag själv) vågat tro, så att budgeten i slutet av 80-talet i stort sett balanserade intäkter och utgifter. Men förbättringen av statens finanser var till betydande del mera skenbar än reell. De stora inflatoriska ökningarna av löner och andra inkomster drev upp skatteunderlaget på ett artificiellt sätt."

Mot bakgrund av de mycket ringa besked som Socialdemokraterna lämnat i dag på riksmötets nästan sista dag vad gäller det konkreta innehållet i den ekonomiska politiken, är det inte så långt till att dra slutsatsen, eller i varje fall tro, att återkommer Socialdemokraterna till regeringsmakten, tänker de göra på det sättet också den här gången.

Herr talman! Jag vill till Arne Kjörnsberg och Socialdemokraterna säga: Tänk er för innan ni sätter i gång den processen! Det kommer att försätta Sverige i en problemsituation som är väsentligt besvärligare än t.o.m. dagens.

Anf. 75 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! Jag sade i mitt anförande att Bengt Wittbom inte hör till dem som vars självsäkerhet övergår i självgodhet. Jag vill ytterligare understyrka det. Jag tycker faktiskt det. Jag anser att Bengt Wittbom i vissa stycken företräder en förskräcklig politik, men jag tycker att det är en trevlig karl. Han är reko dessutom.

Men Bengt Wittbom sade något som visar skillnaden mellan honom och mig som politiker; han talade om de s.k. välståndsbildande krafterna, entreprenörer, m.m. Men de som där hemma i Sjuhäradsbygden på den tiden det begav sig startade tekoföretag var ju beroende av dem som skulle stå där och jobba i slamret! De är också välståndbildande krafter, menar jag. Och kanske är det där vi skiljer oss åt.

Bengt Wittbom sade att valet inte skulle vara så svårt om han blev utan jobb: han skulle satsa på dem som hade ett program för att skaffa jobb i näringslivet. Men är det inte besvärligt att driva den tesen, Bengt Wittbom? Förra gången som ni hade regeringsansvar, 1976-1982, försvann 123 000 eller om det var 127 000 jobb i det privata näringslivet. Denna gång har 300 000 jobb försvunnit. Verkligheten går precis på tvärs med vad ni säger!

En annan sak som smärtar mig är att det tyvärr inte går att göra upp med er, eftersom ni inte står fast vid vad vi har kommit överens om.

Samma kväll som kompletteringspropositionen presenterades för riksdagen fick ni skicka ut ett rättelseblad, där det stod: "Diskussionerna har inte lett till någon ändring av arbetsgruppens tidigare förslag i fråga om 65 års

pensionsålder. Regeringspartierna avser då inte ensidigt förelägga riksdagen förslag om höjd pensionsålder."

I dag har vi kunnat läsa vad finansministern säger. Jag vill passa på att fråga Bengt Wittbom: Ställer ni upp på att bensinskatten och koldioxidskatten skall höjas? Skall ni höja egenavgifterna i det nuvarande pensionssystemet? Skall ni höja pensionsåldern? Skall ni försämra för de arbetsskadade? Det är sådana frågor som finansministerns artikel har rest. Är detta den blivande regeringspolitiken om ni skulle få majoritet, eller är det fru finansministerns politik?

Anf. 76 BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Som svar på det sista kan jag bara säga till Arne Kjörnsberg att en sak är alldeles klar under alla omständigheter: Ett fortsatt regerande för borgerligheten kommer att innebära ett fullföljande av saneringsprogrammet, ett fullföljande av arbetet med att få ordning på statens ekonomi och – om det behövs – en ytterligare vässning av det programmet under resans gång.

På den punkten skiljer sig borgerligheten och socialdemokratin här i kammaren åt väsentligt. Vi lämnar nämligen något slags besked. Det besked som ni lämnar, Arne Kjörnsberg, är att vi skall pröva den gamla modellen, som inte gick så bra, en gång till. Därför skall man rösta på Socialdemokraterna. Detta tycker jag är ganska allvarligt, herr talman.

För att återgå till det samtal som Arne Kjörnsberg tyckte att vi skulle ha, vill jag säga att man inte kan välja mellan antingen innovatörer, investerare och risktagare eller människor som går in och arbetar i de företag och med de affärsidéer som bygger företag. Men måste välja bägge delarna.

Den här regeringens politik är att prioritera och släppa fram de människor, innovatörer och investerare som är beredda att satsa för framtiden, så att fler människor kan få arbete och ge sina bidrag till produktion, förnyelse och Sveriges utveckling. Om vi inte satsar på den första gruppen kommer ju t.ex. människorna i Sjuhäradsbygden aldrig att få chansen i tillräckligt stor utsträckning. Det är själva essensen i principen att stimulera välstånds- och tillväxtsskapande krafter.

Men en sak är självklar: Det krävs att nationen som sådan och alla som behövs satsar på att detta skall gå vägen. Denna metod har inte prövats så mycket i Sverige men på andra ställen, och därifrån vet vi att det brukar kunna gå ganska bra.

Herr talman! Jag tycker att det är litet förmätet av Arne Kjörnsberg att säga: Låt oss föra en saklig diskussion!

Låt oss då också utgå från ett sakligt fundament, som är självklart. Effekterna av en ekonomisk politik, oavsett om den är bra eller dålig, kommer inte med detsamma. De kommer efter att politiken har förts ett tag. Jag utgår från ett sakligt faktum som jag är alldeles klar över, nämligen att effekterna som vi ser nu och har sett under denna mandatperiod skapades av den politik som fördes tidigare. Jag begär att få respekt för den uppfattningen. Så är det, herr talman!

Anf. 77 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! Bengt Wittbom stal ett av mina specialuttryck: Så här är det!

Det är faktiskt ni som har regeringsansvaret, och det måste ni ta. Det är ni som har fördubblat statsskulden. Det får ni ta ansvar för.

Jag förstår intellektuellt vad Bengt Wittbom säger när han talar om det han kallar välståndsskapande krafter. Men jag accepterar inte – vare sig intellektuellt eller känslomässigt – att det skulle vara en framkomlig väg. De som i något slags mening skall göra jobbet skall ju betala genom högre skatter, mindre social service, osv. Och, Bengt Wittbom, jag är övertygad ända in i själen om att det inte går. Människorna ställer inte upp på något som de upplever som så djupt orättvist.

Jag tycker att det ibland finns skäl att erkänna saker som inte var bra. Jag erkänner att vi – både som parti och regeringsansvariga – hade jätteproblem med överhettningen i slutet av 80-talet. Vi klarade inte av den.

Men när vi bad och sträckte ut handen för att få hjälp att försöka strama åt ekonomin svarade, Bengt Wittboms partiledare: Stöd inte en sönderfallande regering! Skillnaden är himmelsvid mellan det sättet att uppträda och det som min partiledare gjorde hösten 1992.

Jag vill än en gång säga till Bengt Wittbom att arbetet har varit intressant och stimulerande. Om jag får använda ett så slarvigt uttryck, herr talman, så tycker jag t.o.m. att det har varit roligt med dessa debatter.

Anf. 78 BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Vi tar ansvaret, Arne Kjörnsberg – det är det som debatten här i dag har handlat om. Det är precis det som finansministern får skäll för och det som bl.a. Göran Persson, Arne Kjörnsbergs kollega, har uttnyttjat i debatten. Han har försökt använda ansvarstagandet, att man lämnar besked och pekar ut färdriktningar, på ett negativt sätt.

Problemet är ju att det blir mycket svårare att i debatten ta ansvar och utveckla det när man har en debattmotståndare som inte lämnar några öppningar för möjligheten att föra en saklig debatt. Ni säger ju bara nej, nej, nej! Ni plockar sedan fram några symbolbesparingar, litet inom jordbruk och inom försvar, och räknar med en tillväxt som t.o.m. är större än den som regeringens av er kritiserade glädjekalkyler räknar med. Därför blir det svårt att föra en saklig debatt.

Arne Kjörnsberg talade om regeringsmaktens förfall. Jag fanns inte här i kammaren under den föregående mandatperioden, men som medborgare och politiskt engagerad i övrigt kunde jag inte undgå att ta del av vad som skedde, både på regeringskansliet och här i kammaren.

När jag jämför den föregående socialdemokratiska perioden med den innevarande borgerliga, skulle jag vilja säga att denna period har varit ett under av stabilitet vad gäller regeringsarbetet. Det är samma regering som går in i valet, samma personer som tillträdde 1991. Under den förra valrörelsen var svängdörrar ett populärt uttryck, och under den föregående perioden var det ju svängdörrar också i kanslihuset!

Det var dessutom en regeringsperiod som innebar att socialdemokratin tvingades gå emot sitt valprogram, vilket Arne Kjörnsberg mycket väl kän-

ner till. Detta skapade stor turbulens i politiken, och jag måste säga att det inte var någon glansfull period.

Jag är mot denna bakgrund angelägen om att socialdemokratin och även Arne Kjörnsberg lämnar något slags besked. Då kan jag, icke som ledamot av Sveriges riksdag men som vanlig medborgare, känna mig någorlunda säker på att den regering som träder till, om olyckan skulle vara framme och ni vinner valet, i alla fall har ett program som man har redovisat för sina väljare. Då kan vi undvika att få samma backlash, samma turbulens och samma växande misstroende mot politiker som under den regeringsperiod som föregick och lade grunden till den nuvarande.

Till slut, Arne Kjörnsberg: Också jag har tyckt att den här tiden har varit rolig. En del har t.o.m. varit så roligt att vi inte kan berätta det här i kammaren. Ett varmt tack till Arne Kjörnsberg!

Anf. 79 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Det här skall vara en finansdebatt som utgör en avslutning på en treårig valperiod i Sveriges riksdag, och det finns fyra företrädare för finansutskottet här i kammaren. Finansministern, Göran Persson och finansutskottets ordförande P-O Eriksson har gått, men här finns i alla fall två företrädare dels för regeringen, dels för oppositionen, så vi kanske kan få en liten debatt i alla fall.

Göran Persson talade i sitt anförande bl.a. om att socialdemokraterna är mycket samarbetsvilliga. Jag har inte märkt mycket av det under den här perioden. Han sade att man värnar om byggindustrin och verkligen vill göra något för den. Vi har lagt fram flera förslag som skulle ha kunnat passa ihop med socialdemokraternas, men jag vet att man har bestämt sig för att absolut inte under några omständigheter stödja några förslag som vi lägger fram.

Talet om samarbete är därför nog ganska tomt och innehållslöst.

Vi har däremot i dag haft glädjen att se Anne Wibbles artikel i dagens tidning. Jag tycker att det är mycket trevligt att den kommer på den näst sista dagen av mandatperioden. Den är nästan som klippt ur vårt partiprogam.

Jag hade inte väntat mig att få se ett sådant skriftligt stöd för den politik som vi har stått för här i kammaren. Jag har i mitt manuskript ett påstående om att vi trots allt har åstadkommit en hel del. Jag skall inte gå in på de olika förslag som redovisas i artikeln. Ni har alla läst den, och den talar för sig själv.

Vi har som bekant många gånger sagt att besparingarna och åtgärderna mot krisen har varit otillräckliga. Det krismedvetande som fanns hösten 1992 tog man mycket dåligt vara på. Det har jag sagt tidigare i ekonomi- och finansdebatter.

Sveriges ekonomi är ju katastrofal och har kraftigt försämrats under den gångna mandatperioden. När vi gick till val på en stram finanspolitik och föreslog budgetförstärkningar på, som Dan Eriksson i Stockholm redan har sagt, 196 miljarder över en sexårsperiod blev vi hånade och nästan idiotförklarade. Nu är budgetunderskottet per år uppe i den storleksordningen. Jag vill påstå att det skulle ha sett annorlunda ut nu, om man hade lyssnat på oss då.

Vi har, som jag sade nyss, trots allt blivit tillgodosedda i en hel del sam-

manhang, om inte i kronor och ören så dock tydligen i form av förslag om framtida besparingar. Vi har hela mandatperioden fört en mycket konsekvent ekonomisk politik och anvisat betydligt större budgetförstärkningar än både regering och socialdemokrater, men till stor del inom områden som man på de hållen inte vill röra i. Kom dock ihåg att det är något som ni under nästa riksmöte kommer att tvingas till!

Staten, dvs. vi, lånar för närvarande i en takt av ca 200 000 kronor i minuten dygnet runt, året runt. Hur länge tror ni att man kan hålla på med det innan IMF kommer och lägger sig i Sveriges ekonomiska politik?

En framstående expert skrev nyligen att de etablerade partierna inte har förmågan att lösa problemen, och jag tror att det är riktigt. De har alldeles för stora låsningar. Därför behövs verkligen det samarbete som Göran Persson talade om tidigare, om man över huvud taget skall kunna lösa de problemen på ett anständigt sätt. Jag påstår att Ny demokrati behövs i politiken, eller i varje fall en motsvarighet, vad det nu kan bli.

Vidare har vi med kraft framhållit att alla transfereringar måste få en enhetlig nivå, som blir lätt att förstå och lätt att administrera och som inte inbjuder till fusk. Den måste också läggas på en nivå som samhället har råd med. Jag kan inte fatta att vi inte under den här treårsperioden har orkat med att åstadkomma en sådan självklarhet som att införa samma nivå i alla de olika systemen.

Jag påstår att Ny demokrati faktiskt har tagit större ansvar för Sveriges ekonomi än både regeringen och de etablerade partierna. Regeringen har kunnat påbörja den nödvändiga systemförändringen i Sverige inte trots utan tack vare Ny demokrati. Det har bl.a. fått stor betydelse för företagen, som äntligen har fått rimliga förutsättningar för att arbeta och utvecklas. Vi har till stor del utfört eller påbörjat det som vi lovade företagen i valrörelsen 1991. Tack vare oss tillfördes svenskt företagande 9 miljarder i riskkapital, huvudsakligen från de tidigare löntagarfondernas medel.

Vi har även starkt bidragit till att uppfinnare och innovatörer har fått kraftigt förbättrade möjligheter att ge Sverige nya produkter och därmed att utveckla nya och gamla företag.

Vi har dessutom, vilket finns med i de förslag som vi skall besluta om senare i kväll eller i natt, lyckats få gehör för ett särskilt bidrag på 50 miljoner kronor, som kommer att administreras av Industri- och nyföretagarfonden och som speciellt är inriktat på riskkapital till kvinnligt företagande.

Många har sagt: Herre Gud, det finns så mycket pengar tillgängliga för detta att det inte behövs ytterligare medel. Men så är det faktiskt. Jag har själv haft anledning att följa detta mycket noga, och jag har funnit att de flesta som gör bedömningarna och som delar ut sådana här pengar är karlar och manschauvinister. Det är kvinnornas hinder nummer ett.

Hinder nummer två är att kvinnorna som regel efterfrågar ganska små belopp, något som ingen vill ta tag i, eftersom det är olönsamt. Vi är därför glada över att vi har fått med detta bidrag om 50 miljoner, som enligt givna löften – vad det nu kan vara värt – skall bestå också i fortsättningen. Jag tror att det innebär att vi kommer att få se många nya företag startas av kvinnor.

Jag är säker på att de flesta medborgare i grunden är oroliga för Sveriges ekonomi och därmed har förståelse för de åtgärder som måste vidtagas. Där-

för kanske Ny demokratis budskap till väljarna skulle utgöras av delar ur Winston Churchills berömda tal: Det enda jag kan utlova är blod, svett och tårar. Eftersom vi inte är i krig kanske vi kan utesluta blod.

Herr talman! Höjda skatter kan aldrig accepteras innan man genomfört alla de nödvändiga besparingarna. Jag tror att socialdemokraterna kommer att få det mycket svårt i valet, för de har ingen politik över huvud taget och ingen ekonomisk politik.

Jag har under de här tre åren i riksdagen inte hört ett enda konkret förslag från Socialdemokraterna förutom de två vanliga standardförslagen: Höj skatterna! Öka bidragen!

Dessutom står Socialdemokraterna just nu så högt i opinionssiffror som de någonsin kan komma. Jag påstår att det bara kan gå en enda väg under tiden fram till och i valrörelsen. Det är nedåt. När det väl börjar rutscha utför kan det gå fort. Därför tror och hoppas jag verkligen på att den borgerliga delen av vårt politiska system skall få fortsatt förtroende för att under den kommande fyraårsperioden kunna fortsätta att genomföra den systemförändring som är så nödvändig för Sverige.

Jag påstår att det är socialdemokraternas fel att vi i dag har så många arbetslösa, att vi har så många förtidspensionärer och att vi har så många bidragstagare. Det har blivit så genom en felaktig politik under decennier.

Vad gjorde socialdemokraterna och var höll de hus den 10 mars 1993 när jag stod i denna talarstol och yrkade blankt avslag på regeringens ekonomiska politik? Jag yrkade ett blankt avslag, vilket kunde ha möjliggjort för Socialdemokraterna att ta över regeringsmakten. De var ju lika säkra då på att de skulle lösa alla problem. Men man ville inte göra det. Man ville inte ta tag i de problem som den nuvarande regeringen har fått göra.

Vi tycker i stort sett att regeringen har gjort ett hyggligt jobb. Vi tycker dock att den har missat möjligheten att ta litet större grepp och rätta till problemen litet snabbare. Det hade den haft möjligheter till. Den visste var vi stod i de här frågorna. Man har varit så noga med att absolut inte ta hänsyn till förslagen när de kommit från oss. En annan inställning skulle ha gagnat landet. Det tror jag att man kommer att inse när vi eventuellt inte finns med under nästa period.

Ju mer omfattande de politiska ingreppen blir desto viktigare blir politiken som medel att uppnå en bättre samhällsposition för en grupp medborgare. Dessa processer verkar i en och samma riktning och ger därför ett samhälleligt resultat där den politiska sektorn är större än det finns politiskt och demokratiskt stöd för.

Välfärdsstaten, i de gigantiska former vi möter den i Sverige, tycks vara oavsiktlig. Gunnar Sträng menade redan för snart 25 år sedan att skattetaket var nått. Då låg skattetrycket på ca 40 % av BNP.

I modern tid ser vi de finansiella marknaderna använda möjligheterna till "exit". Kapitalet flyttas till de länder som har de bästa förutsättningarna för framgångsrika investeringar. Det är problemet för närvarande – oavsett vem som regerar.

Om partierna växelvis uppnår majoritet – det är ju ett tillstånd vi kan få – finns det visserligen en möjlighet att förluster och vinster uppväger varandra, men det förutsätter bl.a. att regeringarna byts ut med skiftande majo-

riteter eller att regeringen intar en opartisk hållning och ser sin roll enbart i utövande av den administrativa makten.

Om detta inte sker blir det lätt för skickliga men principlösa statsmän att utnyttja tillfälliga partikonstellationer för att successivt driva upp statens utgifter högt över den nivå som svarar mot folkets kollektiva intressen.

Relativ enhällighet kan uppnås genom krav på att höjningar av statsskuld eller skatteuttag skall godkännas av en kvalificerad majoritet av riksdagens ledamöter. Kvalificerad majoritet innebär att majoriteten måste vara betydligt större än 50 %. Man talar om krav på tre fjärdedelars eller nio tiondelars majoritet. Det skulle hindra att man drar på sig alltför stora skulder som man sedan har svårt att betala.

Jag skulle också vilja nämna en annan sak, nämligen att arbetslösheten tar en väldigt stor del av vårt ekonomiska utrymme. Vi har faktiskt upprepat några förslag – jag tänker särskilt på två – i tre år nu. Vi lade fram dem redan hösten 1991. Det har vi gjort med hänsyn till den extrema situation vi har både ekonomiskt och framför allt när det gäller arbetslösheten.

Det första förslaget innebar att vi föreslog en dispens från LAS för dem som var arbetslösa. Det gjorde vi för att ge dem möjlighet att själva gå ut och knacka dörr hos företagen och ta till vara arbeten som tar två dagar, tre veckor eller en månad att utföra allt efter behov. Jag påstår att det skulle ha sysselsatt tiotusentals människor och givit en spänst i arbetslivet.

Det andra förslag som vi har upprepat under dessa tre år – det är partimotioner båda två – innebär att man skulle ändra arbetstidslagen så att företagsledningarna och de lokala facken fick möjlighet att själva förlägga arbetstiden mellan låt säga 80 % och 120 %. Det tror jag skulle ha inneburit att man på många företag som under denna tid har blivit tvingade att friställa personal i stället skulle ha kommit överens om att alla gick ned till t.ex. 90 % under den tid företaget måste "övervintra". De anställda skulle ha sluppit komma ut i arbetslösheten. När hjulen började snurra kunde man ta tillbaka det och köra 110 % ett tag. Människor som själva är på en arbetsplats är förnuftiga och pragmatiska. Jag tror att det skulle ha inneburit att tiotusentals människor aldrig hade kommit ut i arbetslöshet.

Jag tycker att man är alldeles för rädd för att ta litet annorlunda grepp, även i situationer när det är påkallat. Det påstår jag att det har varit. En del av de etablerade partierna sitter tyvärr i knät på facket. Facket tänker inte på att även de arbetslösa är deras medlemmar. Jag vill påstå att Ny demokratis enda särintresse är väljarna.

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till res. 2, 5, 31 och 34. Det är bara fyra av våra reservationer, men vi står naturligtvis bakom alla våra reservationer.

Herr talman! Eftersom detta är mitt sista anförande i kammaren vill jag passa på att tacka finansutskottets ledamöter och kanslipersonal, och samtidigt alla övriga ledamöter och framför allt riksdagens hela personal, som på ett fantastiskt och trevligt sätt har servat oss under hela mandatperioden.

Anf. 80 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! Bo G Jenevall var litet ledsen eller kanske möjligen irriterad över att finansministern, Göran Persson och finansutskottets ordförande har gått. Men Bengt Wittbom och jag är ju här, Bo G Jenevall. Simma litet lugnt!

Jag har ett problem. Jag vet inte vem som företräder Ny demokrati i den här debatten. Jag vet inte om det är Dan Eriksson i Stockholm, Bo G Jenevall eller näste talare på talarlistan. Men det kanske herrarna kan klara ut för mig.

Bo G Jenevall sade att de minsann hade lagt fram en mängd bra förslag som har gynnat byggindustrin. Jag håller med om att det var så när Bo G Jenevall var ordinarie ledamot i finansutskottet. Då förde Bo G Jenevall samtal med min dåvarande gruppledare Hans Gustafsson, men problemet var bara att när de resonemang som ni hade fört skulle konfronteras med den nydemokratiska verkligheten, enkannerligen partiledaren Wachtmeister om jag har förstått det rätt, var det alltid tummen ner. Om jag har förstått det rätt har det så småningom avspeglat sig i vissa omdispositioner av personsammansättningen av Ny demokratis representation i finansutskottet.

Låt mig göra några kommentarer till. Bo G Jenevall sade att de hade blivit tillgodosedda av den nuvarande regeringen. Jag förstod att ni tyckte det när t.o.m. herr Wachtmeister tidigare i dag reste sig upp och instämde i anförandet av Folkpartiets gruppledare Lars Leijonborg. Jag undrade bara vad Lars Leijonborg tyckte om det.

Bo G Jenevall citerade Churchill och detta om blod, svett och tårar. Men eftersom det inte är krig uteslöt han blodet. Då blir det svett och tårar förstår jag. Det är det vi talar om, Bo G Jenevall, men vi lägger till en sak till – rättvisa. Det tror jag inte att ni förstår. Rättvisa är nämligen svår att inse intellektuellt. Den måste man känna i hjärtat, eller var man nu känner den.

För övrigt vill jag tacka Bo G Jenevall. Vi har haft ett par intressanta och spännande diskussioner under årens lopp. Bo G Jenevall har själv gått ut offentligt och sagt att han nu kommer att lämna riksdagen. Därför passar det att tacka honom nu. Jag gör det inte bara av artighet. Jag gör det för att jag menar det.

Anf. 81 BO G JENEVALL (nyd) replik:

Herr talman! För att utröna vem som talar för vad i den här debatten vill jag tala om att jag faktiskt är ekonomisk talesman för partiet tills den här dagen är slut i alla fall, men det är inte så lång tid kvar.

Jag sade faktiskt att Arne Kjörnsberg och Bengt Wittbom fanns här. Jag tycker att det är litet symtomatiskt. Ni är trogna, och ni deltar i debatterna. Jag har alltid uppskattat att debattera med er båda. Ni är goda representanter för respektive sida.

Jag håller med om det Arne Kjörnsberg sade om Hans Gustafsson. Jag tycker att han är en ytterligt fin man. Han är mycket pragmatisk, och vi har haft ett mycket gott samarbete. Men politik är svårt, och det gäller ju att skapa majoriteter inte bara mellan partier utan även inom partier.

Jag håller också med Arne Kjörnsberg om detta med rättvisa. Jag förstår inte att det skulle vara så konstigt. En av de valaffischer som vi har tagit fram kallar vi för RAM. Jag vet inte om den kommer att användas i valrörelsen, men det är ett förslag. RAM står för rättvisa, ansvar och moral. Det vill jag gärna ställa mig bakom.

Jag vill verkligen tacka Arne Kjörnsberg för många givande diskussioner såväl i som utanför utskottet och även trevliga debatter här i kammaren.

Anf. 82 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! I sitt huvudanförande sade Bo G Jenevall att Ny demokratis enda särintresse är väljarna. Nu är riksdagsperioden och riksdagstiden snart slut. Jag förstår att det är mycket begärt att Bo G Jenevall skall erkänna detta, men fundera hemma i kammaren över vad det har lett till att ni i varje avgörande fråga har stött den borgerliga regeringen.

Det räcker inte att bara tala om rättvisa, Bo G Jenevall. Man måste på något sätt definiera rättvisan. Jag menar att det inte är rättvist att lägga bördorna på dem som redan har det tungt och lyfta av bördorna från dem som har det relativt bra. Men det har ni bidragit till. Jag är ledsen att behöva säga det, Bo G Jenevall, men jag är uppriktig.

Anf. 83 BO G JENEVALL (nyd) replik:

Herr talman! Det är nog tyvärr så, Arne Kjörnsberg, att den här mandatperioden och kanske en till går åt för att rätta till det elände som Socialdemokraterna har ställt till med. Man måste göra det först för att skapa förutsättningar för att få den slutgiltiga rättvisan – en rättvisa som är värd namnet.

Sedan finns det inslag i det som har beslutats, och det finns säkert inslag i det som vi har medverkat till, som kanske har fått en litet sned rättvisevinkel. Det är möjligt, men i de stora dragen tror jag ändå att vi har gjort de rätta bedömningarna. Vi måste skapa förutsättningar för att landets ekonomi skall komma på fötter. Annars klarar vi inte detta.

Anf. 84 BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Den här finanspolitiska debatten har tagit lång tid. För ett tag sedan knackade en av mina kolleger mig på axeln och viskade i örat: "Hör du, Wittbom, nu är det plus 100 %. Nu får ni skärpa er!" Därför skall jag bli mycket kort.

Till Bo G Jenevall, som jag har haft förmånen att samarbeta med i finansutskottet under en tid, vill jag säga att jag personligen tycker att det har varit mycket trevligt.

När det gäller möjligheten att föra en debatt med Ny demokrati, representerat av Bo G Jenevall, är det, som alla vet som har följt dessa tre år i kammaren, fullständigt hopplöst i dag. Vi vet snart inte vem som företräder vad, och det gäller inte minst efter gårdagens nattliga övningar här i kammaren. Däremot vill jag säga att jag har uppskattat, och skulle också uppskatta, att föra en diskussion med Bo G Jenevall. Men jag vill inte uppta kammarens tid med det.

Jag vill tacka Bo G Jenevall för det samarbete som vi har haft. Eftersom vi nu skall försöka gå ut som vanliga medborgare och hjälpa till att sätta det här landet på fötter tror jag att Bo G Jenevall instämmer i det jag säger nu: Jag hoppas att ni som är kvar här ser till att vi får chansen att göra det och att ni inte sätter för många käppar i hjulet för oss och för andra.

Anf. 85 BO G JENEVALL (nyd) replik:

Herr talman! Jag skall inte heller förlänga debatten ytterligare. Jag vill bara passa på att tacka Bengt Wittbom. Vi har ju dessutom haft ett mycket nära samarbete när han som ensamutredare med en politisk referensgrupp

har tagit fram underlaget för förändringen av utvecklingsfonderna till utvecklingsbolag. Den är under genomförande för närvarande. Jag hoppas bara att slutresultatet kommer att bli någorlunda i den riktning som vi båda försökte åstadkomma. Tack Bengt Wittbom!

Anf. 86 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! Jag skall ägna mig åt det svenska budgetunderskottet och den svenska statsskulden. Jag skall också ge exempel på vilket märkligt bidragsberoende vi har börjat anpassa oss till – ett bidragsberoende som kostar stat och kommun stora pengar. Självfallet borde resurserna användas på ett bättre sätt. Därför kommer jag att tala om såväl öländska hackspettar som sexvägledare för flyktingar.

I november 1993 utkom från Finansdepartementet en liten 90-sidig bok, "Budgetunderskott och statsskuld – Hur farliga är de?". Boken dokumenterar en konferens om budgetunderskott och statsskuld som ESO, Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, höll i november 1993.

Det svenska underskottet, såväl för staten som för den offentliga sektorn som helhet, växte under åren 1990–1993 snabbare än för något annat industriland. Från att ha haft västvärldens starkaste statsfinanser fick Sverige västvärldens svagaste. Det betyder i sin tur att statsskulden började växa snabbt. Den svenska staten är på väg att skaffa sig en lika stor bruttoskuld som de mest skuldsatta staterna bland de industrialiserade länderna.

Det är inte konstigt att människor blir oroliga över de enorma bruttosiffrorna och över kvällspressens bilder på spädbarn som sägs vara skyldiga hundratusentals kronor redan vid födseln.

När ekonomer analyserar underskott på kort sikt är finansieringen det som främst brukar granskas. Underskott i de offentliga finanserna måste ju täckas på något sätt. Förenklat uttryckt kan man säga att det finns två metoder att göra detta. Antingen trycker staten pengar eller också lånar man på kreditmarknaden.

De stora upplåningsbehoven kan inte betraktas för sig utan måste ställas i relation till ekonomin i övrigt. På kort sikt kan den svenska ekonomin tydligen klara även ganska stora underskott. Den viktiga frågan blir därför den långsiktiga. Är ett underskott av den här kalibern hållbart? Vad händer om underskotten ligger kvar under en längre period?

Svaret är uppenbarligen beroende av en lång rad faktorer: realräntan, den ekonomiska tillväxten, den offentliga sektorns balansräkning och i vilken utsträckning underskottet är konjunkturellt betingat. Det är dessa omständigheter som avgör ekonomins förmåga att på längre sikt bära den stora statsupplåningen. Risken för att en stor del av underskottet kommer att ligga kvar även om ekonomin börjar växa är mycket påtaglig.

Den offentliga balansräkningen har både en skuldsida och en tillgångssida. Skulderna har de senaste åren exploderat. Att statsskulden växer snabbt när de löpande underskotten är stora är självklart. Men en viktig fråga är vad upplåningen används till. Om den motsvaras av att den offentliga sektorn som helhet bygger upp tillgångar behöver problemet kanske inte vara så stort. Men underskottet har inte gått till investeringar utan till löpande konsumtion. En del tillgångar har snarare fallit i värde under fastig-

hetskrisen. Den offentliga balansräkningen urholkas därför snabbt, även realt.

Lägg till detta också ett antal dolda problem som exempelvis de framtida åtaganden som finns i pensionssystemen. Ca 200 miljarder kronor har utlovats i pensioner till offentliganställda utan att några avsättningar gjorts för att trygga löftena.

Slutsatsen är att den offentliga balansräkningen försvagas snabbt och att framtidsutsikterna under överskådlig tid ser dystra ut. Fortsatt stora budgetunderskott gör att statsskulden fortsätter att växa snabbt medan tillgångarna minskar genom att AP-fonden reduceras.

Det stora budgetunderskott som fanns vid mitten av 1980-talet försvann relativt lätt. Mot slutet av årtiondet visade statsbudgeten t.o.m. ett mindre överskott. Om samma snabba förbättring kan väntas ske under de närmaste åren förefaller underskottsproblemen inte vara så stora.

Men läget är den här gången mycket allvarligare än på 1980-talet. Siffrorna är betydligt värre. Vi startar från högre nivåer på såväl underskott som statsskuld. Vi har alltså mer att arbeta in. Att statsskulden växer från en högre nivå gör att räntekostnaden blir större nu än på 1980-talet. Det håller uppe underskotten. Arbetslösheten är betydligt högre, vilket i sig medför såväl högre utgifter som lägre statsinkomster. Vi vet av erfarenhet att hög arbetslöshet tenderar att bita sig fast, vilket skulle betyda att också dess försvagande effekter på budgeten blir bestående. Skattesystemet är annorlunda än på 1980-talet. När ekonomin vänder uppåt och lönerna stiger blir den positiva effekten på statsbudgeten mindre än på 1980-talet. Sist men inte minst, alla lätta besparingar är redan gjorda. Det var de inte för tio år sedan.

Slutsatsen är att underskottet inte kan förväntas minska snabbt av sig självt. Det strukturella inslaget i underskottet är stort. Innebörden är att en stor del av underskottet kan förväntas stanna kvar även om den ekonomiska situationen ljusnar och konjunkturen förbättras.

Mekanismerna varigenom ett underskott i dag lägger bördor på framtiden är flera. Men det finns en direkt mekanism, och det är helt enkelt den räntebörda som måste finansieras vid en ny stabil nivå på statsskulden och som förr eller senare framtida yrkesaktiva skattebetalare kommer att få betala. Räntebördan kan uttryckas som en skattehöjning vilken framtida generationer får stå för. Problemet är att barnen och barnbarnen, som till slut får betala, inte får vara med och fatta de politiska besluten.

Herr talman! I Sunt Förnuft, som också är ett av Ny demokratis slagord, har en journalist på tidningen Ölandsbladet noterat att uppfinningsrikedomen hos enskilda, organisationer och föreningar är enorm när det gäller att mjölka pengar ur ett bidragssystem som inte längre låter sig kontrolleras. Medborgarna förefaller helt hjälplösa, fastnaglade och totalt beroende, som den som missbrukar en drog. Inga enskilda initiativ tas längre om inte stat, kommun eller landsting ställer upp med pengar. Om två personer träffas för att bilda en akvarieförening kan vi vara förvissade om att första punkten på den upprättade dagordningen är ansökan om kommunalt aktivitetsstöd.

En god översikt av det absurda och oformliga bidragssystemet kan den få som läser lokalpressen, särskilt dess ortssidor. Under en månad gick Ölandsbladsreportern Kurt Lundgren systematiskt igenom två lokaltidningar. Det

fanns en stor mängd av artiklar om bidrag i alla dess former. Mestadels tycks de olika tidningsreportrarna stå på bidragssökarens sida, i all synnerhet då det i sällsynta fall blev ett nej till bidrag. Då heter det "Dråpslag" och liknande i rubriken.

Journalisterna förefaller lika indignerade som den bidragsförvägrade föreningen. Kanske finner vi i denna symbios mellan bidragssökare och journalister förklaringen till att kommun, landsting och stat så sällan vågar sig på ett obekvämt beslut. Det blir alltid obehaglig publicitet efteråt.

Inte i ett enda fall under den månad reportern gjorde sin granskning fann han att den som söker ett bidrag, oavsett vad det är, utsatts för granskning eller att nyttan av det sökta bidraget satts i fråga. Ändå handlar en del ansökningar om direkta absurditeter och uppenbara försök, många gånger framgångsrika, att lura av systemet pengar. Hör bara här vad Kurt Lundgren funnit.

Torsås brukshundklubb kräver 4 000 kr av kommunen för att bygga en hundparkering för fem hundar. Fritidsnämndens politiker har diskuterat ärendet men kunde inte komma fram till beslut. Först måste hela nämnden göra ett studiebesök på platsen. Vovvarna inspekterades i april.

I Broakulla orkar inte Verdandi längre betala hyra till kommunen för sin fiskestuga. Föreningen kräver fri hyra med motiveringen att när dasset rasade ihop byggde medlemmarna upp det igen på egen hand, utan kostnad för kommunen! Borde inte detta initiativ motivera fri hyra, så vore det väl underligt.

I en kulturförening i Kalmar finns en person anställd. Nu har inte föreningen längre råd att behålla den anställde utan varslar denne om avsked. I stället satsar styrelsen på personal som har lönebidrag. Det innebär att staten går in och finansierar verksamheten, säger föreningens ordförande. Att staten har kostnader för lönebidragare tycks inte föresväva ordföranden.

Staten har ett särskilt ansvar för hackspettar, anser en kvinna på Öland, som kräver ersättning av länsstyrelsen för att en hackspett hackat sönder hennes flaggstång. Den hackar även på fritidshuset, så det kan bli dyrt.

En polis står under åtal för grovt bedrägeri sedan han fifflat med reseräkningar. Men nu har han förtidspensionerats efter beslut i Rikspolisstyrelsen. Därmed skulle denna besvärliga sak vara ur världen. Det framgår inte om pensioneringen är ett straff för begånget brott, men så skall det uppenbarligen förstås. Polisen är 50 år gammal.

Kalmar kommun anser sig ha gott om pengar och anslår därför medel för att öppna ett kontor i Gdansk. Kontoret skall lämna service åt affärsmän på besök i Polen. Kontoret kostar 80 000 kr. Servicekontor i Polen, kan det vara en kommunal uppgift? Det skapar emellertid arbete, en halvtidstjänst inrättas.

En handbollsförening i Kalmar är upprörd. Det städas för dåligt i sporthallarna. Allergi har nu drabbat handbollsspelarna, så att hela laget enligt ett indignerat brev håller på att slås ut. Att handbollsspelarna skulle kunna städa efter sig när de tränat i sporthallen, som går med enorma underskott, är naturligtvis en fullständigt främmande tanke. Självfallet åligger städningen kommunen, inte en ideell förening.

Mönsterås kommun har t.ex. betalat ut 200 000 kr till föreningar som sköter idrottsplatserna.

Sprit är läromedel i Borgholm. Där går tolv personer på en AMS-finansierad drinkblandarkurs. Kursen kostar 85 000 kr varav spriten drar en kostnad på 5 000 kr. Kursen omfattar fem veckor och anses av arbetsförmedlingen fylla ett uppdämt behov. Kursdeltagarna får inte dricka, bara smaka och spotta ut.

Landstinget har beslutat underlätta den sexuella tillvaron för Kalmar läns kvinnor såvida de är under 21 år. P-piller för ett helt års förbrukning delas ut gratis. Den som vill ha riskfria samlag inom en tremånadersperiod får emellertid betala pillren själv, men därefter är det gratis ett år. Det här blir dyrt, så därför införs det en avgift på 100 kr för spiral. Alltihop drog i gång den 15 mars.

Flyktingar anses inte kunna sköta sitt sexliv på egen hand. De måste upplysas, och det kostar 500 000 kr. En projektledare anställs av Kalmar landsting. Men nu är det inte flyktingarna själva som skall få upplysning utan de som jobbar med flyktingar, dvs. svenskar.

En man anställd vid länsstyrelsen har drabbats av heshet. Länsstyrelsen har dåligt inomhusklimat, säger mannen, som anser sig berättigad till arbetsskadeersättning. En specialist på yrkesmedicin skall utreda detta besvärliga ärende. Kan hesheten möjligen komma från en gammal förkylning? Något att utreda.

Det vimlar av kråkor och kajor på Öland. Sedan skottpengarna slopades har det bara blivit värre. Jägarna tvingas skjuta helt ideellt, utan ersättning. Så får det inte vara. En jägare föreslår att Borgholms kommun anslår pengar till timlön och milersättning för kråkjägare.

Hälsoläget är oroande i Kalmar län. Landstinget har därför tilldelat en rad föreningar 500 000 kr till hälsoupplysning. Miljöpartiet vill gå ännu längre och starta stora utbildningskampanjer mot allergi. Miljökontoret i Kalmar har också förslag till lösningar. Miljöombudsmän på varenda kommunal förvaltning lyder receptet för bättre miljö och hälsa.

En bygdegård på norra Öland skall byggas ut för 1,2 miljoner kronor. Men för detta krävs statliga bidrag från Boverket, som emellertid inte beviljar något bidrag om inte kommunen först beviljar bidrag till 30 % av byggkostnaden. Det ena bidraget förutsätter alltså det andra. Det framgår inte om det krävs något litet bidrag också ur den egna plånboken – men så är det förstås inte.

Borttagandet av färg, inköp av färg och grundstrykning av fasaden på en kafébyggnad i Borgholm stöttas med 60 000 kr av kulturmiljöenheten eftersom byggnaden anses ha kulturvärde. Ett kafé i ett kulturhus har ett plusvärde i konkurrensen. Varför skall fasaden målas med hjälp av våra pengar?

Föreningen Helges Lada kräver 40 000 kr av Emmaboda kommun i upprustningspengar. Föreningen är inte heller främmande för ALU-hjälp när den gamla ladan skall renoveras. Det finns spännande användningsområden för en renoverad lada: boxningslokaler, husvagnsuthyrning eller hönshus.

Herr talman! Detta är ju befängt. Vad vill jag nu ha sagt med mina exempel? Jo, när tillgångarna är begränsade måste stat och kommun prioritera.

Då måste det fattas obehagliga beslut – ibland i tusenkronorsklassen, ibland i miljonklassen och ibland i miljardklassen.

Det som enligt min mening är politikers för närvarande viktigaste uppgift är följande, nämligen att inplantera ett krismedvetande hos svenska folket. Alla går bara och tänker på sig själva eller sitt särintresse. Men ingen tycks ha några barn eller barnbarn. Men för mig som har två barn – Åsa och Pia – och fyra barnbarn – Simon, Hanna, Tobias och Emma – är det bedrövligt att vi ägnar dem så litet omsorg och omtanke inför framtiden. De flesta människor i vårt land tycks tro att allt ordnar sig självt. Men det gör inte det. Vi måste inse att nivåerna i socialförsäkringssystemem kanske måste vara 70 % eller lägre. Jag tänker på sjukersättning, föräldraförsäkring, a-kassa m.m. Vi kommer också att tvingas skära i pensioner och socialbidrag. Vi har ju inte råd. Vi har inga pengar. Hela samhällsbygget går ju på lån.

Mina barnbarn har väl också rätt till ett uns av den välfärd jag själv har? Men håller vi på så här finns det ingen välfärd att ge till mina barnbarn. Alla säger i dag att det inte går att dra ned. Men det är klart att det går. Men det svider ju, och jag inser att det svider olika hårt för olika människor.

De stora kostnaderna ligger i våra socialförsäkringssystem. Men det är också viktigt att människor i samhällets och näringslivets toppar inser sitt ansvar och inte provocerar de breda folkmassorna genom att ge sig själva förmåner som inte står i någon som helst proportion till deras arbetsinsatser. Detta betyder inte så mycket i samhällsekonomin, men opinionsmässigt är det viktigt. Bistånd och flyktingpolitik drar naturligtvis inte samma kostnader som de stora socialförsäkringssystemen. Men det är viktigt att ge alla i Sverige en signal om att svångremmen dras åt även på dessa områden, även om besparingen inte skulle vara större än 10–15 miljarder kronor.

Som nydemokratisk politiker kommer jag att göra allt vad jag kan för att inplantera detta krismedvetande åtminstone bland invånarna i mitt hemlän, Kalmar län. Jag kommer att tala om att vi måste inse att framtiden innebär uppoffringar. En välkänd person sade ju en gång något om "blod, svett och tårar", och jag tror att det blir så. Människor måste inse att framtiden kan innebära helt slopade barnbidrag, slopade bostadssubventioner, dvs. höjda hyror, sänkta pensioner, sänkta ersättningsnivåer för a-kassa, sjukförsäkring, föräldraförsäkring m.m.

Men jag kommer också att tala om att vägen till framgång för Sverige ligger i att få fart på näringslivet och att främja småföretagsamhet. Då behövs det sänkta skatter så att företagare får tillbaka lusten och motivationen att göra något bra både för sig själva, för sina anställda och för Sverige.

Herr talman! Eftersom det finns barn i Sverige, måste det också finnas föräldrar. Jag hoppas att dessa inser sitt ansvar och tar sitt ansvar *nu*.

Anf. 87 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! För en stund sedan hade jag problem med att jag inte visste vem som företrädde Ny demokrati i den ekonomisk-politiska debatten. Var det Dan Eriksson i Stockholm, Bo G Jenevall eller Lars Moquist? Jag har nu insett att det är Lars Moquist. Jag tackar för ett upplysande inlägg om situationen i trakten av Kalmar.

Anf. 88 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Sista skattedebatten för denna mandatperiod. Dags för summering. Vad har ni gjort? Vad har ni åstadkommit på skatteområdet?

Ni övertog ett modernt skattesystem. Det hade ett brett stöd i riksdagen. Det satte stopp för skatteplanering. Det är viktigt inte bara för rättvisan, inte bara för förtroendet utan också för effektiviteten.

Vi gjorde upp med Folkpartiet om det nya skattesystemet. Hur förvaltades det?

Ja, det är bara att konstatera att Folkpartiet kapitulerat och låtit Bo Lundgren styra skattedebatten.

När det kom till kritan betydde uppgörelsen ingenting. När jag, herr talman, satt och funderade inför den här debatten, påminde jag mig om alla de kvällar, ibland nätter, då Kjell Johansson, Anne Wibble, jag själv, Lars Hedfors m.fl. satt och gjorde upp på punkt efter punkt. Vi gjorde det för att vi ville ha ett rättvist skattesystem. Men tyvärr har Kjell Johansson tydligen glömt den tiden.

Vart tog enkelheten vägen? Vi införde tillsammans en likformig beskattning av hushållens kapitalinkomster. Alla avdrag var värda lika mycket.

Nu är vi tillbaka i träsket. Det finns minst sju olika skattesatser på kapitalinkomster och massor av olika kvittningsmöjligheter. Man kan konstatera att ert bidrag till en ökad sysselsättning handlar om eventuellt fler jobb för skatterådgivare och skattejurister.

Herr talman! Tala om en tärande sektor!

Ni hade med fagra tal och vaga löften gett intryck av att alla skulle få sänkta skatter. Carl Bildt och Bo Lundgren lovade också i förra valrörelsen att sänka skatterna för de vanliga löntagarna.

Ni talar fortfarande om att hushållen skulle ha fått sänkt skatt, kanske i hopp om att folk inte skall titta efter i plånboken. Men än så länge har vi världens bästa skola – åtminste har vi haft det. Herr talman! Löntagarna är inte dumma. Bo Lundgren! Löntagarna kan räkna. Löntagarna kan tänka efter. Men sanningen är att löntagarna får betala mer i skatt på samma inkomst nu än när Bo Lundgren tillträdde som skatteminister.

Ni har tagit bort eller begränsat avdragsmöjligheterna. Ni har infört nya egenavgifter. Sammanlagt har ni höjt skatterna på arbetsinkomster med närmare 30 miljarder kronor. Man blir onekligen irriterad när man ser bussreklamen i länet: "Skattechock om Socialdemokraterna vinner valet!" Det är skrämmande.

Vår kritik handlar inte i första hand om att ni har höjt skatterna. Det kan vara nödvändigt i vissa lägen. Men en del av era höjningar har skett vid fel tillfällen. Ni har stramat åt en ekonomi som redan höll på att rasa, och har rasat, samman, Bo Lundgren.

Vår kritik handlar om att ni sviker era löften. Ni lovade en sak och gjorde något helt annat. Ni hade aldrig en tanke på att sänka skatterna för oss vanliga löntagare.

Vår kritik handlar också om de stora orättvisorna. Ni har höjt skatterna för dem som enbart har arbetsinkomster. Däremot har ni sänkt skatterna för dem som har arbetsfria inkomster med sammanlagt 23–25 miljarder kronor.

Ni har beslutat att ta bort förmögenhetsskatten. Ni har beslutat att ta bort

skatten på vissa utdelningar. Nu har ni mer än halverat skatten på aktievinster. För att få sänkt skatt under er regering måste man vara rik – väldigt rik. Ruska inte på huvudet, Bo Lundgren! Det vet jag, och det vet löntagarna.

Det räcker inte med litet pengar på banken eller i allemanssparandet. Det krävs några miljoner i nettoförmögenhet. Och ju fler miljoner man har, desto mer har man tjänat på den moderata politiken. Detta begär ni väljarnas förtroende för i höst. Men jag tror att väljarna kommer att vara ganska kloka.

Om ni genom ert skatteförslag får miljonärernas förtroende, kan jag förstå det. Men varför, herr talman, skulle en vanlig löntagare rösta på Moderaterna? Vad har ni moderater lämnat för besked om skattepolitiken efter valet? Ni säger att den skattepolitik som inletts skall fullföljas. Det innebär alltså fortsatta skattehöjningar för löntagarna. Det innebär också fortsatta skattelättnader för dem som är rika. Det är Moderaternas besked. Men den vägen leder inte framåt, Bo Lundgren, utan den leder bakåt.

Vi socialdemokrater har redovisat vårt alternativ, som innebär en skattepolitik för rättvisa och tillväxt. Vi har två fundamentala krav i vårt skattesystem. Det första kravet är att den som tjänar mest och som har kapital skall betala en större andel skatt av sin inkomst än andra. Det andra är att ingen skall kunna smita undan. Skatteflykten måste stoppas.

I båda dessa avseenden har skattepolitiken gått rakt emot den inriktning som Socialdemokraterna och Folkpartiet var överens om, Kjell Johansson, dvs. skatt efter bärkraft. Regeringen Bildt, med Bo Lundgren som skatteminister, har lyckats med konststycket att höja skatten på arbete med nästan 30 miljarder kronor. Detta tål att upprepas från denna talarstol. Samtidigt har man sänkt skatten på kapitalinkomster och på stora förmögenheter med nästan lika mycket.

Under den borgerliga regeringen har alla löntagare och pensionärer fått höjd skatt, och alla som äger aktier och förmögenheter har fått sänkt skatt. Under den borgerliga regeringen har rättvisan satts på undantag.

Vi socialdemokrater kräver nu att kapitalinkomstskatten återförs till den nivå som bestämdes vid skattereformen, dvs. 30 %. Vi kräver att förmögenhetsskatten inte avskaffas utan reformeras och effektiviseras och att de som tjänar mer än 200 000 kr om året får en höjd inkomstskatt, en s.k. värnskatt.

Jag vet att många människor är beredda att ställa upp på det, om det blir ett rättvist skattesystem. Först när vi får ett rättvist skattesystem har vi den moraliska rätten att kräva uppoffringar av det svenska folket.

Det andra grundkravet på skattesystemet är att det skall vara konstruerat så att alla betalar skatt i vederbörlig ordning. Även på den punkten har den borgerliga regeringen misslyckats. I dag vet vi att många människor inte betalar sin skatt. Det handlar om flera tiotals miljarder kronor som på detta sätt undandras samhället.

Regeringen har under våren lagt fram förslag som har vridit viktiga vapen ur händerna på skattemyndigheterna. Jag tänker på den proposition som handlade om Rättssäkerhetskommittén och som antogs av riksdagen för 14 dagar sedan. Jag tänker också på att den borgerliga regeringen har avskaffat skatteflyktsklausulen och betalningslagen. Jag tänker på alla de förslag som

särskilt Moderata samlingspartiet har fört fram för att underminera skattekontrollen.

Socialdemokratisk politik bygger på tre huvudförslag. Vi socialdemokrater föreslår en tillfällig värnskatt. Vi som har hälsa, jobb och goda inkomster skall bära vår del av bördorna. Vi föreslår en återgång till en likformig beskattning av hushållens kapitalinkomster. Det skulle bli ett sunt, effektivt och rättvist skattesystem. Vi föreslår förbättringar för de företag som satsar, investerar och skapar nya jobb.

Det är en politik som kan få, och kommer att få, ett brett stöd hos det svenska folket. Det borde få ett brett stöd också i denna kammare.

Så kommer jag till dagens stora händelse, herr talman, nämligen DN-artikeln av Anne Wibble. Hur kommer Bo Lundgren att ställa sig till Wibbles sparpaket? Det innehåller följande punkter:

Sänkta pensioner; svaret blir säkert ett ja.
Lägre förtidspension; svaret blir säkert ett ja, om jag känner Bo Lundgren rätt.
Försämrad sjukförsäkring; svaret blir säkert ett ja.
Minskad ersättning för arbetslösa; svaret blir med hundra procents säkerhet ett ja från Bo Lundgren.
Bostadsstödet skärs ned; det har ju Bo Lundgren redan börjat med, så det kommer säkert att fortsätta.
Sämre villkor för kommuner och landsting; det tror jag säkert att Bo Lundgren ställer upp på.

Men jag undrar verkligen om Bo Lundgren och Moderata samlingspartiet ställer upp på resten av punkterna, t.ex. höjda miljöskatter, moms på tidningar, jakt på skattesmitare. Det skulle vara oerhört intressant att få höra.

Den näst sista dagen på detta riksmöte får man kanske lov att rikta ett litet tack till Ny demokrati. Det är nämligen tack vare dem i Ny demokrati, Bo Lundgren, som vi i skatteutskottet har kunna få mer pengar till skatteförvaltningarna. Och tack vare dem har vi i justitieutskottet kunnat få mer pengar till åklagare, detta för att just komma åt skattesmitning. Men det kanske är en omvändelse under galgen, Bo Lundgren.

Det faktum att egenavgifterna höjs kommer att innebära att de marginaleffekter som Bo Lundgren så gärna talar om kommer att höjas. Jag skulle vara glad om Bo Lundgren kunde redovisa för skatteutskottets ledamöter och andra ledamöter i denna kammare var Bo Lundgren står i dessa frågor.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samma reservationer som Göran Person.

Anf. 89 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Detta är valperiodens sista skattedebatt i riksdagen. I tre år har Sveriges folk fått uppleva vad en moderatledd regering och en moderat skattepolitik innebär. Det har varit tre blå år. Regeringen lovade sänkt skatt för alla. Löftena var säkert ärligt menade. Men de stod sig inte vid mötet med marknadskrafterna och valutaspekulanterna.

Regeringen fick alltså växla in skattesänkartåget, det blå tåget, på ett smalare spår. Sveriges löntagare, Sveriges hushåll, fick inga skattesänkningar; de fick höjningar. De fick höjd moms, höjd skatt på el och bensin, höjd kol-

dioxidskatt, slopat schablonavdrag, sänkt grundavdrag, slopat grundavdrag vid statlig taxering och slopat reallöneskydd i skatteskalan. Som lök på laxen fick Sveriges löntagare egenavgifter på 3 %.

Och det kommer mera, precis som man säger i TV. Häromdagen fattade riksdagen principbeslut om ytterligare 9 % i egenavgifter under 90-talet.

Herr talman! I början gick det inte så illa för statsrådet Lundgren. Under år 1991 höjde regeringen inga skatter. Men under åren 1992 till 1994 lyckades regeringen driva igenom skatteskärpningar på 40,5 miljarder kronor. Lägg sedan till egenavgifter på 8 miljarder kronor. Då blir summan 48,5 miljarder kronor i skatteskärpningar. För år 1995 blir det en nettohöjning med 3,5 miljarder kronor. Summa summarum blir det 52 miljarder kronor, dvs. 5 200 miljoner kronor.

Herr talman! "Farbror Blå" borde rodna när han summerar alla de skattehöjningar som regeringen Bildt drivit igenom. Vi i det röda laget måste erkänna att regeringen visat prov på uppfinningsrikedom när det gäller att komma på nya metoder att höja skatterna för det svenska folket. Orginellt nog har man höjt de skatter som redan var höga.

Lika kreativ har regeringen varit när det gäller att sänka de skatter som redan var låga, skatterna på kapital och för företag. Under 1991–1994 har regeringen drivit igenom sänkningar på 56 miljarder, främst för företag och kapital. Och rätt skall vara rätt, herr talman; slutresultatet blir faktiskt en nettoskattesänkning på ca 4,5 miljarder. Men det blev inte den blå finkostymen, som man skulle visa upp i valrörelsen – det bidde bara en tumme.

Herr talman! Jag behöver inte hänge mig åt recensioner. Till hösten har vi val. Då får väljarna avge sitt omdöme om de blå åren. Då får väljarna säga ifrån hur de vill ha det under kommande tre år.

Ingen vet hur det kommer att gå. Men jag tror att väljarna har fått nog av den blå perioden, fått nog av skattehöjningar för hushåll och skattesänkningar för kapital och företag, fått nog av en sned fördelningspolitik.

Herr talman! Det här gör inte att jag tror att resten av 90-talet blir en rosenröd tid. Sverige har svåra problem att hantera, problem som inte kan lösas genom att längta till Erlander, härma Sträng eller driva reprispolitik. I en ny tid fordras en ny politik, en radikal vänsterpolitik.

Och den radikala vänsterpolitiken tar budgetunderskotten och statsskulden på allvar. I valrörelsen kommer jag att möta väljarna med ett rakt besked. Jag kommer att säga: Problemen med underskott och statsskuld inte är så allvarliga som ni tror – de är mycket värre. Vi i den radikala vänstern vet att man inte kan lösa budgetproblemen med skattehöjningar – det går inte – men vi inser att man inte heller kan sanera statsfinanserna utan skattehöjningar.

Vi talar klartext. Vi säger att ett realistiskt saneringsprogram kräver tre ting: ekonomisk tillväxt, besparingar och skattehöjningar. Det är förvisso inget glatt budskap, men det är ärligt.

Jag skall ta ett enkelt exempel. Om man räknar med att varje nytt arbetstillfälle i privat sektor – jag vill betona det – stärker den offentliga ekonomin med 200 000 kr, skulle 300 000 nya jobb ge en direkt förbättring av de offentliga finanserna med 60 miljarder kronor. Visst vore det en väsentlig förbättring, men det skulle inte lösa problemen.

Den konsekvenskalkyl som finns i kompletteringspropositionen, bil. 1.2, stöder i väsentliga delar min analys. I kalkylen skriver man följande:

"I alternativ 4 % utvecklas statsskulden mer gynnsamt än i alternativ 3 %. Budgetåret 1998/99 uppgår statsskulden trots detta till 1 830 miljarder kronor, vilket motsvarar 94,5 % av BNP."

Jag fortsätter att citera:

"Även med de mycket gynnsamma förutsättningar som alternativ 4 % baseras på kommer den offentliga sektorns finansiella sparande att uppvisa underskott under hela LK-perioden. Utgifterna överstiger inkomsterna med 27 miljarder kronor 1998/99 – – –."

Om även en mycket optimistisk kalkyl från Finansdepartementet pekar på så svåra statsfinansiella problem, frågar man sig varför inte övriga partier erkänner att skatteuttaget måste återställas.

Om en mycket optimistisk kalkyl från Finansdepartementet pekar på så svåra statsfinansiella problem, ställer man sig frågan: Vad skulle hända med statsfinanserna om tillväxten uteblir eller blir väsentligt mindre? Det tycks ingen politiker vilja eller våga diskutera offentligt.

Herr talman! Det är en allvarlig brist i finansutskottets bedömning, och i regeringens bedömning, att ingen mer än Vänsterpartiet vågar påtala nödvändigheten av att öka skatteinkomsterna genom skattehöjningar och basbreddningar.

Herr talman! En annan allvarlig brist i finansutskottets betänkande är att man inte diskuterar den avgörande systemförändring som det innebär att de sociala trygghetssystemen under 90-talet till väsentliga delar förutsätts finansieras genom egenavgifter. Detta innebär en socialpolitisk systemförändring, som direkt påverkar marginaleffekterna för löntagarna.

Riksdagen har fattat beslut om 3 % i egenavgifter och avser att införa ytterligare 9 % för pensionssystemet, dvs. totalt 12 %. Men på inkomster över 7,5 basbelopp, dvs. ca 260 000, skall man inte ta ut några egenavgifter.

Sverige kommer då att få ett skatte- och avgiftssystem där marginaleffekterna sjunker vid högre inkomster. Sverige kommer på bara några år att ha gått från ett system med alltför höga marginaleffekter – det skall erkännas – till ett system med regressiva marginaleffekter. De regressiva inslagen förstärks av att egenavgifterna är avdragsgilla vid beskattningen.

Herr talman! Om de här tankarna på 12 % i egenavgifter skulle förverkligas leder det till oacceptabla fördelningspolitiska skevheter. Det är glädjande att Socialdemokraterna i elfte timmen har börjat att diskutera det problemet. Men hittills är det bara Vänsterpartiet som klart och tydligt avvisar egenavgifterna på 12 %.

Herr talman! För att få statsfinanserna att gå mot balans krävs tillväxt, besparingar och skattehöjningar. Detta är den treenighet som krävs i den ekonomiska politiken.

För kommande budgetår innebär Vänsterpartiets förslag en ökning av statens skatteinkomster med drygt 14 miljarder. Det är en förstärkning som gör att vi kan redovisa ett budgetförslag som utan kreativ bokföring innebär det starkaste budgetsaldot av alla alternativ i riksdagen. Och som jag ser saken, är minskade underskott det viktigaste enskilda bidraget som vi politiker kan

komma med för att sätta fart på investeringarna och få fart på tillväxten i industrin.

Jag tror att svensk industri kan klara samma skattenivåer som omvärlden, men jag tror inte att svensk industri vare sig vill eller kan verka i ett land där statsskulden bara växer och växer.

Herr talman! Vi ställer också förslag som rör kommunalskatterna. Det är sänkningar för lägre inkomster, och det är höjningar i högre inkomstlägen. Netto innebär våra förslag att kommunsektorn förstärks med 5 miljarder. Vi är det enda parti som anvisar en sådan förstärkning. Varför? Jo, det finns inte något enklare sätt att bekämpa arbetslösheten än att låta bli att avskeda folk.

Med vårt förslag kan vi värna de viktiga jobben, de riktiga jobben, i vården, i skolorna, i barn- och äldreomsorgen. Hur gör vi detta? Jo, att slopa grundavdraget för inkomster över 200 000 kr är en skattehöjning som ger kommunerna 5 miljarder kronor, utan att man höjer marginaleffekterna över brytpunkten. Det är en skattehöjning, en solidaritetsskatt, för att värna välfärden. Herr talman! Höstens val är just ett solidaritetsval, ett val mellan solidaritet och växande klyftor. Jag är övertygad om att det kommer att gå bra.

Anf. 90 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! I onsdagens debatt försökte jag förmedla budskapet att Sverige på skattepolitikens område är på rätt väg. Det är faktiskt så att vi aldrig, under mina 35 år som politiskt aktiv, har haft så bra förutsättningar som i dag för en industriell blomstring och ett förnyat välfärdsbygge ur ett skatteperspektiv.

Bolagsbeskattningen är ytterst konkurrenskraftig. Det är inte längre någon skattemässig nackdel att förlägga verksamhet till Sverige – tvärtom.

När det gäller egenföretagarbeskattningen – ofta de allra minsta företagen – har arbetet på att skapa rättvisa skatteregler kommit en bra bit på väg.

Vid start av nya företag med bibehållen anställning har vi infört en kvittningsrätt.

Straffbeskattningen på riskkapital i form av aktier har tagits bort genom avskaffad dubbelbeskattning av aktieutdelningar.

I dagens debatt har Socialdemokraterna hävdat att det är en orättvis fördelningspolitik att sänka skatten för företagen och aktieägare. Är det så? Nej, jag tror inte det. En skattepolitik som är inriktad på att skapa förutsättningar för nya, riktiga jobb kan aldrig vara dålig fördelningspolitik. Den sämsta fördelningspolitiken upplever trots allt den som inte kan få något jobb.

Jag gick i mitt onsdagsanförande hårt fram mot Vänsterpartiet, som vill höja skatterna på företagen kraftigt. Jag gjorde det därför att jag upplever en sådan politik som ett hot mot vår framtid. Det är inte likgiltigt om vi erbjuder de bästa, medelmåttiga eller rent av dåliga förutsättningar för företagande och fortsatt välståndsbygge.

I själva verket är det livsavgörande. Det bestämmer faktiskt vår framtid om Sverige är ett attraktivt land att etablera olika verksamheter i eller om

det är ett totalt ointressant land, ett land som sorteras bort i första sållningen när det gäller etablering av företagsamhet.

Genom skattereformen och genom den nuvarande regeringens arbete för att undanröja de obalanser och hinder för företagsamheten som vi inte klarade av i reformen har vi nu ett läge som nära nog med automatik leder till framgång och ökad välfärd. Det är av stor betydelse, Anita Johansson.

Herr talman! Inför en valrörelse kan det vara lätt att falla för frestelsen att gå till val på populism och taktik. Jag måste ändå säga några ord om den ganska beklämmande föreställning på dessa teman som Göran Persson spelade upp här i dag.

Detta har blivit något av en järnvägsdag. Lars Bäckström talade om det blå tåget, och Ian Wachtmeister liknade Göran Persson vid en lokförare. Var det ett tåg som Göran Persson kom tuffande med här i dag så var det ett tomt godståg. Endast ett par vagnar var fullastade, och då med skattehöjningar för företagen. All annan last som eventuellt skulle distribueras stod kvar i godsmagasinen, väl förseglad, väl fördold.

Göran Persson sade inte ett enda ord om besparingar. I stället fick vi se en otrolig balansakt på slak lina för att klara den omöjliga uppgiften att påstå sig vilja sanera budgeten utan att redovisa en enda besparing. Herr talman! Det var ledsamt att uppleva den person som vill framstå som vår blivande landsfader offra ansvaret för landets ekonomi för att maximera röstvinsterna!

Visst kan man, Anita Johansson, välja att kritisera att aktieutdelningar inte längre dubbelbeskattas. Hur mycket har vi inte genom åren hört talas om de s.k. kupongklipparna, människor som framställs som onyttiga drönare i samhället. Nu är snart halva befolkningen sådana onyttiga drönare i samhället som sparar i aktier!

Ställer man frågan till folk hur summan av aktieutdelningarna förhåller sig till exempelvis lönesumman inom industrin kan man få mycket konstiga svar. Ytterst få svarar rätt på den frågan eller kommer ens i närheten av rätt svar. Svaret utgör egentligen ett bra mått på hur massmedierna har försummat sin folkbildningsuppgift. Att de båda summorna är ungefär lika stora är inget ovanligt svar. Många svarar så.

Det är alltså lätt att förespegla människor att deras standard kan höjas kraftigt om aktieutdelningarna åter straffbeskattas. Så enkelt är det nu inte.

Aktieutdelningarna i Sverige har genom åren traditionellt legat på 1,5–2,0 % av lönerna. Gjorde man en direkt skatteväxling och växlade utdelning mot höjda löner skulle timlönen inom industrin kunna höjas med mindre än 50 öre. Det finns inte ens en chans att komma upp till en 50-öring. Om man tog med även de offentliganställda skulle det röra sig om en 25-öring mer i timmen för den som har turen att ha en så hög lön som 100 kr. i timmen. Men priset i form av minskat intresse för produktivt sparande – sparande som ger jobb – skulle bli högt.

Jag ser att min taletid rinner i väg här.

Även när det gäller förmögenhetsskatten kan man föra ett liknande resonemang. Det rör sig om ytterst blygsamma belopp.

Socialdemokraterna hotar nu att riva upp beslutet om slopad förmögenhetsskatt. Den gamla departementspromemorian som föreslog 1 % förmö-

genhetsskatt även på arbetande kapital är åter aktuell. Men ingen svensk blir rikare av detta. Tvärtom – det skadar bara viljan att investera i Sverige. Resultatet blir färre jobb här i landet.

Återinförd förmögenhetsskatt i företagen motverkar i många företag nya satsningar mer än socialdemokraternas förslag till direktavskrivningar stimulerar.

Årets val står med andra ord mellan en politik som ger nya jobb och skapar resurser för förnyad välfärd och en ofruktsam demonstrationspolitik som skadar välståndsbildande krafter. Det är därför som jag – även om jag själv lämnar riksdagen – kommer att arbeta för att landets finansminister skall heta Anne Wibble även efter valet i höst.

Till sist vill jag passa på tillfället att rikta ett tack till riksdagens underbara personal på alla nivåer och till alla de vänner jag har fått här i riksdagen. Det har varit en underbar upplevelse att arbeta tillsammans med er i denna fina miljö och i denna kamratliga anda.

Anf. 91 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag måste få citera ur Folkpartiets motion 1991, Rättvisa åt det glömda Sverige. Det står så här: Våra resurser är begränsade. De friska och starka måste vara med och bära bördorna för de handikappade och de sjuka. De måste vara med om att avstå från vissa fördelar för att vi skall få råd att hjälpa dem som behöver stöd. Detta är en solidaritetsprincip som tyvärr ofta kommer på skam.

Så stod det, herr talman, i Folkpartiets partimotion vårriksdagen 1991. Jag vill be Kjell Johansson begrunda vad ni då stod för.

Jag är faktiskt orolig för det som händer i dag i Sverige, Kjell Johansson. Jag är orolig för att klyftorna i vårt land ökar. Motsättningarna mellan oss som har ett jobb och dem som är arbetslösa skärps. Motsättningarna skärps mellan de löntagare och pensionärer som fått sänkt skatt och sämre standard och de hushåll som har fått stora förmögenheter. Det blir inget bra land att leva i, Kjell Johansson.

Ibland har jag trott att Folkpartiet liberalerna skulle stå på de här människornas sida – det glömda Sverige, de sjuka och svaga. Men visa då det någon gång!

Moderaterna har fått ta över och styr helt och hållet skattepolitiken, och Folkpartiet har glömt det svaga Sverige. Det har människorna ute i samhället uppfattat, Kjell Johansson. SCB säger att nio av tio hushållstyper har förlorat på regeringens politik. Har inte Kjell Johansson begripit detta?

Anf. 92 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Jo, vi har förvisso begripit detta. Men vi har förstått en sak till, nämligen att vi måste höja våra inkomster, att vi måste skapa de resurser som behövs för att vi skall kunna hjälpa alla dessa grupper, alla dem som har det svårt. Det går inte på något annat sätt.

Eller kan Anita Johansson, som så indignerat angriper den här politiken, tala om för mig vad man skulle ha gjort med de där tioöringarna som man kan tjäna in på att ha en förmögenhetsskatt eller på att höja andra skatter? Hur i all världen skall man kunna ge dessa grupper någonting genom att ta

sådana belopp? Inte ens om vi höjde det totala skatteuttaget i Sverige i dag med 50 % – och då menar jag alla skatter rakt av, vilket naturligtvis också skulle drabba de anställda och dem som har det svårt – skulle vi kunna lösa detta. Inte ens då skulle pengarna räcka till att komma i balans!

Därför är det viktigast att satsa den begränsade delen av skatterna på stimulanser för att få i gång produktionen, för att ge människor jobb – riktiga jobb, inte AMS-jobb – så att Sverige på nytt kan blomstra och bli en nation med en bestående välfärd, en välfärd som vi har råd att betala för.

Anf. 93 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vet att Kjell Johansson älskar att tala om företagsskatter. Han är mycket duktig på det.

Det var en bra debatt i onsdags. Då förklarade Lars Hedfors på ett förträffligt sätt för Kjell Johansson hur vi såg på företagsbeskattningen. Kjell Johansson säger att bolagsskatten inte är konkurrenskraftig. Det är faktist fel. Jag tyckte att det framgick av onsdagens debatt. Den är inte lika konkurrenskraftig i dag som 1991. Det är ett faktum. Det värsta är kanske de ostabila räntorna och de ständiga ändringarna när det gäller företagsbeskattningen. Man vet inte vilka spelregler som gäller. Detta reddes ut på ett bra sätt i onsdags.

Jag vet inte om Kjell Johansson var här och lyssnade på Bo G Jenevall. Han läste med glädje ur en artikel i Dagens Nyheter i dag. Han sade att det var som att läsa något som var taget ur nydemokraternas program. Det sade han i denna kammare för ungefär tre kvart sedan. Jag undrar hur Kjell Johansson ställer sig till det. Håller Kjell Johansson med om att detta är taget ur nydemokraternas program? Jag skall läsa det programmet noga efter denna debatt. Med detta vill jag fråga Kjell Johansson om han ställer upp på det s.k. Wibblepaketet.

Eftersom detta är min sista debatt med Kjell Johansson vill jag tacka honom för alla år och trätor i utskottet.

Anf. 94 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Anita Johansson måste ha hört fel. Jag har inte sagt att bolagsskatten inte är konkurrenskraftig. Jag sade att Sverige i fråga om företagsamhet inte någon gång under de 35 år som jag har arbetat aktivt har haft bättre förutsättningar när det gäller de rena skatteaspekterna; det var åtminstone det budskap som jag ville förmedla. Detta är oerhört värdefullt. Det ger en grund att bygga vidare på.

Anita Johansson säger att man inte vet vilka spelregler som gäller. Det vet man. Den största osäkerheten i fråga om vilka spelregler som skall gälla är att näringslivet och företagarna inte vet vad som kommer att hända om Socialdemokraterna skulle råka vinna valet i höst. Det är precis som jag sade tidigare. Det tåg som Göran Persson kom tuffande med här i dag innehöll bara skramlande tomma vagnar, och lasten till svenska folket var undanställd.

Anita Johansson! Försök inte få mig att tro på den kritik som Göran Persson riktade mot regeringen. Den var grovt omoralisk. Han anklagade regeringen för att inte ta sig an budgetsaneringen. Dessutom nämnde han inte

en enda besparing, inte en enda åtgärd. Kom inte och påstå att man kan lyckas med en sådan politik! Det går inte. Man kan bara lyckas genom hårt arbete ute i företagen. Det arbetet har vi lagt en bra grund för i vårt utskott; när jag nu slutar i riksdagen är jag glad över att vi har gjort detta. Om vi hade lyckats lika bra i några andra utskott hade det verkligen kunnat gå bra för Sverige.

Tack Anita Johansson för ett trevligt samarbete, även under nätterna med skattereformen! Det var ett mycket bra och givande arbete till gagn för Sverige. Men, som sagt, det fanns några blottor. Dem har vi rättat till. Jag hoppas att ni fortsätter med det arbetet.

Anf. 95 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Kjell Johansson sade att det behövs tillväxt i ekonomin. Vi är ense om det. Kjell Johansson! 300 000 nya jobb i den privata sektorn ger 60 miljarder i sanering. Det räcker inte. Kjell Johansson säger att det behövs besparingar. Det säger jag också.

Jag skall citera ur vår partimotion:

"För att långsiktigt få statsfinanserna i bättre balans krävs det besparingar. Det gäller framför allt besparingar på inkomstöverföringarna till företag, organisationer och hushåll."

Det står vidare att det är riktigt att utforma besparingar på ett sådant sätt att systemet får en skarpare fördelningspolitisk profil och att det t.ex. gäller det framtida pensionssystemet och bostadssubventionerna.

Vi redovisar i motionen 13 miljarder i besparingar. Det handlar om försvaret, vårdnadsbidraget, vägar, Invandrarverket, kriminalvården, sjukförsäkringen, jordbruksstödet, finansfullmakten, utbildningschecken och den statliga administrationen. Summan blir 13 miljarder. Atle och Bure ger 1 miljard. Det blir alltså 14 miljarder. Det skall vara en jämn fördelning mellan skattehöjningar och besparingar.

Anser Kjell Johansson att det går att sanera statsfinanserna utan skattehöjningar? Jag anser inte att det är möjligt. Därför föreslår jag skattehöjningar trots att jag vet att det inte är så uppskattat. Jag tror att Sveriges hushåll tål skattehöjningar. De orkar med det för barnens och framtida generationers skull. Men om de samtidigt ser att vissa grupper – aktieägare och företagare – bara får skattesänkningar tror jag att de vägrar att vara med. Samhällssolidariteten brister om några får åka första klass i det blå tåget och andra bara får sitta i godsvagnarna där det är kallt och blåsigt. Då fungerar det inte längre. Det måste finnas ett mått. Jag tror inte att det kan vara lika för alla, men det kan inte finnas hur många klasser som helst, och företagare kan inte få fribiljetter.

Anf. 96 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag skall försöka fatta mig kort. Detta är en repris på den debatt som vi hade i onsdags. Lars Bäckström kan egentligen läsa svaren i protokollet. De finns där.

Lars Bäckström nämnde en massa områden, t.ex. jordbruket. Jag beklagar att vi inte har fått hantera dessa områden i skatteutskottet. Då hade vi

möjligen kunnat komma fram till något vettigt även när det gäller dessa frågor.

Däremot tror jag inte att det går att sanera Sveriges ekonomi med skattehöjningar på enorma belopp som gör Sverige till en medelmåttig nation för företagande.

Det är ingen mening med att vi diskuterar det här. Vi har debatterat detta åtminstone tio gånger i kammaren, och vi kommer inte överens.

Jag tror inte heller att det är nyttigt att man sprider missuppfattningar när man talar om aktieägare osv. Jag försökte i talarstolen att tala om detta med aktieutdelningen. Man kan tänka sig en man som har en lön på 100 kr i timmen. Om han skulle ha fått ta del av aktieutdelningen skulle han få några tioöringar extra. Jag tror att han därför tycker att det är en för honom fantastiskt bra affär att aktieägarna ställer upp med kapital och har startat den arbetsplats där han jobbar – allt detta i stället för några extra tioöringar. Han kommer inte att förebrå kupongklipparen.

Anf. 97 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Kjell Johansson säger att det inte är någon idé att vi debatterar eftersom vi inte övertygar varandra. Det gör vi inte, men det är väl inte enbart därför som vi debatterar? Det gör vi också för att klarlägga politiska skiljelinjer för väljarna.

Jag har sagt att jag vill spara, att jag vill ha tillväxt. Vi är överens, men det finns en skillnad. Kjell Johansson vill inte ha skattehöjningar för att sanera statsfinanserna. Jag säger att det inte går att sanera statsfinanserna utan skattehöjningar. Jag är ickepopulisten. Jag har det enkla, raka och sanna budskapet, enligt min analys.

Anne Wibble tycks till en viss del vara överens med mig, men hon kommer med glidningar. I verkligheten tror jag att vi är mer överens, men av ideologiska skäl vill hon inte erkänna att det behövs rejäla skattehöjningar. Nathalieplanen har hittills mestadels inneburit skattehöjningar.

Kjell Johansson! Jag känner många företagare. Det finns många aktiesparare som är villiga att bidra till att sanera landets finanser. De vet att det behövs. De är inte sådana homo economicus att de bara ser till sitt eget. Många företagare har förmågan att se till helheten och allas bästa och är villiga att bidra.

Jag rör mig i många sociala skikt bland mina vänner från det kvarter i Uddevalla där jag växte upp. Många av mina vänner har det tämligen smått. Många är arbetslösa. Men många av dem är villiga att bidra genom att betala mer i skatt för att klara sjukvården.

Jag har också sett andra miljöer i Sverige, där man har det mycket gott. Jag åkte båt häromkvällen och såg hur de hade det i sina villor vid stränderna. Jag besöker ibland familjer i Stockholms villakvarter, där man har det mycket bra. Många av dem har stora aktieinnehav, och många äger företag. Många av dem är inte så egoistiska som Kjell Johansson tror utan är t.o.m. villiga att bidra till saneringen av det här landets finanser. Det är vårt budskap inför valet! Vi behöver sammanhållning i landet – inte vidgade klassklyftor.

Vi behöver skattehöjningar – vi klarar oss inte utan sådana. Men lyssna

inte bara på Lodin och de mest utpräglade hökarna på näringslivets sida. När de hade 60 à 70 % i skatt, sade de att om de hade bara 50 % i skatt, så skulle de vara nöjda. Så blev skatten 50 %, och då sade de att om skatten blev bara 30 %, så skulle de vara nöjda. När skatten blev 30 %, ville de att den skulle vara 28 %. Året därpå sade de: "Om skatten blir bara 25 % kanske vi kan klara oss." Det är som när aptiten växer medan man äter.

Vi får prata med företagarna ute på fältet och förklara att landet har svåra ekonomiska problem och att vi vill att alla skall hjälpa till. Det är vårt budskap.

Vi har föreslagit den jättelika, gigantiska summan av 3 miljarder, som vi vill ha in från näringslivet genom höjning av energiskatterna. Det är inte mycket, men det behövs för att sanera statsfinanserna.

Anf. 98 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag vet inte om väljarna blir klokare av att lyssna på Lars Bäckströms långa utläggningar. Skillnaden mellan oss är – om vi nu skall ge väljare någon upplysning – att vi, i motsats till er, inte vill höja skatterna på företagandet. Vi tror inte på den metoden. Både Vänsterpartiet och Socialdemokraterna tror att ett direktavdrag vid investeringarna kommer att stimulera företagandet. Men om ni accepterar att en kostnadslättnad för företagarna stimulerar investeringarna, måste ni väl också acceptera att en kostnadshöjning har den motsatta effekten.

Man kan då heller inte tro att det går att få ut någonting av de otroligt kraftiga skattehöjningar som Vänsterpartiet vill lägga på företagen. Man får heller inte människor intresserade av att göra något extra, om man, som Vänsterpartiet gör, diskuterar en höjning av marginalskatterna till 60 à 70 %. Det går inte att hålla på så här. Den politiken har vi provat i Sverige, och den har visat sig vara totalt oanvändbar.

Även jag har träffat en och annan företagare. Parallellt med mitt arbete i riksdagen har jag jobbat fackligt ganska intensivt i väldigt många småföretagarorganisationer. Lars Bäckström talade om att han träffar företagare. Även om det är litet svårt för mig att anföra det som ett argument, vill jag ändå säga att det väl måste tillmätas någon betydelse att jag på Företagarnas kongress förra fredagen fick deras nyinstiftade guldmedalj för de insatser jag gjort.

Förlåt detta skryt på slutet!

Anf. 99 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Riksdagskamrater! Vi är valda ombud för Sveriges folk. Det är svenska folkets vilja vi skall företräda, med de politiska nyanser som respektive partis ideologi och program motiverar.

Svenska folket har en urgammal rätt att sig självt beskatta. Som riksdagsledamöter representerar vi denna folkets rätt. Vårt uppdrag är bl.a. att besluta om rättvisa och tillräckliga skatter, som kan finansiera den gemensamma sektor som svenska folket vill ha.

Det stora budgetunderskottet är, som många tidigare i dag har sagt, ett mycket stort och svårlöst problem. Samtidigt kan vi konstatera att vi nu har ett överskott i bytesbalansen. Det betyder att vi totalt sett producerar mer i

Sverige än vi konsumerar. Vi behöver inte längre låna i utlandet för att kunna betala för oss.

Hur stort blir då överskottet i våra affärer med utlandet? Prognosen lyder på 30 à 40 miljarder för år 1994 och på betydligt mer för år 1995. En betydligt snabbare ökning av industriinvesteringarna än vad prognosen visar kommer att minska överskottet i bytesbalansen, men samtidigt bygger vi upp vår produktionskapacitet, något som på sikt stärker vår betalningsförmåga.

Varför stiger då räntorna när Sverige som nation för första gången på många år kan betala för sig? Vi kan ju faktiskt totalt sett amortera på våra utlandslån.

Jag har självfallet inga säkra svar på dessa frågor, men jag kan som många andra redovisa mer eller mindre kvalificerade gissningar. I samband med försvaret av kronan togs det upp stora lån i utlandet. Dessa användes under år 1993 och början av 1994 till att finansiera budgetunderskottet. Upplåningen på den svenska marknaden var under den tiden mycket begränsad. När de tidigare utlandslånen utnyttjades, steg statens upplåningsbehov mycket snabbt.

Det tycks inte funnits beredskap för detta på den svenska marknaden, och när detta sammanföll med räntehöjningar i USA, blev effekten vida större än vad någon hade förutsett.

Ändå har vi ett sparandeöverskott i Sverige, men det består i hög grad av amorteringar på lån. Dessa pengar är ofta inte direkt tillgängliga för alternativ placering. Bankerna drar ner sin lånestock för att skapa marginaler till gällande kapitaltäckningskrav. Börsutvecklingen har varit klart positiv, och borttagandet av dubbelbeskattningen ökar också intresset för placering i aktier. Detta har medverkat till en viss knapphet på kapital för placering i obligationer, och räntorna har stigit. Staten behöver trots sparandeöverskott låna i utlandet, och det inger inte förtroende.

Det budgetunderskott som finansieras med svenska lån innebär, som alla vet, att statens kostnader för räntor alltid blir en ränteintäkt hos någon svensk, som staten beskattar för denna kapitalinkomst. Den i Sverige placerade statsskulden utgör i första hand ett svårlöst fördelningsproblem och påverkar egentligen inte nationens totala soliditet.

Minskade kostnader, högre skatter och större produktion är de tre vägar vi kan utnyttja för att få balans i statens affärer. Samtliga tre möjligheter måste utnyttjas optimalt om vi skall nå balans inom rimlig tid.

Det är en svår uppgift att forma de skatter som både ger mer intäkter, stimulerar produktion och nyföretagande och därmed ger ökad sysselsättning. Detta är vad vi måste åstadkomma på ett trovärdigt sätt.

Det går inte utan breda lösningar. Opposition och regering måste här förenas om en gemensam grund som marknaden tror på. Vi måste sluta med att tala om att riva upp produktions- och sysselsättningsfrämjande skattelättnader. Det skapar ingen rättvisa att fler förblir arbetslösa.

Herr talman! Det borde vara ett gemensamt intresse för alla som sätter Sveriges bästa främst att medverka i en bred uppgörelse om grunden för den kommande ekonomiska politiken och därmed ge den regering som skall tillträda i höst ett vettigt utgångsläge för att på rimlig tid få statens ekonomi i

balans. Ett normalt ansvarstagande och en lika naturlig självbevarelsedrift borde få alla att delta i detta.

Eftersom detta blir mitt sista inlägg i en kammardebatt vill jag passa på att rikta ett varmt tack till alla som arbetar här i riksdagen, ett tack för briljanta arbetsinsatser, ett tack för god service och ett tack för gott kamratskap.

Anf. 100 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Anledningen till att jag är besviken i dag, litet rädd och skrämd inför framtiden, är att Centern har gått ifrån fördelningspolitiken.

Bo Lundgren och jag hade förmånen att arbeta tillsammans i den stora skatteutredningen. Där fick i alla fall jag en känsla av att Görel Thurdin, som representerade Centern, slogs för de svaga och skulle se till att vi fick högre marginalskatt osv. Vart har det tagit vägen, Ivar Franzén, sedan ni kom i regeringsställning? Jag sade i mitt anförande att mittenpartierna lagt sig platt för moderater och Bo Lundgren. Det är beklämmande.

Ivar Franzén säger att det måste bli breda lösningar. Det tycker jag också. Men de breda lösningarna måste vara för de många människorna, Ivar Franzén, inte för ett fåtal rika aktieägare och förmögenhetsägare. Det är inte dem jag värnar om. Jag tycker att ni i Centern, när ni fått nyktra till litet, borde börja tänka om när det gäller skattepolitiken. Det lät för några år sedan som om vi skulle ha Centern med oss.

Olof Johansson sade i valrörelsen att ett krav från Centern var att det skulle införas skattesänkningar för dem som tjänar under 100 000 kr. Vart har det tagit vägen?

Centerledaren framhöll med stor skärpa att det inte skulle bli tal om att ändra i social trygghet. Man skulle sätta rättvisan främst. Men det har inte skett, Ivar Franzén, under den här perioden. Det är därför som vi kritiserar er så hårt. Men Ivar Franzén kan kanske påverka Centern i framtiden, så att ni går tillbaka till att tänka litet mer fördelningspolitiskt.

Anf. 101 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Fru talman! Anita Johansson vet mycket väl att det inte stämmer med sanningen att Centern lagt sig platt för moderater eller folkpartister. Centern ingår i regeringen och arbetar aktivt där. Centern har i icke oväsentliga delar fått igenom sin politik. Vi är stolta över vårt jobb som helhet.

Det är inte heller sant att inte de som tjänar mer varit med och betalat. Jag skall nämna två exempel som direkt berör sådana. Grundavdraget gäller inte längre för den statliga beskattningen. Man har tagit bort den 2-procentiga extra uppräkningen vid brytpunkten, för att ta ett par exempel. Det finns fler saker där vi har medverkat till att fördela bördorna på ett rättvist sätt.

En grundförutsättning för att kunna bedriva en bra fördelningspolitik, som är en av Centerns främsta målsättningar, är att ha något att dela på. Det har vi fått arbeta intensivt med. Nu börjar vi se uppgången. Vi ökar vår produktion väsentligt. Vi har egentligen första gången på tiotals år ett stabilt överskott i vår bytesbalans. Detta är en av grunderna för att vi åter skall kunna bli en nation som kan betala för sig fullt ut.

Jag har redan tidigare sagt att det föreligger en rad svåra fördelningsprob-

lem. Dem löser man inte över en natt, men räkna med att Centern i den mån vi är med kommer att aktivt arbeta för en bra lösning i dessa frågor.

Anf. 102 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Anita Johansson vet dess värre att Centern har lagt sig platt för den moderata skattepolitiken. Tyvärr, måste jag säga. Det måste Ivar Franzén hålla med om. Man har tagit ungefär 30 miljarder från löntagarna och gett till de rika. Så är det. Det vet alla i det här samhället.

Jag skulle vilja ha en liten kommentar av Centern och Ivar Franzén när det gäller dagens berömda debattartikel. Hur ser Centern på Wibbles sparpaket? Går Centern med på att sänka pensionerna, på lägre förtidspension, försämrad sjukförsäkring osv.? Då är det skrämmande om Centern skulle få någonting att säga till om under nästa mandatperiod.

Anf. 103 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Fru talman! Eftersom Anita Johansson vet – det är tydligen ingen annan som vet enligt hennes sätt att tänka – finns det kanske ingen anledning att ytterligare kommentera frågan. Jag hävdar ändå att jag i det arbete vi gjort i bl.a. skatteutskottet, där ju skattefrågorna behandlas, inte är en alldeles betydelselös person. I någon liten mån har jag kunnat påverka en och annan sak. Det kallar jag inte för att lägga sig platt. Det kallar jag för konstruktivt samarbete. Det är faktiskt det som har betecknat denna regering. Det är på så sätt som vi jobbar. Det finns många beröringspunkter också mellan Anita Johanssons och mitt parti. Självfallet kan vi finna lösningar.

Det är alldeles fel att hävda att vårt arbete i regeringen skulle vara någon sorts nollsparkande under hängmattan eller liknande. Centern har kunnat påverka. Vi har respekt för de andra partierna också.

Dagens berömda artikel har Per-Ola Eriksson redan kommenterat. Jag finner ingen anledning till att göra några ytterligare kommentarer.

Anf. 104 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag skall inte fortsätta debatten om Centern kan påverka regeringen eller ej. I någon mening kan man säkert det. I morgon får vi information om Öresundsbron. Det är prov på Centerns agerande.

Till Ivar Franzén skall jag ställa en konkret fråga. Skatteutskottet hade att behandla en fråga om indirekt beskattning. Den 21 april avstyrkte utskottet Vänsterpartiets krav på en utredning om en differentierad bensinskatt. Det var bara vi som stödde det kravet. Häromdagen sade Centerns gruppledare i ett pressmeddelande att han ville ha en utredning om differentierad bensinskatt. Betyder det att Centern har ändrat sig? Det borde det göra. Jag vill ha svar på den tydliga och raka frågan. Är vi alltså överens om en utredning om en differentierad bensinskatt?

Ivar Franzén talar om breda lösningar. Den delen tycker jag var väldigt bra i hans anförande. Om man lyssnade noga upptäckte man väldigt stora likheter mellan Ivar Franzén och Lars Bäckström, t.ex. detta att man skall sanera statsfinanserna genom tillväxt, fler arbeten, besparingar och nedskärningar. Jag tyckte mig höra Ivar Franzén tala om skattehöjningar. Jag uppfattade det så. Är vi alltså överens om de olika möjligheterna rent teoretiskt?

Jag är för de möjligheterna. Är också Ivar Franzén för dem, då finns det möjligheter till breda lösningar. Det är utmärkt. Kjell Johansson verkar inte vilja vara med i den enigheten. Men jag tror att socialdemokraterna är för tillväxtskapande åtgärder, besparingar och skattehöjningar. Då börjar det växa fram ett mått av enighet. Alla kan ju inte vara med, men de kanske ändrar sig. De kan ändra sin politik.

Det verkar som om Anne Wibble tycker att det är vettigt att höja energiskatterna. Hon kanske börjar ansluta sig till Centerns linje, som innebär att man stöder Vänsterpartiets krav på ökad energiskatt inom industrin. Det finns spirande enighet, även om det finns motståndare i kammaren, som Kjell Johansson. Men Wibble skriver i DN att hon vill ha höjd energiskatt. Olof Johansson vill det, och Lars Bäckström vill det. Är vi överens om att vi skall ha höjd energiskatt för industrin?

Anf. 105 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Fru talman! Jag förmodar att Lars Bäckström syftar till resonemanget kring Trafik- och klimatutredningens förslag om dramatiskt höjda bensinpriser. Det är uppenbart att det i ett läge där man skall överväga bensinskattehöjningar i storleksordningen 1–2 kr måste bli fråga om någon form av skatteväxling. Annars är det helt orealistiskt.

När det gäller hur en skatteväxling kan ske, tror jag inte att det mest praktiska är att införa olika bensinpris i olika delar av landet. Det måste i så fall bli en skatteväxling som ger en ökad köpkraft för dem som drabbas hårdast. Detta är fortfarande ganska oklart. Det är mer en principiell deklaration som jag gör här.

Sedan, Lars Bäckström, känner vi väl varandra så väl att Lars Bäckström vet att jag menar det som jag säger. Det finns tre möjligheter, och det är kombinationen av dessa tre möjligheter som det finns olika åsikter om. När det gäller ökad produktion, som jag tror är viktigt, älskar Lars Bäckström att upprepa att 300 000 nya jobb ger 60 miljarder. Det är inte orealistiskt att 300 000 jobb kan ge 150 miljarder i ökat produktionsvärde. Det är egentligen detta som gör att vi får en större kaka att dela på. Det finns även en rad andra saker i den process som vi nu upplever som bidrar till att sysselsättningen ökar, att det blir färre arbetslösa och att produktionen ökar. Det är alltså den vägen som vi måste gå.

Det är givet att vi från skatteutskottet har beställt en ytterligare översyn av energiskatterna. Det är självklart att jag inte kan vara emot denna översyn, eftersom jag själv har varit med om att utforma den. Men vi har inte tagit ställning till nivåerna. Dessutom har vi beställt en utredning om skatteväxling på det området, vilket innebär att energiskatterna kan höjas om andra skatter sänks.

I stort sett har vi en väldigt öppen attityd. Vi försöker att göra analyser och se till att det blir bra lösningar när det gäller de frågor som vi samarbetar om.

Anf. 106 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag vill upplysa kammaren om och till protokollet få antecknat att Vänsterpartiet har ett enda förslag som direkt höjer skatten för svenska företag, nämligen höjd energiskatt med 3 miljarder.

Ivar Franzén tycks i pricip vara överens om denna inriktning. Anne Wibble skriver i dag att det är bra med höjd energiskatt. Det rör alltså på sig, även om det naturligtvis går alldeles för sakta. Men vi kommer att driva på.

Nu skall jag, Ivar Franzén, läsa upp ett pressmeddelande. Det är riksdagsman P-O Eriksson som den 6 juni 1994 skriver så här: Centern föreslår en regional differentiering av bensinpriset. Centerns riksdagsgrupp har därför tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utreda hur en regionalt differentierad bensinskatt skall utformas.

Står Ivar Franzén bakom P-O Erikssons utspel? Jag gör det. Jag stöder P-O Eriksson.

Ivar Franzén talade om ett produktionsvärde på 150 miljarder. Hur mycket skulle det sanera statsfinanserna med? Jag talade om 60 miljarder. Nu vill vi höra vad de 150 miljarderna blir för tillskott till saneringen. Vi slipper kanske att höja några skatter. Det kanske rasar in jättemycket pengar, så mycket att vi t.o.m. kan sänka skatterna. Ivar Franzén kan säkert presentera en siffra. Jag vet att Ivar Franzén har en siffra. Han tycker om att räkna. Det skall bli spännande att höra den siffran.

Ivar Franzén talade om en mix av tillväxtskapande åtgärder, automatiska inkomstförstärkningar, besparingar och skattehöjningar. Vi har en indikation i vårt budgetförslag. Vi vill ha lika stora delar skattehöjningar och besparingar. Det är ju en indikation så god som någon på hur man skall få ned de gigantiska underskotten. Det är den viktigaste enskilda åtgärden som vi kan vidta för att få fart på Sveriges industri och näringsliv.

En företagsledare investerar inte enbart med hänsyn till skatteskalorna. I så fall hade det inte gjorts några investeringar under 50- och 60-talet när skatten var mycket högre än nu. Men då gjordes det stora och tunga investeringar i industrin. Det är inte där knuten i fråga om investeringar ligger, utan det gäller tron på framtiden. Men om man har tron att statsfinanserna bara rasar ihop, då skulle jag inte satsa en krona i industriinvesteringar. Då kommer allt att lamslås.

Anf. 107 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Fru talman! Det här med olika skatter i olika regioner är ett gammalt och ganska väl diskuterat problem. Centern räds aldrig att angripa mycket svårlösta problem. Det är därför naturligt att vi försöker att jobba vidare med detta. Men problemen är säkerligen omfattande. Det är först när man ser resultatet av utredningen som man kan ta ställning till huruvida detta är en möjlig väg eller inte. Jag vill upprepa att vi alla i partiet är överens om att om man skall genomföra så stora bensinskattehöjningar, måste det på något sätt ske en omfördelning. Om denna omfördelning sker geografiskt eller på annat sätt är inte så viktigt. Däremot måste det ske rättvist och ge en förstärkt köpkraft till vissa grupper.

Det är, Lars Bäckström, självfallet så att om man har en tillräckligt god lönsamhet i industrin, då är det inte skatterna utan slutresultatet som är avgörande. Men om vi långsiktigt ser på den konkurrens som finns i Europa och i världen i övrigt, tror jag inte att vi kan bibehålla stor dragningskraft på kapital och hög sysselsättning i Sverige, om inte beskattningen är mycket

konkurrenskraftig gentemot omvärlden. Det är den kunskapen som har gjort att vi har ställt oss bakom bl.a. slopandet av dubbelbeskattningen.

Den stabilitet som en borgerlig majoritetsregering skulle ge efter valet skulle självfallet stärka den framtidstro som också är en viktig del för att företagen verkligen skall satsa. Låt oss tillsammans önska att det blir så.

Anf. 108 HARRY STAAF (kds):

Fru talman! Tre år går mycket fort – alltför fort, skulle jag vilja säga – när man har haft att lägga tankemödan på mycket intressanta saker.

Jag har lärt mig mycket av trevliga och kunniga kamrater från både regeringspartierna och oppositionen, i såväl skatteutskott som bostadsutskott.

Det har varit bra kanslipersonal i båda utskotten. Ett varmt tack för den gångna perioden.

Jag har också fått klart för mig att vi politiker har en gigantisk uppgift att förklara vad som skapar välstånd och utveckling i samhället. Jag är vidare helt klar över att om vi skall få bort arbetslösheten måste vi fortsätta att skapa bättre villkor för småföretagsamheten i landet. Vi har gjort mycket under den gångna perioden, men det återstår ytterligare åtgärder att genomföra för att ge de mindre företagen samma skattevillkor som de större har. Jag vill här hänvisa till det inlägg som Carl Olov Persson gjorde i skattedebatten i onsdags.

I detta sammanhang vill jag citera några ord från Kjell-Olof Feldts senaste bok, eftersom jag har uppfattat att Socialdemokraterna till en del har kritiserat förbättringen på detta område – ibland har man t.o.m. velat bromsa utvecklingen mot bättre villkor. Så här skriver Kjell-Olof Feldt:

"Vi socialdemokrater har inte utan fog beskyllts för att önska det omöjliga: rika företag men fattiga företagare och företagsägare."

Dess värre är det nog inte bara socialdemokrater som har levt i den här vanföreställningen. Det behövs en bättre samverkan också mellan landets utbildningsresurser och småföretagsamheten. Som exempel kan nämnas företagarutbildning på gymnasienivå.

Jag tycker också att man i det här sammanhanget skall notera att också en väl fungerande kommunal service i balans bidrar till ett ökat välstånd. Det bör observeras att den service som lämnas kan vara såväl privat som driven i föreningsregi.

Fru talman! Jag tror på den politiska dialogen. Utifrån vad jag menar är riktigt och rättfärdigt är jag litet bekymrad över Socialdemokraternas attacker på vårdnadsbidraget, den allmänna arbetslöshetsförsäkringen och jordbruket. Jag nämner dessa tre områden för att jag uppfattar dem som mycket viktiga för oss kristdemokrater.

Egentligen anmälde jag mig till den här debatten för att avsluta ett meningsutbyte som jag hade med Anita Johansson här i kammaren den 30 mars, när vi debatterade skattepolitiken.

Jag har varit bekymrad över den kommunala ekonomin. Som framgår av s. 117 i dagens betänkande har socialdemokraterna nu släppt det tidigare kravet på att grundavdraget i den kommunala beskattningen skall återföras till den högre nivå som gällde fram till utgången av förra året. En sådan åtgärd skulle ju ha drabbat den kommunala ekonomin.

Anita Johansson frågade mig då vad jag ansåg om Skattebetalarnas förenings kampanj om förutsedda skattehöjningar vid en eventuell s-märkt regering.

Nu är det väl så, Anita Johansson, att förenklade kampanjer långt ifrån fångar hela sanningen. Socialdemokraternas kampanjer mot vårdnadsbidraget kan här tjäna som ett belysande exempel.

En viktig faktor i de skattehöjningar som Skattebetalarnas förening förutser är kraftigt höjda kommunalskatter. Här känner jag själv en omfattande oro för vad den socialdemokratiska politiken innebär. Det är därför som jag två gånger tidigare har frågat Anita Johansson hur socialdemokraterna har tänkt sig att kompensera kommunerna för skattebortfallet på grund av det höjda grundavdraget. Nu har socialdemokraterna för ögonblicket släppt denna tanke.

Men i stället surrar det av rykten i luften om att socialdemokraterna efter valet kommer att brandskatta kommunerna. Kommunerna skulle tvingas att höja skatten på grund av minskade statsbidrag.

Riktigt orolig på den här punkten blev jag när vi i går voterade om den kommunala ekonomin. I de tre voteringarna avstod många socialdemokrater från att rösta. Innebär detta, Anita Johansson, att det ligger någon sanning bakom ryktena och påståendena om höjda kommunalskatter som ett socialdemokratiskt alternativ?

Anf. 109 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Harry Staaf tog upp Socialdemokraternas politik utifrån perspektivet att han värnar om kommunerna. Då blev jag faktiskt väldigt fundersam. Jag vet att det finns många kristdemokrater som vill värna om kommunsektorn, speciellt sjukvården och äldreomsorgen.

Men, Harry Staaf, kristdemokraterna står ju bakom Nathalieplanen, som betyder att man skall minska anslagen för verksamheten inom kommunsektorn med 35 miljarder kronor. Jag har aldrig hört minsta kritik från kristdemokraterna på den punkten. Det är ju en plan som innebär att kommunerna kommer att tvingas avskeda tiotusentals sjukvårdsanställda och anställda inom äldreomsorgen, samtidigt som de skall ackumulera överskott i sina kassakistor. De gamla och sjuka skall alltså se hur de får sämre vård, samtidigt som pengarna läggs på hög. Att detta inte går förstår väl alla och envar. Anne Wibble kommer ju att dra in dessa pengar, vilket hon också bekräftar i dag i Dagens Nyheter. I detta läge anklagar kristdemokraterna andra för att ha en dålig politik för kommunsektorn.

Men, Harry Staaf, ni kristdemokrater har ju gått med på höjd moms, höjd skatt, slopat schablonavdrag, sänkt grundavdrag, slopat grundavdrag i statlig taxering, slopat reallöneskydd i skatteskalan osv. Men ni kan inte tänka er att gå med på förslaget om slopat grundavdrag i den kommunala taxeringen som skulle ge kommunerna 5 miljarder kronor. Om man gör så, höjer man ju inte marginalskatten, och då slipper kommunerna höja sin skattesats. Detta borde ju tillfredsställa kristdemokraterna. Varför har ni inte slagits för denna tanke?

Anf. 110 HARRY STAAF (kds) replik:

Fru talman! Lars Bäckström är litet rolig ibland. Han började sitt inlägg med att kritisera regeringen för att den hade höjt skatter och avgifter med 52 miljarder kronor. Nu fortsätter han att rikta kritiken mot mig också, för att vi inte vill höja skatter. Samtidigt som Lars Bäckström kritiserar regeringen för att ha höjt skatterna, vill han fortsätta att höja skatterna. Vi är ju många som är överens om att fortsatt höjda skatter innebär färre arbetstillfällen.

Lars Bäckström hade ett strålande räkneexempel på vad 300 000 nya arbetstillfällen betyder för statskassan. Det är helt klart att pengarna inte räcker till för att få ekonomisk balans, utan vi måste minska både de statliga och kommunala utgifterna.

Jag hoppas att Lars Bäckström har uppfattat resonemanget, att vi från kristdemokraternas sida har velat slå vakt om vård och omsorg för gamla och sjuka. Det är inte på detta område som vi ska göra inskränkningar.

Anf. 111 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det är ungefär som att säga: Anfall, anfall men ingen blodsutgjutelse. Det går liksom inte, därför att i krig blir det blodsutgjutelse.

Kommunernas utgifter består huvudsakligen av lönekostnader. De flesta kommunalanställda arbetar inom sjukvården, äldreomsorgen, barnomsorgen och skolan. I andra utgifter har man redan gjort neddragningar.

Min huvudpoäng var inte att kritisera regeringen för skattehöjningarna, utan det var den dåliga fördelningsinriktningen, att man höjer skatterna för löntagare och hushåll och sänker skatterna för företagare och kapitalägare. Det är detta som jag kritiserar.

Jag kritiserar er kristdemokrater, därför att man kan inte säga att man inte vill ha skattehöjningar i kommunerna – det vill inte jag heller – samtidigt som man säger att vi skall dra in pengar från kommunerna, minska statsbidragen. Samtidigt skall kommunerna öka insatserna på vård och omsorger. Man kan inte både backa och köra framåt samtidigt. Det bör man besinna.

Varför, Harry Staaf, kan inte ni kristdemokrater gå med på att ta bort grundavdraget för inkomster över brytpunkten? Då skulle kommunerna få 5 miljarder utan att marginalskatterna höjs. Ni har ju gått med på så många andra skatteskärpningar för löntagarna. Varför inte just denna? Här skulle ju pengarna gå till vård och omsorger. Därför kan jag inte riktigt förstå logiken. En möjlig förklaring är att ni inte får lov att säga vad ni tycker. Då kan ni inte heller göra det. Det är faktiskt den enda logiska förklaring som kan uppstå. Annars får ni förklara varför ni inte tycker att det är bra att slopa grundavdraget i den kommunala beskattningen för inkomster över 200 000. Det skulle ju ge vården mer pengar.

Fru talman! Jag skall upprepa det tidigare exemplet att 300 000 nya jobb i privatsektorn ger 60 miljarder i intäkt. Om vi t.o.m. fick ett produktionsvärde på 150 miljarder och om vinsten är ca 10 % – 15 miljarder – med 30 % skatt på den, blir resultatet under 10 miljarder. Så inte ens detta löser problemet. Vi behöver mer skatteinkomster för att klara vården och omsorgen.

Anf. 112 HARRY STAAF (kds) replik:

Fru talman! Jag tror att Lars Bäckström finner svar på sina frågor om han slår upp s. 238 i betänkandet och läser sin egen meningsyttring. Där är Lars Bäckström uppriktigt oroad över marginaleffekterna, om vi genomför egenavgifter i socialförsäkringssystemet.

Det är helt klart, Lars Bäckström, att om vi genomför växlingen av egenavgifter i socialförsäkringssystemet, vilket jag tycker vore riktigt, bör vi ägna oss åt en ganska fördjupad analys innan vi plockar in den s.k. vaggan i upptrappning som Lars Bäckström har föreslagit.

Anf. 113 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att jag har sagt i någon tidigare debatt med Harry Staaf att jag har gett upp hoppet om kds och fördelningspolitiken.

Här står Harry Staaf och är oroad över vad som händer i kommunerna. Ja, det är sannerligen jag också. 100 000 jobb har försvunnit i kommunerna sedan Harry Staaf fick säte i denna riksdag. Det är mycket oroande.

Den enda som egentligen har dragit konsekvenserna av det är väl Harry Staafs partivän Jerzy Einhorn som säger: Nu får det vara nog!

Harry Staaf säger att han är orolig för vad som skall hända med vårdnadsbidraget när vi socialdemokrater kommer tillbaka.

Jag kan lova Harry Staaf att om det finns en majoritet av socialdemokrater och vänster i denna kammare så kommer vi att ta bort vårdnadsbidraget.

Harry Staaf var också orolig för budgetunderskottet. Men tala då om för mig Harry Staaf: Med vad skola ni betala detta vårdnadsbidrag som riksdagen har beslutat om? Det har i alla fall jag inte lyckats begripa, och jag tror ingen annan i denna kammare heller. Men kanske Harry Staaf i dag kan skingra våra frågetecken på den punkten.

Anf. 114 HARRY STAAF (kds) replik:

Fru talman! Den 18 maj, vill jag minnas, försökte jag förklara för Anita Johanssons partikamrater hur man kunde räkna att vårdnadsbidraget var finansierat. Jag skall försöka återupprepa det.

Totalkostnaden beräknas till 3,7 miljarder. Utväxlingen av garantidagarna och de ökade kommunalskatterna på vårdnadsbidraget gör att vi kommer ner i en kostnad på ungefär 2,3. Sedan har vi beslutat om en förändring i föräldraförsäkringen. Det gör ungefär 900 miljoner. Slutligen har Kommunförbundet skrivit till finansutskottet att de ändrade lagar som ålägger kommunerna barnomsorgskostnader medför ökade utgifter för kommunerna på ungefär 2,8 miljarder kronor. Jag har sagt att om vi genomför vårdnadsbidraget kanske vi inte behöver lägga mer än 1,3 miljarder på den ökade barnomsorgen. Då skulle vi faktiskt ha fått ihop en nätt summa av 100 miljoner kronor i besparing genom att införa vårdnadsbidrag.

Nu vill Anita Johansson ta bort det, och då blir det naturligtvis ingen besparing.

Anf. 115 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! En liten försynt fråga till en kds:are i denna kammare: Är inte Harry Staaf oroad över de klyftor som uppkommit under den senaste

mandatperioden i riksdagen? De rika blir rikare och de fattiga blir fattigare. Allt fler får gå till socialkontoren i kommunerna och tigga för att kunna överleva. Oroar inte detta Harry Staaf?

Anf. 116 HARRY STAAF (kds) replik:

Fru talman! Visst är jag oroad över utvecklingen. Men, Anita Johansson, de bekymmer vi har haft att brottas med i början på 1990-talet har sin grund i de förhållanden som var på 1980-talet. Inflationsekonomi, spekulationsekonomi – jag vet inte vem som skall lastas för att den har ägt rum, men den har faktiskt ägt rum.

Ett av de första beskeden vi nåddes av när vi kom hit till kammaren var att staten hade fått ta över ansvaret för Första Sparbanken. Sedan fick vi också lägga ner miljarder i statens egen bank Nordbanken. Allt detta hade inträffat under en tid då Anita Johanssons partikamrater hade ansvaret för landets utveckling.

Bara för bankkrisen – om jag inte minns fel – har ministern som är ansvarig redovisat en kostnad på 173 miljarder, varav samhället har fått stå för ungefär 60.

Det är klart att sådant påverkar inkomstfördelning och ökar klyftor i samhället. Nu gäller det att få i gång nya jobb och ha en bra ekonomi, så kan vi kanske så småningom råda bot på de missförhållanden som växte fram i slutet på 1980-talet.

Anf. 117 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Låt mig inledningsvis få tacka Kjell Johansson och Ivar Franzén för trevligt kamratskap, när de nu lämnar kammaren. Oftast har vi haft en vänlig samarbetston, emellanåt också litet diskussioner oss i den borgerliga familjen emellan.

Jag kan försäkra – vilket ni två väl vet – Anita Johansson att varken Kjell Johansson eller Ivar Franzén lägger sig platt på rygg eller på något annat vis för mig eller någon annan moderat. Det är ibland ett givande och tagande, dock med vänligare ton och mer konstruktivt än i de fighter som uppenbarligen fanns i den förra socialdemokratiska regeringen.

Låt mig inledningsvis ge en sakupplysning. Den fördelningsstudie som den fördelningspolitiska enheten på Finansdepartementet har gjort visar att under 80-talet – det 80-tal som kanske ingen socialdemokrat är särskilt stolt över, skulle jag gissa – ökade klyftorna i Sverige, medan de minskade under de tre år som nu har gått av 90-talet sedan vi fick ansvaret.

Anita Johansson gjorde en nostalgisk och längtansfull återblick på den skattepolitik som ledde Sverige in i krisen. Hon redovisade tre hörnpelare för den socialdemokratiska skattepolitiken. De var: höjd skatt, höjd skatt, höjd skatt.

Anita Johansson och socialdemokraterna talar väldigt mycket om fördelning. Nu gäller det att fördela en krympande kaka i stället för att skapa förutsättningar för en växande kaka som ger mer att fördela för alla. Möjligen ligger den tanken långt tillbaka i tiden – om jag inte missminner mig var det Wigforss som sade det: Fattigdomen fördras med jämnmod när den delas av alla.

Till skillnad från socialdemokraterna som är defensiva och uppgivna har regeringen ambitionen att få tillväxt i ekonomin. Vi vill se till att skapa ett större utrymme för välfärd för alla i ordets egentliga bemärkelse.

Anita Johansson redovisade, som så många andra socialdemokrater gjort, felaktiga beräkningar om vad regeringens skattepolitik har inneburit. Även Lars Bäckström kom snett i vissa avseenden, även om han i grunden är mera ärlig än vad socialdemokraterna är, det måste jag erkänna. Men det är rent felaktiga beräkningar som Anita Johansson använde. Egentligen kan man säga att alla ni socialdemokrater tydligen räknar lika fel som Ingvar Carlsson när det gällde Per Westerbergs skatter.

Det grundläggande, stora felet, för att bara ta ett exempel, är att ni betecknar sänkta löneskatter som en kapitalskattesänkning. Så är det inte. Det är alldeles uppenbart att det är en skattesänkning på arbete, som vi ju dessutom var överens om. Ni tvangs ju inse att det i ett visst läge krävdes skattesänkningar för att förbättra konkurrenskraften, och det gläder oss.

Det är anmärkningsvärt att det var ni som ville finansiera denna nödvändiga sänkning av löneskatterna genom minskat grundavdrag, genom att avskaffa schablonavdraget och genom höjd mervärdesskatt. Ni vägrade att ens diskutera någon annan finansiering än sådana skattehöjningar som jag gärna hade velat undvika, det måste jag erkänna.

På samma sätt krävde ni i den första uppgörelsen oss emellan höjd bensinskatt och urholkat reallöneskydd. Trots de skattehöjningar ni krävde vid de här överläggningarna och i förhandlingarna med oss hösten 1992 har vi sänkt skatten för svenska hushåll med ungefär 17 miljarder kronor. Självklart har vi gjort det genom att sänka de skatter som har haft den skadligaste inverkan på den svenska ekonomin – den ekonomi som har haft en alltför dålig utveckling under 70-talet och, främst, 80-talet.

De flesta insiktsfulla bedömare vet vad som orsakade den ekonomiska krisen i Sverige. I princip kan man tala om tre olika grundfaktorer:

Den första faktorn är de stora strukturproblem som fanns genom offentliga transfereringssystem som var negativa för produktiviteten och som kostade mycket samt de höga skatter som krävdes för att finansiera de offentliga systemen. Skatterna blev för höga och togs ut på fel sätt.

Till de strukturella problemen kommer den del av det offentliga underskottet som beror på att utgiftsnivån satts för högt i förhållande till de långsiktigt möjliga inkomsterna med en rimlig ekonomisk tillväxt i ett land.

Den andra huvudfaktorn är den kontinuerliga kostnadskrisen – dvs. inflationen, som ledde till lönekostnadsökningar som egentligen bara var luft och som i sig ledde till inflation och därmed till urholkad konkurrenskraft och sämre förutsättningar för ekonomin. Det är också något som orsakats av en felaktig ekonomisk politik.

Den tredje faktorn, vars grogrund egentligen är de två första faktorerna, är den finanskris som ni orsakade genom att bibehålla höga marginalskatter alltför länge – dessa skulle i och för sig aldrig ha funnits – och samtidigt i en inflationsekonomi med höga marginalskatter och inflation avreglera kreditmarknaden, vilket i sin tur ledde till den våldsamma kreditexpansionen och till spekulationsbubblans uppkomst under 80-talets andra hälft.

Finanskrisen fick inte bara de enorma effekter för landets ekonomi som

Harry Staaf talade om, utan den ledde också till sådant som vi inte riktigt ser – nämligen hushålls och företags skuldanpassning. Man drog ner de lån som man skaffade sig under 80-talet för att kunna klara sin egen ekonomi – sitt företags ekonomi och den personliga ekonomin. Den våldsamma sparandeuppgång som alltså orsakades av "överlåneekonomin" under 80-talet ledde naturligtvis till ett våldsamt fall i hemmamarknadsefterfrågan. Där har vi det egentliga svaret på frågan om vad som ledde till det stora fallet i svensk ekonomi. Det gäller alltså de långsiktiga strukturproblemen och finanskrisen. Ansvaret ligger naturligtvis hos dem som under 80-talet drev en politik som förde oss in i den situation som vi nu har att hantera.

Genom att hantera finanskrisen och garantera stabiliteten för betalningssystemen, genom att fullfölja skattereformen, genom att reformera den offentliga sektorn och inleda en budgetsanering och genom att se till att förutsättningar skapas för tillväxt har vi lyckats vända utvecklingen.

När vi vann valet och tog över regeringsansvaret hösten 1991 var Sverige på väg utför vad gällde ökande arbetslöshet och ökande underskott, för att ta ett par exempel. Vi har nu vänt utvecklingen och lagt grunden för en uppgång så att vi kan skapa fler jobb och minska underskotten.

För oss är det naturligtvis viktigt att få fullfölja den politik som nu har gett denna uppgång. För Sveriges folk är det också viktigt att inte bryta utvecklingen och gå tillbaka till det som en gång orsakade dagens problem.

Vår viktigaste uppgift för nästa mandatperiod är att skapa förutsättningar för nya riktiga jobb inom den privata sektorn. Jag noterar att så långt inser också Göran Persson vad som behövs i Sverige. I det jobbet ligger en budgetsanering – något som Göran Persson och andra socialdemokrater knappast talar om – som innebär att räntorna konsekvent och uthålligt kan komma ner på nivåer som gör att vi får upp investeringskvoten rejält.

Vi måste bibehålla den numera neutrala kapitalinkomstbeskattning som gör att vi inte straffar ut riskkapital och därmed minskar möjligheterna för de investeringar som verkligen behövs. Vi måste alltså satsa på nya riktiga jobb och fullfölja den uppgång som nu har inletts i svensk ekonomi.

Men vad vill då Anita Johansson? Jag talade ju om de tre hörnpelarna: höjd skatt, höjd skatt och höjd skatt. Om man bryter ner detta och ser till ingredienserna framgår det att man vill höja företagsbeskattningen genom höjd bolagsskattesats, genom att också bolagens utdelningar och reavinster beskattas högre och genom att skatteutjämningsreserven beskattas hårdare – sammantaget 5 miljarder kronor i skatteökningar på årsbasis. Mot detta ställer man en direktavskrivning som är en skattesänkning på 100 miljoner kronor för företagen. Anita Johansson menar, som någon sade tidigare i debatten, att det skall leda till en uppgång i investeringarna därför att man då sänker skatten med 100 miljoner. Men detta motverkas av att ni vill höja företagsskatterna i övrigt med 90 gånger så mycket. Har Anita Johansson rätt beträffande det ena antagandet är det klart att hon därmed får ta konsekvenserna av det andra.

Genom kraftiga skattehöjningar på företag och kapital – beträffande kapital tillkommer ytterligare 4 miljarder kronor, alltså sammanlagt 9 miljarder kronor – får vi naturligtvis inte de investeringar och de nya jobb som vi måste ha.

Vidare skall man införa en värnskatt som innebär att marginalskatterna höjs för dem som tjänar över brytpunkten i inkomstskatteskalan. Man vill också införa en ny skatt för sjukförsäkringsfinansiering som innebär att man enligt sin egen motion i vår till riksdagen skall ta in 35 miljarder kronor under de närmaste 5–7 åren. Höjd marginalskatt för alla, höjd skatt för alla och höjd skatt på arbete med 35 miljarder kronor handlar det om.

Man har lagt fram ytterligare ett stort antal skattehöjningsförslag inför riksdagen. Dessutom vill man höja kommunalskatten. I åtminstone de tre storstadskommunerna och i ytterligare sju åtta kommuner vill man höja kommunalskatten kraftigt. Till detta kommer att man nu lägger fram rapporter som innebär höjd kommunalskatt i varje fall i 54 av landets kommuner. En rapport är mycket oklar. Men en sak där är klar: Man säger klart och tydligt att de 54 kommuner som har en skattekraft över medel i Sverige skall betala 38 miljarder till de andra kommunerna. Det är klart att detta kommer att innebära problem och en total skattehöjning.

Det behövs inga värnskatter, möjligen ett skattevärn för att undvika att Socialdemokraterna en gång till kan driva den politik som ledde Sverige in i krisen.

Anita Johansson, förklara för mig och för kammaren hur de företagsskattehöjningar på 5 miljarder kronor som ni faktiskt föreslår i motion Fi53 och höjningarna med ytterligare 4 miljarder kronor för det riskkapital som behövs för att bygga upp nya företag och för att se till att gamla expanderar – sammanlagt rör det sig om 9 miljarder kronor i skattehöjningar, motsvarande kostnaden för nästan 45 000 jobb – kommer att ge nya jobb! Det är den enda punkten i den här debatten där jag vill ha ett svar från Anita Johansson.

Anf. 118 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! För löntagarna, Bo Lundgren, blev det höjd skatt, höjd skatt, höjd skatt – det är en riktig summering – med moderatpolitiken.

Jag tror att jag måste påminna Bo Lundgren om vad som har hänt under de här tre åren när det gäller löntagarbeskattningen. Schablonavdraget för utgifter och inkomstens förvärv har slopats liksom de första 4 000 kronorna för arbetsresor. Grundavdraget sänktes 1994. Det kostar löntagarna 6,8 miljarder kronor. Grundavdraget vid statlig beskattning och fackföreningsavdraget tog man bort. När det gäller samtliga reseavdrag är det fråga om skärpningar. Skatten på utlandstraktamenten har man också gett sig på.

Listan kan alltså göras lång, Bo Lundgren! Väldigt många ekonomer ger oss socialdemokrater rätt när det gäller gjorda beräkningar. Det är alltså bara att konstatera att med den här borgerliga regeringen har en ensamstående arbetare förlorat över 10 000 kr det här året. En ensamstående kvinna som jobbar deltid har förlorat ännu mera pengar med moderat skattepolitik – 11 900 kr. Man kan räkna upp grupp efter grupp i samhället som har förlorat på moderat politik. Det är naturligtvis det som skiljer oss åt.

Det vi har sagt, Bo Lundgren, är att det visst kan behövas skattehöjningar. Det har vi föreslagit att man skall ta ut av de rika i det här samhället, den s.k. värnskatten – 5 % för höginkomsttagarna. Det tror jag människor är beredda att betala för att vi skall få ett rättvist samhälle. Men då skall man

inte ge bort 30 miljarder till dem som redan är rika i det här landet. Det är det som har hänt med den moderata skattepolitiken. Det är det jag har anklagat mittenpartierna för, att de har gått med på och faktistk lagt sig platt för Bo Lundgrens skatteförslag. Så är det ju. Jag vet ju att många av mittenpartisterna tycker att Bo Lundgren har fått styra alltför mycket. Så är det tyvärr när det gäller skattepolitiken.

Men, Bo Lundgren, jag är övertygad om att hushållen i det här landet har upptäckt detta. Som jag sade i mitt anförande: Folket kan räkna, skriva och läsa. Det kommer man att göra. Det kommer att visa sig när vi sammanträder i denna kammare till hösten.

Anf. 119 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag är övertygad om att svenska folket kan läsa, skriva och räkna. Det som bekymrar mig är att socialdemokrater inte kan räkna. Ingvar Carlsson kunde det inte i debatten med Carl Bildt och Anita Johansson kan det inte här.

Socialdemokraterna krävde ett antal skattehöjningar i de uppgörelser vi träffade. Det beklagar jag. Anita Johansson räknade förtjänstfullt upp en hel del av de skattehöjningar ni har sett till att genomföra, schablonavdrag, grundavdrag och annat.

Trots detta har vi sänkt skatten för de svenska hushållen. Ibland tror socialdemokrater att vissa skatter betalas av någon annan än människor. Men så är det ju inte. Jag tog ett enda exempel för att visa hur ihåliga och falska de beräkningar ni åker runt i landet med är. Den största enskilda skattesänkningen, sänkningen av löneskatterna med 4,5 %, ungefär 18 miljarder kronor, kallar ni i era beräkningar för sänkning av skatten på kapital. Så är det inte. Det vet Anita Johansson lika bra som jag.

Det skulle vara intressant att höra om Anita Johansson kunde utveckla detta litet grand. Är det rimligt att räkna sänkta löneskatter som sänkta kapitalskatter?

Detta om socialdemokraternas invändningar mot oss.

Sedan säger Anita Johansson: Visst behövs det skattehöjningar. Göran Persson erkände i debatten med mig i Göteborg för några veckor sedan att man skall höja skatten med 9 miljarder. Men han försökte säga samma sak som Anita Johansson: Vi höjer skatten för de rika.

Att höja skatten för de egenföretagare som skall skaffa oss en skatteutjämningsreserv, att höja skatten för större och mindre bolag, att höja skatten på det riskkapital som miljoner svenskar satsar som delägare i svenska aktiebolag – för det är det Anita Johansson vill –, leder det till nya jobb? Är det inte så, Anita Johansson, att det för att bygga ut företagen och starta nya behövs ett riskkapital? Var och en vet att om man lägger skatt på någonting, en aktivitet eller en vara, blir det mindre av den. Lägger man högre skatt på riskkapitalet blir det mindre riskkapital, färre nya jobb. Lägger man skatt på bolag och skatt på företag blir det mindre av företagande, ett mindre antal företag, och då blir det färre jobb, inte fler jobb.

Förutom att det skulle vara intressant att höra Anita Johansson förklara bakgrunden till beräkningarna, för det har aldrig skett någon gång, skulle jag vilja be henne: Förklara hur det kommer sig att ni kan definiera en sänk-

ning av löneskatter på 18 miljarder som en kapitalinkomstskattesänkning! Svara också gärna på frågan, för ingen har gjort det hittills: Hur kan höjda företagsskatter och höjda skatter på riskkapital ge fler jobb?

Anf. 120 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja be Bo Lundgren förklara för mig hur det kommer sig att folk har fått mycket mindre att handla för. Det bara är så. Vad beror de exekutiva auktionerna på, att folk får flytta från hus och hem? Beror det på att Moderaterna har fört en bra fördelningspolitik i det här landet? Nej, fru talman, det är faktiskt tvärtom.

Alla hushåll som lever på arbetsinkomster har fått det sämre i det här landet under de tre borgerliga åren. Det kan nästan varenda ekonom i detta land konstatera. Så är det Bo Lundgren, oavsett vad Bo Lundgren säger här.

Jag vidhåller att folket kan läsa, räkna och titta i sina plånböcker. Så här ser debet och kredit ut på riksdagens näst sista dag, efter tre moderatstyrda år. Man har tagit från de fattiga och gett till de rika. Det är det som är moderatpolitik, förstås. Beklämmande är bara att ni har fått med er mittenpartierna på denna hemska politik.

Jag förstår att Bo Lundgren undvek att svara på frågan om Anne Wibbles sparpaket som presenterades i dag. Det skulle vara klädsamt av Bo Lundgren om jag fick ett svar på hur Bo Lundgren ser på höjda miljöskatter, moms på tidningar, jakten på skattesmitare och höjda egenavgifter. Det skulle vara klädsamt att ge det svaret inför den kommande valrörelsen, Bo Lundgren.

Anf. 121 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Till skillnad från Anita Johansson skall jag svara på frågorna. Ingen regering har satsat så mycket på kamp mot ekonomisk brottslighet och skatteflykt som denna regering. Det är bara att titta på de fakta som har presenterats för Sveriges riksdag i olika sammanhang av såväl mig som justitieministern och andra statsråd.

Jag kan mycket väl tänka mig – det är därför en utredning har tillsatts – att vi ökar uttaget av miljörelaterade skatter i Sverige och att vi därmed skapar förutsättningar för att sänka skatten på arbete. Det tycker jag är alldeles utmärkt.

Jag är mycket tveksam till, på samma sätt som statsministern tidigare har sagt, om det är möjligt att gå vidare vad gäller egenavgifter, utöver vad som har skett.

Det finns många olika möjligheter att minska statens underskott. Det kan man ha en lång debatt om. Men detta var några svar på de frågor som Anita Johansson ställde.

Jag ställde också två frågor. Om vi skall försöka att vara litet ärliga mot varandra i den här debatten, säg inte bara: Så här är det. Jag vet, möjligen inte Anita Johansson, i så fall beklagar jag det, att orsaken till att ni hävdar att det blir skattehöjningar för löntagare är att ni räknar sänkt löneskatt, som ni och vi tillsammans genomförde – må vara att ni krävde skattefinansiering och att jag hade kunnat tänka mig annan finansiering – som skattesänkning för kapital. Är det riktigt att göra det? Tycker Anita Johansson det? Ut-

veckla gärna det här resonemanget! Säg inte bara: Så är det. Den som säger det kan ju inte vad det rör sig om. Då har man dömt ut sig själv i debatten, och det är inte speciellt bra, tycker jag.

Den andra frågan är oundgängligen nödvändig att få ett svar på av socialdemokraterna. Det gäller att få fram jobb i den privata sektorn. Så långt tycks vi numera vara överens. Hur skall vi kunna få fram tillräckligt många nya jobb i den privata sektorn om man skall straffbeskatta det kapital som behövs för att bygga ut dem och för att starta nya och dessutom lägga högre skatt på företagen själva?

Göran Persson har erkänt att det rör sig om 9 miljarder kronor. Jag har redovisat förslagen i riksdagens talarstol. De finns att läsa i den motion som nu avstyrks av riksdagens majoritet. Det är bara att titta i betänkandet. Där ligger de 9 miljarderna på företagande och riskkapitalförsörjning. Bara de isolerade skattehöjningarna, bortsett från allt annat, motsvarar kostnader för 45 000 jobb. Hur, Anita Johansson, skall man kunna få fram nya jobb om man straffbeskattar företagande och riskkapital med 9 miljarder?

Anf. 122 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet vill också ha högre skatt på företagsamhet och kapital. Men, statsrådet, vi har inte krävt lika hög skatt som i USA eller i Japan, inte alls. Vi vill bara närma oss litet grand den franska, nederländska och belgiska nivån. Vi tror att svenska företagare är lika skickliga som företagare i Belgien, Nederländerna och Frankrike. Det är vår enkla tro. Vi tror till och med att de är skickligare.

Skattehöjningar ger inga jobb, Bo Lundgren, det är alldeles sant. Skattehöjningar ger pengar. Med pengarna får man ned underskottet i statens finanser. Då får man ned räntorna. Då får man nya jobb. Det är så vi tänker. Indirekt ger det nya jobb, men inte i det omedelbara perspektivet. Det har vi förklarat många gånger för Bo Lundgren. Det bör Bo Lundgren snart lära sig. Man har inte skatter för att få jobb, utan för att få intäkter till sina utgifter. Det är själva poängen med skatter.

Inte tror väl Bo Lundgren att det är regeringens förtjänst att Volvo och Saab just nu säljer fler bilar? Regeringen har sänkt skatten, och därför säljer man fler bilar. Ibland får man intrycket att ni tror det. Men det kan ni inte tro. Så är det ju inte. Att de säljer mer beror på devalveringen, en stor lönesänkning. Det var den omedelbara effekten.

Min replik gäller egentligen något annat. Jag vill gratulera statsrådet Lundgren. Stor gratulation till den stora framgången att få gehör från en bred majoritet i riksdagen för den moderata principen om egenavgifter! Det har ni lyckats med. Det är oerhört skickligt arbetat av er moderater.

Men många av de andra egenavgifterna, statsrådet Lundgren, har varit rena skattehöjningar. De 3 % som ni redan har fått igenom är ju skattehöjningar! Bo Lundgren säger att de är avgifter för att man har fått förmåner. Men man hade redan de förmånerna redan innan det blev 3 % i egenavgifter, Bo Lundgren! Det är inte någon ny förmån.

A-kassa fanns i Sverige innan det infördes egenavgifter. Det fanns sjukförsäkring och sjukkassa innan man hade egenavgifter. Det infördes 3 % i egenavgifter för de förmåner man redan hade. Då försämrade man ju förmå-

nerna. Nivåerna i sjukkassan sänktes, och karensdagar infördes. Detta är en skattehöjning! Man får betala för något som man redan hade. Nej, förresten, inte för någonting man hade, man hade det bättre innan. Vi hade faktiskt bättre förmåner innan egenavgifterna infördes.

Det är en ren skattehöjning som Bo Lundgren genomförde. Något offrade säkert statsrådet för pincipens skull. Dessa egenavgifter utgår ju inte för inkomster över 7,5 basbelopp. Då får vi ju regressiva marginaleffekter. Lägg märke till att jag inte säger marginalskatteeffekter, utan jag säger marginaleffekter, så att det inte blir några missförstånd.

Marginaleffekterna blir ju regressiva. De minskar vid stigande inkomst. Det är oerhört skickligt arbetat av moderaterna att få socialdemokraterna att acceptera dessa effekter. Det kan socialdemokraterna inte göra länge till. De måste snart gå på vår linje att avvisa sådana effekter.

Statsrådet har tid i sin replik att redogöra för hur vi skall undvika dessa totalt ohemula marginaleffekter i detta inkomstskikt, dvs. för människor med dessa oerhört låga inkomster, runt 8 800 kr, studerande etc. Att det problemet måste lösas är vi överens om jag och statsrådet.

Anf. 123 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det bästa sättet att undvika höjda marginalskatter vid låga inkomster är att Lars Bäckström och jag hjälps åt i valrörelsen och ser till att vi inte får en ny regering bestående av socialdemokrater. Det är de som vill dubbla sjukförsäkringsavgiften och därmed höja skatten och marginalskatten för alla. Det är självklart.

Hur illa Lars Bäckström än tycker om det har regeringens politik skapat bra förutsättningar för Volvo och Saab att sälja fler bilar. Många andra företag har vunnit på den stärkta konkurrenskraften.

Konkurrenskraften i Sverige har i princip stärkts på tre sätt under de senaste åren. För det första har produktiviteten i näringslivet ökat. Man producerar mer med samma insatta kostnader. Det ökar naturligtvis konkurrenskraften. Det har bl.a. skett därför att frånvaron har minskat.

De reformeringarna av de offentliga transfereringssystemen som har gjorts har lett till att det numera inte är så intressant att vara borta om man inte har en verklig anledning till det. Samtidigt har vi gjort besparingar för att kunna dra ner underskottet och skapa utrymme för räntesänkningar.

Nu har vi problem med räntan när folk, rimligen mot all visdom, tror att Socialdemokraterna skall vinna valet. Deras politik leder till hög ränta, och det är problemet i svensk ekonomi.

Det första är alltså produktivitetshöjning. Det andra är sänkning av löneskatter. Det ger lägre priser än annars och gör att löntagarna i Sverige också tjänar på löneskattesänkningen. Det är det andra som förbättrar konkurrenskraften.

Det tredje är att kronan har minskat i värde efter det att den flyter. Det är ungefär lika delar mellan kronans depreciering och de andra två åtgärderna. Det är en nyhet i Sverige att vi för första gången genom inhemska åtgärder har fått en förbättrad konkurrenskraft. Det innebär att kronan kan aprecieras, vilket är önskvärt, och det skapar förutsättningar för att hålla nere inflationen. Det är alltså någonting som är både önskvärt och bra.

Regeringen har gjort mycket för att skapa förutsättningar för en förbättrad konkurrenskraft. Men regeringen har också lagt fram förslag som innebär att vi inte diskriminerar framväxten av riskvilligt eget kapital.

Eftersom Lars Bäckström trots allt försöker att ha litet analytiskt tänkande emellanåt vill jag fråga följande. Om det nu är så att man har högre skatt på riskvilligt sparande och riskvilligt kapital jämfört med annat kapital, ser inte Lars Bäckström risker med det? Det skulle vara intressant att höra litet grand om detta. Det tycker i varje fall jag. Dessutom premierar vi inte egenavgifter.

Jag skall villigt säga – och kanske ovilligt, för den delen – att den sjukförsäkringsavgift på 0,95 % som vi införde därför att Socialdemokraterna ville det vid den första krisuppgörelsen, och vi accepterade detta, kan betraktas som en ren skatt till den del den inte motsvaras av en kostnad. Det är 0,95 %, och det rör sig om några miljarder.

Vad gäller arbetslöshetsförsäkringsavgiften har vi utvidgat försäkringen till att gälla fler. Vi har minskat det underskott i Arbetsmarknadsfonden som annars skulle blivit betald med framtida högre rena skatter. En förmånsrelaterad avgift ersätter en framtida icke-förmånsrelaterad skatt, samtidigt som fler blir delaktiga av förmånen. Detta är fakta.

Anf. 124 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag hoppas ju att Bo Lundgren inte är statsråd efter valet. Då blir han säkert riksdagsledamot. Annars kan han ha en strålande karriär som försäljare; att kunna gå till kunden och säga: Du skall betala för den vara som du har använt länge. Du skall få en ny avgift. Sedan blir det litet sämre, och det är egentligen en förbättring för dig. Om man kan få kunderna att tro på detta är man duktig! Det kommer att gå bra för Bo Lundgren, vad han än sysslar med här i livet! Det är uppenbart.

Egenavgiften fungerar som en ren skatt, Bo Lundgren. Man hade dessa förmåner innan. Det enda regeringen har gjort är att den har försämrat dem. De skryter ju Bo Lundgren med. Han säger: Vi har nu sett till att sjukförsäkringen blivit sämre, och det har höjt produktiviteten. Ni har alltså försämrat den, och tagit ut en avgift för det. Då har ni höjt skatten, Bo Lundgren!

Regeringen säger: Vi har höjt produktiviteten. Det är litet grand som tuppen som tror att han lyfter solen på morgonen. Det är inte regeringen som har höjt produktiviteten hos Saab och Volvo. Jag vet det. Jag har många goda vänner. Tänk om jag i helgen kom och berättade: Regeringen tror att det är den som har höjt produktiviteten här på företaget. Det kommer att bli många glada skratt den helgen! Det är naturligtvis inte så. Det är löntagarna, de anställda, som tillsammans med företagsledningen som har gjort det, och inte regeringen.

Så till frågan om konkurrensläget. Det var mycket återhållsamma löneavtal redan innan deprecieringen. Redan det hade förbättrat konkurrenskraften med 10–15 procentenheter. Det står så i expertrapporterna från ESO.

Sedan har vi också fått deprecieringen, som är en ren lönesänkning. Det var många på vänstersidan som tyckte det var så väldigt bra att regeringen äntligen släppte ecu-anslutningen. Jag tyckte att det var litet ledsamt. Jag

applåderar aldrig lönesänkningar för de industrianställda eller andra anställda.

Det var regeringens stora misslyckande, att man inte längre klarade den fasta kronkursen, som ledde till en dramatisk omsvängning i klimatet för svenskt näringsliv.

Vad skall vi göra åt marginaleffekterna, Bo Lundgren? Vi kan väl inte ha det så att man får mindre marginaleffekt så fort man kommer över 260 000 kr i inkomst? Så kan man bara inte ha det! I ett sådant samhälle bryts all förståelse och samhällssolidaritet sönder, dvs. om marginaleffekterna minskar vid stigande inkomst.

Vi hade en gång i vårt parti en affisch, statsrådet Lundgren, där det stod: Varje människa är en tillgång. Jag tycker att statsrådet Lundgren är en tillgång, allra helst i skatteutskottet. Jag hoppas och önskar statsrådet välkommen tillbaka till utskottet!

Anf. 125 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag kommer inte att vara ledsen över att göra Lars Bäckström besviken i det sista avseendet. Visst är varje människa en tillgång. En ännu större tillgång skulle Lars Bäckström vara om han också ville vara beredd att diskutera mina frågeställningar om riskkapitalförsörjning. Det har rimligen, Lars Bäckström, en viss betydelse hur vi bär oss åt för att skapa förutsättningar för nya jobb.

Jag tackar för omdömet om min person. Jag kommer nog egentligen aldrig att bli en bra försäljare, inte i det avseendet som Lars Bäckström menade. Jag kommer alltid att vilja tala om fakta om varan.

Men problemet är att Lars Bäckström tydligen tycker att man skall sälja en vara men glömma att tala om att priset bara är en kontantinsats och att avbetalningssummorna finns kvar. Jag vill reda ut saken och säga: Här har vi en kontantinsats som visserligen blir litet större, men å andra sidan blir avbetalningen i framtiden mindre betungande än den skulle ha blivit annars. Det är skillnaden.

Vi har även förmånsanknutna avgifter, även om vi skall vara försiktiga också med sådana. Även om avgifter kan få negativa effekter om de blir för höga, finns det en avgörande skillnad mellan en förmånsrelaterad avgift och en skatt. Den förra har inte de snedvridande effekter som en skatt har.

Därför finns det heller inga marginaleffekter där Lars Bäckström ser marginaleffekter. Men vi får väl ta litet längre tid på oss och reda ut detta sedan. Välkommen upp till departementet efter valet, så skall vi diskutera det!

Det är nog litet väl förmätet att säga att vi har åstadkommit varje detalj i produktivitetsförbättringen. Produktiviteten i sak har ju ökat väsentligt mycket mer än genomsnittet, och det beror ju på ändrade produktionsmetoder och annat, som att man har gått ifrån en del tankar som fanns tidigare.

Men om vi ser till ekonomin i dess helhet är det uppenbart att minskad frånvaro och andra faktorer som har orsakats av de förändringar som vi genomfört i det offentliga systemet de facto har ökat produktiviteten. Så blir det. Om färre tillverkar samma volym som tidigare blir det lägre kostnader och ökad produktivitet. Och löneskattesänkningen ökar självfallet konkurrenskraften. Här ligger hälften av konkurrenskraftsförbättringen.

Vi hade gärna sett att kronkursen legat fast, även om vårt alternativ var att sänka arbetsgivaravgifterna och löneskatterna med ytterligare 7 procentenheter, vilket hade varit bättre för Sverige på lång sikt.

Lars Bäckström och jag står långt ifrån varandra politiskt. Han talar om att tre saker behövs för att vi skall kunna hantera ekonomin: tillväxt, besparingar och skattehöjningar. Vi kan hantera besparingar och skatteförändringar av olika slag, men vi kan inte kommendera fram tillväxt. Skattehöjningar kväver tillväxten; skattesänkningar hjälper till att få i gång den tillväxt som utgör grunden för välfärd och nya jobb.

Anf. 126 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Bostadspolitiken har under mycket lång tid stått i centrum för svensk politik. Vi kan gå tillbaka i tiden och se när svenska politiker började lägga grunden till en social bostadspolitik.

Då, när det rådde trångboddhet, bostadskostnaderna var höga och boendemiljön var dålig och nedbrytande, beslöt svenska politiker att man skulle skapa ett boende med starkt miljöpolitiska inslag.

För att stimulera en sådan utveckling införde man statliga lån, som i förväg var kombinerade med bygglov. Man slapp att som nu springa från kreditinstitut till kreditinstitut och till banker för att få medel att genomföra en byggnation. Man kom i gång med byggandet. Unga arkitekter ställde upp. Nya bostadsföretag kom till. Producenterna fick möjlighet att visa sin kapacitet. Arbetarna fick jobb, och konsumenterna fick bostäder. Då som nu hette det att man inte skulle använda statens pengar för att få fart på bostadspolitiken.

Efter valet 1991 har det nu skett en klar förändring. I dag är den allmänna inriktningen en annan, och denna inriktning av bostadspolitiken kan sammanfattas med begreppet systemskifte. Kommunernas inflytande har minskat mycket kraftigt. Fastighetsvärdarnas inflytande har ökat i motsvarande grad. De fria krafterna på bostadsområdet har fått ett starkt ökat utrymme, och konsumenternas möjligheter har i motsvarande grad minskats.

Dessutom har bostadsområdet kraftigt fått medverka till att räta upp Sveriges ekonomi. Och jag har inte sagt något annat än att det är naturligt att också bostadsområdet, i det läge som Sverige befinner sig i, medverkar till genomförandet av åtgärder för förbättrade statsfinanser. Jag vill bara säga att bostadsområdet har bidragit med 6,4 miljarder kronor för att man skall kunna få rätsida på Sveriges ekonomi.

Aktuellt i dagarna är de 3 miljarder som nu tas ut – första året är 1994 – för att uppnå det belopp som Socialdemokraterna och regeringspartierna kom överens om vid tillfället då man ville undvika en devalvering. Från socialdemokratins sida har vi sagt att detta skall genomföras. Det skall gälla alla upplåtelseformer och göras så rättvist som möjligt.

Vi kan också konstatera att Fastighetsägareförbundet i en skrivelse till regeringen den 18 maj ställer sig helt bakom detta förslag. Man vill att regeringen omprövar de aktuella årgångarna, och man säger: Höj inte nu, eftersom konkurserna inom bostadssektorn är väldigt omfattande.

Just konkurrensbegreppet har blivit en mycket påtaglig realitet på bostadsområdet. Fastighetsägarna konstaterar i denna skrivelse att antalet konkurser bland ägarna till bostadsfastigheterna är oförändrat högt. De kon-

staterar också att småhuskonkurserna har ökat mycket snabbt och att konkurserna bland bostadsrättsföreningarna är oerhört många.

Fastighetsägarna förväntade sig antagligen att regeringen skulle visa något intresse för att medverka till att lösa dessa problem. Det har i och för sig regeringen gjort. Den kom med någonting som kallades omfördelningslån och som i stora drag innebär att skuldsatta bostadsrättsföreningar skall få möjligheter att själva betala av sina stora skulder under en 20-årsperiod.

Men i dag har jag tagit reda på att inte ett enda sådant omfördelningslån hittills har tagits. Det har kommit ett antal förfrågningar till BKN, men ännu är alltså inget lån utdelat. Man kan också nämna att den konkurssituation som i dag råder bland alla upplåtelseformer är mycket ovanlig. Jag tror inte att något annat land, såvitt känt är, brottas med samma problem som Sverige.

Dessutom har ju finansministern gått ut och sagt att regeringen kanske skall genomföra ett mycket omfattande sparprogram. Anne Wibble säger att det finns miljarder att hämta på bostadsområdet och att minskat bostadsstöd och högre hyror kommer att bli aktuellt.

Till detta vill jag lägga att riksdagen redan har beslutat att man åren 1997–1999 skall ta ut ytterligare 3 miljarder från de bostäder som har vad vi litet populärt brukar kalla statliga bostadslån, dvs. räntegarantier.

Till detta kommer räntorna. I dagarna är det många som konverterar sina lån, som normalt är femåriga. Det betyder att man är mycket beroende av hur det ser ut på räntemarknaden. De senaste uppgifterna som vi fick i går visar att räntorna på bara några månader har ökat från 8 % till 11,75 % för femåriga villalån och till 12,25 % för tvååriga villalån. Jag förmodar att bankerna för bostadsrättslägenheter behåller en 0,5 % högre räntesats, vilket skulle betyda en ny räntesats för bostadsrättslägenheter på 12,25 %.

Till detta kommer dessutom att ännu ingenting har märkts av den ansats som regeringen har lovat, att sätta sig ned med företrädare för bankerna och kreditinstituten för att diskutera en sänkning av de mycket stora räntemarginalerna och bankernas möjligheter att medverka till finansieringen.

Jag vill för att vara alldeles uppriktig när det gäller bostadsfrågan dessutom säga att vi ett tag trodde att ytterligare sjunkande produktionskostnader skulle medverka till att man skulle få mera hanterbara kostnader på bostadsmarknaden. Enligt en alldeles färsk uppgift uppvisar produktionskostnaderna visserligen en obetydlig förbättring, men materialkostnaderna är på väg att gå upp. Detta kommer på sikt att innebära risk för högre boendekostnader.

Denna utveckling i Bostads-Sverige innebär att vi i full fart är på väg mot ett kontinentalt bostadssystem. Vi har försökt att förhindra denna utveckling och har föreslagit en gemensam utredning, om det är möjligt att komma fram till ett bra resultat. Vi har medverkat till två ROT-program, av vilka åtminstone det ena fungerar mycket bra. Det andra går litet på tvärs.

Vi har också lagt fram förslag till investeringsbidrag för nybyggnader och ombyggnader och förslag om att förstärka byggandet av äldrebostäder, av icke-statliga kulturlokaler och av samlingslokaler. Både de som producerar bostäder och de som arbetar med sådana behöver ha sysselsättning. Bostadspolitiken är i dag så dålig att man låter den duktiga arbetskraften bli bidrags-

mottagare i stället för arbetstagare. Det är en mycket beklagansvärd utveckling i ett land som har stått som ett lysande föredöme för en social bostadspolitik.

Anf. 127 INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Jag vill börja med att instämma i det som Oskar Lindkvist anförde härifrån talarstolen alldeles nyss. Jag vill också framföra ett varmt tack till honom för det fantastiska arbete som han har gjort i denna kammare under många aktiva år.

Jag kan å mångas vägnar säga att om någon har betytt någonting för den sociala bostadspolitiken här i kammaren, är det just Oskar Lindkvist. Mycket av det som han nyss sade stämmer också överens med det som jag nu tänker säga och som gäller frågor i sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiken.

Herr talman! Sverige behöver en ny politik, en politik som är inriktad på att bekämpa massarbetslösheten, en politik som leder till nya jobb och ett minskat bidragsberoende, en politik som på ett mera rättvist sätt fördelar de bördor som vi kommer att behöva bära.

Vi behöver också en mera aktiv arbetsmarknadspolitik och en kraftfull satsning på kompetenshöjning. Spelreglerna på arbetsmarknaden skall vara stabila. Arbetsrätten skall på traditionellt svenskt vis ge parterna i samverkan ansvar för att ett modernt och rörligt arbetsliv utvecklas utan att löntagarna ställs åt sidan. Vi måste lämna konfrontationens tid bakom oss och söka en konstruktiv samverkan. Svenska arbetare skall inte tvingas till tystnad.

Tidigare i dag har Göran Persson och andra socialdemokrater redovisat vårt ekonomiska alternativ och vårt skattealternativ. Kampen mot arbetslösheten spelar här en huvudroll. Massarbetslösheten har lett in Sverige i ett bidragsberoende av enorm omfattning, detta trots att Moderaterna och Carl Bildt gick till val på att bryta bidragsberoendet.

Underskottet i Arbetsmarknadsfonden ökar med förfärande hastighet samtidigt som människors kompetens och vilja till arbete förslösas.

När statsministern talar om läget försöker han förmedla bilden av att han övertog ett land i misär och att det nu flödar av vin och honung. Men fakta talar mot honom. Arbetslöshetstalen talar mot honom. Statsministern för tankarna till historien om regeringschefen som säger: När jag kom till makten stod vi inför ett avgrundsdjup – men nu har vi lyckats ta ett steg framåt.

Arbetsmarknadspolitiken får bära en alltför tung börda. Kvaliteten på åtgärderna har försämrats, och alla de som arbetar i vardagen med att ge stöd och hjälp åt arbetslösa kämpar en förtvivlans kamp mot strömmen. Sistahandsåtgärder har blivit förstahandsåtgärder. Kompetenshöjning och andra framtidsinriktade åtgärder sätts på undantag.

Men arbetslösheten är inte ödesbestämd. Det finns möjligheter att bekämpa den. Det finns idéer, visioner och konkreta program, både här hemma och ute i Europa. Ett exempel på det är det program som tagits fram av bl.a. Allan Larsson om att sätta Europa i arbete.

Hur ser det ut nu i Sverige? Varslen om uppsägning minskar, särskilt inom industrin. Vi har ett fortsatt högt övertidsuttag, 4,3 %, det högsta sedan

1960. Men antalet sysselsatta fortsatte att minska under april och närmar sig nu nivån på 1970-talet. Sedan 1990 har 575 000 arbetstillfällen försvunnit.

Arbetslösheten, som delvis är säsongsbetonad, ökar igen. Även om antalet arbetslösa i april för första gången sedan april 1990 var mindre än motsvarande månad året innan, arbetsmarknadsministern, är ungdomsarbetslösheten fortsatt enormt hög. Den uppgår till 15,3 %, dvs. är jämförbar med genomsnittet inom EU. Pojkarna drabbas värst med 19 % mot 11,8 % för unga kvinnor.

Också långtidsarbetslösheten ökar. I april var 133 000 långtidsarbetslösa, 43 % av alla arbetslösa. Bland ungdomar var andelen 39 % trots de åtgärder som sätts in.

Det finns ytterligare ett mycket stort orosmoln, nämligen utvecklingen av de sysselsattas andel i arbetskraften. Förvärvsfrekvensen fortsätter att sjunka. Under de första fyra månaderna i år låg den på 76,4 %. Motsvarande siffror 78,2 % år 1993, 81,9 % år 1992 och 89,9 % år 1991. De sysselsattas andel i arbetskraften har stadigt sjunkit under hela den borgerliga regeringsperioden.

I vårbudgeten, som regeringen nu föredrar att kalla kompletteringspropositionen, säger regeringen att det totala antalet sysselsatta kommer att fortsätta att minska under 1994. Arbetslösheten bedöms bli 8 % år 1994 och 7,2 % år 1995. Till detta kommer över 6 % i åtgärder båda åren. Alltså också fortsättningsvis en hög arbetslöshet under de kommande åren enligt regeringens egen bedömning.

Herr talman! Det viktigaste nu är att få fram nya arbeten i näringslivet. Bidragsberoendet måste minska genom att insatserna för fler jobb intensifieras. Vi skall naturligtvis också bekämpa budgetunderskottet. Därför har socialdemokraterna föreslagit att investeringar i näringslivet skall stimuleras. De s.k. direktavskrivningar som vi hört om tidigare beräknar vi skall ge investeringar om 8 miljarder kronor. Såsom Oskar Lindkvist tidigare var inne på har vi ett omfattande program för investeringar inom områden som byggande, reparationer, underhåll och tillbyggnader.

Inom parentes skulle jag vilja säga att jag såg en redovisning i dag av regleringsbrevet för de en och en halv miljarder kronorna till ROT som regeringen har tagit fram med anledning av riksdagens initiativ. Börje Hörnlund och jag diskuterade detta tidigare vid en frågestund. Nu bekräftas de farhågor jag då lyfte fram, nämligen att regleringsbrevet och de regler regeringen satte upp har gjort att detta reparations-, ombyggnads- och tillbyggnadsprogram i stort sett har havererat. Man har nästan inte kunnat anvisa några medel alls.

Lika viktigt som att investera kapital i fastigheter och ombyggnad- och tillbyggnad är det att investera i människor och kompetensutveckling. Därför har vi också föreslagit ett kraftigt utökat antal utbildningsplatser, insatser i arbetsmarknadsutbildning och utbildningsvikariat.

Herr talman! Unga människor med en tro på framtiden är ett lands viktigaste tillgång. Den framtidstron måste vi värna om och förstärka. Det gör vi bl.a. genom att ta problemen med ungdomsarbetslösheten på allvar. Det allvaret känner vi socialdemokrater inför detta problem.

Tyvärr får jag ofta en känsla av att regeringen ständigt vill tona ned allva-

ret när det gäller våra ungas arbete och framtid. Statsministern säger att det finns andra problem som är större. Arbetsmarknadsministern verkar hoppas på att allt skall lösas av försynen.

När man läser de anslagsförslag som regeringen har lagt fram och som utskottet har ställt sig bakom blir man djupt pessimistisk vad gäller ambitionerna att pressa tillbaks både arbetslösheten generellt och ungdomsarbetslösheten. Det verkar finnas varken ambitioner eller kraft hos regeringen när det gäller att ta sig an just ungdomsarbetslösheten. Vi socialdemokrater har i vår motion och i andra sammanhang pekat på ett konkret och bra program för unga människors framtid.

Herr talman! Regeringen Bildts mandatperiod har också på många sätt varit en bakslagens tid för kvinnor. Kvinnors möjlighet att förvärvsarbeta är grundläggande för jämställdheten mellan könen. Varje människa, oavsett kön, skall ha rätt att leva sitt liv i frihet och oberoende. Massarbetslösheten är därför ett dråpslag mot jämställdheten.

Den offentliga sektorn har en avgörande betydelse för kvinnors möjlighet att förvärvsarbeta, och nedskärningarna där ger därför sämre service och färre jobb. Det drabbar kvinnor värst. Pigavdrag, vårdnadsbidrag, försämringar av den arbetsrättsliga lagstiftningen ingår i samma mönster av åtgärder. De verkar sammantaget kraftfullt mot jämställdheten.

I regeringens proposition om arbetslöshetsförsäkring fullföljs denna politik. Propositionen saknar varje antydan till analys av hur förslaget slår mot män respektive kvinnor. Nu har just detta förslag till arbetslöshetsförsäkring återremitterats till arbetsmarknadsutskottet. Vi socialdemokrater, som debatterade i går, har klart sagt ifrån att vi säger nej till de förslag som regeringen har lagt fram. Utskottet får möjlighet att ta ställning till återremissen och behandlingen av betänkandet senare i kväll, och återkommer i morgon till riksdagen med förslag.

Just förslaget om arbetslöshetsförsäkring visar med plågsam tydlighet på hur långt bort ifrån verkligheten regeringen lever, hur litet man förstår av hur drabbade människor känner och tänker och hur litet man bryr sig om smärtan och oron för framtiden som finns hos människor.

Jag fick en rapport från Grafiska fackföreningen. Man kan inte precis säga att det är någon sorts vetenskaplig analys, men den innehåller ett par saker som ändå visar hur de arbetslösa känner. Den visar in på huden bilden av arbetslöshetens hårda ansikte.

De arbetslösa medlemmarna säger bl.a.: Jag har blivit känsligare, mera lättstött, litet surare. Jag står inför en skilsmässa. Jag orkar inte umgås med någon. Jag har sämre tolerans emot barnen. Jag känner mig utanför bland mina kompisar. Jag blir skygg. Jag går gärna omvägar. Jag orkar inte med några glada tillrop eller dylikt. Jag skäms inför mina vänner för att jag är arbetslös. Tjejen orkade inte med mig, så vi har separerat. Jag blir ofta aggressiv, och jag är ofta ovän med mina barn osv. Det är en lång lång rad av ångest, oro och uttryck för hur illa man mår. Detta är arbetslöshetens hårda ansikte.

Det förslag som finns vad gäller arbetslöshetsförsäkringen bör naturligtvis tillbakavisas inte bara därför att det är ett dåligt förslag, utan också därför

att det inte leder till några nya jobb. Det leder inte till några nya investeringar. Det leder inte till någon ökad vidgning av arbetsmarknaden.

Det man bör göra är att ha en klok strategi för framtiden. Det skall vara en arbetsmarknadspolitik som för fram en arbetsmarknad som är flexibel och som skapar utrymme för nya tankar och nya idéer.

När det gäller arbetsmarknadens funktionssätt anser jag att man bör ha några viktiga utgångspunkter. För det första kan Sverige inte konkurrera som ett låglöneland. Vi skall också i fortsättningen vara en stark industrination med avancerade produkter och tjänster.

Vi skall ha förutsättningar för investeringar i företag och i nationella strukturer och en god utbildnings- och forskningspolitik. På det sättet skall vi underlätta för företag att växa och generera vinster och inkomster både till företag och samhälle.

Det innebär naturligtvis en arbetsmarknad som ständigt kommer att förändras. För att man skall orka med en förändrad arbetsmarknad krävs en stabil och trygg arbetsrätt som skapar goda förutsättningar både för löntagare och för arbetsgivare.

Lönepolitiken skall naturligtvis utformas av parterna, men samhället skall bidra med en aktiv arbetsmarknadspolitik som kan underlätta nödvändiga strukturomvandlingar.

Herr talman! Till denna aktiva arbetsmarknadspolitik hör en bra arbetslöshetsförsäkring som genom samhörigheten med de fackliga organisationerna blir en verkligt aktiv försäkring. En av grundbultarna i denna är att ersättningsnivån är tillräckligt hög för att inte bidra till lönedumpning.

Den aktiva arbetsmarknadspolitikens kännemärke i Sverige har varit utvecklande insatser som leder till fasta arbeten på den ordinarie arbetsmarknaden i första hand och ersättning från a-kassa i sista hand.

Regeringen säger i sin vårbudget att arbetsmarknaden t.ex. blir effektivare av privata arbetsförmedlingar. Jag skulle vilja fråga arbetsmarknadsministern på vilket sätt det har skett.

Regeringen säger att de övergripande riktlinjerna ligger fast därför att dessa innebär att arbetsmarknadens funktionsförmåga förbättras. Jag skulle vilja fråga hur det skall ske, när det inte har skett hittills.

Regeringen säger att finansfullmakten tillsammans med arbetsmarknadsbudgeten i stort sett skall nå de volymer som beräknas i 1994 års budget. När jag ser till de arbetslöshetstal vi har vill jag fråga hur höga talen skall bli innan arbetsmarknadsministern vill ta finansfullmakten i anspråk.

Utskottet säger att det finns förutsättningar för ökad sysselsättning. Jag vill fråga utskottsmajoriteten varför regeringspartierna då inte tar vara på dessa förutsättningar så att arbetslösheten kan pressas tillbaka?

Utskottet säger att anslaget i finansfullmakten gör det möjligt att skapa en flexibilitet i arbetsmarknadspolitiken och att anpassa volymerna så att de hamnar på bäst nivå när det gäller efterfrågan. Jag vill fråga utskottsmajoriteten vilka volymer det skall bli. Skall det blir fler än de 130 000 ungdomar som kommer ut nu till våren? Skall de bli många fler än de 130 000 långtidsarbetslösa som vi har innan man tar hela anslaget i anspråk?

Herr talman! Den socialdemokratiska motionen innehåller konkreta för-

slag och åtgärder för att förbättra arbetsmarknaden och för att skapa förutsättningar för ett gott arbetsliv åt många människor i vårt land.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 6, 9 och 11.

Anf. 128 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Låt mig börja med att yrka bifall till meningsyttringen under mom. 5, 7 och 9. Jag nöjer mig med det för att spara kammarens tid. Våra yrkanden avslås nästan rutinmässigt, trots att jag tycker att de är väl underbyggda, bygger på erfarenheter från den svenska arbetsmarknaden och de svenska arbetsmarknadsmyndigheterna och innebär en väsentligt höjd ambitionsnivå för arbetsmarknadspolitiken.

Låt mig bara kort slå fast att arbetslösheten är bland det värsta vi har. Jag tror att alla är överens om det. Vi har en etablerad massarbetslöshet i Sverige i dag. Det är något som är illa för berörda människor, och det är något som är mycket illa för statsfinanserna. Ett av de allra viktigaste medlen för att ta sig ur de usla statsfinanserna är att få ner arbetslösheten.

Vi brukar diskutera statistik. Jag skall inte göra det i dag. Arbetslösheten är oerhört hög. Den går upp och ner nu beroende på säsongsvariationer, men den har landat på ungefär 600 000 personer. Som också har sagts i senare analyser ökar den latenta arbetslösheten, dvs. de som inte finner det mödan lönt att söka jobb. Vi har drygt 400 000 personer som har sjukbidrag eller förtidspension. 1,2 miljoner människor i arbetsför ålder lever på bidrag i stället för på arbete.

Riksdagens revisorer som granskade arbetsmarknadspolitiken hade en serie kritiska invändningar. Vi har lyft fram några av dem i våra kommentarer och i vår motion. Alla är klara över att det inte finns någon långsiktig strategi för arbetsmarknadspolitiken. Den har fått ta en för stor börda. Den ekonomiska politiken har fallerat.

Det är en otydlig finansiering där både Arbetsmarknadsfond och budgetmedel används. Det finns kvalitetsbrister, incitamentbrister och gratis arbetskraft som en del i arbetsmarknadspolitiken, och det är illa. Genom förändringarna under senare år, t.ex. genom utbildningsbidragen, har man försämrat drivkraften att vara aktiv. Det är inte konstigt att vi därmed har fått ett större passivt beroende av arbetslöshetsförsäkringsmedel.

Vår kritik är väl känd. Jag har haft många debatter här med Börje Hörnlund och med andra. Vi har varit mycket hårda i kritiken. Vi menar att regeringen faktiskt har utnyttjat arbetslösheten och marknadslösningar, drivit fram en avreglering, varit passiv i många avseenden, väntat med ROT-program och inte genomfört näringspolitiska initiativ. Man har ingen plan för kommunerna annat än att dra ner, som Nathalieplanen innebär. Man har inte genomfört någonting av energiomställningen. Den kunde ha gett många jobb, inte minst regionalt genom biobränslen osv. Jag har varit väldigt hård i kritiken. Vi anser att det är riktigt. Regeringen har riktat nästan alla lösningar mot löntagarna i vårt land.

Därför har det vuxit fram en diskussion där man säger: "hellre b-lag än a-kassa". Det kommer en svallvåg efter alla försämringar, t.ex. försämringarna av a-kassesystemet. Man säger: "Folk kan inte vara bidragstagare – låt dem

få mycket låga löner. Låt det få bli ett b-lag. Låt det få bli pigor och drängar. Låt det få bli ungdomar som inte kan klara sig."

Det problemet känner vi igen från t.ex. USA. Där finns det många miljoner människor som har jobb men som inte kan försörja sig på det. Det är något som även arbetsmarknadsminister Reich i USA tycker är ett mycket stort problem och ett misslyckande.

Detta är väl känt, och jag skall inte återupprepa det. Jag har argumenterat i utskott och i kammare, och det har avslagits. Låt mig bara säga att vårt alternativ bygger på en del frågor som inte behandlas här. De kommer upp först till hösten. De anses vara arbetstidsfrågor och utbildningsfrågor. Vi har finansierat två fonder med 4,5 miljarder kronor.

Den ena skulle användas för arbetstidsförsök. Vi vill driva fram försök med flexibilitet mellan olika branscher och skaffa erfarenheter av vad arbetstidsförkortning kan innebära produktivitetsmässigt, kostnadsmässigt och sysselsättningsmässigt i olika branscher. De flesta försök vi hittills har sett är från den offentliga sektorn.

Det har gjorts studier och doktorsavhandlingar på flera av dem. Där har man funnit att det i vissa fall ger rejäla sysselsättningstillskott och i andra fall rejäla kostnadsminskningar fast lönen är densamma som tidigare. I alla undersökningar framvisas starka välfärdsökningar för individerna.

Politikerna måste snart ta tag i arbetstidsfrågan. Ointresset här i riksdagen har varit magnifikt de gånger som jag har tagit upp frågan till diskussion. Det är en första rangens frihetsfråga, jämställdshetsfråga, sysselsättningsfråga och på sikt tror jag även en folkhälsofråga.

I samband med det vill jag fråga Börje Hörnlund om det kommer något initiativ utöver den nästan patetiska vädjan som Börje Hörnlund riktar till industrin att anställa folk i stället för att låta personalen arbeta övertid. Övertiden är i dag nästan 5 % i verkstadsindustrin. Det är orimligt. Företagen säger nej, eftersom de vet att det går ändå. Då säger många att vi inte kan lagstifta om detta. Det har även socialdemokratin sagt tidigare. Visst kan vi det. I dag har vi en tvåhundratimmarsregel. Vi kan sänka den gränsen. Vi kan också ändra dispensreglerna om vi vill det. Vi kan göra övertidstimmar dyrare genom högre arbetsgivaravgifter. Det finns många metoder om man vill göra något annat än att vädja.

En annan stor fråga gäller att på allvar få i gång miljö- och energisektorn för att skapa jobb. Internationellt sett är det helt klart att tillväxtpotentialen ligger inom miljöteknik och miljöprodukter. Vi gör inte mycket i dag. Ett skäl till det är att det inte kommer något energibeslut. Vi går inte vidare på skatteväxlingens område. Det är den mekanism som gör att vi kan driva fram en miljömässigt bra inriktning, och det skapar också väldigt många jobb, även med god förankring regionalt.

Jag frågar återigen om kompetens. I två års tid har jag ställt frågor om kompentensutveckling i enlighet med Kompetensutredningens förslag. Det har inte hänt någonting. Nu kommer det en serie rapporter från Utbildningsdepartementet, men vi har missat tåget. Jag läser i tidningsartikel efter tidningsartikel om att vi nu har fått flaskhalsproblem. Jag tror inte att vi är riktigt där ännu, men det börjar synas när man pratar med personaldirektörerna på våra industrier.

Jag läste i våra tekniska attachéers tidning där VD:n Bo Hedberg hänvisar till en SIFO-undersökning från 1992, Storföretagens syn på näringsklimatet. Där står det: Vilka förändringar har störst betydelse för att företagen skall öka investeringarna på fem–tio års sikt från 1992?

Företagen svarar så här: 40 % sade att räntan är det viktigaste. 25 % ansåg att sänkta lönekostnader var viktigt. 5 % ansåg att tillgång på kapital var viktigt. 4 % ansåg att utbudet av kvalificerad arbetskraft var viktigt.

Så kan den politiska diskussionen och de ideologiska stormvindarna leda företagsledarna fel. Jag anser att den i särklass viktigaste flaskhalsen vi kommer att ha, och även den viktigaste resursen, är väl kvalificerad arbetskraft. Där har Sverige en stor skuld. Vi har missat decennier och backat i jämförelse med våra konkurrentländer. Det kan jag inte lasta Börje Hörnlund för. Men jag kan lasta Börje Hörnlund för att inte ha lagt fram ett förslag som handlar om kompetenshöjningar.

Sedan har vi den gemensamma sektorn, vård och omsorg. Vi åker ju alla runt på omsorgsinrättningar och sjukhem. Vi ser att många far illa och att folk ligger i korridorerna. Jag ser Yrkesinspektionens föreläggande komma på våra lasarett och inte på våra tunga industrier. Det är en del i hur man svälter ut den kommunala sektorn. Sedan sägs det ibland att de har ett gott finansiellt netto. De har inte pengar. De vågar inte budgetera. De avskedar personal.

Regeringen har i någon mån biträtt förslagen från oss och Socialdemokraterna om att gå in med utbildningsinsatser. Men det är inte tillräckligt. Mängder med människor har fått gå. 10 000-tals människor har fått gå från vård, omsorg och utbildning. Situationen blir sämre och välfärden går förlorad för barn och sjuka. Rehabiliteringen och företagshälsovården förfaller och arbetsmiljöerna försämras.

Jag satt för någon timme sedan och läste rapporten till socialförsäkringsutskottet från professor Staffan Marklund vid Umeå universitet om förtidspensioneringen. Den slutar med ett varningsord om vad som nu händer i det svenska arbetslivet. Utstötningsmekanismerna ökar. Den restriktiva arbetslöshetsförsäkringen ökar utslagningen och restriktiviteten på sjukförsäkringssidan likaså.

På punkt efter punkt tas de frågor upp som vi har drivit här i kammaren, som mekanismer som kommer att stöta ut människor i passivt förtidspensioneringsberoende. Det innebär minskad välfärd och kraftigt ökade kostnader.

Därför har vi föreslagit en framtidsfond. Idén är att produktionen med en mycket liten arbetsgivaravgift, 0,5 %, och vinstdelning, så att vi kan ta hand om devalveringsvinsterna, skall bidra till kompetensutveckling, arbetsmiljöförbättring och rehabiliteringsinsatser. I dag går pengarna till kapitalägarnas fickor. Med skattesänkningar går de dit i allt stridare strömmar. Detta är inte rimligt, med alla de uppoffringar som löntagarna gör.

Ändå är inte frågorna så enkla. Man kan inte säga att detta är Börje Hörnlunds fel eller Bildts fel. Det har varit en process från 1980-talet. Låt mig nämna kasinoekonomin, så slipper Börje Hörnlund göra det. Det är avregleringarna, skattereformen, den försämrade ekonomin, misskötseln av högre utbildning, misskötseln av kompetensutveckling, misskötseln av miljö- och

energiteknisk utveckling – många sådana frågor. Men det har ju förvärrats under denna regeringsperiod.

Den nyliberala ledstjärnan har drivit regeringen att nästan enkom syssla med omvänd Robin Hood-politik i fördelningsfrågor. Man har inte bedrivit någon näringspolitik. De enda pengar som har satsats framåtsyftande är löntagarfondspengarna, de så förkättrade löntagarfonderna. Det är de enda resurser som har stått till buds.

För framtiden är det inte en fråga om att en representant för regeringen och en representant för oppositionen i arbetsmarknadsfrågor strider och bråkar. Det är inte så enkelt. Det är oerhörda strukturförändringar som sker i vårt näringsliv. Det är oerhörda förändringar med avseende på globaliseringen av ekonomin. Det är starka förändringar i demografin när det gäller behovet av vård och omsorg. Produktiviteten ökar lavinartat. För den som har jobbat länge på en industri, som jag har gjort, är det ofattbart. I dag är det knappt en tredjedel kvar på mitt gamla bolag i Ludvika jämfört med för 25 år sedan, men man producerar oändligt mycket mer.

Detta kräver nya ansatser. Det kräver mycket högre kompetens. Det kräver att vi förstår att förutsättningarna för jobb i grunden har förändrats. Men det kan inte bestå i att man försämrar trygghetssystemen och arbetsrätten och säger att det nog går bra. Man böjer knä för kapitalkrafter och marknadskrafter och säger: Gör vi inte som ni vill, då sticker ni med pengarna. Så kan det inte vara. Pengarna är våra. Överskottet skapas gemensamt. Jag säger inte att alla skall ha lika. Men resurserna skall fördelas så att de gynnar alla.

En gång i tiden sade man att det var oljepriset som var orsaken, efter oljeprischocken på 70-talet. I dag är oljepriset lägre realt än vad det var före 1973.

Man sade att reallönerna var höga. Reallönerna har sjunkit kraftigt i hela Europa sedan början av 70-talet.

Man säger att Asiens produktion gör att vi importerar ihjäl oss. De slår ut oss. Det är inte sant. Inom OECD-området har importen från dessa s.k. tigrar ökat från 0,8 % till 1,3 %. Mycket av detta kommer nu fram i rapporter från OECD, EG osv. Men omedelbart ideologiseras allt. Och så kommer det att bli inte en svensk debatt utan en internationell debatt. Det blir kapitalägare och marknadskrafter å ena sidan och demokratiska rörelser å andra sidan. Låt mig bekänna att i den diskussionen ställer sig Vänsterpartiet på välfärdens och demokratins sida.

Det kommer att vara oerhörda svårigheter att lyfta Sverige sysselsättningsmässigt. Jag hoppas att den diskussion som har kommit i gång om den nya teknologin, om distansarbetets möjligheter, möjligheterna till flexiblare och kortare arbetstid skall kunna ske inom ramen för en demokratisk utveckling. Annars ligger vi illa till, vi demokrater och vi som håller jämlikhet och delaktighet högt som värden för samhällsutvecklingen.

Det är svåra frågor. Det kommer att krävas stort arbete. Det kommer att sättas i gång en stor utredning i Sverige. Men vi kan inte vänta på den. Det är viktigt att de steg som tas fr.o.m. nu tas i riktning mot högre kompetens, flera jobb, bättre omsorg, miljöteknikutveckling, kortare arbetstid, utvecklande och goda arbeten med större innehåll och inte mot starkare marknads-

krafter, ökad makt för kapitalägare, en minskad trygghet för de anställda och krossade fackföreningar.

Jag menar att regeringen har beträtt en fullständigt felaktig väg, som jag egentligen inte tror att Börje Hörnlund, med sin bakgrund, tycker om. Men han har hamnat på tåget. Jag hoppas att vi, tillsammans med svenska folket, skall plocka av honom från det tåget. Då skall också Sverige komma i ett bättre läge när det gäller sysselsättning och välfärd.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 17.56 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.30 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.30.

4 § (forts.) Den ekonomiska politiken och slutlig budgetreglering för budgetåret 1994/95

(forts. FiU20)

Anf. 129 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! När vi nu diskuterar finansutskottets stora betänkande kan vi konstatera att arbetsmarknadspolitiken upptar ett rejält avsnitt, rent av dominerande jämfört med andra verksamhetsområden. Det är inte så underligt, därför att arbetsmarknadens roll är stor och tung för hela samhällsekonomin men också för enskilda och deras sociala funktion.

Vi har kunnat konstatera i debatten att arbetslösheten är alldeles för hög. Ända sedan 1990, då vi till följd av industrinedgång förlorade marknadsandelar med konkurser i spåren av 1980-talets vilda bank- och fastighetsspekulation, har det varit en kraftig nedgång i arbetslivet och en rejält stigande uppgång i arbetslöshetstal, en uppgång som har sträckt sig ända fram till denna vårvinter.

När det gäller att få en fungerande arbetsmarknad behövs det, som jag nämnt någon gång tidigare, tre rejäla pelare. Den ena är den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Den andra är det positiva näringsklimatet. Den tredje är sunda statsfinanser.

Det behövs en sanering av statsfinanserna, ett fortsatt sparande och inkomstförstärkningar av skilda slag. När det gäller näringspolitikens område kan det erinras om de förbättringar som har skett för olika former av företagsamhet, de stödformer som finns för nyanställning, det generella anställningsstödet för dem som nyanställer under det här året, satsning på regionalpolitiken, på näringsverksamheter och på kvinnligt företagande.

På den aktiva arbetsmarknadspolitikens område har det tillkommit en re-

jäl arsenal åtgärder som regeringen har föreslagit under den här perioden: ungdomspraktiken, akademikerpraktiken, det generella anställningsstödet, invandrarpraktiken, rekryteringsstödet som inte är något nytt men som aktualiserats mera, lönebidragen för handikappade och ROT-insatserna.

När vår värderade ordförande i arbetsmarknadsutskottet talar om att socialdemokraterna har ett bra program, får man ändå erinra sig att socialdemokraterna har varit förvånansvärt konservativa och hållit sig till gamla regelverk, också sådana som inte visat sig särskilt framgångsrika. Därför kanske jag inte kan hålla med om omdömet att programmet är framåtsyftande och progressivt.

När det gäller regionalpolitiken var socialdemokraterna negativa till både 800-miljonerssatsningen på näringspolitiken och det kvinnliga företagandet. Det stämmer inte riktigt med de höga betyg som Ingela Thalén satte på den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitiken och de konkreta åtgärderna. När Ingela Thalén beklagar att vi från regeringspartiernas sida inte har tagit till vara hela arsenalen, skulle jag vilja fråga vad för slags tulipanaros som vi har missat.

Det är också viktigt att säga att en grundläggande tanke som vi ofta för fram från liberalt håll är att arbetslöshet aldrig får bli ett medel i den ekonomiska politiken. Arbetslöshet är alltid slöseri med resurser. Det gäller såväl mänskliga som ekonomiska resurser.

Erfarenheter från andra länder visar att det är svårt för långtidsarbetslösa att komma tillbaka till arbetsmarknaden. Hög arbetslöshet riskerar därför att bli bestående även i tider av högkonjunktur.

Jag nämnde tidigare att arbetsmarknadspolitiken är det nödvändiga komplementet till den allmänna ekonomiska politiken. Dess huvuduppgift är att underlätta för de arbetssökande att snabbt hitta och ta arbete på den öppna arbetsmarknaden samt att hjälpa arbetsgivarna att fylla vakanser.

För att en individ inte skall hamna i den återvändsgränd som långtidsarbetslöshet innebär måste alla aktiva åtgärder prövas. Passivt kontantstöd skall bara tillgripas som en sista utväg. Det är därför angeläget att varje person som blir arbetslös snabbt kan ges en chans att komma tillbaka till arbetslivet. Detta innebär att arbetslinjen måste hävdas i alla lägen.

Herr talman! Under den gångna mandatperioden har regeringen tvingats föra en förhållandevis hård ekonomisk politik till följd av det svåra ekonomiska läget. Trots detta har insatserna på arbetsmarknadspolitikens område varit omfattande. Vi ser allt fler tecken på att en vändning i den svenska ekonomin är på gång. Den är tydlig. Trots att nedgången i sysselsättningen har varit dramatisk under den ekonomiska krisen kan vi i dagsläget se tydliga tecken på att utvecklingen även på arbetsmarknaden vänder.

Antalet arbetslösa i april var för första gången sedan april 1990 lägre än året innan. Inom tillverkningsindustrin ligger antalet nyanmälda platser på en betydligt högre nivå.

Under de senaste månaderna har antalet arbetslösa och personer i åtgärder minskat med flera tusen personer.

Den kanske mest glädjande noteringen är att antalet varsel dramatiskt har minskat. Man får gå tillbaka till 1975 för att finna lägre varseltal inom tillverkningsindustrin.

Kraftfulla satsningar på arbetsmarknadspolitiken bidrar till att hålla nere den öppna arbetslösheten. Den öppna arbetslösheten har sjunkit under de senaste månaderna.

Det är också värt att notera att regeringens åtgärd att underlätta anställning har rönt framgång. De justeringar som skedde i lagen om anställningsskydd, LAS, syftade till att underlätta tillfälliga anställningar. Det är därför glädjande att den kategorin jobb ökat mycket kraftigt, eller med ca 75 000 personer sedan december i fjol.

Herr talman! Jag har också en förhoppning att förslagen i det betänkande som arbetsmarknadsutskottet för några minuter sedan justerade – Förslag till arbetslöshetskassa – kan förverkligas genom morgondagens kammarbehandling. Vi från Folkpartiet har varit med och drivit på för att få fram en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Det innebär bl.a. att många arbetslösa tidigare varit hänvisade till låga ersättningsnivåer, eftersom de har valt att inte vara med i någon etablerad a-kassa. Dessa arbetslösa kan nu få en i förhållande till sina inbetalningar via skattsedeln skälig ersättning. Därmed förbättas situationen för dem, samtidigt som trycket på kommunernas socialbidragskostnader minskar.

Genom ungdomspraktiken och satsningar på utbildning av olika slag skapas också goda möjligheter för ungdomar att trots arbetslösheten undvika passivisering. Många unga har under de senaste åren kunnat förbättra sina möjligheter till inträde på den reguljära arbetsmarknaden när konjunkturen vänder.

Jag tror att det är väldigt viktigt att rusta sig för en högkonjunktur. Det är oerhört angeläget. Därför är det bra att det görs så stora ansträngningar för att nå fram till höga utbildningstal och för att satsa på fortbildning.

För de arbetslösa över 25 år har ALU varit, och är, ett kraftigt instrument för att få in människor i en meningsfull verksamhet, samtidigt som många arbetsuppgifter, som annars kanske inte hade blivit utförda, blir gjorda.

Arbetslösa invandrares möjligheter att få kontakt med arbetsmarknaden kommer att förbättras då den nu beslutade invandrarpraktiken införs. Med ledsnad måste jag konstatera att vi fick driva igenom detta utan att Socialdemokraterna ställde sig bakom det förslaget.

Herr talman! För att ytterligare påskynda den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden är det viktigt att även arbetsgivarna tar ett större ansvar. Speciellt oroväckande är den ökning av antalet övertidstimmar som har kunnat konstateras på senare tid. I mars var andelen övertidstimmar i industrin över 4 %. Det kan inte nog poängteras att arbetsgivarna i denna situation måste ta ett större ansvar för att minska arbetslösheten och ge fler arbetslösa riktiga jobb.

Det borde vara mycket intressant för arbetsgivarna att nyanställa, då det aldrig har varit så förmånligt att utöka personalstyrkan som nu.

Därför vill jag upprepa den fråga som jag ställde till arbetsmarknadsministern i går, vilken det inte gavs tillfälle att besvara. Vad gör regeringen för att ändra attityden hos företag och andra arbetsgivare, så att de engagerar sig i en mer aktiv nyrekrytering än vad som just nu är fallet?

Regeringen har i och för sig medverkat till att skapa ett sunt klimat för företagen och företagarna genom en rad åtgärder och förändringar. I och

med detta har staten serverat företagen en rad instrument för att underlätta nyrekryteringen. Men, herr arbetsmarknadsminister, jag tror att det behövs ett s.k. politiskt psykologiskt tryck för att de skall aktivera sig, eftersom varje nyanställning som kan tidigareläggas är en stor vinst för hela samhället.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i det betänkande som vi just nu behandlar.

Anf. 130 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Elver Jonsson tycker att det socialdemokratiska alternativet inte innehåller förslag som man kan satsa på. Han säger också att det är ett förslag som bygger på gamla tankar och idéer.

Detta tyder ju på att Elver Jonsson inte har läst de socialdemokratiska förslagen, t.ex. det socialdemokratiska förslaget om ungdomsprogram som skulle ge 70 000 ungdomar arbetstillfällen och ytterligare ett tiotusental antal ungdomar möjlighet till fortsatt och fördjupad utbildning, möjligheter till utlandspraktik, möjligheter till särskilt anordnade arbeten och möjligheter till utvecklingsår hos kommunerna för de allra yngsta ungdomarna, dvs. de som just nu har det som svårast.

Timmen är sen, och jag tror inte att jag kan övertyga Elver Jonsson just nu i elfte timmen eller fem i tolv, men han kan ju ändå läsa vårt förslag i efterhand. Det blir ju nya möjligheter att fortsätta debatten.

Jag vill upprepa den fråga som jag ställde i mitt inledningsanförande. Utskottets majoritet har ju tillstyrkt regeringens förslag angående arbetsmarknadspolitiken, att hålla inne en mycket ansenlig summa pengar, dvs. att man har ökat finansfullmakten till 4 miljarder. Elver Jonsson och övriga i utskottets majoritet säger att det är bra att pengarna ligger där, därför att det gör det möjligt att ha en flexibel arbetsmarknadspolitik som gör att man kan öka volymerna när man behöver det.

Jag frågar Elver Jonsson: Anser inte Elver Jonsson att man behöver dessa pengar för de 130 000 ungdomar som nu är utan någon som helst form av aktivitet eller sysselsättning? Anser inte Elver Jonsson att man behöver pengarna till de 133 000 långtidsarbetslösa som inte har någon möjlighet att få en tillräckligt god bas för att konkurrera på arbetsmarknaden?

Hade jag varit Elver Jonsson, skulle jag ha vänt mig till Börje Hörnlund och sagt: Använd nu dessa pengar omedelbart!

Det är nu de behövs. Det är nu, när det finns en möjlighet till uppgång, som man skall se till att röja undan de flaskhalsar som bl.a. Hans Andersson berörde här tidigare.

Anf. 131 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Jo, visst har jag läst den socialdemokratiska motionen. Även om det låter litet vanvördigt får jag säga att det till stora delar var gamla skivbekanta. De åtgärder som socialdemokraterna föreslår påminner ju mycket om flera tidigare åtgärder som inte har gett särskilt stort utbyte. Att upprepa dem tror jag inte löser de önskningar som i och för sig är högst legitima, att fler ungdomar skall få jobb. Erfarenheten säger att de inte har gett önskat resultat.

Jag beklagar närmast att man från socialdemokratiskt håll har varit så oer-

hört rigid när det gäller att bromsa förslag från regeringen. Det gäller invandrarpraktiken och det gäller ungdomspraktiken, som man var emot och som man nu vill dra ner på. Det var till att börja med GAS, men där anslöt man sig så småningom. Akademikerpraktiken är ett annat exempel, där man från socialdemokratiskt håll har varit negativ.

Vidare kan det gälla att göra en extra satsning på kvinnornas företagande, vilket föreslås i detta betänkande. Men Socialdemokraterna upprepar sitt motstånd mot sådant. Därför vidhåller jag att Socialdemokraterna inte har gått i bräschen för nya, intressanta och progressiva förslag som radikalt skulle kunna förbättra situationen.

Sedan till frågan om det är rimligt att hålla inne medel. Det är klart att vi parlamentariker är litet otåliga. Särskilt gäller det om man tillhör oppositionen. Jag har många gånger upplevt liknande situationer där den socialdemokratiska regeringen har sagt: Ni får lugna er litet grand och avpassa det här över året så att det kommer vid rätt tidpunkt.

Vi har ju erfararenhet av rejäla överskott på olika konton som har kunnat disponeras för andra saker men som inte fullt ut har kunnat användas. Självfallet får regeringen ta sitt ansvar när det gäller att hantera finansfullmakten.

De långtidsarbetslösa apostroferas här. De är naturligtvis fortfarande för många. Men det är väldigt positivt att antalet långtidsarbetslösa nu har börjat krympa. Det här är den svåraste biten för oss.

Anf. 132 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! När det gäller det senaste som Elver Jonsson sade skulle jag nog vilja att han talar om på vilket sätt andelen långtidsarbetslösa minskar. Det är ju tvärtom så att de blir fler.

Elver Jonsson säger att Socialdemokraterna är motståndare till det som radikalt skulle förbättra situationen. Men på vilket sätt har arbetslivsutveckling, ungdomspraktik och en del andra förslag här som den borgerliga majoriteten ständigt har ändrat förutsättningarna för radikalt förbättrat situationen för de 500 000–600 000 personer som är arbetslösa i Sverige?

Problemet, Elver Jonsson, är att den borgerliga majoriteten har övergett de inslag i en aktiv arbetsmarknadspolitik som långsiktigt ger grundstommen. Vi har sagt att arbetslivsutveckling skall vara en sistahandsåtgärd. Regeringspartierna har fört över denna till området förstahandsåtgärd.

Jag vill återigen fråga Elver Jonsson: Hur många ungdomsarbetslösa och hur många långtidsarbetslösa skall vi få innan Elver Jonsson anser att de pengar som finns reserverade används till åtgärder för dessa människor och för att de skall kunna komma tillbaka till arbetsmarknaden? Vi har 133 000 långtidsarbetslösa, och 133 000 ungdomar skall ut på arbetsmarknaden.

Det socialdemokratiska ungdomsprogrammet, Elver Jonsson, är ett utomordentligt bra, konkret och finansierat program för att ge unga människor möjligheter till långsiktig utbildning och till en fast förankring på arbetsmarknaden.

Anf. 133 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Ingela Thalén frågar: Vad har lösts med de åtgärder som nu finns? Jag skulle vilja vända på det hela och säga: Tänk bort ungdomsprakti-

ken! Tänk bort ALU-insatserna! Tänk bort invandrarpraktik och akademikerpraktik, för att ge några exempel! Eller kom ihåg att Socialdemokraterna egentligen har gjort uträkningar beträffande nysatsning på kvinnligt företagande och att det nu lagts ut nästan 1 miljard kronor på mindre företagsamhet ute i landsorten, också i södra delen av landet. Tänk bort vad jag här har nämnt! Situationen skulle då ha varit utomordentligt svårare. Det råder inget tvivel om att det alltså handlar om mycket bra insatser i ett exceptionellt svårt läge.

När det gäller de långtidsarbetslösa har jag läst innantill i AMS pressmeddelande. Där står det att antalet långtidsarbetslösa minskade under maj månad jämfört med april och att det var 5 000 färre arbetslösa jämfört med i april. Det är framför allt i åldersgruppen 25–54-åringar som långtidsarbetslösheten minskade – så långt Arbetsmarknadsstyrelsen.

Till sist: Åtgärder är naturligtvis bra. De bägge andra bitarna har jag nämnt, dvs. den positiva näringspolitiken och sunda statsfinanser. Den bästa insatsen är ju fler jobb. Vi har den paradoxala situationen, herr talman, att arbetslöshet inte beror på brist på arbete. Det är andra saker vi har brist på: brist i organisationen, brist på lönsamhet, brist på offentliga kassors förmåga att köpa upp arbetskraft.

Jag tror att 1990-talets stora bristvara om ett par år kommer att vara den utbildade arbetskraften. Därför är det så viktigt med fortbildning och utbildning.

Fältropet, som jag hoppas att arbetsmarknadsministern kan instämma i, är att vi till företag och andra arbetsgivare säger: Nyanställ, och gör det nu!

Anf. 134 ROSE-MARIE FREBRAN (kds):

Herr talman! Den ekonomiska kris Sverige varit inne i de senaste åren har givit dramatiska effekter, inte minst på sysselsättningen. Sedan 1990 har antalet sysselsatta minskat med flera hundra tusen personer.

Få av oss kunde ens i våra mörkaste stunder föreställa oss denna utveckling för bara ett par år sedan. De mänskliga tragedier som döljer sig bakom dessa siffror är svåra för att inte säga omöjliga att till fullo förstå.

Siffrorna är samtidigt den definitiva bekräftelsen på att utvecklingen under 1980-talet inte var långsiktigt hållbar. Balansen i statsbudgeten i slutet av 1980-talet var skenbar och byggde på en kraftig överhettning av ekonomin. För varje intjänad hundralapp spenderade hushållen 105 kronor. Vanligt sunt förnuft säger att en sådan utveckling inte är hållbar.

Bank- och fastighetskrisen och den därpå följande skuldsaneringen i hushållen, som dessutom förstärktes av skattereformen, ledde till en minskad efterfrågan i ekonomin, vilket i kombination med den kraftiga internationella lågkonjunkturen bidrog till den minskade sysselsättningen.

Herr talman! Det var i detta läge som regeringen tillträdde hösten 1991. En rad åtgärder har vidtagits för att få stopp på det fria fallet i ekonomin och för att vända utvecklingen.

Ett centralt mål för regeringens ekonomiska politik har varit att skaffa nya, riktiga jobb. Med världens högsta skattetryck, enorma budgetunderskott och snabbt ökande statsskuld har det varit helt nödvändigt att inrikta

den ekonomiska politiken på att skapa nya jobb i den privata sektorn. Sedan 1950-talet har inte ett enda nytt jobb netto tillkommit i denna sektor.

En av de mest centrala uppgifterna för att skapa förutsättningar för en ökad sysselsättning är att varaktigt få ned räntan. Det är en absolut nödvändighet för att få i gång investeringarna, tillväxten och därmed de nya jobben.

Ett dramatiskt omslag i realräntenivån inträffade för några år sedan. Från att ha varit negativ under 1970-talet och början av 1980-talet har vi nu under 1990-talet ett läge med historiskt sett mycket hög realränta. Samtidigt har vi sett hur arbetsmarknadsläget förändrats lika dramatiskt.

Den negativa realräntan missgynnade sparandet och gav upphov till den låneekonomi som kulminerade i 1980-talets spekulations- och inflationsekonomi. När omslaget till en hög positiv realränta kom sattes finans- och fastighetsmarknaden i gungning genom den alltför höga belåningsgraden på fastighetsmarknaden.

Omslaget verkade också starkt hämmande på den ekonomiska aktiviteten i den reala sektorn av näringslivet och bidrog till en dramatisk försämring av statsfinanserna.

Den höga realräntan fungerar som en broms för investeringar genom att det är färre möjliga investeringar som så att säga passerar lönsamhetströskeln. Detta gäller för investeringar i reala tillgångar, avsedda att användas i produktion, dvs. byggnader, anläggningar, maskiner och inventarier, transportmedel samt bostäder, men det gäller även investeringar i immateriella tillgångar, som forskning och utveckling och utbildning av personal.

Därför finns ett negativt samband mellan realränta och sysselsättning. En sänkt realränta ökar den ekonomiska aktiviteten i näringslivet genom ökade investeringar, och detta skapar nya jobb, vilket i sin tur bidrar till att minska statens budgetunderskott.

En fortsatt kraftfull sanering av de offentliga finanserna är därför helt nödvändig för att skapa förtroende för den svenska ekonomin. Vi kan nämligen inte besluta om den låga räntenivå vi behöver, men vi kan föra en politik som gör att vi förtjänar den räntan.

Herr talman! Vi kan nu konstatera att regeringens politik har börjat ge resultat. Antalet varsel fortsätter att minska. Allt fler personer får arbete. Antalet platser som anmäls till arbetsförmedlingen fortsätter att öka.

Precis som Elver Jonsson tidigare svarade Ingela Thalén i sin replik är det inte så att antalet långtidsarbetslösa ökar. Det är inte 133 000 personer som är långtidsarbetslösa i dag, det är 94 000. En av underrubrikerna i det senaste pressmeddelandet från Arbetsmarknadsstyrelsen är också "Färre långtidsarbetslösa – inte fler".

Trots detta är arbetslösheten naturligtvis fortfarande alarmerande hög – att säga detta är inte på något sätt att ta till överord. I dagarna lämnar också som vi vet ca 100 000 ungdomar gymnasie- och högskolan. Det här kommer att ställa mycket stora krav på arbetsmarknadspolitiken under de närmaste månaderna.

Herr talman! När trenden nu pekar mot en ökad sysselsättning är det viktigt att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna successivt växlas över från praktikplatser till utbildningsplatser. De långtgående rationaliseringarna inom främst industrin har gjort att kapacitetstaket snabbt kan komma att nås

och att flaskhalsar kan uppstå. Behovet av en väl fungerande arbetsmarknadsutbildning, som i den pågående konjunkturuppgången underlättar matchningen av de arbetssökande och de nya jobben, är tydligt.

Regeringens ambitioner att hålla nere den öppna arbetslösheten och genom olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder förbättra arbetsmarknadens funktionssätt är lovvärt. Även kommande budgetår finns beredskap för en volym på i genomsnitt ca 400 000 platser per månad. Regeringens förslag är utformat som ett flexibelt och justerbart åtgärdspaket, och det kan lätt expanderas. Det är bra i ett relativt osäkert läge.

Som kristdemokrater hälsar vi med tillfredsställelse förslaget om överföring av medel till upprustning och underhåll av framför allt länsvägar. De 2,8 miljarder kronor som nu satsas på detta beräknas resultera i ca 13 000 årsarbeten, samtidigt som de medverkar till en ökad trafiksäkerhet och förbättrad miljö.

Också den nyligen antagna regionalpolitiska propositionen har stor betydelse för sysselsättningsutvecklingen. De nya satsningarna på det s.k. mikrostödet och på kvinnligt företagande är särskilt positiva och kan tillsammans med de gamla stödformerna ge hävstångseffekter av stor betydelse för att skapa sysselsättning i hela Sverige.

Herr talman! Under senare tid har alla partier talat om småföretagens betydelse för tillkomsten av de nya jobben. I praktisk handling har dock Socialdemokraterna verkat i rakt motsatt riktning. I sina ekonomiska motioner förseslår man skattehöjningar på ca 9 miljarder kronor på företag och på riskkapital som satsas i företag för att skapa nya jobb. Detta motsvarar kostnaden för 45 000 helårsjobb inom exempelvis industrin. Samtidigt lägger man fram förslag om investeringar m.m., som nästan uteslutande skall finansieras inom den offentliga sektorn. Enligt Finansdepartementets beräkningar kommer detta att leda till att antalet sysselsatta totalt sett minskar.

Vi kristdemokrater menar att ett gynnsamt klimat för småföretag och nyföretagande är av största vikt inför kampen mot den höga arbetslösheten. Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för ett bättre företagsklimat. Vi tror dock att man måste gå vidare för att ytterligare förbättra klimatet för småföretagen. Det handlar i stor utsträckning om att långsiktigt skapa positiva attityder och ge kunskap om företagande och företagandets villkor. Införande av företagarutbildning på gymnasienivå är en viktig komponent i detta och bör stimuleras.

Herr talman! I debatten ställs ofta olika åtgärder för att öka sysselsättningen mot varandra. Vi kristdemokrater är av den uppfattningen att det inte finns någon patentmedicin som ensam kan lösa sysselsättningsproblemen. Dessa måste tvärtom angripas med en samlad strategi bestående av flera olika delar. Jag har tidigare berört några av dessa – behovet av en sanering av statsfinanserna för att uppnå varaktigt lägre räntor, ett förbättrat klimat för små- och nyföretagande och en effektiv arbetsmarknadspolitik som underlättar matchningen av de nya jobben oh arbetskraften.

Utöver detta måste Sveriges långsiktiga utvecklingskraft stärkas genom en fortsatt satsning på utbyggnad och underhåll av infrastrukturen. För den långsiktiga ekonomiska utvecklingen är det också av största betydelse att utbildningsväsendet, särskilt den högre utbildningen, ges tillräckliga resurser.

Det är nödvändigt om Sverige skall kunna möta den internationella konkurrensen och för att främja framväxten av kvalificerad tjänsteproduktion. Ett EU-medlemskap är enligt vår uppfattning en mycket viktig faktor för att kapitalet skall söka sig till och stanna inom landet.

Herr talman! De nuvarande mycket stora skattekilarna för arbete främjar inte framväxten av nya jobb. De medför att man måste arbeta två och en halv dag för att t.ex. kunna betala en hantverkare för en dags arbete, så att han eller hon får ut samma inkomst som man själv har.

Beskattningen bör så snabbt som möjligt omfördelas inom ramen för nuvarande skattetryck, från arbetskraft till miljöbelastande utsläpp, begränsade naturresurser och energi. Det är för miljöns och jobbens skull dags för en ny skattereform med en omfattande skatteväxling.

De nuvarande skattekilarna för arbete försvårar inte minst tillkomsten av jobb inom den privata hushållssektorn. Marknaden för den typ av tjänster som kan utföras i egenregi är i stort sett utplånad. Kds förslag om ett införande av en s.k. u-skattesedel skulle kortsiktigt kunna skapa många ungdomsjobb inom hushållssektorn.

U-skattesedeln skulle självfallet inte lösa alla problem för ungdomar på arbetsmarknaden. Men, som även Kjell-Olof Feldt skriver i sin senaste bok, sänkt skatt på vissa tjänster skulle kunna lindra problemen.

Herr talman! En viktig målsättning för kristdemokratisk ekonomisk politik är att skapa nya jobb och därmed öka sysselsättningen. I dag är detta den i särklass viktigaste fördelningspolitiska uppgiften. Regeringens politik har samma syfte. Jag yrkar därför bifall till hemställan i finansutskottets betänkande.

I detta anförande instämde Harald Bergström, Harry Staaf och Stefan Attefall (alla kds).

Anf. 135 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Det var ett våldsamt anförande som Rose-Marie Frebran höll. Jag vill bara kommentera en punkt. Det gäller långtidsarbetslösheten.

Långtidsarbetslösheten har ökat mycket kraftigt i relativa tal. I april var 43 % av alla arbetslösa långtidsarbetslösa. Det skall jämföras med förra året, då 29 % av de arbetslösa var långtidsarbetslösa.

Man skall inte alltid bry sig om relativa tal. Men man skall sätta detta i relation till de övriga förändringarna på arbetsmarknaden, nämligen att antalet sysselsatta minskar, att andelen i arbetskraften har förändrats mycket dramatiskt under de gångna fyra åren, att de latent arbetssökande har ökat med nästan 60 000 jämfört med för ett år sedan och att de undersysselsatta har ökat med 38 000 personer.

När man för ihop hela denna bild är den fråga jag tidigare ställde, och som jag aldrig fick något svar på, fortfarande mycket relevant. Hur avser man att använda de medel som man enligt utskottsskrivningen säger sig vilja använda för att öka volymerna, eftersom det finns särskild anledning att göra detta?

Man kan inte bara, som det gjordes i det tidigare anförandet, avfärda detta med dramatiska gester och säga att antalet personer har minskat från en må-

nad till en annan. Detta är mycket oroväckande. Det är, som jag sade i en tidigare replik, en av de svåra frågorna i anslutning till "flaskhalsproblematiken" som vi ser framför oss. Den kan man definitivt inte bortse från i anslutning till det höga arbetslöshetstalet.

Anf. 136 ROSE-MARIE FREBRAN (kds) replik:

Herr talman! Om Ingela Thalén har rätt i procentsatsen för april månad, dvs. att 43 % då var långtidsarbetslösa, har vi sett en dramatisk förbättring. De långtidsarbetslösas antal var 28 % i maj månad. Tillåt mig att tvivla på siffran för april.

Hur avser man nu att använda de pengar som man inte uttryckligen säger vad de skall gå till? Vi bifaller att finansfullmakten får utökas med ett betydande antal kronor. Hur avser man att använda dessa medel? Om det var klart i dagens läge, behövde de inte föras till finansfullmakten. Då kunde de anslås till specifikt angivna åtgärder.

Finessen med detta är ju att det skall finnas flexibilitet. Regeringen skall kunna ta till finansfullmakten. Den skall kunna göra saker när den upptäcker vad man bör göra. Det är fråga om åtgärder som får en kraftig sysselsättningseffekt. Det är sådana åtgärder man vill ta till när man upptäcker vad man behöver göra. Det kan man inte säga i förväg.

Anf. 137 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Man skall åstadkomma en flexibilitet, säger Rose-Marie Frebran. Men min fråga kvarstår. Omfattar inte den flexibiliteten 130 000 ungdomar som nu går ut ur universitet, högskolor och gymnasieskolor?

Omfattar inte flexibiliteten de långtidsarbetslösa, som inte får adekvat hjälp för att stärka sin ställning? De måste få möjligheten att komma in i arbetslivet, som jag påpekade i mitt inledningsanförande. Faktum är att det i dag finns ljusningar på arbetsmarknaden inom industrin.

Varför vill inte regeringspartierna tillåta dessa personer att omfattas av denna s.k. flexibilitet? Flexibilitet är definitivt inte detsamma som kortsiktig ad hoc-politik. Regeringens politik och utskottsmajoritetens politik har de gångna åren just varit en ad hoc-politik, dvs. tillfällighetspolitik.

Det är bl.a. detta som har bidragit till att vi fortfarande har 13 à 14 % arbetslösa. Regeringen säger i sin proposition att vi kommer att fortsätta att ha 13 à 14 % arbetslösa 1994 och 1995, och att man inte tänker sig någon ljusning förrän långt in i slutet av detta århundrade. Ändå håller man inne medel. Varför vill man inte använda medlen för dessa sammanlagt 260 000 personer?

Anf. 138 ROSE-MARIE FREBRAN (kds) replik:

Herr talman! Man kommer naturligtvis att använda medlen när de behövs. Vi vet att alla de medel som är anslagna för innevarande budgetår inte har tagits i anspråk och inte kommer att tas i anspråk t.o.m. den sista juni. Redan där kommer det alltså att finnas överskjutande medel, och över 25 miljarder anslås.

Givetvis kan det i slutet av kommande budgetår visa sig att det kan behö-

vas mer medel. Det kan också någon gång under budgetåret visa sig att man behöver sätta in en åtgärd som man inte hade planerat tidigare.

Ingela Thalén får alla möjligheter att diskutera detta vidare med den i regeringen ansvarige på detta område, Börje Hörnlund.

Anf. 139 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Ärade riksdagsledamöter! Den tråkiga, nedbrytande och dyra arbetslösheten går inte att diskutera om man börjar tideräkningen den 4 oktober 1991, som Ingela Thalén och andra socialdemokrater mycket gärna gör.

Hösten 1991 arbetade hälften av våra anställda i företag som gick med förlust. Då uppdagades också att våra banker och finansieringsinstitut var konkursfärdiga eller i det närmaste konkursfärdiga.

Svensk industri utökade varje år från mitten av 80-talet fram till regeringsskiftet antalet jobb med 30 000 – i utlandet. Men i vårt land minskade antalet industrijobb med 86 000 åren 1990–1991. Tänk om det hade förts en politik som hade gjort att ett par hundratusen industrijobb kommit till i Sverige, i stället för denna mycket kraftiga minskning!

Varslen nådde rekordnivåer, 9 000 i månaden vissa månader 1991. Många av de varslade blev arbetslösa först efter regeringsskiftet. Skedde felet när de varslades eller när uppsägningstiden gick ut?

Konkurserna blev jättemånga och jättestora. Kommunerna gick årligen under större delen av 80-talet och fram till 1990–1991 med mångmiljardförluster. 1992 och 1993 har de haft jättelika överskott.

1990–1991 trodde bara 3-5 % av befolkningen att det skulle bli bra på jobbsidan. I dag har cirka hälften av invånarna framtidshopp.

Investeringarna i industrin minskade rekordartat. Sverige var prissatt på världsmarknaden. Bytesbalansen, affärerna med utlandet, visade 30–40 miljarder kronor i förlust per år.

Vem regerade då, Ingela Thalén? Nu ställer jag två politiskt mycket allvarliga frågor: Anser Ingela Thalén att det är korrekt att mot denna bakgrund anklaga denna regering för den arbetslöshet som följde på grund av det som jag nyss har redogjort för? Känns det riktigt bra?

Det andra är en följdfråga. Jag har många gånger läst i tidningarna: Börje Hörnlund har ordnat det som har hänt sedan regeringsskiftet. Men om det varslades 9 000 personer en höstmånad 1991 och de blev arbetslösa under min tid som arbetsmarknadsminister – är det då verkligen rätt, Ingela Thalén, att så förenkla den politiska debatten att man påstår sådana saker?

Jag tror inte att de LO-broschyrer som redovisar sådant och de ledande företrädare i denna kammare som säger sådant bidrar till att vi kan ta de breda tag som egentligen behövs för att vi skall kunna ta oss ur en ganska besvärlig situation.

Jag vill gå vidare till nuläget. Vi måste med stor tillfredsställelse notera att vi aldrig har haft en sådan konkurrenskraft i vårt land som i dag. Detta irriterar vissa socialdemokrater. De säger att det beror på kronans fall. Men mer än hälften av förbättringen beror på produktivitetsökningar och sänkta arbetsgivaravgifter. Kronans fall bidrog också.

I fjol hade vi en produktionsförbättring i näringslivet på hela 9 procenten-

heter. Det är litet besvärligt att vara arbetsmarknadsminister då. Men vi kan se på bytesbalansen, som från stora förluster nu kommer att gå 30–40 miljarder plus och sedan gå ytterligare plus. Det behöver vi. De 300 största industriföretagen tänker öka investeringarna med 30 %. Framtidstron stiger rakt uppåt i våra små och medelstora företag. Vi har gått om våra europeiska grannländer.

Framtidstro är viktigt; då börjar man våga investera för framtiden, vilket vi och de anställda behöver. Hushållens framtidstro har inte varit så hög sedan man började mäta den 1973. Den låg på en bottennotering innan ni socialdemokrater lämnade över. Hushållen förstod läget.

Konkurserna minskar dramatiskt totalt sett, både i storlek och antal. När det var som värst fick vi in 1 miljard till lönegarantin medan det gick ut 6 miljarder. Nästa budgetår kommer budgeten för lönegarantin att gå plus minus noll. Det är också ett bevis på tillfrisknande.

Vi upplever nu en näringslivsledd, exportledd expansion. Det behöver vi. På den punkten är Ingela Thalén och jag tydligen överens om målet, dock icke om medlen. Vi behöver denna expansion eftersom näringslivsdelen är för liten för att orka med vår stora offentliga sektor. Den måste helt enkelt bli väsenligt större och gå före.

Vi kan nämligen inte fortsätta att låna oss fram när det gäller vård, omsorg, skola och utbildning. Det går inte att skjuta hur mycket som helst på kommande generationer.

Också Ingela Thalén berörde den kommunala sektorn. Antalet arbetstimmar i den kommunala sektorn har minskat med två procentenheter – inte mer. En del av de jobben har hamnat i den privata sektorn i och med att man köper tjänster i en annan omfattning i dag, både i socialistiskt och borgerligt styrda kommuner.

Antalet anställda i kommunerna har dock minskat med 10 %. Vet Ingela Thalén varför? Jo, på grund av den ökade närvaron, eller den alltför stora frånvaron under 80-talets glada år. Men volymen arbete som utförs – med hög kvalitet – är i stort sett oförändrad.

Herr talman! Vi har problem med statens budget och med Arbetsmarknadsfonden, som vi diskuterade i går. Dessa saker gör att räntan pressas uppåt. Men i det fallet kan verkligen inte socialdemokraterna slå sig för bröstet, eftersom deras alternativ hela tiden har präglats av större underskott och mera lån. Det är inte hållbart.

Det är oroande att räntan har stigit ca 3,5 % på de senaste fyra månaderna. Det är utomordentligt allvarligt. Här behövs egentligen gemensamma förtroendeskapande åtgärder, om vi är måna om att inte bryta den starka uppgång som nu är på gång. Vår väg är smal, men den är framkomlig, om viljan finns.

Låt oss nu se framåt. Nutek säger att utländska företag nu vill investera i Sverige igen. Attityden har svängt totalt, säger man i sitt pressmeddelande; dvs. den har sedan s-tiden svängt totalt. Då var Sverige inte ett intressant investeringsland. Utländska företag skydde oss. Svenska företag ordnade jobben utomlands. Det var det stora felet i den socialdemokratiska politiken, som nu har lett till den arbetsmarknad som vi har.

Också svenska storföretag har ändrat attityd. De tar nu i stor omfattning

hem de jobb som de flyttade ut under senare delen av 80-talet. Det är bra, och jag välkomnar det verkligen. De planerar också för att investera i Sverige, och det är helt nödvändigt.

Den privata tjänstesektorn, som tillhör näringslivet, genomgår nu en positiv utveckling, och även det är bra. Jag har redan nämnt småföretagens stora framtidstro. Man ser det också på starta-eget-frekvensen. År 1990–1991 startade 900 personer eget företag via arbetsmarknadsåtgärder. I år blir det ca 17 000 personer som startar eget. Vi behöver nya entreprenörer, men låt oss då behålla rimliga villkor, så att det blir lika intressant att sätta in pengarna i ett eget företag som att sätta dem på banken!

Jag har nu kommit in på skattefrågorna, som är viktiga. Om Ingela Thalén har en miljon och sätter in den på banken, beskattas avkastningen med 30 %. Hade hon varit egen företagare i handelsbolag, hade hon fått betala över 60 % i skatt, och då skall hon också ta risker. Vi får inte tillväxt i näringslivet om vi behandlar dem som tar risker på det sättet.

Nu har vi chansen, och Nutek framhåller just det förhållandet att vi har utformat företagsbeskattningen med hänsyn till den internationella nivån som en tung anledning till att de utländska företagen när de skall välja att investera i Europa nu ser på Sverige. Bryt inte detta! Det skulle vara att gå emot våra ungdomars intressen.

Socialdemokraterna bör tänka på detta när de nu förledande enkelt diskuterar det här ute på fältet, där många har det jobbigt och detta kan sticka i ögonen. Jag vill fråga: Varför avskaffade den socialdemokratiska regeringen i Norge dubbelbeskattningen ett år före Sverige? Det är en ganska viktig fråga. I och med att socialdemokraterna avreglerade kronan måste vi ha ungefär samma skattebetingelser som man har ute i Europa i övrigt. Man kan tycka vad som helst om företagsskatter skall sänkas eller höjas, men de måste ligga ungefär där de ligger, om vi skall kunna fortsätta att utveckla vårt land.

Det är alltså alldeles fel väg att, som socialdemokraterna vill, ta stora pengar från företag och investerare för att övergöda AMS-verksamheten. Först och främst har Arbetsmarknadsverket enligt samtliga länsarbetsdirektörer och AMS-ledningen alla de pengar som det behöver. Då skall vi inte ta medel från företagsamheten genom att beskatta den hårdare och föra över dem till AMS, där de egentligen inte behövs.

En näringslivsledd uppgång är kanske allra viktigast för de offentliga jobben. Får vi inte stabilitet i ekonomin hotas skola, vård och omsorg, och det får inte ske. Vi måste nu våga låta näringslivet gå före i expansionen.

Låt mig vidare ta upp en liten skrift som socialdemokraterna har utgivit och som handlar om ungdomar. Man har där ryckt loss ett citat av Bildt. Jag har hört honom säga detsamma många gånger. Bildt kan försvara sig själv, men jag tycker inte att detta är hederligt gjort. Man har gått till väga på samma sätt som den som rycker loss ett uttalande som man har hittat i någon tidning, så att det ger ett lögnaktigt intryck. Men vill man driva politik på det sättet må man göra det.

Man säger i boken, som nu skall delas ut till ungdomarna, att man vill slopa ungdomspraktiken och ALU. Men ni har med detta i ert budgetförslag för nästa budgetår. Ni har där med mera ungdomspraktik än vad regeringen

föreslår. Ni föreslår 50 000 platser i ungdomspraktik och 40 000 platser i ungdomsintroduktion. Denna skall inledas med fyra månaders ungdomspraktik och därefter anställning med rekryteringsstöd. Det är alltså egentligen mer än vad regeringen föreslår. Sedan går ni ut och säger: Herre Gud, ni ger ju gratis arbetskraft! Men så är det inte. Det är ni som vill ge den gratis. Regeringen debiterar 1 000 kr/mån.

Ni är inte riktigt korrekta i er bok och i era förslag här i riksdagen. Jag tycker att ni gör rätt i riksdagen. De här stora åtgärderna kan vi inte avskaffa när så många står utanför den ordinarie arbetsmarknaden, men uppgifterna i boken är inte korrekta.

Beträffande ungdomsintroduktionen har socialdemokraterna haft ett antal förslag om 40 000 platser. Jag frågade länsarbetsdirektörerna och AMS-ledningen också om detta. De trodde att det fanns drygt 25 platser. Era förslag är litet ihåliga. Kommer ni ihåg gymnasieskolan? Ni skulle ha 50 000 platser och regeringen släppte allting fritt. Det blev bara 25 000. Ni är bra på att stapla förslag, men innehållet är svagt.

Därmed är inte sagt att ni inte vill väl, men ni väljer en del felaktiga metoder.

Vi kommer nu att få en sommartopp i arbetslösheten. Tidigare har man inte haft dessa sommartoppar, men åren 1992 och 1993 gick arbetslösheten upp på detta sätt, och nu går den rakt upp. Arbetsförmedlingarna och yrkesvägledningarna säger till ungdomarna: Ni vet inte om ni kommer in på utbildning till hösten. Gå för säkerhets skull och anmäl er hos arbetsförmedlingen! Där kommer man att resonera med er osv.

Detta är bakgrunden till dessa stora toppar. Men det är ingen tvekan om att utvecklingen nu rakt igenom går åt rätt håll. Det stora hotet mot våra ungdomar är att vi i den äldre generationen fortsätter att hejdlöst låna till en välfärd som vi inte själva producerar och skickar över notan för den till dem som samtidigt i stor utsträckning bär arbetslöshetsbördan i dag.

Dra inte pengarna från företag och investerare till AMS! Det är en hiskligt felaktig politik framför allt i en uppåtgående konjunktur, men den är över huvud taget alltid felaktig.

Jag vill inför avslutningen av denna mandatperiod säga att jag är övertygad om att samtliga i denna kammare så snabbt som möjligt vill komma tillbaka till en fullgod och normal arbetsmarknad. Det gäller bara att välja de rätta instrumenten för detta.

(Applåder)

Anf. 140 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Först ber jag att få tacka Börje Hörnlund för den gångna mandatperioden och för ett antal intensiva, hårda och faktiskt mycket stimulerande debatter. Det är mycket sällan som vi är överens, men jag tror ändå att dessa debatter för många har klargjort socialdemokraternas respektive regeringens olika alternativ, och det är det som dessa debatter syftar till. Jag hoppas att Börje Hörnlund får en trivsam sommar och därefter en lång och härlig ledighet.

Jag vill också säga till Börje Hörnlund att han när det gäller inledningen till den borgerliga mandatperioden glömmer att det under de sista ett och ett

halvt åren av den socialdemokratiska regeringstiden genomfördes en skattereform, ett utomordentligt stabiliserande avtal under ledning av samhället på avtalsmarknaden. Det var mycket låg inflation. Det hade tagits fram en energiöverenskommelse, och det hade genomförts en jordbruksöverenskommelse.

Av det som handhas i politiken finns det inte särskilt mycket kvar, Börje Hörnlund. Den borgerliga regeringen startade omedelbart med att riva upp det som var basen för möjligheten till en stabiliserande period.

Börje Hörnlund talar om investeringar. Mellan åren 1982 och 1991 ökade investeringarna med 3,6 % per år. Under åren 1991–1993 minskade de med 13,7 % per år. Industriinvesteringarna ökade varje år under 80-talet med 4,9 %, och de minskade under de senare åren med 8,6 %.

Börje Hörnlund säger att vi inte skall lyfta över statsskulden till nästa generation är vi helt överens om. Men är det någon som lyfter över till ungdomarna är det den borgerliga regeringen! Statsskulden, räknad i procent av BNP, minskade tidigare med 4,2 % mellan varje år, och den ökade med 38 % mellan varje år 1991–1993. Tala om att lyfta över till nästa generation, Börje Hörnlund!

Börje Hörnlund kan inte alls lastas för allting. Jag har i tidigare debatter sagt att det finns en internationell konjunktur och att det finns ansvar från tidigare. Där har också vi socialdemokrater ett ansvar. Det har jag påpekat ett antal gånger.

Nu vill jag fråga Börje Hörnlund följande: Kommer man att använda pengarna när de behövs? Varför vill inte Börje Hörnlund nyttja pengarna till de 260 000 som så väl behöver dem? Jag har inte fått svar tidigare. Kanske får jag det nu av Börje Hörnlund.

Anf. 141 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Nu i april hade Arbetsmarknadsverket 6,5 % av arbetskraften sysselsatt i olika åtgärder. Det är ett väldigt högt tal. I det förslag som snart skall klubbas igenom får verket pengar till ytterligare åtgärder. Men jag är inte riktigt säker på att vi får olika anordnare att gå så mycket längre. Därför är det en klok linje att hos regeringen ha 4 miljarder kronor som kanske skall sättas in på annat än ett arbetsmarknadsverk som inte når att göra av med sin budget. Då kan vi diskutera hur vi skall använda pengarna på bästa sätt.

Det är klart att investeringarna minskade när det fanns massor av tomma kontorshus överallt, 55 000 tomma bostäder, massor av lediga industrilokaler och internationell lågkonjunktur. När hälften av företagen går med förlust och nästan håller på att gå i konkurs, investerar man naturligtvis inte. Det positiva nu när lönsamheten har återvänt är att man vågar investera framåt. Det är nödvändigt.

Nu får Ingela Thalén passa på mig. Jag tänker inte ta fler repliker. Förlåt! Jag vill avsluta med att önska en trivsam sommar inte bara till Ingela Thalén utan till hela riksdagen.

Jag glömde att svara Elver Jonsson: Den 27 juni kommer jag att kalla olika parter och tunga industriföreträdare för att diskutera jobb, investeringar och övertid. Det är klart. Jag kallar ett tjugofemtal personer.

Jag önskar också Ingela Thalén en lång ljus framtid i Sveriges riksdag.

Anf. 142 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tror att jag skall hålla mig ganska kort, jag med.

Jag höll ett anförande och ställde en serie frågor. Jag försökte också föra upp diskussionen något över de partipolitiska fotknölarna och det käbbel vi alltför ofta hör. Men det finns ingen reaktion. Det finns självgodhet i ett läge med 600 000 arbetslösa och många fler utslagna.

Det finns åberopande av kurvor som går uppåt. Jag kan dem också. Kurvor går upp, och kurvor går ned. Mycket beror på konjunkturer. Annat beror på valutaförändringar. Annat beror på produktivitetsförbättringar. Regeringens bidrag till de här förändringarna är ju nästan noll.

Jag tog upp revisorernas mycket kraftfulla kritik av arbetsmarknadspolitiken. En kommentar hade varit på sin plats. Ta industriutvecklingen och enkäten till de 300 största företagen! Kapacitetsutnyttjandet är 95 %. Det är inte långt kvar att gå. Redan nu lägger man underleverantörsbeställningar utomlands. Många underleverantörer slogs ut i industridöden när de 250 000–300 000 jobben försvann.

En positiv uppskattning är att den här oerhört kraftiga industrikonjunkturökningen ger 20 000–25 000 jobb. Det är ungefär hälften av vad vi hade kunnat få ut med en restriktivare övertidspolitik i landet. Det var ett problem. Det hade jag gärna velat ha svar på.

Arbetstidsförkortningsfrågan är en stor framtidsfråga. Det är en frihetsfråga. Det är en fråga som växer sig starkare i fackliga led. Det är en fråga att ta på stort allvar ur många synvinklar.

Svenskt näringsliv backar vad gäller kompetensutveckling. Det borde intressera arbetsmarknadsministern. Näringsministern visar ju inget intresse, tycker jag.

Var och en kan se vad sysselsättningsminskningen i kommunerna innebär av välfärdsförluster och vad det betyder för jobb för kvinnor.

Jag har oerhört många frågor – både litet mer kortsiktiga och strukturellt långsiktiga. Det är frågor som också har lyfts fram i internationella utredningar under senare tid. Men det känns som om Börje Hörnlund är oförmögen att göra något annat än att småfightas litet med sossarna. Det är väl vad han har gjort hela sitt liv.

Jag nöjer mig med den här repliken.

Anf. 143 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Hans Andersson nämnde arbetsmarknadsminister Reich i USA. Jag träffade honom. Han har många goda idéer. Han har 1 % av de arbetslösa sysselsatta i åtgärder och har blivit berömd ute i världen för att han vill ha folk i åtgärder. Jag har nära 50 % sysselsatta i åtgärder och får kompakt skäll från halva riksdagen.

Jag ser gärna försök med förkortad arbetstid. Det har hänt också i industrin att man har haft ett skift och gått över till två gånger sju timmar med bibehållen produktivitet och trivsel. Just i denna situation kan det vara intressant att pröva sådana lösningar. Hans Andersson kan sätta i gång en diskussion bland sina många fackliga kontakter.

Jag är helt övertygad om att energijobben är viktiga och kommer att betyda mycket. Händer det faktiskt inte en hel del på energi- och miljöområ-

det? Men det är klart att jag, med tanke på den inriktning jag har med regionalt ansvar och annat, gärna skulle se att det gick att ta snabbare steg.

Hans Andersson nämnde kompetensutveckling. På 80-talet gick 5 % av nittonåringarna in i högskolan. Nu går 15 % av de ungdomar som är 19 år in i högskolan. Det är ingen liten insats på ett par år. Det är en mycket stor insats. Också på alla andra områden har det satsats på utbildning och forskning som aldrig förr. Men Rom byggdes inte på en dag. Det vet Hans Andersson.

Det finns flaskhalsproblem. Ordern till AMS är stenhård: Ni måste specialutbilda överallt när ni ser att problemen riskerar att uppstå! Det är viktigt att utvecklingen inte bryts nu, när vi så väl behöver all uppgång.

Jag är helt övertygad om att man måste specialbehandla små företag vad gäller arbetsrätten för att skapa framtidstro och utveckling. Det är inte Hans Andersson.

EU-planen, som det är litet av Allan Larsson i, och OECD-planen är stora verk. De svär ganska mycket emot varandra. Jag tror att det finns någon bra sak i vardera. Egentligen stryker man Sverige litet grand över ryggen i båda planerna. Jag är också övertygad om att vi är så speciella att vi bör göra det mesta hemmavid, men i internationellt samarbete.

Tack för säsongen, Hans Andersson!

Anf. 144 LAHJA EXNER (s):

Herr talman! Dagens debatt har berört många viktiga politikområden och den har varit lång. Mitt syfte är inte att förlänga den i onödan. Skälet till att jag deltar är att jag fortfarande, efter 15 års riksdagsarbete, tycker att människors rätt till arbete är den viktigaste politiska frågan som vi politiker har att handlägga med stort allvar och med frambringande av all vår kunskap och uppfinningsrikedom.

Sverige har förändrats snabbt från ett samhälle med full sysselsättning till ett land med massarbetslöshet. Ca 600 000 människor saknar i dag ett riktigt arbete att försörja sig på. De saknar arbetsgemenskap och möjligheter till personlig utveckling. De saknar en av människans viktigaste rättigheter, nämligen rätten att göra rätt för sig och att vara med om byggandet av morgondagens samhälle – våra barns och barnbarns samhälle.

Det värsta är att de arbetslösa ungdomarnas skara växer för varje dag som går. Antalet långtidsarbetslösa ligger på omkring 100 000. Ungdomarnas kunskaper är ju en färskvara som snabbt förstörs av sysslolösheten. De långtidsarbetslösa sjunker allt djupare i hopplöshetens kvicksand.

Jag och vi i arbetsmarknadsutskottets socialdemokratiska grupp känner ofta en djup oro för den kallsinniga behandlingen av alla socialdemokratiska förslag som syftar till att ge 10 000-tals människor rätten till arbete och utbildning och till att hjälpa dem på traven för att återfå sin plats i arbetslivet.

Att höja utbildningsnivån är en viktig investering för att utveckla jobben, uppnå teknisk förnyelse, förädla produkterna, bygga upp ny industriell kapacitet och finna nya marknader. Nu när arbetslösheten ligger ofattbart högt kommer det redan rapporter om flaskhalsar, bl.a. i industrin. Därför är det obegripligt att den borgerliga majoriteten gång på gång avvisar alla våra förslag som syftar till kompetenshöjning för de grupper som finns på våra ar-

betsplatser och utbildning för dem som befinner i den skara som lever på arbetslöshetsstöd och socialbidrag.

Detta är en katastrofalt dålig ekonomisk politik. Min uppmaning är helt enkel: Släpp era ideologiska bojor och lyssna för en gångs skull till ert sunda förnuft! Jag påstår inte att regeringen inte ställer upp alls, men den kunde göra mycket mera. Vi får inte slå oss till ro när nästan 600 000 människor behöver insatser.

Låt mig till sist säga några ord om våra arbetslösa ungdomar. Under mina riksdagsår har jag upplevt olika perioder och olika situationer. Jag minns i början av 1980-talet, när jag var ganska ny i riksdagen, hur många ungdomar som fick ställa sig i arbetslöshetskön. Redan då kunde man snabbt se hur det gick utför för många av dem. Tyvärr måste vi konstatera att många av dem inte ens i dag har fått fast fotfäste på arbetsmarknaden.

Regeringspartiernas företrädare talar vackert om ungdomar, men verkar inte riktigt tro på framtidsfolkets kunskaper, kapacitet och förmåga. Med tal om sänkta ungdomslöners välsignelse och försämringar av anställningsvillkor motsäger de sig själva i försöken i att fria till arbetsgivarna. Avtalens ingångslöner i Sverige ligger inte alls högt vid en internationell jämförelse. Om arbetsgivarna frivilligt är beredda att betala utöver vad avtalen stipulerar kan det inte tas som intäkt för att angripa ungdomslöner.

Vi socialdemokrater har lagt fram ett förslag om utbildning för ungdomar med kort utbildning, utvecklingsår t.o.m. vårterminen det året då ungdomarna fyller 20 år och ungdomsintroduktion. Utbildningsvikariaten skall enligt förslaget i första hand användas för vidareutbildning av ungdomar.

Dessutom menar vi att arbetsmarknaden behöver välutbildade akademiker och andra med lång och gedigen utbildning. En särskild garanti bör därför skapas för arbetslösa akademiker. Garantin bör ge rätt till en praktiktjänstgöring under ett års tid, i första hand i företag med mindre än 200 anställda. Det är det stora flertalet av Sveriges företag.

Utvecklingsbolagen bör också ges ytterligare resurser för att de skall kunna ge ungdomar riskvilligt kapital på rimliga villkor. Jag menar, precis som utskottets värderade ordförande, att Sverige inte har råd att förlora sina ungdomar. Risken är uppenbar att vi förlorar våra bäst utbildade till den internationella arbetsmarknaden. Andra välutbildade ungdomar tappar snabbt sin framtidstro och attraktionskraft i arbetslöshetens tröstlösa armé.

De som har valt fel eller saknar yrkesutbildning tappar sin tro på oss vuxna som samhällsorganisatörer. Ungdomarna väntar sig att vi vuxna släpper allt prestigetänkande och gör en investering till. Gör vi inte det är 20–25 års investeringar under ungdomarnas uppväxt helt förgäves. Detta har vi helt enkelt inte råd med, herr talman.

Jag vill avsluta med att tacka mina utskottskamrater för många innehållsrika arbetsår tillsammans. Tack!

I detta anförande instämde Lena Hjelm-Wallén, Berit Andnor, Georg Andersson, Arne Kjörnsberg, Johnny Ahlqvist, Ingela Thalén och Sten Östlund (alla s).

Anf. 145 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Lahja Exner sade att vi skall släppa våra ideologier i något slags hopp om att det skulle bli bättre då. Jag är inte så säker på att det är lösningen, herr talman. Jag tror tvärtom att det kan finnas en konstruktiv korsbefruktning när ideologierna får mötas och brytas mot varandra. Där kan vi ta ut det bästa som går.

Lahja Exner pekade här på att det är oerhört angeläget att våra barn och ungdomar kommer in i arbetslivet och får ett fotfäste. Om man kommer vid sidan är det utomordentligt svårt att komma tillbaka igen. Lahja Exner sade också att det finns anledning att ta bättre fasta på de socialdemokratiska förslagen. Jag tror att det delvis har gjorts.

Oppositionspartiernas roll är naturligtvis att vara pådrivare och förnyare. I sina bästa stunder tror jag att såväl Socialdemokraterna som andra spelar den rollen nog så väl. Jag ville markera det här med anledning av det inlägg som jag samtidigt kände så stor sympati för.

Jag vill returnera Lahja Exners vänliga ord till utskottskamraterna, nu när hon deltar i sin sista debatt här i riksdagen, och säga att hon under de 15 år som hon har hållit till i det svenska parlamentet har tillfört utskott och kammare både kunniga och positiva arbetsinsatser.

Som invandrare, fackligt förtroendevald och politiskt verksam har Lahja Exner varit en tillgång för våra gemensamma strävanden. Som en liten personlig reflexion vill jag säga att om Sveriges riksdag hade fler ledamöter med de mänskliga kvaliteter som Lahja Exner representerar, skulle vi ha en bättre och vänligare riksdag.

I detta anförande instämde Isa Halvarsson (fp).

Anf. 146 LAHJA EXNER (s) replik:

Herr talman! Jag tackar för de vänliga orden från utskottets vice ordförande. Det har många gånger känts tungt i opposition. Men det är inte första gången. Det var ju i oppositionsställning som jag fick börja mitt riksdagsarbete, så jag känner till villkoren. Men det är säkert viktigt att vi politiker lyssnar på varandra. Ibland borde man kunna reagera litet snabbare och ansluta sig till oppositionens förslag redan från början, så att förslaget inte behöver föras fram på nytt efter en eller två månader och fördröja de positiva effekterna.

Anf. 147 BERIT OSCARSSON (s):

Herr talman! Folkbildningen, som vi nu skall tala om, är en betydelsefull resurs, inte minst i dagens krissamhälle. Debatten har ju nu handlat om krisen. Det är därför en klok politik att bättre ta vara på och också utnyttja de unika möjligheter och den oförlösta kapacitet som finns i den svenska folkbildningen. Folkbildningen får inte tryckas tillbaka.

Vi socialdemokrater har givetvis stor förståelse för och vill medverka till att, i det samhällsekonomiskt ansträngda läge som Sverige befinner sig i, alla kostnader noga granskas. Men det är inte en framsynt politik att nu hålla folkbildningsanslaget nere.

Inte minst i en tid när tron på demokratin sviktar, när främlingsfientlighe-

ten ökar och när samhället behöver aktiva medborgare som är beredda att ta ett ansvar för både sig själva och för andra behövs en stark och effektiv folkbildning.

Vad har då skett under den borgerliga regeringsperioden?

Den borgerliga regeringen har drastiskt dragit ner det ordinarie anslaget till folkbildningen med närmare en halv miljard kronor.

Ändå har regeringen tidigare sagt att Folkbildningsrådets redovisning i den fördjupade anslagsframställningen stämmer väl överens med syftena med statsbidragsgivningen. Detta är positivt.

Regeringen har också sagt att folkbildningen gjort betydande insatser med hjälp av de särskilda medel som anvisats av arbetsmarknadspolitiska skäl. Såväl folkhögskolor som studieförbund har visat att de genom flexibla organisationer och arbetssätt snabbt kunnat erbjuda utbildningsaktiviteter som samlat ett stort antal deltagare. Det är bra.

Trots detta har riksdagen tidigare i år på förslag av regeringen beslutat att statsbidraget till folkbildningen skall dras ned med 100 miljoner kronor.

Sammantaget har under den borgerliga regeringens tid det ordinarie anslaget, som jag sade tidigare, reducerats med närmare en halv miljard kronor. Så gick det med treårsramen, indexeringen och den långsiktiga stabiliteten, som riksdagen tidigare beslutat om.

Även kommunerna har dragit ner anslagen till folkbildningen. Under samma tidsperiod har drygt 150 miljoner skurits bort. Detta motsvarar ca 23 % lägre anslag. Det har framför allt drabbat studieförbunden som är mycket beroende av de kommunala anslagen.

Naturligtvis har de särskilda anslag som tillkommit av arbetsmarknadspolitiska skäl till viss del mildrat det minskade grundbidraget, men det är oerhört viktigt att vi slår vakt om det fria och frivilliga folkbildningsarbetet och att staten inte styr.

Därför har vi socialdemokrater varje år lagt fram förslag om ökat stöd till folkbildningen. I dag behandlas vårt förslag om ytterligare 100 miljoner kronor till ordinarie verksamhet utöver vad den borgerliga regeringen föreslagit.

De särskilda medel som av arbetsmarknadspolitiska skäl anslagits har haft stor betydelse för många arbetslösa. Exempelvis har folkhögskolorna 40 000 elever på de långa kurserna, och studieförbunden räknar med att över 100 000 har deltagit i deras verksamhet.

Tänk så många människor med tidigare kort utbildning som därmed fått ökat självförtroende, mera kunskaper och kanske också lust att läsa vidare.

Vi socialdemokrater tar fasta på en rad av undersökningar som visar att ett ökande antal människor känner vanmakt inför möjligheterna att kunna påverka sin livssituation och samhällsutvecklingen via de traditionella demokratiska vägarna. Många söker därför andra former för påverkan, medverkan och delaktighet. De starkt antidemokratiska tendenser som alltmer kommer fram i samhället är mycket oroande. Folkbildningen kan medverka till att bryta denna skrämmande utveckling.

Folkbildningen och föreningslivet behövs för att motverka främlingsfientlighet och rasism. Folkbildningens nätverk kommer här mycket väl till pass. Därför har vi socialdemokrater i vår motion föreslagit 3 miljoner kronor till

kulturprojekt mot främlingsfientlighet och rasism och för ett mångkulturellt samhälle.

Folkhögskolor och studieförbund betyder oerhört mycket för att svenskar och invandrare skall få kontakt och lära känna varandra. Det är genom personliga kontakter som det skapas förståelse och tolerans.

Uppgivenheten måste också brytas. Här har folkbildningen en given plats. Där möter den en av sina stora utmaningar. Det är en tydlig förstahandsuppgift för folkbildningen att exempelvis ta vara på de möjligheter som många mötesplatser ger.

Där människor möts kan det demokratiska eller det politiska samtalet, dialogen mellan medborgare och mellan medborgare och valda representanter i de politiska församlingarna, återupprättas och utvecklas genom olika folkbildningsaktiviteter. Vem tar t.ex. i praktiken ansvar för den Europainformation som vi alla ropar efter?

För allt detta behövs det nu ett ökat stöd, ett stöd som inte minst skall ses som en investering för stärkt demokrati.

Vi socialdemokrater står fast vid att det är nödvändigt att långsiktigt förstärka det ordinarie folkbildningsanslaget. Det är nu resurserna behövs. Det är en befogad utgift för att människor skall kunna stärka sin självkänsla, höja sin utbildningsnivå, höja sin kompetens på arbetsmarknaden, ge bättre utrymme för kulturen och kulturarbetarna i folkbildningen. Man kan se utgiften som en investering som snabbt skulle förränta sig.

Jag vill därför med instämmande i motiveringarna i reservation 21 och den bakomliggande socialdemokratiska motionen yrka bifall till reservation 21.

Anf. 148 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Värderade talman! I många avseenden kan jag instämma med Berit Oscarsson i den oro som hon känner för folkbildningens möjligheter. Det vet Berit Oscarsson. Vi som arbetar med folkbildningsfrågor i politiken och på annat sätt har under många år, ända sedan socialdemokrater ledde regering, varit oroliga för att man undan för undan skall urgröpa folkbildningens konkurrenskraft. Det har vi haft anledning att diskutera även under tidigare regeringar. Folkbildningens organisation har fått vänja sig vid att få sina resurser neddragna.

Vi får beklaga att ekonomin fortfarande i Sveriges land är sådan att man inte kan göra de satsningar som man skulle önska. Det skulle vara roligt för mig att kunna stå här och tillstyrka förslag till belopp som också Berit Oscarsson skulle kunna vara nöjd med.

Nu är det inget dåligt utbyte som folkbildningen får i alla fall. Så mycket som 390 710 000 kr anslås extra för åtgärder mot arbetslöshet i folkbildningens regi. Det är ingen dålig resurs för folkhögskolorna. De kommer att få fullt jobb med att göra av med pengarna för att genom goda insatser minska arbetslösheten. För studieförbundens del är 100 miljoner anslagna. Det är inte heller några dåliga resurser med tanke på de möjligheter som vi har när det gäller att få fram mer pengar i statskassan.

När det gäller åtgärder för att motverka rasism har regeringen och riksdagen anslagit ganska stora belopp. Det finns mycket pengar anslagna för dessa viktiga åtgärder.

Trots att jag måste beklaga att vi inte kan anslå mer pengar är jag nöjd med regeringens insats i det här ärendet och tycker att man har gjort en mycket god insats för att med folkbildningens hjälp minska problemen med arbetslöshet och rasism.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 149 BERIT OSCARSSON (s) replik:

Herr talman! Jag delar Carl-Johan Wilsons uppfattning om betydelsen av att arbetsmarknadspengar kommit både folkhögskolor och studieförbund till del. Vi kan se vilket fint resultat både folkhögskolorna och studieförbunden har kunnat nå med de ökade resurser som de har fått.

Det som vi socialdemokrater ängslas över är det ordinarie anslaget. Det beror på att man under de tre senaste åren fått så dramatiskt minskade anslag just till den ordinarie verksamheten. Lägg därtill de stora nedskärningarna ute i kommunerna.

Carl-Johan Wilson vet att studieförbunden är speciellt beroende av de kommunala bidragen. Blir det nu ytterligare neddragningar med 100 miljoner kronor är smärtgränsen nådd. Vi kan se hur det ser ut i studieförbunden. Deltagaravgifterna i dag är så höga att det finns ett motstånd. Man känner att den höga avgiften förhindrar en att delta i folkbildningen eller i den aktivitet som man är mest engagerad i. Så får det inte vara.

Därför är vi mycket ängsliga över att taket kommer att förhindra att den som mest behöver och mest vill kan delta.

Jag har tittat på följderna för mitt eget studieförbund ABF. Med 100 miljoner kronor neddragna skulle det innebära 13 miljoner kronor mindre, om man gör samma omfördelning som tidigare i Folkbildningsrådet. Det är inga småpengar. Av den anledningen är det rätt att kräva att det ordinarie bidraget ökas så att vi långsiktigt kan se till att vi får en folkbildning som är unik inte bara i Norden utan kanske i världen, med många folkrörelser och många engagerade människor. Därmed är vi ett föredöme. Det kanske behövs i dessa tider.

Därför tycker jag att vi borde ha kunnat komma överens, Carl-Johan Wilson, i fråga om dessa 100 miljoner kronor.

Anf. 150 CARL-JOHAN WILSON (fp) replik:

Värderade talman! Berit Oscarsson och jag är överens om nästan allting. Det känns litet konstigt att diskutera frågan då vi vet vilka villkor som gäller för Sveriges ekonomi. Jag skulle alltså önska att de stora neddragningar som socialdemokratiska regeringar gjort på folkbildningens område skulle ha varit tillräckliga, så att vi efter den här regeringens tillträde hade kunnat behålla balansen. Det som har skett på folkbildningens område när det gäller ekonomiska bidrag är bl.a. att den kompensation för förändringar i kostnadsutvecklingen i landet som andra utbildningsanordnare har fått har inte folkbildningen fått under många år. Den kritiken har vi riktat mot socialdemokratiska regeringar. Jag är ledsen över att jag inte med stolthet kan säga att vi har brutit den trenden. Även den här regeringen har varit tvungen att låta de ekonomiska problemen gå ut över folkbildningen.

Det är sant, som Berit Oscarsson antydde, att svensk folkbildning är den

främsta folkbildningen i världen, delvis beroende på att det inte finns folkbildning annat än i Norden. Vi har försökt att exportera den till länder på andra håll. Det har säkert gjorts goda insatser på andra håll för att sprida folkbildning. Vi kan också räkna med att svensk folkbildning har möjligheter att anpassa sig. Det har hänt tidigare. Att svensk högskola har gjort underverk med de pengar den har fått vet vi. Det är vi stolta över.

Nu är det ekonomiska läget som det är. De positioner som vi har att bevaka i det politiska spelet är sådana att den här gången är det jag som får försvara regeringens politik. Andra gånger har det varit Berit Oscarsson. Märkligt nog har argumenten varit nästan desamma, fastän i ombytta roller. Så är det. Vi får lita på att folkbildningen gör det bästa av den situation som uppstått.

Anf. 151 BERIT OSCARSSON (s) replik:

Herr talman! Vi är överens om mycket, och vi har debatterat den här frågan många gånger. Just nu är det det ordinarie anslaget som vi diskuterar. Jag är allvarligt oroad för att man drar ner på det ordinarie anslaget i dag. Det kommer att bli dyrt i längden. När smärtgränsen är nådd och om man inte når de grupper som vi är överens skall delta – korttidsutbildade, handikappade, invandrare – blir det dyrt att bygga upp en ny folkbildning. Därför vill jag slå vakt om folkbildningen, framför allt när det gäller det ordinarie anslaget.

Jag hoppas, Carl-Johan Wilson, att vi får fortsätta att debattera folkbildningen, om inte i denna kammare så på andra ställen. Tack, Carl-Johan Wilson!

Anf. 152 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Liksom alla andra länder, har Sverige under senare år ökat sin utbildningsvolym. Bakgrunden till ökningen på högskolans område är beslut som fattades våren 1991, alltså innan den nuvarande regeringen trädde till. Då fattades det beslut om att högskolan skulle få drygt 12 000 nya platser framöver. Vi lät oss inte nöja med det, utan vi såg att ytterligare platser behövdes. Många slog larm sommaren 1992. Alla minns vi hur utbildningsministern stretade emot. Beslutet om fler platser i högskolan kunde fattas först långt in på höstterminen.

Så här har det fortsatt. Först efter kritik och krav på fler platser i högskolan har regeringen accepterat att öka utbildningsvolymen, ofta som extra påslag i samband med kompletteringspropositioner.

Nu står vi inför hösten 1994. Trots den starka expansionen av högskolan under senare år är situationen inför hösten den att tiotusentals behöriga och utbildningsintresserade ungdomar måste avvisas från högre utbildning.

Vi socialdemokrater har verkligen försökt driva på för att komma i kapp det ständigt ökade behovet av högskoleutbildning. Vi har vid varje möjligt tillfälle efter kontakt med högskolor runt om i landet lagt fram förslag om ökat platsantal som vi förvissat oss om också skulle kunna förverkligas.

Vi beklagar att dessa förslag i allmänhet har avvisats av den borgerliga majoriteten. Detta kommer förmodligen att ske också med de förslag som

vi i dag skall ta ställning till, dvs. drygt 4 000 fler högskoleplatser än vad regeringen har föreslagit riksdagen.

Förutom att vi vill ha denna ökning av antalet högskoleplatser, som jag nyss talade om, vill vi inte gå med på regeringens förslag om en drastisk nedskärning av läkarutbildningen. Vi vill få till stånd en halvering och avvisar därmed förslaget om att minska läkarutbildningen i Göteborg.

Herr talman! Det är inte bara på högskolans område som regeringens och socialdemokraternas ambitionsnivåer skiljer sig. Det gäller i hög grad också möjligheten att erbjuda vuxna och ungdomar utbildning. Vi föreslår att sammanlagt 30 000 extra platser bereds för ett tredje gymnasieår och att 40 000 extra platser bereds inom komvux.

Trots de enorma behoven av kompetenshöjning inom produktionen är vuxenutbildningen ett vanskött område för denna regering. Handlingsförmågan har styrts av moderaternas ideologiska skygglappar mot vuxenutbildning, och då blir det som det blir.

Det började redan i budgetpropositionen 1992, då man riktade ett dråpslag mot komvux genom att dra in 350 miljoner kronor, dvs. en fjärdedel av de statliga medel som då gick till komvux. Riksdagen mildrade beslutet något, och regeringen har sedan fått finna sig i att t.o.m. öka komvuxutbildningen, i varje fall som en arbetsmarknadsåtgärd.

Vi socialdemokrater har en annan syn på vuxenutbildning än vad den borgerliga riksdagsmajoriteten har. I motioner har vi åtskilliga gånger framfört krav på ett brett kompetens- och kunskapslyft för vuxna. I åldersgruppen 25–50 år har ca 700 000 människor endast grundskola, och ca 1 700 000 människor har högst tvåårig gymnasieutbildning.

Det är i denna grupp som den stora kompetenshöjningen och de stora resurserna måste sättas in. Här måste hela utbildningssektorn mobiliseras. Det gäller komvux, högskola, studieförbund, folkhögskolor men även privata utbildningsanordnare, inte minst såsom upphandlad arbetsmarknadsutbildning och inom personalutbildning.

Om kompetenshöjningen uteblir riskerar många människor att få det svårt i arbetslivet, ett arbetsliv som ställer allt högre krav på den enskilde. Tyvärr har inte regeringen insett vidden av detta behov, och man har inte brytt sig om att vidta verkliga åtgärder för en bred kompetensutveckling för de många vuxna.

Herr talman! På troligen inget annat område har konsekvenserna av systemskiftet i svensk politik blivit så tydliga som inom utbildningsområdet. Här har privatiseringens kalla stjärna varit riktmärket för förändringar av färdriktningen. Moderaterna har visat vägen, och de övriga partierna har snällt lunkat med och undertryckt varje tidigare formulerad egen uppfattning.

I det betänkande som vi i dag behandlar finns det ett nytt privatiseringsinslag i form av s.k. utbildningscheckar. Vad denna check skall användas till och av vem är inte så noga, huvudsaken är att moderaterna kan bocka av ytterligare en punkt på listan över åtgärder som skall hinnas med.

Förslaget om utbildningscheck har egentligen väldigt litet med utbildningspolitik att göra. Däremot platsar det väl som en innovation i moderat näringspolitik. Det väsentliga med utbildningschecken tycks vara att se till

att de kommunala utbildningsanordnarna inte får komma ifråga. Här är parallellen till regeringens tidigare förslag om entreprenadförhållande inom gymnasieskolan klar. Arbetsplatser ägda av kommun eller landsting förväntades inte ha någon kompetens att erbjuda vid mer arbetsplatsnära utbildning. Endast det privata näringslivet dög. Det förhåller sig på samma sätt med utbildningscheckar.

Andra inslag i privatiseringskampanjen är det nyliberala och internationellt unika påfundet att omvandla två väl fungerande statliga högskolor till privata stiftelser där staten likväl fortsättningsvis skall svara för finansieringen av verksamheten.

Vidare har en mängd forskningsstiftelser bildats av AP-fondens löntagarfondsmedel. Pensionssystemet har därigenom dränerats på omkring 30 miljarder i en situation där det torde vara bekant för alla att pensionssystemet är i stort behov av medel för att garantera framtida pensioner.

Så har utbildningsministern försökt bygga monument över sig själv genom allehanda stiftelsebildningar som fråntar kommande riksdagar möjligheten att ha något som helst inflytande över mycket stora resurser till forskningen.

Syftet med de nytillkommande forskningsstiftelserna hade mycket väl kunnat förverkligas med budgetmedel om denna och kommande riksdagar ansett just dessa ändamål värda att satsa på.

Det är uppenbart att om regeringen inte hade haft löntagarfondsmedlen att tillgå, hade den stått helt naken i sitt myckna ordande om forskningens betydelse. Vi socialdemokrater visade vår insikt om forskningens betydelse genom att föreslå omfattande forskningssatsningar den normala budgetvägen när riksdagen tog ställning till det treåriga forskningsprogrammet.

Ytterligare en aspekt på den moderata privatiseringskampanjen gäller en förödande marknadsorientering på skolans område. Där har politiken redan hunnit få allvarliga konsekvenser i form av ökad segregering.

Vi socialdemokrater såg tidigt vad privatiseringspolitiken skulle leda till, genom skolpeng och överkompensation av privata skolor. I dag kan man konstatera att vi alls icke är ensamma om den insikten.

Föräldrar, elever, lärare och annan skolpersonal upplever påtagligt försämringarna, alltmedan skolministern och de borgerliga regeringsförsvararna förnekar verkligheten.

Lika stor som min oro är för det som händer i privatiseringens och marknadsorienteringens spår på utbildningens område är min förvåning över hur mittenpartierna under de gångna tre åren så fullständigt utplånat sig själva och helt överlåtit samhällets kanske viktigaste framtidsfråga, skolan och utbildningen, till moderaterna. Jag har dock fortfarande en förhoppning om att dessa partier snart skall ta sig ur sin dvala och åter stå upp för de grundläggande idéer inom utbildningspolitikens och skolpolitikens områden som vi tidigare var så eniga om. Därigenom har Sverige skaffat sig en vuxenutbildning i världsklass och en skola som alltid hävdat sig mycket väl internationellt, och som i god mening har varit en skola för alla barn.

Den politiska enighet som byggde upp detta utbildningsväsende skall vi vara rädda om. Vi skall inte låta det förödas i det privatiseringsrus som nu råkar vara på modet i nyliberalismens släptåg.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 20, 22, 24 och 26.

Anf. 153 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Lena Hjelm-Wallén gjorde en utbildningspolitisk exposé över den socialdemokratiska oppositionen under den senaste treårsperioden. Det kan vara nog så intressant.

Det är i så fall ännu intressantare att gå tillbaka ytterligare några år när socialdemokraterna själva hade hand om politiken och göra en jämförelse. Den kritik som Lena Hjelm-Wallén här framför är en kritik som i ännu högre grad framfördes av de borgerliga representanterna mot den dåvarande socialdemokratiska regeringen.

Kritiken var att den socialdemokratiska regeringen i många avseenden var visligen trög men sen till handling. Detta gällde speciellt dimensioneringsökningar. Socialdemokraterna hade det yttersta ansvaret för att dimensioneringsökningarna kom i gång så sent och inledningsvis blev av så ringa omfattning. Den borgerliga regeringen har sedan ökat dimensioneringen i en utsträckning som var otänkbar under den socialdemokratiska regeringstiden.

Att sedan Socialdemokraterna snabbt byter fot i oppositionsställning och försöker att överträffa regeringen är i och för sig ingenting förvånande. Det hör till normal oppositionspolitik, och jag hade väl knappast förväntat mig någonting annat.

Däremot hade jag nog förväntat mig att Socialdemokraterna kände ett något större samhällsekonomiskt ansvar i dessa sammanhang. Man har inte tänkt på hur man disponerar sina medel.

Lena Hjelm-Wallén har talat mycket vältaligt om behovet av att öka exempelvis antalet platser för dem som läser ett tredje gymnasieår eller läser på komvux. Men då överträffar man regeringen med åtskilliga miljoner kronor – hundratals miljoner kronor. När det gäller komvux föreslår man hela 12 000 platser. Sedan konstaterar man i det betänkande som vi båda har undertecknat att ungefär så många platser som har föreslagits av regeringen, har man också lyckats fylla. Hur socialdemokraterna hade tänkt sig att disponera det överblivna antalet platser framgick inte av Lena Hjelm-Walléns inlägg.

Lika illa är det när det gäller antalet platser till det tredje gymnasieåret. Där har socialdemokraterna föreslagit 40 000 platser. Enligt propositionen har man funnit 26 000 platser utnyttjade och föreslår 26 100 platser. Man har alltså funnit en lämplig avvägning i detta avseende.

Men jag kan förstå att socialdemokraterna tycker om att, om man får använda uttrycket, brassa på ute i buskarna litet grand och tala om hur duktig man är. Men det borde, enligt min uppfattning, vara bättre samhällsekonomiskt och utbildningspolitiskt dimensionerat.

Lena Hjelm-Wallén tog också upp frågan om läkarutbildningen. Det skall villigt erkännas att valet av den nivå som man skall välja är en knepig fråga. Utbildningen är lång. Den är svår att dimensionera. Det är svårt att beräkna efterfrågan på läkare, eftersom det tar ett styvt decennium efter det att intaget har skett tills det att de kommer ut på arbetsmarknaden.

Därför tillsatte regeringen en arbetsgrupp i januari månad som skulle bedöma efterfrågan på läkare vid olika antaganden om hälso- och sjukvårdens volymutveckling. Utredningen arbetade snabbt. Redan i april var den färdig med sitt resultat och konstaterade att det skulle vara en kontinuerlig ökning

av antalet utexaminerade läkare fram till år 2010. Men man sade samtidigt att bedömningen var vansklig.

Regeringen har analyserat frågan vidare. Man har konstaterat att det är rimligt att nu göra en något annorlunda dimensionering än den tidigare och föreslår en viss minskning. Man får med de olika fakulteterna förhandla fram en fördelning som är rimlig ur många olika aspekter. Det innebär 40 platser färre i Lund, 40 platser färre vid Karolinska institutet i Stockholm, 20 platser färre i Uppsala och Göteborg.

Socialdemokraterna lägger sig på nivån som innebär halva denna minskning. De föreslår minskningar av antalet platser i Lund och vid Karolinska institutet och undantar i detta avseende Göteborg och Uppsala. Vad som egentligen ligger bakom socialdemokraternas bedömning går inte riktigt att utläsa av vare sig deras motion eller av Lena Hjelm-Walléns inlägg.

Jag tycker att den bedömning som framkom vid uppvaktningar i utskottet och som framkom av propositionens text visar att regeringens bedömning troligen är den rimligaste. En minskning med ungefär 120 platser är en nivå som vi i dagsläget bör utgå från.

Därmed yrkar jag avslag på socialdemokraternas förslag till dimensioneringsminskning.

Lena Hjelm-Wallén uppehöll sig också en lång stund vid de s.k. ideologiska skygglappar som regeringen skulle ha och att regeringen var styrd av moderaternas ideologi, medan de andra partierna bara var släpvagnar i sammanhanget. Jag förstår inte riktigt Lena Hjelm-Walléns argumentation. Hon konkretiserade inte i något avseende. Jag uppfattade hennes litet exposéartade anförande som ett slags valmanifest att användas i annnat sammanhang utanför denna kammare. Det må så vara.

Jag vill bara ta upp ytterligare en fråga i Lena Hjelm-Walléns anförande, nämligen frågan om stiftelser. Jag är frestad att hänvisa till den debatt som Lena Hjelm-Wallén och jag hade med varandra för ungefär ett år sedan, då vi utredde frågan ganska noggrant. Hon talade nu om att stiftelserna finansierades med AP-fondsmedel eller medel som skulle gå till pensionärerna. Den frågan, Lena Hjelm-Wallén, har vi utrett en gång för alla. Jag hänvisar till finansutskottets betänkande från januari i år osv. Det finns många bevis från denna kammares debatter för att Lena Hjelm-Wallén har fel på den här punkten. Vidare säger hon att vi i stället borde ha finansierat stiftelserna via budgeten. Man får det klara intrycket att socialdemokraterna egentligen inte alls vill göra denna forskningssatsning.

Anf. 154 LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Vi socialdemokrater kommer att fortsätta att envisas med att det faktiskt är bättre att människor får utlopp för sitt utbildningsintresse i stället för att stå i arbetslöshetskön. Det är därför som vi vill satsa på vuxenutbildning. Det är därför som vi också satsar ännu mer på det tredje gymnasieåret än vad regeringen gör.

När det gäller högskolans dimensionering är skillnaden mellan oss socialdemokrater och de borgerliga ledamöterna av denna riksdag samt regeringarna, då och nu, att när vi socialdemokrater var i regeringsställning, lyssnade vi på den borgerliga oppositionen. Men det fanns en kritik 1990–1991 mot

att dimensioneringen var för låg. Vi lyssnade och tog intryck. Därför fattade riksdagen ett ganska enhälligt beslut våren 1991 om att kraftigt öka dimensioneringen. Det var ett trendbrott. Sedan dess har ökningen blivit avsevärd, vilket är viktigt och bra.

Jag förstår att frågan om läkarutbildningen, särskilt när det gäller Göteborgs utsatta situation, är något knepig för Rune Rydén, eftersom han och den borgerliga majoriteten tog intryck av uppvaktningar i bl.a. utbildningsutskottet, vilka ansåg att en så stor nedskärning icke skulle ske. Sedan blev man överkörd av finansutskottet.

Jag tycker att Rune Rydén skall stå på sig och också här i kammaren i dag hävda den åsikt som han hade i utbildningsutskottet, så kan vi ordna så att Göteborg får sina platser. Det gäller bara att stödja vår reservation så kan man klara det. Det är en alltför drastisk minskning som regeringen har föreslagit. I dimensioneringsfrågor är det alltid fråga om bedömningar, eftersom ingen vet säkert. Men detta är vår och många andras bedömning.

Vi föreslog ett forskningsprogram som väl motsvarade det som regeringen kom fram till, när man gick in och tog medel som man egentligen inte alls hade rätt till i detta sammanhang, nämligen AP-fondsmedlen.

Det är litet konstigt att Rune Rydén, efter så pass många debatter, ännu inte har förstått att AP-fonderna faktiskt har något med pensioner att göra. Löntagarfondsmedlen var en del i AP-fonderna och ingen separat del.

Anf. 155 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att säga till Lena Hjelm-Wallén att hon ingenting har läst och ingenting förstått av den debatt som vi har fört om löntagarfondsmedlen.

Jag har hänvisat till tidigare debatter, och jag ber henne att gå tillbaka och läsa dem. Ta del av de betänkanden som finns från finansutskottet, även från den debatt som vi två hade för ungefär ett år sedan! Då kommer Lena Hjelm-Wallén att få klart för sig hur sakernas tillstånd verkligen är. Låt oss därmed avföra denna fråga från dagordningen.

Lena Hjelm-Wallén sade ungefär så här: På vår tid lyssnade vi på den borgerliga oppositionen. Våren 1991 skedde det minsann ett trendbrott. Då ökade vi utbildningsvolymen rejält. Ja, det är alldeles korrekt, och det var ett enhälligt utskottsbetänkande. I annat fall hade man nämligen blivit överkörd. Således passade man på att följa majoriteten, och det må så vara. Det är kanske en riktig åtgärd att göra på det sättet.

Vad som skiljer när det gäller den politik som då fördes av den dåvarande oppositionen och den politik som förs av den nuvarande oppositionen är att de socialdemokratiska förslagen med anledning av kompletteringspropositionen den här gången så att säga har lyft sig från verklighetens ram. Det handlar om en ökning, och det är fråga om så stora volymer att man inte klarar av att ta hand om de här platserna ute på fältet vare sig när det gäller antalet lärare eller när det gäller antalet elever. Det senare är inte det minst viktiga. Om utbildning skall ske bör det väl finnas någon på plats. Det har man inte kunnat visa, så det är något som Lena Hjelm-Wallén borde tänka på i den här debatten.

I fråga om läkarutbildningen konstaterar Lena Hjelm-Wallén vad jag har

sagt, nämligen att detta är en bedömningsfråga. Det är svårt att exakt veta vilken nivå man skall lägga sig på. Personligen tycker jag att det som framförs i propositionen och det som man stannat för i finansutskottet är en rimlig bedömning, och den står jag bakom.

Anf. 156 LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Rune Rydén rekommenderar mig att läsa vad moderata företrädare tidigare har sagt om Löntagarfonderna. Men det hjälper väl inte att läsa det som man uppfattar som förvanskningar av verkligheten. Varför skulle regeringen annars föreslå att reglementet för AP-fonderna är det som skulle förändras för att Per Unckel över huvud taget skulle komma åt de här pengarna, som han sedan placerade i forskningsstiftelser?

Löntagarfondsmedel har varit en del av AP-fonderna. Därmed har de varit en del av det som skall garantera våra framtida pensioner. Det är inte precis överskott när det gäller sådana pengar, Rune Rydén!

Rune Rydén säger att det inte är möjligt att öka utbildningsvolymen ytterligare i högskolan. Men det har vi hört varje gång vi har kommit med sådana förslag. I alla fall har regeringen i allmänhet en tid senare sjösatt sådana här ökningar. Vi tackar för det. Men det är litet konstiga anklagelser som riktas mot oss, särskilt som vi har varit så noga med att ha kontakt med högskolorna ute på fältet innan vi har lagt fram våra förslag. Och de förslag som vi har lagt fram är realistiska!

Herr talman! Åsikterna skiljer kraftigt när det gäller utbildningspolitiken, och det är klart att det gäller starka värderingar. Dessa skall tydliggöras i debatten.

Jag vill tacka Rune Rydén för den debatt som vi nu haft inför sommaravslutningen här. Jag vill också tacka alla ledamöter i utbildningsutskottet med vår värderade ordförande Hans Nyhage i spetsen för både heta debatter och ett mycket gott kamratskap under den här mandatperioden.

Anf. 157 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Låt mig få returnera tacket till Lena Hjelm-Wallén och säga att fru vice ordföranden i utbildningsutskottet alltid har varit en mycket trevlig meddebattör. Jag ser fram emot ytterligare debatter med Lena Hjelm-Wallén i olika sammanhang. Jag vill också instämma i tacket till övriga ledamöter och suppleanter i utskottet liksom till kansliet och önska alla en trevlig och glad sommar.

Så till saken igen. Låt oss bara konstatera att vi har olika uppfattningar i AP-fondsfrågan och i löntagarfondsfrågan. Det verkar vara omöjligt att få socialdemokraterna att förstå att det finns klara skillnader i sak här. Men jag tycker att vi denna sena timme inte skall föra en djupare debatt om det. Här föreligger dock en klar skiljelinje mellan våra uppfattningar.

Lena Hjelm-Wallén tog upp en fråga som hon inte berörde i det förra inlägget, nämligen frågan om en ökad volym beträffande högskolan. Däremot togs den saken upp i Lena Hjelm-Walléns huvudanförande. Det är helt klart att vi på denna punkt har olika uppfattningar. Vad jag talade om i min första replik var ökningen av komvuxplatser och platser avseende det tredje gymnasieåret.

Den som ringer runt till mindre och medelstora högskolor får mycket riktigt höra: Ja visst, vi kan öka. Man ser nämligen en chans att öka sina volymer till nästan vilket pris som helst. Det förekommer en fight om större volymer för att man sedan skall kunna säga: Hurra, vad vi är bra! Vi är duktiga. Eller också kan man säga: Vi är bäst.

Problemet, Lena Hjelm-Wallén, är att det saknas kompetenta lärare. Om det inte finns kompetenta lärare påverkar det undervisningens kvalitet. Något av det värsta för eleverna är just att de får en dålig undervisning, därför att då gör man både högskolan och eleverna en riktig björntjänst. Det är skälet till att vi inte har kunnat öka antagningsvolymen beträffande de mindre och medelstora högskolorna mer än vad som har skett.

Det kan finnas olika uppfattningar om hur snabbt man i det här fallet skall gå fram. Man har i alla fall ansträngt sig till den gräns som det för närvarande finns förutsättningar för.

Anf. 158 DORIS HÅVIK (s):

Herr talman! Jag hade tänkt uppehålla mig vid ett antal motioner väckta av ledamöter från Västsverige i anledning av propositionen om den ekonomiska politiken. Det gäller utbildningen av läkare och tandläkare.

Vi som har skrivit under motionerna representerar Göteborg, Skaraborg, Älvsborg, Södra Älvsborg, norra Halland och Bohuslän. Det gäller i första hand medicinsk utbildning och forskning vid Göteborgs universitet. Medicinsk utbildning och forskning är av naturliga skäl avgörande för sjukvårdens kvalitet och utvecklingsmöjlighet. Men lika betydelsefulla, särskilt i ett längre perspektiv, är förutsättningarna för den biomedicinska utvecklingen. Det gäller både framtida behandlingsmöjligheter och industriell utveckling.

Kvalificerade analyser hävdar att den industriekonomiska potentialen inom biomedicin är minst lika stor som elektronikindustrins. Göteborg och Västsverige har hittills hävdat sig väl i alla dessa avseenden.

En förutsättning för fortsatt utveckling, och för en positiv utveckling, är att den medicinska fakulteten får tillräckliga resurser till grundutbildningen. Det är viktigt av flera skäl. Den västsvenska regionen måste på samma villkor som andra regioner kunna erbjuda sina ungdomar utbildningsmöjligheter inom viktiga områden. Så är inte fallet i dag, vilket framgår.

Grundutbildningen utgör en rekryteringsbas för forskarutbildningen. En låg, och dessutom sjunkande, nivå innebär sämre förutsättningar att leva upp till regeringens ambitioner att öka antalet disputerade forskare. Detta innebär redan i dag svårigheter när det gäller att svara upp mot industrins önskemål om kvalificerade medarbetare.

Jag tycker att det förtjänar att nämnas hur det ser ut när det gäller antalet platser per miljon invånare i de olika regionerna.

1993 hade man i Göteborg 74,8 platser per miljon invånare. Där föreslås en neddragning till 62,8 platser. Låt mig redan nu slå fast att det är absolut lägsta siffran bland alla universitetsområden.

Linköping ligger högre – 81 platser per miljon invånare – och får behålla sina platser. Lund med 128,8 platser stannar nu på 101,7 platser. Stockholm och Uppsala har 117,6 platser och stannar på 99,5. Umeå har 135,1 platser och stannar på samma antal 1994.

Göteborg har alltså vidkänts en betydande neddragning i detta sammanhang. Ytterst är det fråga om den västsvenska regionens utveckling inom kunskapsområdet. Men som anförts kommer det att kunna bli svårigheter för den biomedicinska industrins utvecklingsmöjligheter framöver. Den mångåriga och jag vill påstå framgångsrika satsningen på medicinsk forskning vid Göteborgs universitet har lett till ett väl utvecklat samarbete med industrin. Totalt sysselsätts i Västsverige mer än 10 000 personer inom områdena medicinsk teknik och läkemedel.

Regeringen har anfört skäl för att reducera utbildningsuppdragen inom läkarutbildningen. Det är tveksamt om dessa har bärighet ens om man ser enbart till sjukvårdens behov. Fortfarande är 12,5 % av läkartjänsterna i Norrland obesatta. Långsiktiga behovsprognoser pekar på en läkarbrist i början på 2000-talet, främst till följd av stor pensionsavgång i slutet på detta sekel.

De lärarkandidater som påbörjar sin läkarutbildning till hösten kommer att vara färdiga med sin specialistutbildning år 2007. Lägger man dessutom till den forskningstunga industrins behov av läkarutbildad personal är volymen snarast för låg.

Jag skulle vilja till detta foga, utanför det skrivna materialet, att intagningspoängen i Göteborg är utomordentligt hög. Man kan inte ta in alla sökande. Dessa brukar i stället söka sig till Umeå. Därigenom fyller man platserna där uppe. Men de studenterna kommer icke att stanna där uppe för att täcka läkarbristen. De återkommer, enligt nyligen ihämtade uppgifter från universitetet, till Göteborg efter några års studier. Den kliniska möjligheten för dem är icke så stor i Umeå som i Göteborg.

Det betyder att dels kan de få ett års längre studier, beroende på att de släpar efter, dels har de fått resa runt ett tag.

Den medicinska fakulteten har utvecklat en utbildning med en verklig naturvetenskaplig profil. Genom samarbete med pedagogisk forskning vid universitetet har nya inlärningsmetoder genomförts. Målsättningen är att studenten skall tillägna sig kunskaper på djupet. En direkt anknytning till forskningen innebär att studenten också tillägnar sig kunskap om hur ny kunskap genereras.

Visionen bakom dessa förändringar är att kunskapsutvecklingen inom medicinen är så snabb att den enskilde läkaren måste förändra och fördjupa sina kunskaper kontinuerligt under yrkesutövningen.

En annan vision med den naturvetenskapligt inriktade läkarutbildningen är att den kan utgöra en bättre bas för forsknings- och utvecklingsarbete inom biomedicin och därmed även utgöra en starkare bas för den biomedicinska industrins behov.

Det är också viktigt att framhålla den stora betydelse medicinska fakulteten har i tvärvetenskapliga projekt inom universitetet. Viktig forskning pågår i tvärsnitten medicin–kemi och medicin–fysik. Även dessa har industriella applikationsmöjligheter av stor potential. Mot denna bakgrund anser vi att utbildningsuppdraget inom läkarutbildningen i Göteborg skall ökas till att omfatta 145 studenter per år.

Jag har haft goda kontakter med universitetets rektor och med den person som leder denna utbildning, liksom med Anders Welin, som är djupt bekym-

rad över utvecklingen. Han påstår att han har möjligheter att anställa betydligt fler, men han har icke möjligheter att vänta alltför länge om han ser att trenden går ner. Han är beredd att skaffa studenter från de länder som har samma utbildning som vi erbjuder i Göteborg.

Det är kanske inte med sorg men med förvåning från Anders Welins sida som han konstaterar att den utvecklingen pågår. Jag trodde faktiskt att samma regler gällde som för Chalmers: Om nationen behöver utbildning så kommer regeringen att ställa upp. En ledamot här i kammaren har uttalat detta vid ett besök på Chalmers. När det gäller den utomordentliga och för landet värdefulla utbildning som man har också här trodde jag att det också var ett nationellt behov. Läkemedelsindustrin betyder oerhört mycket.

Jag har för mig att det var Rune Rydén som yttrade detta nästan nationella uttryck: "Om nationen kräver det kommer vi att ställa upp." Kan det möjligen bero på att det är en annan konstruktion på Chalmers nu än det var tidigare?

Jag skall bara kort, herr talman, med tanke på att timmen är sen, beröra den odontologiska fakulteten.

Jag har upplevt Rune Rydén som en trivsam person, men han var ganska besk i sina kommentarer om att man ställer krav osv. och att den socialdemokratiska regeringen minsann inte ställde upp.

Låt mig då erinra om att man var beredd att lägga ner tandläkarhögskolan helt och hållet – årtalet var nog 1982. Socialdemokratiska ledamöter, med precis samma sammansättning från olika län bland undertecknarna på motionerna som nu, motionerade om detta, och gick till botten med hela frågan. Den odontologiska utbildningen finns fortfarande kvar. Det tycker jag faktiskt är en framgång för oss och en fjäder i hatten för den socialdemokratiska regeringen, som på detta sätt ställde upp när nationen så krävde.

Nu är man i bekymmer på den odontologiska fakulteten. Det krävs en alldeles för stor minskning av antalet platser för att faktulteten skall se möjligheter att kunna överleva och bedriva den utomordentliga forskning som den odontologiska fakulteten i Göteborg är väl känd för.

Vi har nyligen varit där på besök och fått en bra information. Vi ställer oss bakom kraven på en utbildningspotential som möjliggör en fortsatt utbildning och ger fortsatt möjlighet att överleva. Den är nämligen en fråga om överlevnad för den odontologiska fakulteten att ha ett tillräckligt utbildningsunderlag.

Man har goda möjligheter att möta framtidens behov, men det kräver en tillräckligt stor volym av tandläkarstuderande.

Jag vill sluta med att uttrycka min förvåning över att inte utbildningsministern är här och deltar i denna debatt. Han är så intresserad av forskning och utveckling att jag ibland har tänkt: Han har ett nästan brinnande intresse för forskning. Men jag hoppas att få ett positivt svar från Rune Rydén i stället.

I detta anförande instämde Rune Evensson, Ingvar Johnsson, Britt Bohlin, Torgny Larsson, Marianne Carlström, Lisbet Calner, Inga-Britt Johansson, Sten Östlund, Ingegerd Sahlström, Alf Eriksson, Ingvar Björk (alla s), samt Stefan Kihlberg (nyd).

Anf. 159 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Jag vill till Doris Håvik säga att det var intressant att hon ville lägga i min mun ett så viktigt yttrande som att Chalmers skulle räddas "i nationens intresse". Med bästa vilja i världen kan jag inte erinra mig att jag har sagt detta. Jag har inte på den senaste tiden varit i Göteborg. Men jag skall gärna för Doris Håvik och för andra göteborgare här i församlingen bekänna att jag har en klockarkärlek till Chalmers.

Jag gjorde alla mina datakörningar för min avhandling på Chalmers, eftersom det inte fanns något annat ställe i Sverige där man hade en datamaskin av motsvarande kapacitet på den tiden. Jag står därför fortfarande i viss tacksamhetsskuld till Chalmers för den stora hjälp som jag fick där under några år.

Doris Håvik tog upp exemplet med vad som kunde ha hänt med Odontologiska fakulteten i Göteborg i början på 80-talet. Det är litet synd om henne, för om hon tänker efter ett varv – och det tror jag att hon kommer att göra – kommer hon att komma på att det var en socialdemokratisk regering som lade fram en proposition om att hela Odontologiska fakulteten skulle läggas ner och att den medicinska fakulteten vid Malmö allmänna sjukhus dessutom skulle svepas med. Det var drastiska tag det! Det redde ju upp sig, som vi alla vet.

Doris Håvik talar nu varmt för en ökning av tandläkarutbildningen vid Odontologiska fakulteten i Göteborg. Jag måste då göra henne besviken. Hon har nämligen inte något stöd alls i utskottet, inte ens av sina egna partivänner, för detta, utan utskottets betänkande är enigt när det gäller tandläkarutbildningen i landet. Det måste väl kännas litet bittert.

Doris Håvik talade också varmt om läkarutbildningen och ville inte bara stöda den nuvarande volymen utan också öka den litet grand. Som jag har sagt tidigare i kammaren har vi föreslagit att utbildningen skulle minska med 20 platser. Jag tycker att det är rimligt, med tanke på antalet platser vid Göteborgs universitets medicinska fakultet. Dessutom finns det ett förhandlat och väl genomarbetat förslag från departementet.

Jag har väldigt svårt att förstå att 20 utbildningsplatser vid Medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet skall vara avgörande för hur Hässle AB lyckas med sin medicinska forskning inom sina nog så viktiga områden. Rekryteringen till Hässle sker nämligen ingalunda enbart från Medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet, utan den sker naturligtvis från samtliga medicinska fakulteter vid Sveriges universitet. Man letar efter de mest kompetenta forskarna inom respektive områden, var än i Sverige – och för den delen inte bara i Sverige utan även utomlands – de har skaffat sig den utbildningen.

Det är självklart att forskningschefen vid Hässle säger att han skulle kunna öka antalet nyantagna till sin verksamhet. Han talar ju i egen sak.

Anf. 160 DORIS HÅVIK (s) replik:

Herr talman! Jag gjorde inte någon hemlighet av att det var en socialdemokratisk regering som ville lägga ner Odontologen i Göteborg. Vi från Västsverige var emellertid precis lika indignerade då som vi är nu. Odontologen *är* kvar, och det beror på att vi hade sakliga argument för vår sak. Inte

minst skall vi väl alla vara glada för den internationellt kända forskning som sker där, med väldigt många utländska studenter som vill ta del av implantationsmetoden och Brånemarksmetoden. Dessa metoder har betytt oerhört mycket för patienter som har råkat ut för svåra skador. Jag följer denna utveckling mycket noggrant.

Tycker Rune Rydén att det är rimligt att Göteborg har fått antalet platser sänkt från 74,8 per miljon invånare till 62,8, medan Linköping ligger kvar på 81? Jag är inte ute efter Linköping eller de andra högskoleorterna, utan jag vill bara se till att det skall finnas en rimlig proportion när det gäller utbildningen. Är det rimligt att man får den kraftiga neddragningen? Jag har icke på något sätt fått se motivet, och det har inte heller någon annan i Göteborg eller i de olika regionerna fått göra.

Det har till partigrupperna kommit fax undertecknade av Rune Rydéns partivän, kommunstyrelsens ordförande Johnny Magnusson. Han vänder sig mycket kraftigt emot de här neddragningarna, såväl den inom läkarutbildningen som den på odontologen.

Det har också kommit skrivelser från övriga landsting, från Jan Hallberg, också han partivän till Rune Rydén och ordförande i Göteborgs sjukvårdsstyrelse, från Verna Rydén, ordförande i landstingsstyrelsen i Bohus läns landsting, från Sven Skoglund, ordförande i landstingsstyrelsen i Halland, från Gösta Davidsson, ordförande i landstingsstyrelsen i Älvsborgs län, och från Birger Landahl, ordförande i landstingsstyrelsen i Skaraborgs läns landsting. De skriver exakt vad jag har sagt här i kammaren – man vänder sig emot förslaget. Landstingsföreträdarna har också tagit upp precis samma tabell som jag redovisade tidigare, den om läkarutbildningen och universitetet.

Det kan väl inte vara så att alla dessa människor är lika dumma som Rune Rydén anser att jag är? Jag har stött mig på människor som jag trodde Rune Rydén tyckte var förnuftiga, kloka, förutseende människor, som inte skulle sätta sina namn under dessa dokument och faxa dem upp till oss och till samtliga partigrupper om det inte fanns allvar bakom.

Anf. 161 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Jag tror inte alls att dessa människor är dumma. De talar naturligtvis i egen sak. De känner för Göteborgs intressen. Det är ett legitimt intresse för deras del. Det är också legitimt att Doris Håvik arbetar för detta. Hon kommer från Göteborg och har alltid på ett trevligt och intressant sätt här i kammaren drivit inte bara Göteborgs frågor utan också andra politiska frågor.

Jag har tidigare i ett inlägg sagt att det är utomordentligt svårt att hitta den optimala dimensioneringen i det här sammanhanget. En utredning har arbetat med den här frågan, och den föreslog en minskning. Regeringen har följt upp utredningens förslag och föreslagit en minskning med 40 platser i Lund, 40 på Karolinska institutet och 20 i Uppsala respektive i Göteborg. Jag kan inte finna att Göteborg i och med detta proportionellt sett skulle bli hårdare drabbat.

Jag delar inte heller den uppfattningen att Göteborg skulle ha så mycket mindre läkarutbildning än andra orter. Man kan inte föra det resonemanget,

eftersom det här är en rikstäckande utbildning, som finns utlokaliserad på olika platser – det må vara Lund, Malmö, Göteborg, Stockholm, Uppsala eller Umeå. Att man skall ta befolkningen i närområdet som ett underlag för exakt hur stor utbildningen på en viss plats skall vara, är en uppfattning som jag inte riktigt delar.

Herr talman! Med stor sannolikhet har Doris Håvik nu hållit sitt sista anförande här i kammaren. Nej, jag hör nu att hon tänker begära replik. Jag har emellertid inte möjlighet att komma igen. Jag vill därför nu rikta ett varmt tack till Doris Håvik för det arbete hon har lagt ner under de här åren. Jag har alltid satt stort värde på att debattera med henne och diskutera med henne i olika sammanhang. Jag önskar henne all lycka i framtiden.

Anf. 162 DORIS HÅVIK (s) replik:

Herr talman! Tack, Rune Rydén, för de vänliga orden!

Jag fick emellertid inte svar på min fråga om Rune Rydén tycker att det är rimligt att Göteborg, som från början hade 74,8 utbildningsplatser per miljon invånare, efter neddragningen kommer att ha 62,8 platser. Linköping har då 81. Är den här neddragningen just nu rimlig? Jag ser att Rune Rydén skakar på huvudet. Frågan får förbli obesvarad, eftersom jag inte fick något svar när jag ställde den första gången – man kan ju fråga sig varför. Nu ställer jag frågan en gång till. Låt frågan få stå obesvarad. Det är inget fel att så sker i protokollet.

Anf. 163 LENNART FRIDÉN (m):

Herr talman! Det här skulle kunna bli en kort berättelse med paralleller till uttrycket "den som gapar över mycket mister ofta hela stycket". Den motion jag hade tänkt plädera för har fått ett positivt utlåtande av utbildningsutskottet, men dess värre inte av finansutskottet, och jag konstaterar därför att jag inte kan yrka bifall till den i dess nuvarande utformning. Jag skulle annars ha gjort det. Det rör sig om motion 1993/94:Fi46.

Jag kan bara beklaga att så är fallet. Den fråga det bl.a. rör sig om är utbildningen vid Göteborgs universitet. Den har diskuterats så pass ingående alldeles nyligen i replikväxlingen att jag inte finner anledning att göra ytterligare inlägg i den frågan.

Anf. 164 STEFAN KIHLBERG (nyd):

Herr talman! Också jag tänkte använda några minuter till att tala om läkar- och tandläkarutbildningen. Av någon för mig outgrundlig anledning anser regeringen att man för just läkar- och tandläkarutbildningen bör använda mer eller mindre planekonomiska teorier för att söka detaljplanera.

Rune Rydén säger att det är svårt att bedöma. Nej, Rune Rydén, det är enligt min mening omöjligt att bedöma. Alla tidigare prognoser över tillgång och efterfrågan på välutbildad arbetskraft har en sak gemensamt. De slår alltid fel, och ändå försöker man.

Varför just läkare och tandläkare? Det finns inte någon arbetslöshet bland läkare, nationellt sett. Men det går bra många tusen arkitekter arbetslösa och bra många tusen civilekonomer, men där skär man inte ned. Det är en mycket märklig ordning. Jag har ännu inte fått någon vettig förklaring.

Det enda som bär någon slags rimlighet är att man har fallit undan för skråväsendets sista utpost, nämligen Läkarförbundet och Tandläkarförbundet. De har alltid propagerat för och vill ha en liten bristsituation. Det är bra för löneutvecklingen.

Det kan inte vara samhällsekonomiska skäl bakom detta. I så fall är det fullständigt orimligt. Det handlar om några futtiga miljoner i detta sammanhang. Argumentet att bara sjuk- och hälsovården är arbetsplatsen är också falskt. Det har vi fått höra tidigare, bl.a. av Doris Håvik.

Den stora expansionen kommer utanför sjuk- och hälsovården – biomedicinsk industri och liknande. Vi vet redan att de efterfrågar många fler läkare och tvingas ta det näst bästa, nämligen naturvetare, när de helst vill ha läkare.

Vi tycker att det är fel. Ny demokrati har som grundprincip att detta inte skall styras från denna kammare. Det skall styras av de studerandes ambitioner. Vi har grundprincipen att det skall vara fritt tillträde för behöriga sökande. Den grundprincipen är viktig att värna i ett samhälle som hyllar utbildning och människors möjligheter att utveckla sig.

Mycket riktigt har samtliga medicinska dekaner vid samtliga medicinska fakulteter protesterat kraftfullt och med goda argument. Men dess värre har det inte lyckats, även om utbildningsutskottet faktiskt gjorde ett seriöst försök. Man lyckades i utskottet rätta till det värsta. Bl.a. fanns det mycket goda skäl att rätta till missförhållanden i Göteborg.

Herr talman! Av någon underlig och för mig outgrundlig anledning kör finansutskottet fullständigt över sina egna i regeringskretsen. Det är för mig fullständigt obegripligt. Litar inte regeringsföreträdarna i finansutskottet på sina kolleger i utbildningsutskottet i den här frågan?

Odontologiska fakulteten i Göteborg skall år 1994 straffas för ett fel som man gjorde år 1977. Förra året var frågan uppe till diskussion. Det gäller fakultetsanslaget. Detta är ett fel som tidigare var betydelselöst, men som genom det nya resursfördelningssystemet faktiskt får betydelse. Det har visat sig på ett mycket allvarligt sätt drabba dess forskning, eller riskerar att göra det.

När utbildningsutskottet förra året diskuterade detta hänvisades till den utredning som departementet tillsatte för att ta reda på orsaken. Av det skälet ville vi inte göra någonting. När nu utredningen bekräftar detta och säger att det är ett fel, säger utbildningsutskottet: Goddag, yxskaft!, och vill inte göra någonting åt det.

Jag lyckades inte heller i utskottet att få en förklaring. Det skulle vara roligt att få den sakliga förklaringen här i kammaren. I avvaktan på att jag får den, finns det bara en förklaring som har något slags bärkraft, och det är att det inte handlar om sakargument.

Det handlar om något slags personliga vendettor mellan odontologen i Göteborg och departementet, eller vad det nu är. Jag har inte lyckats spåra det, men allt tyder på att det är så. Det vilar en unken lukt av akademiska vendettor över detta.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår reservation nr 23 beträffande mom. 31 och 33. Risken är ganska stor att den faller. I andra hand har jag uppmanat min riksdagsgrupp att stödja socialdemokraternas reservation nr 22, ef-

tersom det är det näst bästa alternativet. Vi kan då åtminstone begränsa nedskärningen till hälften av det regeringen föreslagit.

Herr talman! Eftersom detta sannolikt är mitt sista anförande från denna talarstol vill jag framföra ett tack till talmannen, alla kolleger i utskottet och i kammaren samt inte minst alla hjälpsamma medarbetare inom riksdagen som arbetar i det tysta och gör det möjligt för alla oss andra att stå här. Tack för en mycket stimulerande och lärorik tid!

Anf. 165 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Jag vill till Stefan Kihlberg säga att det är svårt att göra en riktig dimensionering när det gäller läkar- och tandläkarutbildningarna.

Man har efter utredningen gjort den bedömningen att examinationen vid läkarutbildningen kommer att öka fram till 2010. Det vet man ganska väl, för att inte säga mycket väl. Det vet man helt enkelt därför att det tar 12 år från det att en läkarstuderande tas in tills han kommer ut på arbetsfältet som specialistutbildad läkare.

I det perspektivet tror jag att man rör sig på mycket fast mark. Jag kan möjligen acceptera det argument som Stefan Kihlberg förde fram, nämligen: Varför har man inte diskuterat andra utbildningar? Skälet till att man inte har gjort det är att universiteten och högskolorna numera har rätt att själva dimensionera. Man har gjort ett undantag för dessa mycket dyra utbildningar som är direkt kopplade till den stora vårdapparat som vi har i Sverige.

Stefan Kihlberg tog också upp ytterligare ett exempel. Det gällde anslaget till den odontologiska fakulteten vid Göteborgs universitet. Jag skall gärna erkänna att det är en lång och knepig historia i den här frågan. Den har från tid till annan behandlats i utskottet.

Jag tycker att frågan fick en utmärkt behandling vid detta tillfälle. Jag vill hänvisa Stefan Kihlberg, om han inte har lyckats läsa in det, till utskottets text. Den texten redogör på ett utmärkt sätt för ärendets gång under tiden och varför vi kommit till det ställningstagande som vi gjorde.

Herr talman! Låt mig också rikta ett tack till Stefan Kihlberg för det trevliga samarbete som vi haft i utskottet under dessa tre år. Tack!

Anf. 166 STEFAN KIHLBERG (nyd) replik:

Herr talman! Jag vänder mig emot att Rune Rydén säger att man befinner sig på fast mark. Han sade tidigare att detta är mycket svårt att avgöra. Vi vet att Läkarförbundet har gjort många prognoser tidigare och spått arbetslöshet, och det är fortfarande en lika stor efterfrågan.

Jag tror att de flesta är överens om att det är omöjligt att göra den här typen av prognoser. Det blir alldeles extra svårt i den tid vi nu befinner oss i med rörlig arbetskraft och en allt snabbare utveckling.

Rune Rydén säger att detta är en nationell fråga. Men vi vet, Rune Rydén, att man kan utbilda sig i Umeå och sedan flytta till Göteborg. Jag förstår att man väljer alternativet att hellre bo i Göteborg, inget ont om Umeå i och för sig.

Vi vet i dag att det finns vissa utländska universitet som specialiserat sig på att utbilda svenskar och som har gjort det till en affärsidé, eftersom det

är en trång sektor i Sverige. Många fler vill bli läkare. Man skaffar sig bl.a. utbildning på Irland.

Man skulle kunna säga: Vi kan lägga ner vår medicinska utbildning i Sverige. Det blir billigare på det sättet, och så köper vi hem utbildningen och låter andra stå för den. Men fortfarande har svensk medicinsk utbildning rykte som en av de förnämsta i världen. Jag tycker att vi på något vis måste ta detta nationella ansvar.

Anf. 167 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Låt mig bara säga till Stefan Kihlberg att jag tycker att det skulle ha varit lämpligt om nydemokraterna hade tagit sitt ansvar på detta område. Det är inte särskilt socialt ansvarsfullt att argumentera för att det skulle vara fritt intag till dessa dyra utbildningar, där man för många miljoner kronor skulle utbilda människor som sedan inte skulle finna en adekvat arbetsmarknad.

Anf. 168 STEFAN KIHLBERG (nyd) replik:

Herr talman! Nej, om det hade blivit så hade jag haft förståelse för den synpunkten, men det blir ju inte så. I Sverige har vi aldrig sett en arbetslöshet bland läkare som har varit något att tala om.

Men skulle en sådan arbetslöshet uppstå råder det en skriande brist internationellt. Det vore väl en förträfflig form av u-hjälp att erbjuda hälso- och sjukvård och tandvård till länder som har en skriande brist på detta. Det vore en utmärkt och praktisk form av bistånd.

Utbildningarna är dyra, javisst. Men jämför dem med t.ex. vissa yrkesinriktade gymnasieutbildningar! De är mycket dyrare, men när det gäller dem för man inte alls samma resonemang. Det argumentet håller inte. Dessutom är det trångsynt att mena att läkare bara skall jobba inom sjukvården. Fråga Astra och Hässle! Se på expansionen inom läkemedelsindustrin och hur mycket den industrin betyder för svensk ekonomi. Då ser man också vilken kolossal potential som finns i framtiden för läkare.

Göteborgs medicinska fakultet har ju specialiserat sig i just denna riktning för att skapa läkare som har en bredare kompetens och som har en mycket bredare arbetsmarknad än bara sjukvården.

Anf. 169 BENGT DALSTRÖM (nyd):

Herr talman! Mitt ämnesområde platsar kanske egentligen inte i detta sammanhang. Jag skulle kanske varit inne tidigare i debatten, men genom vissa omständigheter blev det inte så.

Jag vill emellertid ta upp en angelägen fråga med anknytning till den finanspolitik som förs, och den gäller framför allt förutsättningarna och problemen kring småföretagens verksamhet.

Vi vet alla att det är de 400 000 småföretagen som är avgörande för landets ekonomiska utveckling. Det är främst de som skapar nya jobb. Vi vet också att ungdomsarbetslösheten är extremt hög och att den nu späds på med en ny årskull om 150 000 ungdomar, som till största delen blir arbetslösa. Ungdomspraktikplatserna räcker inte alls till, och de är för övrigt en temporär lösning i arbetsmarknadskrisen.

Här krävs ett nytänkande som på ett bättre sätt kan föra ut fler ungdomar på arbetsmarknaden. Ny demokrati har under två år lagt fram förslag till inrättande av ett lärlingssystem, baserat på goda erfarenheter från bl.a. Tyskland. Vi har även motionerat om nya former av industriskolor. Mot bakgrund av den stora bristen på ungdomsjobb är det förvånande att såväl regeringspartierna som Socialdemokraterna har avslagit dessa sysselsättningsfrämjande förslag.

Vidare skapar de nuvarande arbetsrättsliga reglerna en onödig byråkrati, och de kan avhålla småföretag från att nyanställa medarbetare. Ny demokrati föreslog en förlängning av provanställningstiden till 18 månader och att alla företag med mindre än 25 anställda skulle undantas från LAS. Det är förslag som skulle skapa tiotusentals nya jobb. Också detta är Ny demokratiförslag som riksdagen har avslagit.

Kapitalförsörjningen är fortfarande ett stort problem för småföretagen, som inte har kunnat tillgodogöra sig de lösningar som vi erbjuder med riskkapitalbolag, typ Atle och Bure. Däremot har Industri- och nyföretagarfonden i och för sig fungerat bättre. Förhoppningsvis kommer även de reorganiserade utvecklingsfonderna i form av bolag att förbättra möjligheterna för småföretagen att få mer riskkapital.

Med Ny demokrati som pådrivande kraft kommer nu äntligen situationen för uppfinnare och innovatörer att förbättras genom stiftelsen Idécentrum, men inte i tillräcklig utsträckning – långt därifrån. Fler nya jobb skulle skapas om vi satsade ännu mer på uppfinnar- och innovationsföretagen.

Varför säger riksdagen nej till skattebefriade royaltyintäkter för nya produkter under exempelvis en 5–10-årsperiod? Varför säger riksdagen nej till avdragsgilla patentkostnader för enskilda uppfinnare, till riskkapitalavdrag för satsningar på innovationsprojekt och till nya innovationsfonder för kapitalplacerare?

Det är alla förslag från Ny demokrati som har avslagits här i kammaren. Men som vanligt är vi litet för tidigt ute. Våra förslag dyker säkert upp på annat håll under nästa mandatperiod.

Vi vet att bankerna fortfarande är mycket obenägna kreditgivare. Ny demokrati föreslog också därför att en garatifond på 2 miljarder skulle inrättas med anknytning till just Industri- och nyföretagarfondens verksamhet.

Företagarna, vars projekt eller idé har bedömts av denna fond får ju i dagens läge ställa upp med 10 % av kapitalbehovet. Fonden ställer upp med 30 % och banken med 60 %. Men även om fonden gör en positiv utvärdering av projektet händer det alltför ofta att bankerna inte ställer upp med sin kredit efter bedömning av risknivå och säkerheter. I det här läget skulle den statliga garantifonden kunna utnyttjas, och banken skulle då inte kunna neka till att bevilja krediten i fråga.

Vår tänkta finansiering av denna garantifond med pengar från Fond 92–94 gick tyvärr snett. Förslaget avslogs i utskott och kammare. I andra hand yrkade vi på en utredning om tanken på en statlig lånegaranti, en uppläggning som skulle förbättra kreditsituationen på marknaden. Tyvärr ansågs inte heller detta som intressant.

Så skall jag gå över till ett annat problem. Även om takten i företagskonkurserna minskar, kvarstår fortfarande en otidsenlig konkurslagstiftning.

Jag tänker då främst på prioriteringen av leverantörsskulder i samband med konkurs. Det är för mig obegripligt att regeringen ännu inte kommit till skott i denna fråga. Fortfarande gäller dominoeffekten – en konkurs drar många leverantörer med sig i fallet, och därmed försvinner många till synes trygga arbetstillfällen.

Herr talman! Jag har med detta korta spontana inlägg bara velat föra fram och belysa några av Ny demokratis insatser och synpunkter vad gäller just småföretagen och deras situation på marknaden och i politiken.

Jag vill avslutningsvis framföra en hälsning till kammarens ledamöter. Sälj inte skinnet innan björnen är skjuten! Ny demokrati är inte uträknat. Väljarna vill har oss kvar i politiken. En skön sommar, herr talman!

Anf. 170 LEIF BERGDAHL (nyd):

Herr talman! Jag skall tala om läkarutbildningen och tandläkarutbildningen. Eftersom jag kommer att gå emot mitt partis deklarerade åsikt i frågan om antalet läkarutbildningsplatser tror jag att mitt anförande kan ha ett visst värde. Jag vet nämligen att flera av mina kolleger i Ny demokrati ännu inte har tagit ställning i denna fråga. Jag skall som vanligt försöka vara tydlig, och jag kommer inte att vara rädd för att trampa på några ömma tår.

Vi har för många läkare och tandläkare i Sverige. Man har beräknat tandläkaröverskottet till minst 2 000. En del av överskottet kommer säkerligen att uppslukas genom det enligt min och vetenskapens mening galna beslutet att förbjuda amalgam. Det finns alltså inget vetenskapligt stöd för förbudet, och Sverige är det första land som har begått denna dumhet.

Jag kan lova att detta kommer att kosta mycket pengar. Så kostar t.ex. en fyllning i en hörntand som utförs som en amalgamkrona ungefär 300 kr. Den får nu utföras i kompositmaterial, som kostar ungefär fem gånger så mycket. Så är det rakt igenom. En plastfyllning håller bara ungefär en fjärdedel av den tid i kroppen som en amalgamfyllning håller.

Det kommer att behövas många tandläkartjänster för att klara de nya bestämmelserna. Hur många är inte lätt att säga. Socialstyrelsen beräknar att det blir ungefär 500 tjänster, men det är en osäker beräkning.

Läkaröverskottet är svårt att uppskatta. Det finns visserligen ett antal arbetslösa läkare, men det är inte hela sanningen. Min personliga kvalificerade gissning är att vi har minst lika många läkare för mycket som övertaliga tandläkare, dvs. minst 2 000 övertaliga läkare.

Distriktsläkarna i Sverige i dag behandlar ungefär tio patienter per dag. Före 1970, när de hade prestationsersättning, behandlade de 20 patienter om dagen. Så är också fallet med utländska läkare.

Om man fick upp farten på distriktsläkarna, så att de arbetade lika hårt som läkarna utomlands, kunde man därigenom spara in 2 000 tjänster. Jag tycker därför att man skall dra ned antalet medicinska utbildningsplatser med 120.

Det har här talats mycket om Göteborg. Det finns många som inte vill att läkarutbildningen där skall minska. I Dagens Nyheter för någon månad sedan fanns det dock en artikel om oegentligheter vid medicinska fakulteten. Dåvarande dekanus och en av de mera framträdande professorerna sålde

där utbildningstjänster privat till Mellanöstern. Är det ont om läkarutbildningsplatser när personalen kan ägna sig åt sådana här affärer på egen hand?

En fråga som hänger ihop med detta är följande. Sverige tar varje år emot nästan 300 läkare med utländsk utbildning. Vi dränerar därigenom tyvärr många u-länder på läkare. En läkare har exempelvis i många öststater en månadslön på ca 300 kr. Man kan då förstå att Sverige lockar. Man kan själv tänka sig att en svensk läkare utomlands skulle erbjudas en hundra gånger större lön än här, dvs. ungefär 3 miljoner kronor i månaden. Det är klart att den läkaren skulle överväga att flytta utomlands.

Jag tror att det i detta sammanhang inte räcker med att minska antalet läkarutbildningsplatser. Man måste också införa strängare krav och försöka förhindra att läkare kommer till Sverige, främst läkare från u-länderna. De behövs så väl där borta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 1 (allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken)
1. utskottet
2. res. 1 (s)
3. res. 2 (nyd)
4. men. i motsvarande del (v)

Förberedande votering 1:
18 för res. 2
11 för men.
273 avstod
47 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:
141 för res. 1
15 för res. 2
146 avstod
47 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
153 för utskottet
126 för res. 1
23 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 28 fp, 28 c, 24 kds, 1 -
För res. 1: 124 s, 1 v, 1 -
Avstod: 15 nyd, 7 v, 1 -
Frånvarande: 14 s, 8 m, 5 fp, 3 c, 2 kds, 8 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 2 (penningpolitiken)
1. utskottet
2. res. 3 (s)
3. res. 4 (nyd)
Förberedande votering:
Res. 4 ställdes mot res. 3 som biträddes med acklamation.
Huvudvotering:
153 för utskottet
126 för res. 3
23 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 28 fp, 28 c, 24 kds, 1 -
För res. 3: 124 s, 1 v, 1 -
Avstod: 15 nyd, 7 v, 1 -
Frånvarande: 14 s, 8 m, 5 fp, 3 c, 2 kds, 8 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 4 (den ekonomiska politiken och EU:s konvergenskrav)
1. utskottet
2. res. 5 (nyd)
Votering:
280 för utskottet
15 för res. 5
8 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 125 s, 72 m, 28 fp, 28 c, 24 kds, 1 v, 2 -
För res. 5: 15 nyd
Avstod: 7 v, 1 -
Frånvarande: 13 s, 8 m, 5 fp, 3 c, 2 kds, 8 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 5 (arbetsmarknadspolitikens inriktning och omfattning)
1. utskottet
2. res. 6 (s)
3. men. i motsvarande del (v)
Förberedande votering:
Men. ställdes mot res. 6 som biträddes med acklamation.
Huvudvotering:
151 för utskottet
131 för res. 6
18 avstod
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 1 s, 71 m, 28 fp, 27 c, 23 kds, 1 -
För res. 6: 123 s, 7 v, 1 -

Avstod: 1 m, 15 nyd, 1 v, 1 -
Frånvarande: 14 s, 8 m, 5 fp, 4 c, 3 kds, 8 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 6 (Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader)
1. utskottet
2. res. 8 (s)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 7 (de arbetsmarknadspolitiska åtgärdernas inriktning)
1. utskottet
2. res. 9 (s)
3. men. i motsvarande del (v)
Förberedande votering:
Men. ställdes mot res. 9 som biträddes med acklamation.
Huvudvotering:
165 för utskottet
134 för res. 9
3 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 28 fp, 28 c, 24 kds, 12 nyd, 1 -
För res. 9: 124 s, 8 v, 2 -
Avstod: 3 nyd
Frånvarande: 14 s, 8 m, 5 fp, 3 c, 2 kds, 8 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 8 (främjande av kvinnligt företagande)
1. utskottet
2. res. 10 (s)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 9 (ungdomsarbetslöshet)
1. utskottet
2. res. 11 (s)
3. men. i motsvarande del (v)
Förberedande votering:
126 för res. 11
8 för men.
168 avstod
47 frånvarande
Kammaren biträdde res. 11.
Huvudvotering:
166 för utskottet
135 för res. 11
1 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 71 m, 28 fp, 28 c, 24 kds, 14 nyd, 1 -
För res. 11: 124 s, 1 m, 8 v, 2 -
Avstod: 1 nyd
Frånvarande: 14 s, 8 m, 5 fp, 3 c, 2 kds, 8 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 11 (förstärkning av arbetsförmedlingen)
1. utskottet
2. res. 12 (s)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 12 (extra informationsinsatser)
1. utskottet
2. res. 13 (s)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 15 (akademikerpraktik)
1. utskottet
2. res. 14 (s)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 22 (lönebidrag)
1. utskottet
2. res. 17 (s)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 27 (skolväsendet)
1. utskottet
2. res. 20 (s)
Votering:
167 för utskottet
135 för res. 20
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 27 fp, 28 c, 24 kds, 15 nyd, 1 -
För res. 20: 124 s, 1 fp, 8 v, 2 -
Frånvarande: 14 s, 8 m, 5 fp, 3 c, 2 kds, 8 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 28 (folkbildningen)
1. utskottet
2. res. 21 (s)
Votering:
167 för utskottet
133 för res. 21
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 28 fp, 27 c, 24 kds, 15 nyd, 1 -

För res. 21: 123 s, 8 v, 2 -
Frånvarande: 15 s, 8 m, 5 fp, 4 c, 2 kds, 8 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 31 – 33 (dimensioneringen av läkar- och tandläkarutbildningen samt motsvarande anslag)
1. utskottet
2. res. 22 (s)
3. res. 23 (nyd)
4. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. Fi32 yrk. 45 (v)
Förberedande votering 1:
16 för res. 23
11 för mot.
274 avstod
48 frånvarande
Kammaren biträdde res. 23.
Förberedande votering 2:
132 för res. 22
15 för res. 23
156 avstod
46 frånvarande
Kammaren biträdde res. 22.
Votering:
149 för utskottet
140 för res. 22
8 avstod
52 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 70 m, 22 fp, 28 c, 22 kds, 6 nyd, 1 -
För res. 22: 123 s, 7 nyd, 8 v, 2 -
Avstod: 4 fp, 2 kds, 2 nyd
Frånvarande: 15 s, 10 m, 7 fp, 3 c, 2 kds, 8 nyd, 6 v, 1 -
Claus Zaar (nyd) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Mom. 37 (anslag till Vissa särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.)
1. utskottet
2. res. 24 (s)
Votering:
168 för utskottet
133 för res. 24
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 28 fp, 28 c, 24 kds, 15 nyd, 1 -

För res. 24: 123 s, 8 v, 2 -
Frånvarande: 15 s, 8 m, 5 fp, 3 c, 2 kds, 8 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 39 (trainee-utbildning)
1. utskottet
2. res. 25 (s)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 43 (ränta på studielån under värnpliktstjänstgöring)
1. utskottet
2. res. 27 (s)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 54 (allmänna riktlinjer för budgetregleringen)
1. utskottet
2. res. 30 (s)
3. res. 31 (nyd)
Förberedande votering:
134 för res. 30
15 för res. 31
154 avstod
46 frånvarande
Kammaren biträdde res. 30.
Huvudvotering:
152 för utskottet
126 för res. 30
23 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 28 fp, 28 c, 23 kds, 1 -
För res. 30: 123 s, 2 v, 1 -
Avstod: 1 kds, 15 nyd, 6 v, 1 -
Frånvarande: 15 s, 8 m, 5 fp, 3 c, 2 kds, 8 nyd, 6 v, 1 -
Tuve Skånberg (kds) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 55 (avyttring av Atle och Bure)
1. utskottet
2. res. 32 (s)
Votering:
168 för utskottet
134 för res. 32
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 28 fp, 28 c, 24 kds, 15 nyd, 1 -

För res. 32: 124 s, 8 v, 2 -
Frånvarande: 14 s, 8 m, 5 fp, 3 c, 2 kds, 8 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 58 (finansiering av EU-avgift)
1. utskottet
2. men. i motsvarande del (v)
Votering:
291 för utskottet
11 för men.
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 125 s, 72 m, 28 fp, 26 c, 24 kds, 14 nyd, 2 -
För men.: 1 c, 1 nyd, 8 v, 1 -
Frånvarande: 13 s, 8 m, 5 fp, 4 c, 2 kds, 8 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 62 (motionsfrågor från Socialdemokraterna som behandlats tidigare)
1. utskottet
2. res. 33 (s)
Votering:
168 för utskottet
132 för res. 33
1 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 28 fp, 28 c, 24 kds, 15 nyd, 1 -
För res. 33: 124 s, 7 v, 1 -
Avstod: 1
Frånvarande: 14 s, 8 m, 5 fp, 3 c, 2 kds, 8 nyd, 7 v, 1 -

Mom. 63 (motionsfrågor från Ny demokrati som behandlats tidigare)
1. utskottet
2. res. 34 (nyd)
Votering:
285 för utskottet
17 för res. 34
1 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 123 s, 72 m, 28 fp, 28 c, 24 kds, 8 v, 2 -
För res. 34: 2 s, 15 nyd
Avstod: 1 -
Frånvarande: 13 s, 8 m, 5 fp, 3 c, 2 kds, 8 nyd, 6 v, 1 -

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

5 § Meddelande om kammarens sammanträden lördagen den 11 juni

Anf. 171 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att i morgon hålls bordläggningsplenum kl. 7.30.

Vidare äger arbetsplenum rum kl. 8.00 varvid behandlas arbetsmarknadsutskottets betänkande AU26 Förnyad behandling av den fortsatta reformeringen av arbetslöshetsförsäkringen samt finansutskottets betänkanden.

Partiledardebatten börjar kl. 9.00.

Vidare får jag meddela att statsminister Carl Bildt ca 20 minuter efter partiledardebattens slut lämnar information om Öresundsbron.

Efter informationen och 5 – 10 minuters ajournering följer riksmötets avslutning.

6 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1993/94:251 Förmynderskapslagstiftningen

1993/94:253 Ekonomisk reglering för år 1995 mellan landsting och kommuner med anledning av ökat kommunalt ansvar för psykiskt störda

Förslag

1993/94:RR11 Riksdagens revisorers förslag angående tillsyn av skolan

Motionerna

med anledning av skriv. 1993/94:247 Investera i hälsa – Prioritera för hälsa

1993/94:So67 av Eva Zetterberg m.fl. (v)

1993/94:So68 av Bo Holmberg (s)

7 § Kammaren åtskildes kl. 23.02.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 4 § anf. 26 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 54 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 86 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 99 (delvis),

av talmannen därefter t.o.m. anf. 123 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 17.56,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 147 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Fredagen den 10 juni

1 § Ny riksdagsledamot m.m. 1
2 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 9 juni 1
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU18
Ärendet återförvisat till utskottet för ytterligare beredning
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU19
3 § Förnyad behandling av vissa tandvårdsfrågor 1
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU28
Debatt
Sigge Godin (fp)
Margareta Israelsson (s)
Arne Jansson (nyd)
Beslut 4
Meddelande om arbetsmarknadsutskottets förnyade betänkande om arbetslöshetsförsäkringen 4
4 § Den ekonomiska politiken och slutlig budgetreglering för budgetåret 1994/95 5
Finansutskottets betänkande FiU20
Debatt
Göran Persson (s)
Ian Wachtmeister (nyd)
Johan Lönnroth (v)
Per-Ola Eriksson (c)
Talmannen (om debattreglerna)
Lars Tobisson (m)
Lars Leijonborg (fp)
Stefan Attefall (kds)
Finansminister Anne Wibble (fp)
Arne Kjörnsberg (s)
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)
Bengt Wittbom (m)
Bo G Jenevall (nyd)
Lars Moquist (nyd)
Anita Johansson (s)
Lars Bäckström (v)
Kjell Johansson (fp)
Ivar Franzén (c)
Harry Staaf (kds)
Statsrådet Bo Lundgren (m)
Oskar Lindkvist (s)
Ingela Thalén (s)

Hans Andersson (v)
(forts.)
Ajournering 128
Återupptagna förhandlingar 128
4 § (forts.) Den ekonomiska politiken och slutlig budgetreglering för budgetåret 1994/95 (forts. FiU20) 128
Elver Jonsson (fp)
Rose-Marie Frebran (kds)
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)
Lahja Exner (s)
Berit Oscarsson (s)
Carl-Johan Wilson (fp)
Lena Hjelm-Wallén (s)
Rune Rydén (m)
Doris Håvik (s)
Lennart Fridén (m)
Stefan Kihlberg (nyd)
Bengt Dalström (nyd)
Leif Bergdahl (nyd)
Beslut 168
5 § Meddelande om kammarens sammanträden lördagen den 11 juni 175
6 § Bordläggning 175

gotab 46902, Stockholm 1994